

Nicolae Băciuț
ÎN AȘTEPTAREA MELCULUI

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
BĂCIUȚ, NICOLAE
În așteptarea melcului/ Nicolae Băciuț, Târgu-Mureș:
Editura Nico, 2008
ISBN 978-973-1947-07-5

Coperta aparține autorului
Coperțile I, IV - Pictură de Vladimir Negoită

Editura NICO
Târgu-Mureș, str. Ilie Munteanu nr. 29
Apărut 2008

Copyright@Nicolae Băciuț 2008

Toate drepturile rezervate
Format 16/61x86, coli tipo 20

Culegere și tehnoredactare Sergiu Paul Băciuț

Tiparul executat la INTERMEDIA GROUP Târgu-Mureș,
Str. Cuza Vodă nr. 57
România

Nicolae Băciut

**ÎN AȘTEPTAREA
MELCULUI**

EDITURA NICO

SINGURĂ ȘI SFÂȘIETOARE ARTĂ DE A TRĂI

Un chestionar pentru *Mărturisirea de credință literară* include câteva întrebări aparent banale, dar, în simplitatea lor, ele pun câteva probleme fundamentale pentru condiția de scriitor, pentru definirea, identificarea ei, și, cu siguranță, spațiul alocat nu e de natură să poată nici măcar începe subiectul, darămite să-l epuizeze.

„De ce scriu? Pentru cine scriu? Din ce curent literar, „școală“, grupare, direcție cred că fac parte? Ce autori români/străini cred că au pecetluit creația mea? Care cred că este cartea mea cea mai importantă și care va „învia“ în viitor? Cine sunt eu ca scriitor, de unde vin și unde mă duc?“ — iată provocări care te fac să simți „primejdia mărturisirii“, cum ar spune N. Steinhardt.

De ce scriu? De-atâtea ori ne punem această elementară întrebare, atât de des ne urmărește, ca o umbră la apus sau asfințit, din momentul în care descoperim scrisul ca singură și sfâșietoare artă de a trăi sau măcar de a supraviețui în „clipa cea repede/ ce ni s-a dat“.

Într-un poem de tinerețe spuneam că scriu „pentru ca să uit“, să mă pot despovăra de prezent, să dau, după puterile mele, duratei cotidiene încărcătură sacră (în termenii lui Mircea Eliade), să rămână ceva în urmă, dar și să doresc să trec și ziua care vine. Scriu ca să pot să înțeleg lumea și să mă înțeleg pe mine, să mă bucur că „tot ce-i ne-nțeles se schimbă-n ne-nțelesuri și mai mari“. Parcă G. G. Marquez spunea că trăiește ca să-și scrie viața!? S-ar putea accepta și imaginea în oglindă a acestui crez: *îmi scriu viața ca să trăiesc*. Și cred că mai degrabă îmi vine să accept această variantă.

Am ales poezia ca formulă prin care să-mi trăiesc viața, fără a ști exact ce e poezia. Are dreptate F.G. Lorca atunci când spune că „Dacă cineva ar ști să definească în mod clar ce e poezia, s-ar termina cu secretul și magia sa, mai mult, s-ar termina cu poezia însăși, ca subiect și ca obiect“.

Sigur, cel mai simplu e să spui că scrii pentru ceilalți, că te gândești la cititori etc. etc. Sigur, ca scriitor, te gândești la cititori în primul rând, în ideea că nu-ți poți permite să faci să ajungă la ei orice, că ai o responsabilitate morală și estetică față de ei din momentul în care ți i-ai ales parteneri de dialog, pentru că scrisul nu trebuie să fie strigăt în pustiu, ci trebuie să aibă un destinatar, trebuie să aibă ecou, să-l audă/vadă cineva.

Eu sunt puțin mai egoist, eu nu scriu doar pentru cititori, eu scriu și pentru mine, pentru sufletul meu. Dacă în el se regăsesc și cititorii, cu atât mai bine. Dar dacă eu însumi rătăcesc în propriul scris, ce se poate alege de bietul cititor, „stăpân al meu și frate“, cum zice poetul?

Scrisul e o mare responsabilitate. Iată un truism care trebuie totuși repetat de fiecare în parte în momentul în care își asumă scrisul ca destin. Ori eu mi-am asumat această condiție, cu o ușoară spaimă, dar și cu un licăr de bucurie și speranță. Pentru că eu cred în scris, cred că literatura și arta ne vor putea salva sufletele.

Desigur, dacă e să judec generațiile pe criterii biologice, de vârstă, atunci fac parte din „generația '80“. M-am născut odată cu ea, am trăit odată cu ea anii de entuziasm ai unui alt fel de a citi semnele realului. Am fost, într-un fel, părtaş la nașterea acestei generații, atât din condiția mea de poet cât și de promotor al optzecismului. Ancheta „*Dreptul la timp*“, un titlu emblematic, din inventarul poetic al lui Nichita Stănescu (titlu ales și pentru a sugera că noua „poezie nouă“ nu vrea să se rupă de un trecut poetic, cât vrea să-i caute alte căi de exprimare, alte trasee de afirmare), pe care am inițiat-o în paginile revistei *Echinox*.

NICOLAE BĂCIUȚ:

„Eu cred că, până la urmă, tot literatura va salva omenirea”

-Un iunie care a ucis orice boare de vânt. Dar nu o „moarte a căprioarei” se scrie acum la Târgu-Mureș, ci o poveste frumoasă a căprioarei.

Nicolae Băciuț, ai cuprins copilăria într-o carte foarte frumoasă.

-Copilăria este foarte frumoasă, iar o carte care nu este frumoasă când cuprinde între coperțile ei copilăria, nu merită să se numească deloc carte.

-Te-ai apropiat de niște țânci poeți, de niște copii ai Târnăveniului, copii încărcăți de soare, de foarte multă viață. Ar trebui să ne contaminăm de la acești copii.

-Pentru mine a fost o surpriză extraordinară. Pentru mine, care mă întâlnesc foarte des cu copii în teritoriile literaturii, vorbindu-le despre scris, ascultând ceea ce scriu. Merg des în școli, pentru că eu consider școala ca fiind locul cel mai important dinspre care se pot deschide ferestre și spre poezie, spre literatură, în general, spre artă, spre creație. O constatare care nu face decât să mă bucure e că n-a murit interesul pentru literatură în școală, pentru creația literară, iar copiii sunt extraordinar de sensibili, de interesați să devină scriitori. Unii chiar afirmă cu tărie acest lucru, în toată inocența vârstei. Unii chiar au argumente. Un argument de unicatate este cel care vine dinspre o clasă întreagă de elevi de-a III-a, de la Gimnaziul de Stat „Avram Iancu” din Târnăveni, care toți scriu. Toți elevii din acea clasă se consideră scriitori, unii chiar aspiră să devină scriitori, fiind cultivat acest vis de învățătoria lor, Lucia Lupșa, care nu e scriitoare.

Am avut o primă întâlnire cu ei și le-am dezvăluit câteva din tainele creației, despre abecedarul scrisului, despre rigorile scrisului, despre tehnici de creație literară.

La proxima întâlnire cu acești copii, surpriza a fost extraordinară. Copiii deveniseră foarte atenți la metaforă, la structura poemelor. Și-atunci mi-am zis că trebuie făcut pasul următor, trebuie încurajat tot acest entuziasm prin publicarea celor mai reușite texte într-o antologie, pentru a da rotunjime editorială universului lor de creație.

-Ce moment curat de trăire, de bucurie, de emoție. La „Zilele Culturii Târnăvenene” a fost lansată acea antologie literară.

-Chiar s-au închis „Zilele Culturii Târnăvenene” cu lansarea cărții „Jocuri de cuvinte” a copiilor de clasa a III-a de la Gimnaziul de Stat „Avram Iancu”. Poate chiar simbolic, manifestarea s-a închis cu o deschidere. Pentru că această antologie e o ușă deschisă celor temerari și încrezători, celor talentați.

Sigur, nu ne facem iluzii. Nu toți cei incluși în această antologie vor împlini un destin literar. Ar fi prea frumos, ar fi o utopie să fie altfel. Toți însă, cu siguranță, vor ști să prețuiască altfel cultura, literatura, se vor raporta altfel la valorile artei, la creația literară, plastică, muzicală.

Copiii au dus lucrurile dincolo de grațiile cuvântului, în armoniile culorii. Fiecare poem e însoțit de un desen, într-o reconfirmare a celebrei „ut pictura poesis”. Copiii au simțit că fiecare poem poate avea un ecou plastic, astfel că antologia lor este, până la urmă, de poezie și desene. Cartea este atât de frumoasă, încât îmi era chiar ciudă că n-am fost și eu, măcar pentru o clipă, elev în clasa a III-a, coleg cu ei.

-Este, într-un fel, cartea copiilor tăi. Trebuie să te bucuri mult pentru această reușită. Ei îți sunt copii, pentru că vor fi legați întotdeauna de cuvântul tău, de sfatul tău, de îndrumarea ta.

Când în urechi le intră rumoarea vorbelor deșarte, cum spunea odată Petru Creția, la Târgu-Mureș, scriitorul Nicolae Băciut povestește despre copilărie. Ai făcut-o și în cadrul Festivalului de Poezie „Romulus Guga”. Tot copilăria a fost invitată să se exprime.

- Acest Festival, care a ajuns la a XV-a ediție, a fost deturnat, l-am deturnat, am coborât vârsta creației la nivel școlar și surpriza mea a fost pe măsura gestului. Au sosit la Concurs peste 250 de plicuri cu creație literară a elevilor. Ceea ce infirmă pesimismul, scepticismul celor care susțin că nu mai știu copii de azi ce înseamnă bucuria creației, că nu mai trăiesc fascinația literei tipărite.

Copiii mai au încă resurse nelimitate în a descoperi magia cuvântului scris, dar sunt ei înșiși făuritori de slovă. Sunt preocupați să dea contur poetic cuvintelor, să dea forță lirică cuvântului.

Sub sigla „Romulus Guga”, s-a întâmplat chiar o mică minune: peste 250 de copii de la clasa a III-a până la clasa a VIII-a, vor să scrie. Vor să vadă lumea prin ochii literaturii, s-o înțeleagă prin creația literară. Ceea ce nu poate fi decât de admirat!

-Prin această apropiere de copilărie, de universul acesta mirific, vrea scriitorul Nicolae Băciut să îmblânzească puțin din răul lumii? Vine acest rău din toate părțile. Cineva spunea că chiar a trecut stadiul de pârgă, chiar se coace acum răul în jurul nostru.

-Eu cred că, până la urmă, tot literatura va salva omenirea, arta în general va salva omenirea, iar în timp ce se pârguiește răul, eu ajut niște muguri să-și deschidă privirea spre lumină. Cred în acești copii. Cred că acești copii vor descoperi universul care-i înconjoară altfel decât acei copii care (n-am nimic împotriva Internetului!) exclud cartea din viața lor, prinși în mrejele altor provocări, tentații.

Copiii care acum scriu literatură vor rămâne mereu, și folosesc o sintagmă uzată, dar încă nede zgolită de semnificații, prieteni ai cărții.

-Nicolae Băciuț, dascăl de poezie și prieten pentru copiii din Târnăveni, din Târgu-Mureș, din Reghin, pentru că și la Reghin îi ajută pe copii să tipărească o revistă...

-Și la Reghin și la Târnăveni și la Târgu-Mureș mă apropii cât de mult e posibil de copiii cu preocupări literare, publicistice. Vedem cu ochiul liber, o simțim chiar pe propria piele, există mult amatorism în presă, în publicistica din România, tocmai pentru că lipsesc cei șapte ani nu de acasă, ci de la școala gazetăriei, sărindu-se niște etape, unii ajungând jurnaliști fără să-și dea seama, în vârtejul intereselor de presă.

Acești copii care acum ajutați firește de profesorii lor, de cei hârșiți într-ale presei, vor putea să facă altă presă când le va veni vremea, vor putea să fie jurnaliști adevărați. Pentru că ei învață la timpul potrivit abecedarul presei, învață primele lecții de jurnalism, de respect față de cuvântul scris, față de adevăr, față de cititor, de ascultător sau telespectator.

Revista de la Reghin apare sub un generic provocator „Anotimpuri școlare”, pentru că acești copii vor să trăiască autentic fiecare anotimp al devenirii lor. Ei nu au vacanță în preocupările lor jurnalistice. Vor să aibă continuitate în ceea ce fac, și cuprind întregul an de vise între copertile publicației lor.

-Anotimpuri școlare, la figurat acum, e anotimpul cel mai cald acum pentru școli, pentru copii. Zilele de sfârșit de an școlar, de premiere a celor merituoși. M-aș bucura ca și la aceste serbări școlare, în acest anotimp, să se spună versuri de Nicolae Băciuț.

-Acest anotimp școlar îl voi încheia tot între copii, cu o carte de versuri pentru copii, la Colegiul Național „Unirea” din Târgu-Mureș, unde este profesoară și o fostă colegă de facultate, de an, de clasă, care are elevi de gimnaziu foarte buni și care mi-au luat cărțile mele de versuri pentru copii, iar uneia

dintre ele, „Lina lumina”, i-au ilustrat toate poemele și cartea, în această regie, se află sub tipar. „Lina lumina” va apărea într-o variantă nu doar revăzută și adăugită, ci și inspirat însoțită de desenele copiilor. Voi avea o întâlnire la sfârșit de an școlar cu acești copii și vom lansa cartea noastră, iar acești copii, lin luminând, vor rosti poeme (pe de rost) din această carte.

Reușesc astfel să închid între coperte acest an școlar, pentru că am fost alături de ei din septembrie și până-n iunie.

-Copiii din Târgu-Mureș au și un auxiliar al manualului de limba română, o talentată și inspirată profesoară, Codruța Băciuț, a scos o carte interesantă de exerciții pe texte din opera scriitorului Nicolae Băciuț. O noutate, o carte cum nu s-a mai făcut, foarte bine primită de copii, se antrenează cu exercițiile acestea, când ele sunt bine propuse.

-Cartea se cheamă **Ludica** și a fost o mare surpriză. N-am știut nimic despre pregătirea, elaborarea acestei cărți. A fost cadoul care mi s-a făcut când am rotunjit o vârstă și ea se dorește o carte prin care să se testeze preocupările de limbă română, de gramatică și stilistică ale elevilor, având ca material de lucru cărțile mele.

Nu e deloc ușor să te știi luat la bani mărunți de către copii, uneori chiar în prezența ta, cum s-a întâmplat în câteva rânduri. S-a întâmplat ca texte ale acestei cărți să fie obiectul unor lucrări, teste, verificări pentru elevi de gimnaziu. Am avut emoții, temeri, pentru că n-aș fi vrut ca eu să fiu cauza unor note mici. Mă rog, „eu” e un fel de a zice.

Cartea mai e și o bună demonstrație că nu pot fi excluse textele de literatură contemporană din programele școlare, că, alături de autorii din manuale, se mai poate lucra și pe alte texte decât cele „consacrate”. Copiii au demonstrat că pot ieși din tiparele manualelor și se pot descurca și pe texte noi, chiar ies dintr-o anume inerție a textelor aplicative, descoperind

„cuvânt de învățătură” și la scriitori cu care nu doar sunt contemporani, dar chiar se pot întâlni.

Poate că n-ar fi lipsită de interes o primenire a textelor din manualele de gramatică. Ba chiar și a celor de literatură. Nu trebuie neapărat să se aștepta să moară un scriitor pentru a i se face un loc și lui în manualele școlare.

-Ai tipărit zeci de cărți, cărți de poezie, de publicistică, o istorie a literaturii române în interviuri, ai intervievat mari oameni ai culturii române, mari scriitori. Nicolae Băciut pregătește și o teză de doctorat, e și om de televiziune, directorul culturii mureșene.

Coborând atât de aproape de acest interlocutor, de copil, toate acestea, Festivalul „Romulus Guga”, antologia copiilor de la Târnăveni – sunt doar completări la biografia ta culturală?

-Nu ele sunt chiar biografia mea, sunt bucuria mea de a mă mirui cu mirul tinereții (fără bătrânețe?) și de a da șansă fiecărui anotimp al creației să se afirme.

Sunt concursurile școlare de creație, sunt revistele școlare, cărțile copiilor – toate sunt viața mea. Eu trăiesc în acest perimetru al unor activități neimpuse, nu sunt sarcină de serviciu, sunt nevoia mea de a nu lăsa locuri goale pe traseele literaturii. Sunt viața mea și sper că și ele prin viața prin aceasta.

-Scriitorul Nicolae Băciut, prezent în viața Târgu-Mureșului, în viața județului, în panorama aceasta a Transilvaniei, prezent la foarte multe manifestări, neacceptând să stea doar într-un fotoliu, ci exprimându-se mereu. Tipărești multă carte la Editura Nico, tipărești carte bună, ești exigent, ești un scriitor harnic și un om bun. Nu suferi din cauza acestor calități?

-Poate c-aș suferi dacă nu le-aș avea. Eu am fost fascinat de carte, ca să zic așa, din fragedă pruncie. Mi-am realizat artizanal, cred prin 1974, o carte. Mă fascina ideea de

carte și cum aș fi putut eu, mai apoi, în viață, să nu-mi doresc să ajung robul cărților? Rob al cărților pe care le scriu, dar și al cărților, ale mele și ale altora, pe care le tipăresc? Eu nu pot concepe ca în jurul meu să fie pustiu, îmi doresc să simt foșnetul cărților scrise și de alți scriitori pentru că, nu-i așa, se spune nu de ieri de azi, puterea e în unire.

În această forță comună de manifestare a literaturii se poate spera în renașterea literaturii, de repunerea ei în drepturile firești, de redescoperirea cărții, pentru că civilizația nu poate trăi, supraviețui fără această hrană. Se moare mai ușor decât de lipsa hranei!

-Acum, când prostia stă cu regele la masă, când al cincilea cavaler al deznădejdlor este incultura...

-N-ar fi grav dacă ar fi doar atât, dar incultura, prostia mai au și alte forme de manifestare care ar trebui să ne îngrijoreze. Prostia e și agresivă, distructivă, demolatoare. Incultură și ignoranță a fost întotdeauna. Dar ele pot fi benigne, dacă nu aduc indivizi pe poziții nepotrivite. Vedem însă cu ochiul liber cum în ultima vreme lumea s-a întors cu dosul în sus și unde există mai multă incultură e loc și pentru impostură, răutate, agresivitate, lipsă de omenie și de respect pentru valoare.

Nu confruntăm cu o agresivitate dusă până la dorința de suprimare fizică a celui care ar atenta la „siguranța” prostiei.

Nu trebuie să mergem foarte departe. Avem și în preajma noastră situații în care oameni de cultură stimabili sunt puși la zid de niște impostori, vremelnici în funcții administrative, cu puține clase mai multe decât trenul, dar care se cred instanțe culturale critice. Cum să judece competența managerială culturală un strungar, ajuns „șef de comisie” de anchetă? N-am nimic cu strungarii, câtă vreme rămân la strung, sau dacă, ieșind la pensie, se relaxează în stațiuni. Dar să vină să dea note culturii?! E dincolo de orice înțelegere! Trăim în superlativul ridicolului. E vorba de competențe. Chiar nu ne

pasă cine pe cine judecă? Ce se va alege de cultură, dacă oameni care n-au nimic în comun cu cultura vor fi puși mereu să fie instanțe ale culturii? Să decidă destine culturale?!

-În scrisul lui Geo Bogza e o parabolă despre scroafa care urcă în copac. Dacă vrea să urce în copac, o face. Geo Bogza, dacă ar trăi, ar reveni la textul acesta. Astăzi, dacă scroafa vrea să urce în copac, urcă în copac.

-Îmi amintesc, apropo de acest lucru, o altă sintagmă care a făcut carieră, nu știu cine și cui a spus-o: „Nu mă tem de ministrul culturii, ci de cultura ministrului”. E de mare actualitate și azi. Aserțiunea e din aceeași familie cu urcatul scroafei în copac. Câtă vreme nu va fi om potrivit la locul potrivit, copacii vor fi plini de scroafe.

-Cât de ingrată, de deplasată poate fi replica unui factor de decizie care adresează o întrebare de genul „cine e acela?” „Acela” fiind un mare om de cultură.

Nicolae Băciut, acestea toate sunt vinovății. Le va judeca timpul, va hotărî Dumnezeu, unde le va așeza la Judecata de Apoi.

Să revenim la copilărie, pentru că ea este cea nevinovată. Câtă încredere vine dinspre copil în viața noastră, în umbletul nostru, în încercările noastre de a face ceva?

-Copilăria e contagioasă. Prezența mea în lumea copiilor este una cu profit de ambele părți, dar și din acest punct de vedere. Eu simt că întineresc manifestându-mă în lumea copiilor, iar ei câștigă încredere prin ceea ce creditez eu pentru ei. Eu câștig timp, mă încarc de visele lor, ei își pun prin mine temelie viselor.

Iunie 2007

VALENTIN MARICA

*

„Toată poezia mea e credință și iubire”

- De ce „Anotimpul din colivie”? De ce „poeme nealese”?

- E o antologie la cincizeci de ani. A fost dorința de a aduna sub un singur titlu cât mai mult din ceea ce am publicat până la acea vârstă rotundă care, din punct de vedere poetic nu are, totuși, nici o relevanță. Putea fi, la fel de bine, o antologie la... 51 de ani. Sigur, n-am reușit, au rămas destule poeme pe dinafară, unele risipite prin diverse reviste, mai ales din anii de tinerețe, altele, nu puține, rămase în manuscris. Nu mi-am făcut timp pentru ele, pentru că așa cum sunt nu reprezintă decât o etapă de creație, deși mă gândesc că pe unele s-ar mai putea lucra. Voi reveni cândva, de voi găsi suficient răgaz, asupra lor, măcar pentru a le farda. Pentru că, altfel, de-ar fi să intervin cu exigențele mele de acum, ar trebui să fac chirurgie literară.

În antologie, așa cum arată, n-am publicat „poeme alese”, cum de regulă, se obișnuiește. Poate e puțină frondă în opțiunea, în atitudinea mea, dar nu puteam să renunț la nici un poem. Toate sunt ale mele – bune, rele cum sunt. Nu mi le reneg. O antologie de autor este diferită de o antologie critică, iar ele n-ar avea nici o șansă să fie identice. Autorul vede diferit lucrurile față de un editor sau un critic literar.

De ce „Anotimpul din colivie”? Nu e simplu să găsești un titlu de carte, mai ales când aceasta țintește să fie „totală”, să cuprindă o întreagă biografie poetică. Sper că e o metaforă definitorie pentru poezia mea de până la cincizeci de ani, când prinsă, când scăpată din colivie.

Am optat pentru acest titlu dintr-o serie pe care mi le-am imaginat că ar putea fi purtătoare de identitate poetică.

-Câtă credință e în poezia ta?

- Toată poezia mea e credință și iubire. Câtă credință, atâta iubire, câtă iubire, atâta credință. Nu e nevoie de cuvinte dintr-un repertoriu lexical bine definit ca să existe trăire

religioasă, iubire, într-un text poetic. Lucrurile vin dinlăuntrul ființei. Nu-ți planifici trăire mistică, stări metafizice sau trăiri erotice. În fața iubirii și a morții toate cad și decad. Ce le poate salva e credința. Nu pot să spun cât de religios sunt și dacă tot ceea ce fac eu e plăcut lui Dumnezeu. Nu știu dacă felul meu de a iubi, în primul rând aproapele, e receptat în dimensiunea, în profunzimea lui. Cred că nu, pentru că mi s-a întâmplat de atâtea ori ca unii dintre cei în care am dat cu pâine, să arunce înapoi cu pietre.

Îl rog însă pe bunul Dumnezeu ca înainte de a-mi lua puterea de a iubi să-mi ia viața.

-Crezi că poezia a fost alegerea potrivită pentru elanurile tale creatoare?

- E un loc comun impus de Nichita Stănescu: nu eu am ales poezia, ea m-a ales pe mine, nu eu o scriu, ea mă scrie pe mine. M-am ridicat eu la înălțimea alegerii ei? Eu fac măcar efortul să n-o trădez, să n-o înșel. Vreau să-i fiu credincios. Încerc să locuiesc poetic lumea aceasta.

Ce se va alege de poezia mea? Cine ar putea ști? M-aș bucura să rămân măcar umbra ei!

-Te mai simți optzecist?

- Optzecismul a fost o stare. A fost un fenomen. Am făcut parte din el. L-am susținut, am tras jar pe spuză lui. Dar apartenența la un grup nu ține loc de creație. Poate că a existat o contaminare între poezia unora dintre optzeciști. Dar individualitățile sunt bine conturate, valoarea lor vine din creație și nu din calitatea de „membru” într-o grupare poetică. Chiar dacă, pe moment, unii au sentimentul valorii induse de puterea cu care s-a impus o „echipă” de lucru. De (re)preiune!?

Înainte de a mă simți optzecist, însă, mă simt echinoxist. Aproape simt aceasta ca pe un titlu de noblețe.

Dar scrisul rămâne o „aventură” pe cont propriu. Ne naștem singuri, murim singuri.

-De ce ai ales Târgu-Mureșul, de ce ai rămas la Târgu-Mureș? N-ai avut alte tentații?

-A fost o întâmplare a ființei mele, cum ar zice Nichita Stănescu. A fost o opțiune liber asumată. Puteam să devin vasluian sau bucureștean – am avut astfel de oferte. Am ales să fiu vetrist. Adică târgu-mureșean. Aceasta datorită lui Romulus Guga. El mi-a marcat definitiv destinul. În așa fel încât am declinat mai târziu toate ofertele, toate momelile, toate ademenirile.

Mi-am găsit locul la Târgu-Mureș, unde am ajuns să-mi trăiesc mai bine din jumătate din viața mea. Am ajuns să-i aparțin, a ajuns să-mi aparțină.

Iar acum mi-ar fi imposibil să mă gândesc că m-aș putea adapta în altă parte. E mult prea târziu. Iar orizontul existențial e tot mai jos. Și „timpul crește-n urma mea”!

Am început să ne adunăm prin scădere. Timpul începe să aibă tot mai puțină răbdare cu noi. E rândul altora să stea în față.

-Ce e scrisul pentru tine? Bucurie? Cazănă? Cum scriai, cum scrii azi?

-Pentru mine scrisul a fost mereu bucurie, bucurie a unei inimi care plânge. Sună romanțios, nu? Dar eu cred în emoție ca o sursă a scrisului. Ori emoția presupune și oareșce căznă. De multe ori am scris, „din prima”, texte „definitive”, pe care nu am mai intervenit. Am scris fără nici un fel de efort, de parcă n-aș fi fost decât mâna altcuiva, care se folosește de mine, care-mi dicta ce să scriu.

Am scris, dacă se poate spune, într-un fel de transă.

În timp, lucrurile nu s-au schimbat, doar că cei care-mi „dictează” texte se rafinează, se limpezesc.

Poemul e lumina unui fulger dinaintea unui tunet pe care nu-l aud decât eu.

- Pentru cine scrii?

- Pentru mine înainte de toate. Ca prim cititor. Pentru cititorul care prețuiește literatura. Pentru un cititor idiot, spunea undeva Mircea Cărtărescu, și o capodoperă e idioată.

Sunt lucruri pe care le putem face fără a avea nici un fel de pregătire. Pentru altele e nevoie de cursuri de îndemănare. De-abia după ce ai trecut printr-un examen ți se dă permisul auto. Altfel îți rămâne să visezi toată viața cât de frumos, cât de util e să ai un permis auto.

La fel e și cu poezia, cu literatura, cu arta în general. Nici nu știe cititorul ce pierde dacă nu posedă un permis de înțelegere a artei!

E ca și cum ai avea în față, atârând de o creangă, un măr mare, rumen, pe care poți cel mult să-l privești, dar nu poți mușca din el pentru că nu ai dinți.

-Ai publicat mai multe cărți ă n ultima perioadă. Într-un fel, în dezacord cu unii scriitori care tipăresc destul de rar cărți.

-Trebuie să avem în vedere că meseria mea e scrisul. E condiția mea existențială. Eu scriu în fiecare zi. N-aș spune programatic. N-aș spune nici instinctiv. Scriu ca și cum aș respira. E ceea ce mă ține în viață.

Nu mă sfiesc să-mi afirm acest statut al meu. Cea mai mare parte a timpului meu zilnic o dedic scris-cititului. Nu mă sfiesc să mă numesc scriitor, cum alții își spun profesor, medic, avocat etc.

Pentru mine, celelalte activități sunt de completare, nu de umplutură. Pentru că puține dintre activitățile mele sunt făcute de formă sau în silă. Încerc să găsesc sens și bucurie în fiecare lucru pe care-l fac, în așa fel încât să nu-mi pară o corvoadă. Și nici să fac ceva de formă. Nu-mi bat joc de lucrul meu, oricare ar fi acesta. Nu știu de unde-mi vin toate acestea. Vin și din natură și din educație. Tatăl meu nu era doar un om harnic, ci și foarte riguros, temeinic. Cred că l-am moștenit pe el. Pe mama n-am reușit să o cunosc. A murit când eu nu

împlinisem 14 ani. De la ea nu rețin decât dragostea în exces, protectorală, atât pentru mine cât și pentru fratele meu. Ei îi plăcea să ne vadă învățând. Să ne vadă cu cartea în mână. La insistențele ei, de altfel, am fost trimiși, încă din primele clase de gimnaziu, la școală în „oraș”, la Bistrița. De la ea vine dragostea pentru carte.

Așadar, eu am învățat de mic să iubesc cartea. M-a fascinat dintotdeauna. Am prețuit-o dintotdeauna. Ce satisfacție mai mare pentru mine decât să știu că am puterea să scriu cărți.

Nu mă pot opri din scris și publicat cărți numai pentru a nu lăsa impresia că scriu mult. Scriu cât pot. Cu respect și religiozitate pentru scris. Eu nu fac eforturi să scriu mult. Scriu pur și simplu. Și nu scriu de mântuială. Chiar scriu cu responsabilitate și respect. Dublu respect. Pentru mine și pentru cititorul meu. Trăiesc în cultul valorii. Cum aș putea să scriu altfel?

Mai e ceva. Abordând o mare diversitate de genuri, nu risc să dau de fundături. Merg spre orizonturi deschise. Nu știu, poate că e și un fel de risipire. Dar dacă nu scriu poezie, nu înseamnă că trebuie să tac, să nu mai scriu, să aștept muza. Ea vine/nu vine, dar trebuie și chemată, ținută aproape, scriitorul rămânând mereu pe terenul său. Risipire, pentru un scriitor, e atunci când se lasă confiscat de activități care-l țin departe de masa de scris.

Nu cred că public prea mult. Public exact cât trebuie. Pentru mine.

27 iulie 2007

NICOLAE BĂCIUȚ:

Am făcut din interviu un... „capăt de lume“

-Ce loc ocupă "unealta" interviului în panopia dvs. de scriitor?

-Simplu spus, “interviul” a fost/este viața mea. Modul meu de a mă integra în lumea literară. Și nu numai! Am în urma mea aproape trei decenii de dialog, nu de interviu, mi se pare că “interviul” sună neconform cu realitatea, restrictiv pentru nevoia de comunicare. Nu m-am postat niciodată în postura scorțoasă de “interogator” și nici în cea subalternă, cu tot respectul avut de fiecare dată pentru interlocutor. De altfel, rubrica dintr-o revistă la care am lucrat ani buni se numea chiar “Vatra dialog” și ea mi-a dat șansa, grație lui Romulus Guga, redactorul-șef din anii mei de început la “Vatra”, să mă afirm și să afirm un gen împins de unii spre periferia publicității. Să ne reamintim că pe banda de jos a primei pagini a “Vetrei” era mereu promovat acest gen: “Vatra dialog cu...”.

Prin interviu/dialog am avut șansa să mă apropiu de nume de referință ale literaturii române din ultima jumătate de veac, de la Mihai Beniuc la Eugen Barbu, de la Nichita Stănescu la Marin Sorescu, de la Augustin Buzura la Mihai Sin...

Dialogul literar mi-a adus bucurii imense, încununate de o operă de pionierat în cultura română, “O istorie a literaturii române contemporane în interviuri”, o selecție de o mie de pagini din dialogurile mele, în două volume, apărută în 2005, care s-a bucurat de o foarte bună primire din partea criticii, având parte de aproape douăzeci de cronici.

Pe de altă parte, am dus dialogul literar până spre încheierea unor cărți de interviuri cu câte un singur interlocutor. Cea mai dragă mie rămâne cartea de interviuri cu N. Szeinhardt, “Între lumi”, dar și “Nichita Stănescu – cu colțul

inimii”, “Mihai Sin – Ierarhiile liniștii”, “Nicu Caranica – Dincolo de noapte”...

Am dat și alte contururi “regionale” dialogului literar: “Literatura exilului, exilul literaturii”, “Dincoace de capitală, dincolo de provincie”, cărți în care am încercat să surprind fenomene sau mișcări literare cu particularități, distincție... Și nu mă voi opri aici, mai am și alte proiecte similare. Iar “Istoria...” mea își continuă aventura, adăugând noi pagini de interviuri.

Am făcut din interviu un... „capăt de lume“, atrăgându-le mereu atenția și studenților mei de la Universitatea de Artă Teatrală (secția Teatrologie), unde predau „Teoria și practica presi » și „Mijloace audeo-video“, că „interviul“ stă la baza oricărei documentări jurnalistice, că „moșirea“, în sens maieutic, a unui dialog, indiferent de interlocutor, decide împlinirea sau ratarea unui demers publicistic. Dacă nu știi ce și cum să întrebi, e mai înțelept să nu te apuci de jurnalistică!

-Prin interviu încercați să vă exprimați sau să imortalizați obiectiv o realitate exterioară?

-Interviul e „arma secretă“ a oricărei dorințe de a descoperi și dezvălui o anume lume... țintă.

Când am intrat în dialog cu cineva, firește, am plecat de la curiozitățile mele, de la preocuparea de a scoate în lumină aspecte prea puțin relieveate din biografia unui autor sau a unei opere. Poate că interviul e un fel de a intra în culise, pentru a afla taine care să facă mai bine înțelese lucruri care nu completează, desigur, o operă, dar deschide mai larg ușile spre ea.

-Ce vă este mai aproape: interviul literar sau cel de actualitate socio-politică?

-N-am manifestat niciun fel de interes pentru interviul „de actualitate socio-politică“, cum îl numești. Nu m-au interesat “actualități perisabile”, ci actualități cu termen de garanție nelimitat. Nu m-au interesat senzațiile ieftine de o zi,

ci lucrurile de durată, cele care fac... istorie, istorie literară în primul rând.

N-am făcut interviuri “de serviciu”. Mi-am ales singur interlocutorii, cu foarte puține excepții, de “comandă redacțională” – Romulus Guga mi-a cerut să realizez câteva interviuri pentru “Vatra – dialog”, între care cu Mihai Beniuc, cu Ioan Alexandru... dar ele au fost și pe placul inimii mele, astfel că mi le-am asumat ca demersuri de proprie voință.

Nu te duci la oricine și oricând să-i iei un interviu. Când dialogam, cu scriitorii mai ales, mă gândeam și la cititorii cărora mă adresam. Mă investeam ca avocat al lor, încercam să întreb în numele lor, să fiu cutia lor de rezonanță.

N-am improvizat decât rareori interviurile. Am solicitat dialoguri literare de-abia după ce veam tema de casă bine făcută. Mi-am respectat întotdeauna interlocutorii.

Dialogurile literare sunt, pe de altă parte, mici piese de teatru. Cu toată “bucătăria” teatrală, în care toate sunt importante – și regia și decorurile și... ilustrația muzicală. Dar și “replicile”.

Am avut astfel parte de întâlniri admirabile, memorabile, pagini de adevărată istorie literară.

-Ce "trofee" de sfera franco-română ați "vânat" cu interviurile Dvs.?

-Cel mai important “trofeu” din zona pe care o invocați este seria de dialoguri cu Nicu Caranica, începute la Freiburg, în Germania, continuate la Paris și apoi... epistolar, o formulă ingrată, dar inevitabilă, atunci când distanțele sunt prea mari.

A fost o experiență extraordinară, care a înregistrat și editarea unui volum de versuri, primul în România, după o jumătate de veac de exil.

Cea mai recentă “aventură” în spațiul franco-român îl are ca protagonist pe Dinu Flămând, legat de el prin apartenența la “echinoxism”, cu care nu doar că am dialogat,

dar căruia i-am editat recent și o carte de versuri, o ediție bilingvă, română-... engleză.

Am dialogat și cu o tânără prozatoare, Laura Bogdan, târgumureșeancă, dar rezidentă mulți ani la Paris, care a scris în franceză cărțile sale, dar două din ele i le-am publicat în română.

Să mai adaug interviurile cu Mircea Iorgulescu, Monica Lovinescu, Matei Vișniec...

-Ce zicere ați transmite comunității române din zona Alsaciei, care, redactând, editând și citind această publicație interculturală, valorifică noile posibilități ale dialogului din spațiul Europei unite?

-Nu există cale mai potrivită decât cea a interculturalității, suntem “condamnați” la interculturalitate. Promovând identități culturale, interculturalitatea va putea scoate în evidență mai bine valorile autentice, cele care pot intra în “competiție” europeană.

Dialogul este singura formă a supraviețuirii și afirmării. Monologul nu a dus niciodată decât în zonele gri, întunecate.

O publicație interculturală e o șansă pe care nu trebuie s-o ratăm. Și spune acest lucru un om care a realizat singur, în SUA, o publicație în limba română, care se dorea în primul rând o invitație la dialog.

Conservând o identitate culturală românească în spațiul francez, o publicație interculturală este o condiție sine qua non a legitimării unei istorii și a unei tradiții. E o deschidere fără de care e de neconceput mersul înainte, afirmarea prestigiului pe care cultura română îl merită cu prisosință.

Interviu realizat de Cristian Stamatoiu

Târgu-Mureș, 15 septembrie 2007

(**Convergențe/Convergences**, Strasbourg, decembrie 2007, p. 29)

NICOLAE STHEINHARDT - UN MODEL PENTRU TINERII DE ASTĂZI

Tineretea nu e o virtute, nici un păcat. Opusul păcatului, spunea Kirkegaard, nu e virtutea, ci libertatea.

Tineretea nu-i nicio scuză. E un anotimp al unui destin, unul, e adevărat, foarte important, de care depinde uneori o întreagă viață. Pentru că cine i-a dat tinereții ce e al tinereții, dar nu a dat și lui Dumnezeu ce-i al lui Dumnezeu, se poate trezi că a trecut tinerețea, „ca nouri lungi pe șesuri”, și că n-a lăsat nici o urmă, decât regrete și nostalgii, nu și putințe.

Ca să nu fie rătăcire, irosire, tinerețea are nevoie de modele, de repere, și pentru a putea ținti foarte departe, dar și pentru a cruța timp și energii, încercându-se reinventarea roții.

N. Steinhardt era un model pentru tineri. Pentru cei care-l cunoșteau, pentru cel care-l citeau.

Pentru mine, cel tânăr, a fost model și prin una și prin alta. Și nu încetează să-mi fie un model. De credință. De viață. De cultură.

„Nicolae Steinhardt nu-și mai aparținea. El, Sihastrul de la Rohia, era, de fiecare dată când ieșea în public, înconjurat de puzderie de lume, de prieteni sau de simpli curioși. Era o apariție și o prezență fascinantă. Părea mai degrabă rătăcitor printre oameni, o apariție insolită și contrariantă, coborâtoare parcă din alte timpuri. Mai ales tinerii căutau să-i fie aproape - îl priveau și-l ascultau cu religiozitate, ca pe un sfânt. Cred însă că sentimentul era reciproc. Și N. Steinhardt îi agreea pe tineri. Și îi făcea bine prezența lor. Îi privea cu bucurie și cu o anume religiozitate și el”, scriam la un moment dat.

Faptul că l-am cunoscut a fost un privilegiu, chiar dacă șansa nu mi-a surâs până la capăt, nereușind niciodată, cât a trăit părintele Nicolae, să ajung la Mănăstirea Rohia, acolo

unde monahul s-a retras ca să fie mai aproape de Dumnezeu, să fie mai aproape de Scara la Rai.

Comunicarea noastră s-a rezumat la epistole și la convorbiri telefonice, după întâlnirea noastră ultimă, de la Saloanele „L. Rebreanu” de la Bistrița. Cu toate acestea, l-am simțit mereu aproape pe părintele Nicolae, pe cărturarul N. Steinhardt – nefiind însă vorba de două fețe diferite ale aceluiași Steinhardt.

La un moment dat, în 26 mai 1986, mi-a trimis o scrisoare care mi s-a părut ca o filă din „învățăturile părintelui Nicolae către ucenicul său ... Nicolae”.

Iată textul:

„Iubite Nicolae Băciuț,

În răspunsurile mele la ultimele întrebări ce mi-ai pus, am reluat ideea lui Maiorescu și formula lui Păstorel Teodoreanu, afirmând că scrisul e boierie. Poeziei îndeosebi i se aplică de minune enunțul acesta. Dar ea nu este numai boierie ci și produsul unei munci neplictisite, negrăbite, intense. E inspirație, desigur, dar și îndelungată trudă. Am citit multe volume de poezie în ultimii zece ani. Și am putut constata că, în ciuda bunăvoinței și prieteniei care au stat la baza lecturii mele, foarte multe nu-s câtuși de puțin vrednice a se numi poezie. Superficiale, conformiste, ușuratece, false, scrise la repezeală, publicate fără a fi atent revăzute și regândite, reprezintă o uriașă masă de rebuturi.

Se cere muncă, răbdare, șlefuire, e treabă serioasă și nu poate fi „expediată” în tempo de hopa Mitică. Așadar: atenție, nici o grabă, nimeni nu-l obligă pe om să publice o carte de versuri în fiecare an. Talentul, desigur, e prima condiție. Dar nu ajunge, trebuie „prelucrat”. Ca să nu mai vorbim de sutele de „poeti” care dau la tipar toate fleacurile, schițele, copiile, ciornele, imitațiile nerușinate, lozincăriile abia camuflate...

Înainte de a ne aventura în considerații subtile și înalte asupra poeziei – teoriei poetice – se cuvine a-i îndruma pe toți cei ce scriu versuri să fie serioși, să nu socotească drept Poezie orice șir de versuri (albe) aliniate la rezezeală pe niște coli de hârtie. Mai întâi să existe „materialul”, apoi vom începe teoretizarea.

La cei din generația '80 mi s-a părut a vedea talent și probitate. Apoi și har și haz; curaj și demnitate profesională – de aceea m-am bucurat. Am văzut și la d-ta: luarea lucrurilor în serios, inspirație, grijă pentru formă. Te rog cu toată prietenia, să continui a da poeziei atenția cuvenită, respectul necesar. Nu fi grăbit! Și din întrebările d-tale deduc: ești acasă în domeniul gândirii și artei. Nu te lăsa prins în capcană de modă, zor, mediu, exemple, clișee (voluntare ori involuntare), fii mereu în stare de alertă, treaz, de veghe! – și foarte indulgent cu elucubrațiile și bătrânești – copilăreștile spuse ale lui N. Steinhardt.”

Era o scrisoare după ce îi povestisem despre perspectiva tipăririi cărții mele de debut, „Muzeul de iarnă”, carte despre care, de altfel, a și scris la apariția ei, după ce cronică de carte s-a plimbat pe la mai multe redacții, pentru că apariția unui text semnat de N. Steinhardt trecea prin mai multe „vămi” ale prudenței redacționale, înainte de a ajunge la cenzorul suprem de la Consiliul Culturii și Educației Socialiste.

N. Steinhardt nu se lăsa, cu toate acestea, îngenunchat, nu se deda la compromisuri de nici un fel. Iar atunci când se intra cu securea în textele sale era deosebit de mâhnit, nu doar pentru impertinența intervenției, ci și pentru lipsa de respect față de o opinie.

N. Steinhardt nu era un personaj comod, cu toate că era un om lucid și nu sărea inutil peste cal. Se oprea la limita la care știa că cuvântul mai poate fi liber. Nu vroia să facă cuiva rău prin textele sale. Prin relația cu el. Îmi spunea adesea că

speră că nu-mi creează neplăceri legătura pe care o aveam, telefoanele, scrisorile. Oricum, ne erau ascultate și convorbirile și ne erau citite și scrisorile. Uneori era foarte simplu să ne dăm seama că „dialogul” nostru era cu „public”.

N. Steinhardt era un spirit protector. N-ar fi suportat gândul că, cu bună știință, face rău cuiva. Doar pentru a nu face rău a făcut și pușcărie!

Ținea foarte mult la fidelitate, un text al său se referea fără echivoc la aceasta în raport cu tinerii: **Despre fidelitate sau cuvânt bătrânesc pentru cei tineri** (în: *Monologul polifonic*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1991, pp.113-118). Poate că făcea acest lucru și pentru că între valorile umane, între virtuți, fidelitatea, în toate formele ei de manifestare era cel mai puțin evocată.

N. Steinhardt vedea în fidelitate statornicie, care, desigur, nu era doar atributul unor anume vremi, ci al unei permanente. Cu atât mai mult, tinerii de azi, mai ușor tentați de trădare și nestatornicie, trebuie să-l descopere pe N. Steinhardt.

Dar N. Steinhardt vedea fidelitatea nu doar în raport cu o vârstă, cu o etapă biologică, ci în toată complexitatea ei, ca un antemergător al unui destin și ca pecete finală a acestuia. Iar statornicia e văzută, în termenii fidelității, dincolo de raporturile între indivizi, urcând până la cele dintre state. Până și în știință făcea loc fidelității: “În știință, așadar, fidelitatea, spune N. Steinhardt, nu înseamnă imobilitate. Pe plan etic e altfel: acolo regula este a invarianței, a statorniciei în hotărâri, a râvnei ferme și solitudinii neobosite față de prieteni, a neclintirii față de crez și de cuvântul dat”.

“Deoarece cui i se cere, în cele din urmă, omului să fie complet fidel? Lui însuși, condiției sale de om, de ființă gânditoare și cuvântătoare a cosmosului. Iată principala, neîndoielnica, nefluctuantă fidelitate. Și ce înseamnă a-ți fi ție însuși fidel, condiției tale de om? **A nu săvârși nimic de care să-ți fie apoi scârbă ori rușine; a respecta demnitatea și**

libertatea celorlalți; a contribui, pe cât îți este dat, la menținerea sau îmbogățirea prestigiului singurei (până la proba contrară) ființe conștiente din univers". (Jurnalul fericirii - s.m.)

N. Steinhardt oferea modele și era el însuși model. Având, la rândul lui, model.

“Steinhardt însă, spune Radu Teodorescu, este o prezență fascinantă la toate nivelele: literar, teologic, etic, critic, cultural”.

Cultura lui N. Steinhardt era dezarmantă. Acest lucru nu te făcea să-l percepi ca ostentativ și necruțător cu cei mai puțin trecuți prin cărți. Dar dialogurile cu el deveneau indirect o invitație la lectură. Să nu uităm că la Rohia, N. Steinhardt a avut ca ascultare și amenajarea bibliotecii Mănăstirii, peste 23.000 volume, care nu i-au trecut prin mână doar ca niște simple obiecte de inventar.

Când pleda pentru o idee, o făcea atât de convingător și când scria și când vorbea. Avea credibilitate. Nu te puteai îndoi de spusele lui.

Îndemnurile lui nu erau fariseice. Nu cerea altora ce el însuși n-ar fi făcut. Și nici nu credea că deține adevărul absolut. Nu se sfia să întrebe, să ceară sfaturi: “În postul Sântei Mării (scrie în *Jurnalul fericirii*, **Văratec, 1971**), mă spovedesc părintelui Calinic. Printre altele: un fost coleg de pușcărie mereu vine să mă tapeze; duhnește a băutură și uneori îmi aruncă-n obraz povești sfruntate: că i-a murit copilul și îi lipsesc banii de înmormântare – mie, care știu că nu e tată. I-am dat ce i-am dat, apoi l-am respins. Simt totuși o neliniște. Dar ce să fi făcut cu un bețiv? Să-i fi dat, mă întrerupe duhovnicul. Când mai vine, dă-i, nu-l judeca! Și eu – zice – am un prieten bețiv, un nenorocit și când vine pe aici îl omenesc. Dă-i! Cât de bine îmi pare că m-am făcut ortodox.”

A scris lucruri fundamentale despre creștinism (“Creștinismul e bucurie și retetă de fericire. E și asumare a

durerii. – *Jurnalul fericirii*), a apărat ortodoxia, creștinismul, luând diverse atitudini față de cei care nu înțelegeau sensurile credinței: “Le zâmbesc și eu. Or fi ei știutori, știu și eu câte ceva: că oamenii nu-s numai spirit ci și materie. Domnul e duh; dar s-a întrupat, carne s-a făcut.” “Mii de draci mă furnică văzând cum este confundat creștinismul cu prostia, cu un fel de cucernicie tâmpă și lașă”. (*Jurnalul fericirii*)

A luat atitudine față de regim. Față de orice formă de pierdere a verticalității. A îndemnat mereu la îndrăzneală, la curaj, chiar credea că “creștinismul este o religie a curajului.” Nu accepta frica.

Dacă ar fi trăit anii libertății, N. Steinhardt nu și-ar fi schimbat radical atitudinea, ar fi rămas un luptător față de tot ce ar putea aduce atingere demnității umane. Mi-l imaginez alături de Octavian Paler, dezbătând problemele românilor.

P.S. N. Steinhardt m-ar fi certat dacă ar fi știut că am scris un text în foarte mare grabă, nereușind să spun câte aș fi vrut și câte ar fi meritat să spun. Dar nu puteam să nu răspund favorabil unei invitații amabile, chiar dacă timpul pe care l-am avut la dispoziție a fost “pe fugă”.

Mă va ierta, de acolo din ceruri, de unde ne privește, pentru că i-am nesocotit într-un fel, una dintre îndemnurile sale către tineri: n-am mai avut răgaz pentru a “șlefui” aceste gânduri.

În adâncul inimii mele sunt multe lucruri gata să fie spuse despre N. Steinhardt.

IOANA CRĂCIUNESCU

„M-am dezrobit de certitudini și am devenit sclava întrebărilor”

Ne-am revăzut după 21 de ani. Nici măcar nu știam că Ioana Crăciunescu plecase din țară. A plecat discret, dând Bucureștiul pe... Paris. A dat cioara din mână pe cea de pe gard. Dar a prins și cioara de pe gard. Și a învățat-o să cânte, fără s-o dezvețe de croncănit.

După 17 ani de roluri jucate în țară, pe scenă și pe micul/marele ecran, Ioan Crăciunescu a adunat alți 17 ani de roluri în Franța. Roluri de toate felurile.

Dar a plătit prețul schimbării „scenei vieții” cu vârf și îndesat. Și-a luat însă libertatea de a refuza să se complacă în ceea ce i-ar mai fi putut oferi Bucureștiul, căci gloria nu e ușor de dus în spate, e o povară care te obligă să-ți încordezi mai tare... mușchii.

Ea face parte din exilații din „generația turistică”, cum numește ea exilul de bună voie și nesilit de nimeni. Un destin deturnat din revoltă, nu eroic, ci sfâșietor. A vrut să învingă fără să facă învinși. Și a învins!

Într-o cameră de hotel, față în față, Ioana Crăciunescu și-a arătat... fața. Dincolo de filmele în care a jucat - „Blestemul pământului, blestemul iubirii” (filmul din 1979, al cărui titlu i se potrivește de minune destinului ei, cea care a plecat, dar se reîntoarce mereu de-acasă, ca un blestem al pământului, al iubirii!), de „Artista, dolarii și ardelenii” (1979), de „La capătul liniei”(1982), ...de cărțile pe care le-a scris - "Duminica absentă", "Iarna clinică", "Mașinăria cu aburi"... și până la "Creștet și gheare" - Du font et des griffes" (ediție bilingvă, Cartea Românească 1998, versiunea în limba franceză de Tudor Florian Potra), Ioana Crăciunescu "nu numai că onorează pactul inviolabil cu

propria, irepresibila vocație, dar atinge cota cea mai înaltă de expresivitate a poeziei ce se scrie azi în România”- cum se exprima Geo Vasile la apariția cărții bilingve.

-Ioana Crăciunescu, cunoști jocul de cuvinte cu „viața unor femei a fost un roman, unor femei romanul le-a fost viață”? Ce-a fost viața ta până acum?

- Un eseu. Încerc s-o prind de undeva. Îmi pune întrebări, îi pun întrebări. Se spune că mergem spre lumină. De două ori am fost foarte aproape să-mi pierd partea aceasta de viață. Am senzația că într-o ceață limpede. M-am dezrobuit de certitudini și am devenit sclava întrebărilor.

- Ce întrebări își pune, obsesiv, Ioana Crăciunescu?

- De ce, în orice formulă aş lua întâmplările din jurul meu – istorice, sociale, culturale, religioase – unghiul prin care le percep îmi pune întrebări noi și oricare din răspunsurile dinainte nu-mi mai sunt suficiente.

Și dacă ăsta trebuie să fie bagajul pe care și-l pregătește omul înainte de Marea Trecere, bagajele mele sunt tot mai voluminoase. Și pentru că știm din experiență că fiecare kilogram de bagaj în plus costă (aproape de zece ori valoarea când zbori, cel puțin), atunci mă întreb dacă cu ce-am adunat până astăzi îmi pot achita zborul?

- Originile tale sunt din Teaca de Bistrița-Năsăud. Ești într-un fel, ardeleană. În ce fel ți-a marcat viața, destinul artistic amprenta locului?

- Aș spune că pot să fiu ardeleană prin opțiune – mișcările familiei mele sunt ardelene, au fost marcate de cursul istoriei. La cedarea Ardealului, o parte din familia mea s-a mutat la București. Tatăl meu s-a născut la București. Sunt ce sunt – un hibrid. Din experiența mea, ceea ce mă frappează este o întrebare care mi se pune des: de ce, cu rare excepții, oamenii

nu-și cunosc mai mult de trei generații din arborele genealogic? E frapant că și azi, nu doar în incendii, dispar documente, acte despre identitatea unor oameni, a unor destine, a unor ținuturi!

Aș putea spune că sunt ardeleancă prin opțiune, pentru că mă regăsesc într-un anume spirit.

Personal, însă, nu mai cred foarte tare că în acest secol mai rămân atât de bine fixate regiuni, țări. Voiajul spiritual se face cu o viteză uluitoare. Doar lumea înapoiată, primitivă, mai încearcă să lupta împotriva acestei deschideri a lumii.

- Când m-am gândit la „amprenta locului” m-am gândit și la unul din rolurile tale memorabile din film, Ana lui Rebreanu, din „Blestemul pământului, blestemul iubirii”.

- Ana din filmul „Ion” mă locuiește și acum, nu doar pentru că am jucat rolul, ci pentru că prin Ana am reușit să înțeleg altfel destinul femeii în lume.

Există teme mari în cinematografie, în literatură..., care niciodată nu pot fi repetate identic, dar rămân universale pentru fiecare epocă. Dacă pe 40 de canale vezi știrile lumii, vezi și destine tragice de femei, care nu fac decât să decline destinul tragic inițial. Poate pot spune că am avut șansa, într-un anume moment al destinului, să întâlnesc un personaj pe care-l purtam în mine.

- După 17 ani de actorie în țară, te-ai decis să alegi „pribegia”. Ce te-a împins spre o astfel de opțiune?

- M-a ales Franța pe mine și, ca de obicei, România n-a ripostat. Degeaba te căsătorești cu cineva din iubire, dacă îl lași să-ți l fure prima venită!

- În ce roluri jucate în Franța te-ai regăsit?

- Joc Tennessee Williams, Laclaud, Vișniec... roluri din marea dramaturgie a lumii în care mă regăsesc.

- Cum te-ai adaptat în Franța? Te-ai simțit o exilată?

- Corect ar fi să spun că m-am simțit exilată acasă întotdeauna. Nu faptul că nu am fost apreciată în țară m-a făcut să mă simt exilată, ci faptul că nu am reușit să mă exprim pe limba înțelesului majoritar.

- Care sunt diferențele de receptare a teatrului în cele două spații culturale, francez și românesc?

- Sunt diferențe de gust, de percepere și de sistem valoric. Ei pun accent asupra valorii textului, pe care-l respectă cu sfințenie. Noi punem accent pe interpretarea personală, pe evidențierea calităților actricești, nu pe ale textului.

De aici și percepția și pretențiile sunt diferite.

- Îmi vorbeai în aceste zile despre curajul actorului. În ce ar mai putea consta azi curajul în actorie?

- Curajul înseamnă pentru actor puterea, îndrăzneala să se arunce fără plasă dedesubt, ca la circ. Să joci într-o limbă străină e un imens necunoscut, iar să te întorci în țară înseamnă să vezi cât de simplu înoată peștii în necunoscutul limbilor.

- Ai publicat mai puțină poezie după retragerea din viața culturală românească...

- Am făcut declarat, din 1990, greva publicării. Au apărut cărți de-ale mele, dar reeditări, antologii. N-am simțit nevoia să public în presă, chiar dacă am respect față de multe reviste literare.

Am consumat niște curse interioare, fără să doresc să ajung la o linie de sosire.

- Cum sunt percepuți românii în Franța?

- Francezul spune că nu are decât două soluții – ori aduce partea cea mai joasă a societății, ori geniile.

Deci, ei sunt foarte atenți cu românii, ca să descopere, să înțeleagă cine dintre cei care încep de jos sunt genii și cine cei care vin cu aroganța celor de sus.

Mă situez între cei doi poli. Am plătit pentru aroganța să cred că știu și, începând de la zero, am câștigat dreptul de a cunoaște altfel.

Pot să spun că limba franceză mi-a redat textul care nu mai e handicapat de cenzura românească, că a cicatrizat rănilor unor cuvinte repetitive și că regăsesc limba română cu altă libertate a calității intrinsece, fără să mai simt transpirația proastei folosiri. O simt ca pe o pânză curată cu care mă pot înveli, îmi pot acoperi mintea, sufletul, fața.

Prin urmare, am redobândit-o. Cred că e din nou prima pe listă din carnetul meu de bal, după două războaie.

- N-ai plecat de tot. De ce te mai întorci, când te întorci în țară?

- Fac parte din ceea ce se numește, între exilații români, „generația turistică”. N-am mâncat soia într-o parte, ca s-o mănânc dincolo, fiindcă e ecologică.

N-am putut să fiu erou că m-am deprins cu o dictatură, pentru că am trăit-o până la capăt, n-am putut să devin un exilat erou, pentru că înseamnă că am colaborat, de vreme ce am putut să trăiesc până la capăt.

Cu ocazia inaugurării drumului meu turistic în ambele sensuri, am învățat că nu poți să fii erou, dacă ești dispus să trăiești totul, până la capăt.

Eroii se nasc doar dacă sunt de o parte sau de alta.

-Unde vrei să-ți închei socotelile cu viața, când vei renunța la scenă?

- În Transilvania, în centrul ei!

- E cumva chemarea străbunilor la mijloc?

- Am fost odată la Luxemburg și am descoperit că e un kilometru 0, calculat pe o linie care trece prin România.

De când se schimba planeta, temperaturile, cred că kilometrul meu 0 se așează în Transilvania.

Focșani, 8 decembrie 2007

DUMITRU TITUS POPA

„În aceste vremi ale derivei și cacialmalei axiologice...”

- Între atâtea oferte profesionale, ați ales **Dreptul**. Ce-a fost mai întâi: **Dreptul** sau **literatura**? Ce a fost decisiv în opțiunea dumneavoastră?

- Mda... Mi-ar fi plăcut să-ți pot spune: am ales **Dreptul** și **m-a ales** literatura. Din păcate, nu este cazul. Ce alegi și ce te alege, asta-i o treabă esențială și **deloc personală**. Scriitor ești sau nu ești. Îți amintești, desigur, replica maestrului Sadoveanu, oferită tinerilor aspiranți la glorie de la vechea Școală de literatură. Întrebat câți scriitori vor ieși dintre mulții tineri prezenți acolo, maestrul a răspuns blajin: „**Câți au intrat...**” Poți alege o carieră oarecare, dar nu și „cariera” de scriitor... În ce mă privește, n-am ales **Dreptul** pentru a face carieră juridică. Nu pot da **sentințe definitive**. Cum, tot așa, n-am ales nici „cariera” de scriitor. Din adolescență, citesc, notez, scriu. Cu un irepresibil sentiment al supraviețuirii, al salvării. Pot spune cu certitudine că **literatura mi-a salvat viața**. Am ales și m-a ales viața! E bine. Nu poți alege cariera de scriitor, cel mult orgoliul de a fi considerat scriitor. De obicei, „mare scriitor”. Am întâlnit și întâlnesc destui inși care simulează, aproape patologic, marea „carieră”, eșuând într-o boemă... literară de proastă calitate. Ratarea arată foarte urât. Alții, în viață fiind, își editează „Opere complete”. De parcă și-ar îmbălsăma personajele expiate înainte „părintelui procreator”... Oameni și oameni. Cunosco un scriitor trecut de 70 de ani care, de vreo cinci decenii bune, trudește eroic (și erotic) să fie genial. Chiar dacă, la începuturile literare, un maestru adevărat, Tudor Vianu, să zicem, îl invita să asculte sfatul părinților și să urmeze medicina. Caz real... Creația literară este **o ruletă rusească**. Supraviețuiești sau disperi (în

anonimat) după cum decide pistoletul talentului... Și pentru că tot vorbim de alegere, despre „ce-a fost mai înainte”, să ne reamintim cum **Avram Iancu** a ales avocatura, dar a fost **ales de destin**. În „Discobolul”, Lucian Blaga nota: „În cartea deceselor din Vidra e însemnată și moartea lui Avram Iancu. Locul și anul nașterii. Totul potrivit formularului. La rubrica profesia sau meseria celui decedat e scris: **Eroul Românilor**”... A ales o carieră și a fost ales de destin. Cam așa se întâmplă și în „cariera” de scriitor. **Creația adevărată este destin**. Toate celelalte sunt munci, profesii, meserii. Unele intelectuale.

- **Între atâtea tentații... geografice, de ce a ales Dumitru Titus Popa Bucureștiul, cum s-a adaptat el în Capitală și care a fost povara provinciei? Nostalgia provinciei?**

- „Povara”, „nostalgia provinciei”... Chestii **clasice**, nu? Oare de ce nu reușim încă să ne eliberăm de-un fel de crispate subalternă, când vorbim de „Capitală și provincie”? Uneori am impresia că disimulăm un „complex provincial”, din cu totul alte cauze decât cele culturale... Sunt de acord, spre exemplu, să considerăm Bucureștiul un anume „reper luminos” și luminat de speranța noastră seculară: **unitatea națională**. Am stabilit: „Soarele de la București răsare pentru toți românii!” și, har Domnului, așa s-a întâmplat. Și sper să fie așa mereu. Constituie aceasta o împlinire sacră, dar nu și cu sens ierarhic, subaltern... Cum bine știm, armonia stă în echilibrul complementar, armonic, al părților. Observă, te rog, câtă **suferință structurală** ne provoacă absența Chișinăului, a Cernăuțiului. Mereu am avut de suferit din cauza dizarmoniei dintre geografia naturală și geografia noastră spirituală. Iată de ce cred că o „geometrie spirituală variabilă”, de felul „Capitală-provincie”, cultivată cu stranie perseverență, produce efecte disolutive parcă programate. Oricum, inaplicabile culturii/literaturii române... Să ne gândim ce-ar fi însemnat

Bucureștiul spiritual, de azi și dintotdeauna, fără Iașii lui Maiorescu, Eminescu, Creangă, Ibrăileanu, Junimea; fără Clujul lui Blaga, Agârbiceanu, Hațieganu, „Echinox” sau actuala „Școală filologică”; fără Craiova lui Odobleja, Titulescu, Marin Sorescu; fără Ploieștiul lui Caragiale și Nichita Stănescu; fără Hobița lui Brâncuși; fără Alba Iulia, Timișoara, Sibiu, Blaj, Tg. Mureș; fără Rășinari și atâtea altele, binecuvântate de adierea spiritului. Îți vorbește despre aceste **false provincializări culturale** un provincial de la mama lui. Ins care a trăit pustietatea Hăiașului, de la 6 ani, a pus plugul în brazdă, la nici 11 ani, a urcat în tren pe la 14 ani, a văzut marea la 23 de ani, a urcat în avion la 28 de ani. Și **totus in illis**, a început să bea cafea la 28 de ani. Cu toate astea, Bucureștiul nu mi-a provocat o emoție mai intensă decât cele trăite până atunci, la 20 de ani. Și nici vorbă de dezrădăcinare. E drept, am avut șansa de-a mă fi născut și trăit, până în pragul majoratului, într-un sat de vreo sută de fumuri, în care **mitologia** – pricolicii, vârcolacii, strigoii, bosconitoarele, bocitoarele, descântecele, blestemele, leacurile – făceau parte din viața zilnică... Lucruri primordiale, nu? Chestii ce țin de veșnicia tradițiilor și credințelor. Ai de unde porni, ai unde reveni. Apoi, am avut norocul să călătoresc în mari „spații culturale” și-n mari orașe sau puncte inițiatice: Paris, Roma, Ierusalim, Cracovia, New York, Babilon, Damasc, Moscova, Beijing, Casablanca, La Valetta, Barcelona... **Am întâlnit** experiențe culturale și spirituale într-adevăr excepționale, **dar nu și alte esențe**. Esențele pot fi marginalizate, caricaturizate, eludate, cum vedem că ni se întâmplă și azi – **în aceste vremi ale derivei și cacialmalei axiologice** – dar nu distruse. Esențele nu depind de noi. Cei destinați le pot accesa creator; le pot readuce în condiția umană. Restaurarea esențelor și re-raționalizarea existenței sunt de urgență. În cazul Bucureștiului de-acum, cu precădere. **Provincia** trebuie să se apuce iarăși de treabă; pentru a amplifica tot mai palida lumină a Capitalei... Capitală

în care am sosit, la 20 de ani, cu „ordin de încorporare” în Regimentul 85 transmisiuni... Capitală în care m-am stabilit cu acte în regulă, fără să-mi fi închipuit vreodată că mi se va întâmpla și așa ceva.

- **V-ați manifestat, v-ați desfășurat profesional într-un orizont extins. Aș spune și divers, de la ziaristică la învățământ, fără să scăpați de vârtejul politic. Ca scriitor, unde v-ați simțit cu adevărat acasă? Pentru că nu se poate trăi din scris în România, ce e mai potrivit pentru scriitor să facă pentru a-și câștiga pâinea cea de toate zilele?**

- Sigur, putem vorbi de **extensie**, deși **intensitatea** ar trebui să ne legitimeze perseverența **mecanică funcțională**. De ce nu ne-am lăsa ispitiți de-acel **miraj al înlăuntrului**? De acea materie generativă și autogenerativă ce-și ajunge sieși?... Orizontul profesional extins, cu aparent nesfârșitele sale **căi orizontale**, suferă, în cele din urmă, **de drumomanie**. Nu te mai poți opri decât la „Zidul lui Planck”; dacă ai aflat cumva și accepti existența acelei despărțiri infime (de 10 la puterea - 43), aflate între noi și Principiul Absolut al Creației; între noi și Pomul Vieții/al Cunoașterii, cum suntem obișnuiți să spunem. Baiul este că lucrăm cu **perisabile**, cu prisosuri ale materiei fundamentale. Aș zice că lucrăm cu **„excremente ale infinitudinii”**. Mă rog... Mă-ntrebi de relația scriitor-politică. Au fost și sunt încercări ale unor scriitori, valoroși sau notorii, de **exersare aseptică** a căii politice și sociale; a „vârtejului politic”, de care vorbești. **Metafore!...** Marx însuși credea că **socialul** poate fi emancipator, cu condiția ca **politica să nu însemne corupție**. Or, vezi și tu, politica nu numai că a corupt socialul, dar socialul ca atare s-a transformat într-un imens agregat corupt. Este și motivul pentru care am refuzat cariera politică propriu-zisă, la fel și cea juridică (Dreptul fiind, în fapt, „voință de putere dominantă”). Toate ocupațiile mele, ante și post-decembriste, au fost **profesionale**; în aria mass media. Adevărat este, toate exersate într-o realitate politică anume.

Este greu să spui că n-ai fost și nu ești prins în „vârtejul politic”, chiar și atunci când faci paradă de apolitism, refuz ideologic, „disoluție din interior” etc. Un cunoscut poet disident, de care eram mai apropiat, din motive practice, înainte de decembrie '89, acceptă că anticeaușismul său ireversibil era „o altă politică”; cu atât mai mult cu cât dizidența urmărea reformarea regimului și nu înlăturarea lui, cum intenționau opozanții. După decembrie '89 s-a observat chiar o controversă acută între opozanți și dizidenți, controversă încă nesoluționată definitiv... Omul este un animal politic, cu **o natură socială innăscută** (Aristotel). Scriitorul este și el om. Cum s-ar putea delimita categoric de câmpul politic, de spațiul public? Mai ales, atunci când se simte **util** într-o astfel de ambianță. Este o problemă de... ponderi interioare, de personalitate. Vargas Llosa a candidat la președinția țării sale, un muzician parcă avea să ajungă președinte într-o țară baltică, Hitler se considera și pictor, Mao Zedong scria poezii, Nero era cântăreț și poet, Goga, poet și premier. Chiar și în zilele noastre, la noi acasă, am avut premieri scriitori: unul, poet și prozator; altul, autor de aforisme și vorbe de duh. În legătură cu talentul lor politic și de reformatori sociali, istoria neiertătoare o să ne spună ce și cum. Întrucât ce știm până acum nu ne face prea fericiți.

... Mă mai întrebi ce-ar trebui să facă un scriitor pentru a-și câștiga pâinea cea de toate zilele. Răspunsul este, în mod firesc, pesimist. Pentru că scriitorul adevărat nu poate și n-ar trebui să facă altceva decât munca lui chinuitoare; total atipică, într-un context spiritual dependent de politică. Pornind de la experiența „literaturii comandate”, te poți întreba dacă nu cumva **opera de artă este condiționată** mai mereu de „comandamentele puterii temporale”... Da, este dificil să demonstrezi **puritatea absolută** a operei, a creației umane, în general. Temerarii... trans-temporali au riscat mereu damnarea, ostracizarea, martiriul. Majoritatea și-a negociat „bucata de pâine”, mai mult sau mai puțin onest, mai mult sau mai puțin

moderat. Este greu să fie altfel. Soluția soluțiilor ar fi să nu ai alt „serviciu” decât scrisul. De referință rămâne Rilke. Se hotărâse să accepte o slujbă de funcționar, cu program de două ore pe zi. A renunțat repede. Îi amenința **starea de scriitor**. Adevărat este, renunțase pentru a căuta esența artei și a morții. I se oferise și ceva resurse financiare de supraviețuire. Autonomia financiară apare decisivă în realizarea operei și capodoperei literare. Misiune imposibilă pentru un scriitor adevărat... În ce mă privește, mă simt bine în **tăcerea discretă a realului**, în literele, în silabele și în cuvintele limbii române. Cum și în vorba bună, rostită în orice limbă omenească.

- **Sunteți de ani de buni la catedră. Au trecut prin mâna dvs. multe generații de aspiranți la condiția de ziarist. Ați publicat și „Deontologia profesiei de ziarist”. Care ar fi după dvs. calitățile... ideale ale unui ziarist? Avem vedete media reale?**

- Așa-i. Lucrez în învățământul de presă din 1972, de mulți ani, poate de prea mulți. Îmi calculez vechimea în învățământ cu generații și serii de studenți. Am ajuns să fiu profesor al copiilor foștilor mei studenți. Sunt, vezi tu, în situația să fac studii comparative „părinți-copii”, dar și obiect de analiză comparativă. Mai pune la socoteală situarea părinților într-un sistem revolut și a copiilor în noul sistem, radical schimbat. La fel și eu, profesor în două sisteme... Ce șansă istorică excepțională ne-a fost dat să trăim, dragă Nicolae Băciuț!... Despre calitățile **ideale** ale unui ziarist pot spune că ele trebuie să fie foarte normale. Și neapărat reale! Simplu spus: să respecte **criteriile adevărului**, în cazul știrilor, și **criteriile onestității**, în cazul opiniilor, comentariilor, judecăților de valoare. Astfel încât **presa** (publică) să exprime **adevărul public...** Dacă avem **vedete media**? Avem profesioniști bine/intens vizualizați („vizibilizați”). Dobândesc sigur **notorietate**, dar, în puține cazuri, **credibilitate**. În toate profesiile funcționează legea numerelor mari.

- Se vorbește despre presă ca despre o **Putere importantă, chiar a IV-a în ierarhia puterilor. Cum ați perceput această „putere”? Ce v-a dat și ce v-a luat această „putere”?**

- Este considerată a patra putere în stat și nu de stat. O putere exponențială și nu constituțională. În vremi de instabilitate poate juca și rolul de primă putere. Cum s-a întâmplat și la noi, în primul deceniu post-decembrist. Cronologic, puterea presei s-a limpezit în interbelic și, cu mai multă energie, după al doilea război. Se produsese, observă corect specialiștii, o deplasare a greutății actului de guvernare de la instituțiile abilitate spre opinia publică. Concomitent se realizează o alianță de fapt între presă și opinia publică. Actul de guvernare putea fi influențat în mod real. Astăzi, lucrurile riscă o radicalizare nefericită. **Presa**, trusturile de presă tind să se alieze **cu clasa politică**; atunci când nu sunt efectiv „instrumente” în proprietatea și la îndemâna unor partide, grupuri de influență și interese, lideri politici... În ce mă privește, presa mi-a dat mult mai mult decât mi-a luat. Am văzut și am înțeles mai bine oameni și locuri de-acasă și din lume. Am învățat din toate pe rupe. Am învățat să fiu mai clar, mai curajos, mereu în ziua trăită. Ce poate fi mai important?

- **„Cu televizorul/Ați mințit poporul” – sună un slogan care a făcut carieră. Ați condus TVR-ul. A mințit TVR-ul poporul?**

- Ar fi stupid să neg, ar fi perfid să spun da. Cum aberant ar fi să se susțină că mass media ar putea atinge **o stare de grație**, total epurată de minciună. Simplul fapt că suntem **subiecți** ai comunicării mediatice este suficient pentru a constata **natura** noastră... personalizatoare. Suntem naturi subiective, în chip inevitabil. Problema este dacă personalizăm/subiectivizăm **natural sau pervers**... Valoarea morală și profesională a oamenilor din echipă este hotărâtoare. Echipa te poate scoate cu bine din multe **încurcături**

comunicaționale. Îți spun cu toată siguranța aceste simple adevăruri, întrucât am fost norocos să lucrez la TVR, timp de trei ani, cu cea mai bună echipă de profesioniști de care a beneficiat Televiziunea Națională și oricare altă televiziune de la noi... Dacă voi publicat vreodată „**Experimentul 1101**” („Trei ani în Turnul Televiziunii Române”), îi voi descrie pe (aproape) toți; și te asigur că va fi un spectacol de iubire și suferință din iubire... Iubirea ca salvare morală și profesională... Împreună cu ei nu aveam cum să pierd „pariul” cu televiziunea. Le mulțumesc forever! Datorită lor, TVR era lider de audiență și de credibilitate constant. În condițiile în care, zilnic și metodic, atacurile la adresa TVR și a directorului ei general se intensificau și se diversificau neconținut. Totuși, Televiziunea Națională a rămas, la plecarea mea, cu 78% audiența „Actualităților” de la ora 20,00 și peste 60% credibilitate. În aceeași perioadă directorială s-au constituit studiourile teritoriale Timișoara și Craiova, a fost înființat TVR Internațional, departamente și redacții noi, iar corespondenții locali deveniseră esențiali pentru **acoperirea** evenimentelor de relevanță națională. Treaba cu corespondenții, dragă Nicolae Băciuț, o cunoști mai bine decât mine, pentru că ai fost unul dintre cei mai buni... Un lucru îmi apare și astăzi sigur: Profesioniștii adevărați nu-și permit să renunțe la ideea că **trebuie** să fie mereu excepționali. Chiar și atunci când nu toate emisiunile sau textele lor sunt de excepție... În rest, rămâne cum am stabilit în prima fază a acestui răspuns.

- V-ați implicat în viața politică, la fel ca mulți alți scriitori români. De ce n-au putut face scriitorii carieră politică în România? Nu li se potrivește, nu sunt ei potriviți pentru politică?

- Ți-am mai spus câte ceva despre muncile și funcțiile mele obștești. Activist de partid propriu-zis nu am fost. Asta nu înseamnă că resping „cariera politică”; și nici politicianul sau activistul autentic. Sunt ținut, totuși, de anumite norme ale

onestității și sacrificiului vocațional. Un gând al lui Aristotel: „**să iei asupra ta răspunderea și salvarea binelui cetății**”... Mă-ntrebi de ce nu reușesc scriitorii în politică. Pentru că sunt scriitori și nu politicieni. Sunt **din** altă vocație. Chiar și atunci când scriitorii intră în politică o fac într-un fel **metaforic**, dacă nu cumva patetic, delirant. Tot așa cum filosofii, de pildă, o fac **metafizic**. Or, știi și tu foarte bine, viața **în metaforă** sau **în metafizică** este atroce selectivă și nu colectivă. De referință rămâne proiectul „statului perfect” al lui Platon, în care marele filosof și legiuitor stabilise exact 5.040 de cetățeni, conduși de înțelepți; stat în care căsătoria și proprietatea privată erau interzise. Hegel eșuase în „statul absolutist”, la noi, istoricii, poeții sau filosofii ajunși la guvernare, în trecut sau mai încoace, n-au făcut decât să exemplifice „metafora” sau „metafizica” de rigoare... Intelectualii, inclusiv scriitorii, sunt parcă mereu tentați **de absolut** și în politică. Este și motivul care mă-ndeamnă să cred că scriitorul, filosoful, intelectualii de vocație au **menirea publică** de a substanțializa moral și spiritual actul de putere politică; și chiar de a-l legitima prin autoritatea și reputația de apărători ai „binelui cetății”... Citeam în „România literară”, pe la începutul anului 1990, două texte, intitulate „**Normalitate**” și „**Care normalitate?**”. Primul, semnat de Nicolae Manolescu, al doilea de regretatul Octavian Paler. Criticul invita la reluarea uneltelor **vocaționale**, literare; eseistul și prozatorul făcea apel la implicarea imediată în viața politică; pentru a-i stabili calea real-reformatoare, prin implicare politică pasională. În prima fază a tranziției a fost cum a spus Octavian Paler. Domnul Manolescu s-a implicat și politic. Curând, însă, ambii oameni de adevărată vocație culturală redeveneau ceea ce era normal să fie: **oameni de opinie și de reconstrucție morală și spirituală**. O treabă foarte potrivită pentru adevărații scriitori, apreciată de politicienii autentici (rara avis) și insuportabilă pentru veleitarii câmpului politic, mulți ca o hoardă de pradă.

- **Cum vedeți soarta scriitorului român într-o lume care nu mai pune același preț pe lectură ca înainte? Poate fi scrisul, până la urmă, o profesiune?**

- Soarta scriitorului, inclusiv a scriitorului român, rămâne și trebuie să rămână legată de prețuirea publică a operei sale. Și, pe cale de consecință, cum se zice în justiție, de prețul fiecărui exemplar cumpărat **de fiecare** cititor. Prețuirea/valoarea și prețul ar trebui să fie și, uneori, pot fi salvatoare, nu?... „Prețul pe lectură” înainte și după decembrie '89 este diferit datorită nu atât schimbării „orientării”, cât schimbării priorităților și beneficiilor **sociale** determinate de știința de carte și de „volumul de cunoștințe”. În regimul vechi, valoarea și beneficiul socio-ierarhic al cititului este bine cunoscut. Diplomele de studii **structuraseră pe stări** societatea românească... Astăzi, criteriile succesului social s-au schimbat. În foarte, foarte multe cazuri, cărțile **vechi** sunt evacuate din casa omului. Am scris o poezie care începe: „Cărțile vechi fac trotuarul/În Piața Universității din București, România”... Aceasta, în timp ce „noile cărți”, vreau să zic: noul temei al lecturii și al unei **noi literaturi** nu se prea întrevede. Cărțile trebuie să revină în casele oamenilor și ale generațiilor noi; să revină în casele oamenilor obișnuiți – „oamenii marilor tiraje”, să-i numim astfel. Sunt convins că realitatea ne obligă la un nou tip de narațiune și la **un mesaj concordant** (stil, limbaj, narațiune de tip Internet, hypertext, spiritualități alternative, tradiție, credință, magie, numerologie, numeologie, policromie...). Aceeași realitate ne oferă și „uneltele” pentru revalorizarea, **prin actualitate**, a literaturii bune din toate timpurile. Creația literară românească se află, în sfârșit, în priveliștea universală și universalizatoare. Un bob zăbavă. Profesia de scriitor, dacă există în mod real așa ceva, **continuă**, chiar dacă soluția pentru o condiție socială decentă rămâne o problemă de rezolvat.

- **Are scriitorul român datorii neachitate față de cititorul său?**

- Scriitorul adevărat se simte mereu dator față de cititorul său și față de sine. În mod special, față de cultura națională și universală din care face parte. În timp ce scriitorul **prefabricat** se îndatorează excesiv cititorului, fără a-i putea înapoia datoria.

- **Cum ar putea fi revigorată, extinsă audiența literaturii – în țară dar și dincolo de granițele limbii? Căci cu granițele de pământ începem să stăm bine!**

- Niciodată prin editări sau traduceri programatice, pe criterii de grup, generație, adorație... E o simplă constatare, confirmată de atâtea inițiative complicate. Nu cred că este bine să ne tot căinăm că limba română este intraductibilă. **Ce** scriem și nu **cum** scriem ne situează în universalitate sau ne lasă acasă. Sunt convins că există „**teme de destin**” românesc de semnificație general-umană. Și care au fost acceptate și asimilate de marile culturi.... Brâncuși, Eugen Ionescu, Eliade, Cioran, Coandă, Prințesa Brâncoveanu, Liviu Ciulei, Silviu Purcărete și alții. Când ne vom strădui să știm cu certitudine **ce noutate** reprezentăm în lumea asta și pentru lumea asta, ca popor și cultură, putem fi siguri că vom fi căutați, editați, promovați. Până atunci, **sincronizăm** cu tenacitate și ne mirăm că nu ne ia nimeni în seamă.

- **Nu v-ați numărat printre autorii răsfățați de critica literară. În ce măsură critica literară a manipulat și s-a lăsat manipulată?**

- Am spus-o de mai multe ori. Principiul existenței mele sublungare este **discreția**; anonimatul chiar. Amintește-ți că am lucrat împreună la Televiziunea Română. În cei trei ani, ca director general, n-am acordat niciun interviu, n-am citit nicio tabletă, n-am dat vreun sfat public poporului român. Profesez convingerea că discreția îți poate asigura posibilitatea să rămâi tu însuși, în tot ce faci și-n toate câte ai de gând să faci... Cât

despre răsfăț, ar fi fost, îți dai seama, nimicitor pentru mine. Totuși, cărțile mele au fost semnalate de Laurențiu Ulici, Al. Piru, Nina Cassian, Ion Brad, Horia Alexandru, Nicu Baltag, Alexandru Hancu (consătean), Ermil Popescu... În Luceafărul, Astra, România literară, România liberă, Scânteia tineretului, Tribuna, SLAST. Am fost editat de „Cartea Românească”, „Eminescu”, „Albatros”... Toate au constituit, pentru mine, adevărate evenimente, pe care le-am trăit cu o intensitate numai de mine știută... Despre critica literară n-aș vrea să vorbesc. Mai cu seamă, în noua situație post-decembristă, când este clară trecerea de la „direcție” la „protecție” nu doar culturală.

- **Ce ar trebui să rețină istoria literaturii române contemporane din opera unui autor? Dar din opera dvs.?**

- Tot sau nimic. L-a ce s-ar putea renunța din scrierile eminesciene? Dar din cele semnate de Blaga sau Nichita Stănescu? În general, din scrierile marilor scriitori? Ciornele, fișele, caietele fac parte din „Opera Magna”... Cunosoc o întâmplare sugestivă. Sfătuit să renunțe la volumul III, din „Cel mai iubit dintre pământeni” (de academicianul Eugen Simion, mi se pare), implacabilul **Marin Preda** a replicat: „Nu pot, monșer. L-am scris cu mâna mea.” Și în cazul lui Preda, critica și istoria literară va trebui să rețină tot ce a scris... Cât despre opera mea, să ne grăbim încet. Deocamdată, am scris și am publicat **niște cărți**. „Opera” va fi sau ar fi putut să fie. Iubirea de carte, cititul, scrisul îți pot salva **viața** și, numai în cazuri excepționale, **veșnicia**. Niciuna dintre ipostaze nu este rea. **Felix qui potuit rerum cognoscere causas...** Numai Bunul Dumnezeu ne știe destinul!

(**Cuvântul liber**, iunie 2007)

ECATERINA ȚARĂLUNGĂ

"Dacă oamenii de cultură s-ar implica mai mult în fenomenul politic, lucrurile ar sta cu totul altfel"

- În ultimii ani, preocupările de recuperare a literaturii exilului românesc au înregistrat cote înalte. Considerați că recuperarea s-a făcut într-o măsură rezonabilă, fără excese și fără scăpări majore?

- Mi se pare că a fost un început bun, pentru că scriitorii români din diaspora sunt parte a literaturii și culturii române. Lucru insuficient cunoscut la noi, există autori, opere cunoscute atât de bine în străinătate, dar pe care cititorii români le cunosc încă puțin. Pe de o parte, din cauza tirajelor mici în care unele lucrări au apărut, pe de alta parte, chiar dintr-o necunoaștere de către unii specialiști a valorilor din străinătate. Să dau exemplul pieselor de teatru ale lui George Astaloș. O piesă de teatru a sa a fost jucată în același spectacol cu o piesă de Eugen Ionesco. Ea n-a apărut însă niciodată în România și George Astaloș e jucat în țară încă doar în teatre de provincie. Teatrul Național n-a preluat însă niciodată această piesă care a figurat într-un spectacol cu o piesa de Ionesco, cum spuneam. De asemenea, relația de prietenie profundă dintre Astaloș și Becket este absolut necunoscută la noi. Și asta este numai unul dintre exemplele posibile. Sunt autori din zona istoriei și criticii literare, sunt numeroase publicații din străinătate, din Noua Zeelandă, Statele Unite ale Americii, care cultivă de zeci de ani literele române, care-și manifestă apartenența, atașamentul la zona culturii române și despre care noi nu știm nimic încă

- Pe umerii cui ar trebui să cadă responsabilitatea recuperării și integrării literaturii române din diaspora?

- Eu cred că în afara mișcărilor pe care fiecare specialist le face, pentru cunoașterea și aprofundarea acestor valori, ar

trebui, la nivel instituțional, Fundația Culturală Română să se ocupe mai mult de acest domeniu. Și-mi amintesc că am avut asemenea discuții cu Augustin Buzura, care mi-a spus că, pe de o parte, forțele financiare sunt insuficiente și că, pe de altă parte, nici nu dispune de atât de mulți specialiști care să fie interesați de domeniul relației dintre scriitorii români din diaspora și cei din țară. Eu, lucrând în Franța de câteva luni, am făcut propriile mele investigații în acest domeniu și am două exemple de natură diferită, ca să zicem așa. Pe de o parte, m-am apucat să studiez lucrările lui Bazil Munteanu, care este unul dintre fondatorii comparatismului la nivel european, nu spun numai în România, și care la noi e aproape necunoscut, iar majoritatea lucrărilor lui nu există în bibliotecile românești, nici măcar la Biblioteca Academiei. Deci, pe de a parte, e vorba de valorizarea celor clasicizați, iar pe de alta, sunt scriitori români ca Petru Dumitriu, care îmi spunea că el ar dori să-și publice în țară lucrări pe care să le traducă el însuși și să le ofere fără copyright, dar discuțiile mele în țară, cu edituri românești, n-au dat rezultate în acest sens, pentru că majoritatea editurilor nu au fonduri suficiente pentru a tipări. Am înțeles că publicarea unei cărți de 300 de pagini într-o mie de exemplare ar însemna cam 15 milioane de lei, iar o mie de exemplare, pentru un autor care se respectă, nu înseamnă aproape nimic.

- S-au publicat totuși suficienți autori și cărți pentru a fi posibilă o evaluare a literaturii exilului românesc. Credeți că și-a luat critica o distanță minimă suficientă și necesară, atunci când a emis judecăți de valoare vizavi de autorii români din diaspora?

- Există două tendințe contrare, care nu s-au echilibrat la nivelul culturii române din țară. Pe de o parte, specialiștii sunt tentați să supraevalueze autorii din diaspora, în virtutea curajului de a fi plecat pentru ca să poată să spună adevărul până la capăt într-o pagină literară. Specialiștii îi consideră, im-

plicit, pe acești autori și talentați. Pe de altă parte, există și tendința de a minimaliza pe autorii din diasporă - am auzit persoane importante făcând astfel de afirmații: adevărata literatură se face în țară, iar ceea ce se face în exterior e marginal. Totuși, eu cred că aici trebuie creat un echilibru, în legătură cu contribuția pe care românii din afara granițelor o pot aduce la fenomenul cultural românesc. Pe de altă parte, ei cunosc mult mai bine mișcarea literelor în alte culturi, mișcarea universală a literelor, ca să spunem așa, sunt mai bine racordați și deci mai bine deschiși, pot provoca deschiderea culturii române spre lume, iar, totodată, autorii români, acceptându-i și integrându-i în fenomenul românesc, pot determina propria deschidere spirituală spre celelalte culturi ale lumii. Iar în actuala arie a globalizării civilizațiilor, mi se pare că nivelul spiritual trebuie să se implice mult spre unificarea celor două fenomene românești din diaspora și din țară.

- Ce credeți că a determinat o poziție ostilă a unor scriitori din diaspora față de scriitori de valoare din țară? Să iau ca exemplu doar poziția lui Paul Goma față de marea majoritate a scriitorilor din țară sau a lui Dumitru Țepeneag față de Augustin Buzura.

- E vorba, fără îndoială, de intervenția unui plan ideologic, identic, politic, în aceste aprecieri. Pe lângă motive personale care intervin - un scriitor întotdeauna are personalitatea puternică, suficient de bine conturată - în jurul unui scriitor mare nu pot încăpea personalități la fel de puternice și la fel de bine conturate. În cazul Goma, pe de altă parte (Goma mi-a fost coleg de facultate, deci îl cunosc foarte bine), în mod expres eu cred că e vorba și de o componentă politică. Nu uitați că Paul Goma a fost marcat în țară prin izolare. În ultima vreme, el chiar a avut domiciliu obligatoriu, era supravegheat foarte atent, iar el generalizează aceste întâmplări ale sale cu Securitatea, spunând că scriitorii care n-au avut probleme cu Securitatea sigur au colaborat cu ea. E

deci o bănuială neverificabilă, neverificată și, poate, la urma urmei și nereală. Oare faptul că și Augustin Buzura e o personalitate puternică în domeniul literelor românești îl face, cred, pe fostul meu coleg Paul Goma să formuleze judecăți nedrepte. În măsura în care un scriitor român din diaspora e respins în cultura pe care vrea să și-o asimileze, și aici mă refer la Țepeneag (La Biblioteca Națională Franceză el nu figurează cu prea multe lucrări), și nu poate spune cu bonomie, "Da, domnule, eu aparțin la două culturi, cea română și cea franceză", atunci el se simte plecat, ostracizat din cultura română și neprimit în cultura franceză. Psihologic, cred că asta este statutul lui Țepeneag și substratul unora dintre reacțiile sale negativiste.

- Credeți că există în literatura diasporei române și autori pe nedrept ignorați?

- Da, fără îndoială că există și motivul pentru care ei sunt nemeritat ignorați pleacă de la trecutul lor de autori. Mă gândesc, de pildă, la Petru Dumitriu. El în țară a scris tot felul de lucrări care, într-un fel, își dădeau acordul față de regim. Puțini știu că el a plătit în acest fel eliberarea din închisoare a părinților lui. Pe el l-au ținut în șah foarte strâns. Adică, i-au arestat părinții, sora lui a fost dată afară din slujbă, și în felul acesta l-au silit într-un fel să-și dea acordul în scris față de regim. Cartea lui mare însă, Cronica de familie, vădește hotărât desprinderile de toată această zonă de determinări și influențe. El e un autor care a scris peste douăzeci de lucrări în străinătate, foarte puțin cunoscute la noi. Și nici cărțile lui nu figurează toate nici măcar în Biblioteca Academiei. Lumea de astăzi pregetă să-i reintegreze, după 75 de ani de viață, în cultura română, amintindu-și încă acele lucrări din tinerețe, necunoscând celelalte douăzeci de lucrări scrise în străinătate. De pildă, Incognito, care e cea mai puternică dintre cărțile literaturii române din ultimii 50 de ani, e o carte de denunțare la nivelul anilor '62 a tot ceea ce se întâmpla în România, cu

niște premoniții fantastice pentru deceniile care au urmat și care ne-au dus la evenimentele din decembrie 1989. Ei bine, această carte a apărut la Editura Univers în 1994, în câteva mii de exemplare. Ea nu există pentru marea masă de cititori. Ei se raportează încă la lucrările din tinerețe ale lui Petru Dumitriu.

- Pregătiți un volum de interviuri cu scriitori români din diaspora. Care e constanta dialogului cu ei?

- Acest volum de interviuri se va numi "România 2000 în cultură și politică". Nu e un volum care să se refere strict la fenomenul cultural, ci la faptul că scriitorul trebuie să fie un om deschis spre cetate. Mi se pare că încă lumea culturii române nu e suficient implicată în ceea ce se întâmplă. Dacă oamenii de cultură s-ar implica mai mult în fenomenul politic, lucrurile ar sta cu totul altfel.

Liege, 22 iulie 1999

NOBELUL ȘI DINAMITA LITERARĂ

Mereu surprinzătoare, Academia Regală Suedeză mai scoate din pălărie un Premiu Nobel pentru Literatură, pe 2007, după ce anul trecut ne-a luat peste picior cu Orhan Pamuk, prozatorul turc surpriză, convingându-ne încă o dată că premiul nu se dă pentru literatură în primul rând, că altele sunt criteriile acestei recunoașteri consistente (peste un milion de euro și o medalie de aur). Să-l declini pe Mario Vargas Llosa cu Doris Lessing e, totuși, dezarmant, oricâte merite o fi având o autoare care, într-un moment de criză, și-a propus unei edituri sub un alt nume un roman al său care însă, inițial, a fost respins!

Poate că a fost un cadou pentru ziua sa de naștere (prozatoarea s-a născut la 22 octombrie 1919 în Iran, la Khermanshah), care-i va fi înmănat în zece decembrie (de ziua mea!) cu tot fastul de rigoare. Cele șaiszeci de cărți ale sale, atitudinea sa fermă în mișcarea feministă (e a 11-a femeie laureată cu Nobel din 1901 încoace!) reprezintă zestre pusă în balanță de Academia Regală Suedeză. "O naratoare a experienței feminine, care, cu scepticism, ardoare și forță vizionară, a expus critic o civilizație divizată", este argumentul suprem al înaltei instanțe academice în opțiunea sa.

Noi, românii, știm prea puțin despre Doris Lessing, doar câteva dintre cărțile sale apărând în românește, „Bătrânul șef de trib” (1954) „Cealaltă femeie” (1958), „Tainele noastre nu-s de vânzare” (1966), "O coborâre în infern", 1986, și "Povești americane", 1989, dacă documentația noastră n-are lacune! E prea puțin și am risca să fim radical nedrepti cu această venerabilă autoare (are 87 de ani!), stabilită în Anglia din 1949, dacă am privi lucrurile doar prin prisma acestor titluri!

Romanul considerat capodopera autoarei, „The Golden Notebook” („Carnetul de aur”), apărut în 1962, ar putea să ne mai îmbuneze, după ce va apărea și în românește. Și, totuși...

Noi am pus la zid toți autorii care au cochetat sau au fost colaboratori ai comunismului, iar Academia Regală Suedeză premiază cu Nobel o autoare care a scris cărți cu tematică comunistă între 1944 și 1956, ba chiar a fost și membră a Partidului Comunist Britanic, până la înăbușirea revoltei ungare din 1956!

Surprinzător pentru foarte mulți, acest Nobel îi acordă unei autoare o nesperată șansă la o vârstă la care și-a cam încheiat conturile cu lumea literară, aceea de a fi (re)pusă în circulație, căci editurile se vor bate pentru a obține dreptul de a-i publica romanele reprezentative. Inclusiv în România s-au anunțat pretendenți la obținerea drepturilor de editare, ba chiar și un câștigător, din întâmplare, căci acesta a negociat tipărirea unor cărți de Doris Lessing, înainte ca acesteia să-i bată Fortuna la poartă!

Interesant e că educația proaspetei laureate Nobel se oprește, instituțional, la 13 ani. Ne consolăm cu gândul că și noi am avut un ministru al culturii doar cu liceul terminat!

Oricum, Nobelul a mai împușcat un superlativ: cea mai în vârstă laureată a sa, la capitolul literatură!

ECHIPA DE ZGOMOTE

Scriitorul Fănuș Neagu este internat de câteva zile. El, scrie presa, suferă de mai multă vreme de cancer osos și ar putea avea metastază. „Mai multe nu vă pot spune. Scriitorul a cerut conducerii spitalului să fie discretă și să nu comunice presei detalii despre starea sa de sănătate”, a declarat Valentin Calu, purtătorul de cuvânt de la Spitalul Elias. Potrivit Mediafax, familia scriitorului a confirmat că acesta a fost internat la Elias din cauza unor dureri la coloană și la picioare. Membrii familiei au mai spus că scriitorul are nevoie de o serie de investigații medicale.

Fănuș Neagu (născut la 5 aprilie 1932, la Grădiștea-de-Sus, județul Brăila), academician, director de teatru, dramaturg, romancier, nuvelist, memorialist, gazetar, este unul dintre marii prozatori postbelici. Coleg la renumita Școală de literatură „Mihai Eminescu” cu Labiș, Cosașu ș.a., în 1954 el debutează cu povestirea *"Dușman cu lumea"*, în revista *"Tânărul scriitor"*, debutând editorial, în 1959, cu volumul de povestiri *"Ningea în Bărăgan"*, retipărit în 1964 sub titlul *"Cantonul părăsit"*. A mai publicat *"Somnul de la amiază"*, 1960, *"Dincolo de nisipuri"*, 1962, *"Vara buimacă"*, 1967, *"Îngerul a strigat"*, 1968, primul său roman, considerat evenimentul editorial al anului, *"În văpaia lunii"* (nuvele), 1972, *"Cronici de carnaval"*, publicistică, 1972, *"Frumoșii nebuni ai marilor orașe"*, roman, 1977, *"Cronici afurisite"*, memorialistică, 1977, *"Cartea cu prieteni"*, 1979, *"Insomnii de mătase"*, 1981, *"A doua carte cu prieteni"*, 1985, *"Întâmplări aiurea și călătorii oranj"*, publicistică, 1987, *"Scaunul singurățății"*, roman, 1988, *"Dincolo de nisipuri"*, nuvele, 1994, „*Amantul Marii Doamne Dracula*", 2001, *Caii albi din orașul București*, 2002, *Asfințit de Europa, Răsărit de Asia (Jurnal cu fața ascunsă)*, 2004.

În 1977, i se joacă piesa *"Scoica de lemn"* la Teatrul Nottara, București, în 1985, piesa *"Echipa de zgomote"*, la

Teatrul Majestic, Teatrul Național, București, în 1993 - la Teatrul Național din București și la Teatrul Național din Timișoara piesa "*Casa de la Miezul Noptii*" sau "*Paiața sosește la timp*". E distins cu Premiul Uniunii Scriitorilor pentru volumul *Cantonul părăsit*, Premiul Uniunii Scriitorilor pentru romanul *Frumoșii nebuni ai marilor orașe*, Premiul Uniunii Scriitorilor pentru piesa *Echipa de zgomote*, Premiul Uniunii Scriitorilor pentru piesa *Casa de la Miezul Noptii* sau *Paiața*. În 1993 este numit director al Teatrului Național din București, în noiembrie 1993 - devine membru corespondent al Academiei Române, 21 decembrie 2001 - devine membru titular al Academiei Române. În 1993 - debutează ca actor în filmul "*Casa de la Miezul Noptii*" și joacă în filmul "*Crucea de piatra*", scenariul Titus Popovici, regia Andrei Blaier. Director al săptămânalului „Țara”, 1990, - reia, în 1991, împreună cu Valeriu Cristea, Eugen Simion și Marin Sorescu, revista "Literatorul". În decembrie 1993 - este numit director al Teatrului Național din București.

Din 2001 - Director al cotidianului "Cronica Română".

Iată o biografie care ar fi trebuit să facă din Fănuș Neagu un răsfățat al criticii și istoriei literare, al presei culturale.

Dar Fănuș Neagu a fost un incomod, iar orientarea sa de stânga l-a împins spre periferia topurilor literare. Nu aş vrea să spun că a fost marginalizat, uitat, dar, oricum, nu a fost apreciat la... justa lui valoare.

Brusc, presa îl redescoperă pe Fănuș Neagu, în momentul în care acesta devine subiect publicistic „de senzație”. Sper ca ea, presa, să nu se oprească aici și să (re)descopere opera unui mare prozator, un inegalabil povestitor, un fabricant (capitalist) de metafore.

Nu suntem atât de bogați în scriitori, încât să nu-i dăm lui Dumnezeu ce e al lui Dumnezeu dar și literaturii române ce e al literaturii române!

BISTRITA-SANCERRE VIA POEZIA

Poezia românească prin vocea unor autori legați de spațiul cultural bistrițean și năsăudean a produs o “întâlnire admirabilă”, dar și memorabilă.

Cuvintele, a spus-o cronicarul, sunt ca banii. E nevoie ca ele, mai ales când poartă aură literară, să se călătorească, să circule cât mai mult în lume. Poezia mai are nevoie și să iasă din limba în care și-a găsit contur și să treacă vămi literare și granițe de limbă, pentru că nu suntem singuri pe lume, pentru că și alții au nevoie de poezia noastră, precum și noi avem nevoie de poezia lor.

La Sancerre, poezia românească a sunat foarte bine în... franceză, s-a bucurat de o primire entuziastă, mărturie stau aplauzele audienței selecte căreia a fost prezentată.

Dar, “Copacul de sunete”, gândit de Olimpia Pop, a rămas în sute de exemplare în Franța, într-o ediție elegantă, scoasă în condiții tipografice impecabile.

Astfel, poezia românească de azi, prin câțiva autori reprezentativi, va putea fi descoperită în timp de cât mai mulți cititori francezi.

Proiectul cultural prin care poezia unor poeți români a ieșit în lume demonstrează și că avem capacitatea de a ne integra în Europa prin identitatea noastră culturală, prin valorile culturale, între care se înscriu și poeți și prozatori.

Am beneficiat de un “protectorat” de elită, Dinu Flămând, care a demonstrat încă o dată cât de atașat este de spațiul său natal, cât e de al nostru din toate punctele de vedere.

Pentru mine a fost o experiență inedită, pentru că a fost pentru prima oară când am ieșit în lume doar călare pe Pegasul poeziei, că singura limbă în care am vorbit a fost limba poeziei.

Cât despre gazdele franceze de la Sancerre, jos pălăria!

UN COPAC DE SUNETE

Fiecare scriitor responsabil, cu o operă reperabilă critic, aspiră la a intra în dialog cu cititorul său, cel contemporan cu el, dar și cel de peste timpuri. O carte necitită e o carte tristă.

Dar fiecare autor speră să poată comunica nu doar în hotarele limbii sale, își dorește să se facă auzit și în alte limbi, să se regăsească în nevoia de cunoaștere pe care o oferă Babilonul comunicării.

Literatura română își are complexele și frustrările sale. A oftat adesea în fața ratărilor unor recunoașteri internaționale, plecând tocmai de la lipsa traducerilor în limbi de circulație. Rareori s-a întâmplat ca din literatura română să se traducă, la momentul potrivit, cele mai bune lucruri și de către autori/traducători pe măsură. Pentru că, oricum, posibilitățile de regăsire a unui univers literar într-o altă limbă își au limitele lor. Dacă și traducătorul e neinspirat, eșecul este asigurat din start.

Sigur, înainte de toate, trebuie tradusă marea literatură. Nu oricum, ci prin strategii editoriale, cu girul unor instanțe critice recunoscute, cu traducători de elită, prin colaborarea și cu mari edituri din lume, pentru că nu e totuna ce editură propune o traducere. Editarea unei traduceri nu se reduce, apoi, la simplul exercițiu editorial, mai există și promovare, marketing etc.

Până se va ajunge la o politică asumată a promovării literaturii române în străinătate, rămân gesturile „regionale”, cele care „traversează” granițele limbii de origine a unei opere literare și aduc aproape de cititorul „de dincolo” scriitori contemporani. Un astfel de gest e și cel al Editurii Eikon, care a publicat prima antologie bilingvă română-maghiară a scriitorilor bistrițeni. Douăzeci și trei de autori, poeți și prozatori, toți membri ai Uniunii Scriitorilor, acesta fiind și primul criteriu al selecției, au intrat în „mantaua” limbii

maghiare. Această antologie are dublă semnificație, pentru că ea oferă o imagine a literaturii române dintr-un spațiu geografic, pentru cititorii maghiari de aici, dar ea este o ofertă și pentru cititorul din Ungaria.

Textele propuse sunt cele alese de autori, sarcina editorului fiind destul de ușoară în acest caz.

Traducerile în maghiară sunt semnate de Fall Sándor, Gáll Attila, Karácsonyi Zsolt, Papp Attila Zsolt.

Între autorii incluși în antologie se numără Nicolae Băciut, David Dorian, Vasile Dâncu, Emil Dreptate, Florica Dura, Dinu Flămând, Sorin Gârjan, Cleopatra Lorințiu, Mircea Măluț, Gavril Moldovan, Domnița Petri, Ioan Pinte, Aurel Rău, Victor Știr, Ion Moise, Virgil Rațiu ș.a., autori născuți în spațiul bistrițean, împrăștiați însă în lume, din România până în Franța și, mai departe, până în California.

Fiecare grupaj e însoțit de o fișă bio-bibliografică și o fotografie.

Inițiatoarea și finanțatoarea acestui proiect este Biblioteca Județeană Bistrița-Năsăud, care prin vocea directoarei Olimpia Pop, susține că „volumul caută să fie o proiecție a literaturii locului, ca spațiu septentrional, și totodată o expresie a tendințelor și specificului din scrisul românesc de azi”.

Cartea a apărut în condiții grafice de excepție, iar publicarea ei și în alte limbi va fi un bun câștigat. Pentru scriitorii bistrițeni, pentru literatura română și șansele ei de a fi recunoscută și în străinătate.

POEZIA RELIGIOASĂ A LUI COȘBUC

Destinul postum al lui George Coșbuc s-ar putea să se afle în cel mai de jos punct al său, dacă avem în vedere faptul că manualele școlare aproape că-l ignoră, pe poet, refuzând să privească opera acestuia în istoricitatea sa și nu în actualitatea ei.

O sintagmă celebră, „poetul țărănimii”, a marginalizat dimensiunea cărturărească a biografiei literare a... „poetului de la Hordou”, nu doar în epocă cât mai ales în... postmodernitate.

Interesul pentru poezia lui George Coșbuc ar trebui să fie invers proporțional cu dispariția/transformarea lumii satului. Pentru că acel sat și acel țăran din poezia lui Coșbuc nu mai sunt posibili, au devenit istorie, iar spiritualitatea pe care au generat-o nu trebuie doar conservată ci și restituită ca moștenire nu doar de bogăție etnofolclorică ci și de identitate.

Generația mea a crescut în cultul lui George Coșbuc mai mult decât în cultul lui Eminescu. Atât în ceea ce înseamnă poezia satului cât și cea a copilăriei, în care ne regăseam întrutotul. Sigur, e o chestiune de conjunctură geografică mai degrabă decât estetică, dar e o realitate greu de contestat și de... refuzat condescendent.

Din poezia transmisă nouă din opera lui Coșbuc a lipsit o parte pe care am descoperit-o mai târziu, poezia religioasă, atunci când nu mai eram dependent de o bibliografie impusă, când am putut să discern, să mă detașez de limitele ideologice.

De fapt, nu făceam decât să descopăr dimensiuni ale propriei biografii, căci poezia religioasă a lui Coșbuc a crescut din credința cea de toate zilele, existentă încă în stare pură în anii copilăriei mele. Dar și din folclorul obiceiurilor.

Poezii religioase nu sunt doar cele explicite („La Paști”, „Colindătorii”, „Crăciunul în tabără”, „pomul Crăciunului”, „Iisus la Împărat”, „Armingenii”, „Parabola semănătorului”

ș.a.), ci și multe din poemele fundamentale ale lui Coșbuc, în care fiorul metafizic e întregitor, de la „Nunta Zamferei”, la „Moartea lui Fulger”.

Coșbuc n-a făcut decât ceea ce au făcut poeți importanți ai literaturii române – Dosoftei, Mihai Eminescu, Octavian Goga, Tudor Arghezi, Nichifor Crainic, Radu Gyr, Vasile Voiculescu, Valeriu Anania, Ioan Alexandru, Daniel Turcea ș.a. – să integreze reverberația sacrului în opera lor.

„Biserica, pe deal mai sus,/ E plină astăzi de lumină./Că-ntreaga lume este plină/ De-același gând, din cer adus:/ În fapta noastră ne e soarta/ Și viața este tot, nu moartea” – aceasta este „Lumina Învierii”, biruitoarea, devenită aură a unui întreg crez poetic devenit „suflet în sufletul neamului”.

Cred că e timpul ca George Coșbuc să fie readus în biserica literaturii române, ca o rugăciune, ca o jertfă.

MAI BĂTRÂN CA NICHITA STĂNESCU

„Bătrâne” era apelativul cu care ne gratula într-un fel de răsfăț, de ștergere a vârstelor, Nichita Stănescu, și pe noi, „lupii tineri”, de care s-a înconjurat mereu și a căror prezență era tonifiantă. Se lăsa contaminat de tinerețe, ne lăsa impresia măgulitoare că suntem „egali” lui. „Bătrâne” astfel și suna, ca un fel de nume propriu pentru cei care-i erau în preajmă. Era felul lui de a șterge hotarele de timp dându-ne nouă timp. Unii au înțeles generozitatea poetului, dar nu și-au permis „să se tragă de brăcinari” cu acesta. „Bătrâne” impunea respect nu doar prietenie, iar Nichita avea grijă să se ferească de unii „bătrâni”, profitori ai întâmplării de a fi fost admiși să respire aer din aceleași spații cu poetul.

E inutil să mai judecăm și cât rău i-au făcut unii dintre „prietenii” lui Nichita, care, într-un fel sau altul, i-au grăbit până la urmă sfârșitul, încurajând stările dionisiace ale poetului.

Nichita Stănescu ar fi putut să împlinească 75 de ani, să aniversăm o vârstă și nu să comemorăm 25 de ani de la dispariția sa.

Când l-am cunoscut pe Nichita Stănescu, în toamna lui 1979, eram rușinos de tânăr, iar poetul îmi părea un venerabil. Era tânăr și bătrân deopotrivă, plin de viață dar parcă și obosit de viață. Dar în spatele lui avea o operă care afirma un pot, plasându-l într-un loc privilegiat dar meritat în istoria literaturii române. Era un clasic în viață și nici nu putea fi privit altfel. Indiferent ce ar mai fi scris în cel de-al doilea semicentener de-abia început, Nichita își spusese apăsător cuvântul în poezia românească.

La cincizeci de ani, Nichita pleca lăsând o moștenire pe care nici un alt poet român contemporan nu i-a egalat-o încă.

Unii sunt precoci (precum Labiș), alții ajung la maturitate să-și descopere resursele poetice (Arghezi, la 47

ani), alții au destine întortocheate, cu urcușuri și coborâșuri, cu abandonuri și reveniri. Nichita Stănescu a ars repede, din cenușa arderilor sale înălțându-se mereu păsări Phoenix.

Când un autor are cincizeci de ani, nu se poate să nu se raporteze și la Nichita Stănescu. Cât a realizat acesta în raport cu ceea ce a putut el da?

Sigur, nu toți ajungem la înălțimi, dar toți putem aspira la înălțimi, având șansa să trăim peste cincizeci de ani, să fim, într-un fel, mai „bătrâni” decât Nichita.

Acum, că am trecut de cincizeci, cum să-i mai spun, mai „tânărului” Nichita, „bătrâne”?

ÎNTRE MELANIA ȘI VARVARA

Ce e frapant la Melania Cuc, de la bun început, în noul ei roman, „Graal”, Editura Nico, e modernitatea scriiturii. Siguranța scrisului, dincolo de toate cochetăriile autoarei. Apoi mai e și ideea narațiunii, care-și face consubstanțial traviulul scrisului, pe care-l topește în structura sa, făcând din narator personaj, într-un demers « interactiv ».

Aparent, romanul, refuză realul, dintr-o prudență juridică, opțiunea pentru ficțiune aducând « liniște », protecție, autorului, deși acesta se hrănește din real, chiar dacă e un realism magic, mai degrabă.

Și spațiul în care se localizează acțiunea romanului iese din geografie, Satul fără Nume, cu toate referințele sale istorice, acesta fiind greu reperabil. Și personajele își refuză identitatea, prevalând încărcătura lor simbolică : Lebăda, Mirele, Regizorul etc.

Satul își pierde nu doar dimensiunea sa definitorie, ci devine chiar platou de filmare, iar « filmul » este unul din polii romanului. Naratorul participă la filmări, ca figurant, ca observator : « De câteva zile încoace, îmi pierd vremea pe platoul de filmare, mai prind un zvon, o bârfă, mă documentez pentru cartea mea viitoare ».

Disputa autoarei nu este doar cu personajele sale, ci și cu ea însăși. Cele două fețe ale autoarei, partea țărănească (Varvara) și cealaltă, urbană (Melania), scriitoarea, nume îngemănate, își revendică prioritățile (Melania “prenume blând ca mielul hrănit la turmă”, Varvara “prenume primit la cristelniță și pe care îl trag după mine de-o viață, ca pe o trenă plină de scaieți vineți”, « Varvara - Melania, cele două cotiledoane ale seminței din care germinează, crește, se răsucesce pe vrej viața cărții pe care îmi propun s-o încep și s-o (și) închei într-un număr de...zile”.

Autoarea nu se lasă însă sedusă de himere, “Știu, spune ea, că nu dețin identitate duală, totul este doar un truc suficient de periculos pentru a nu trișa cu mine însămi, pentru a rezista până la capăt pe linia de plutire.”

Scriindu-se pe sine, autoarea romanului se joacă cu destinele personajelor sale, le provoacă, le împinge spre derapaje existențiale: « -Ești o pacoste, femeie ! Te joci *în nasturi* cu oamenii », îi reproșează unul din eroii săi.

Există și patimă și patetism al scrisului în această carte : “Scriu în draci, scriu cu furie și fără compătimire de parcă de pagina asta ar depinde pe viitor politica globalizării, a ecologiei, a înarmării și autodistrugerii omenirii!”, spune autoarea, mereul preocupată de scrisul său : “Scriu, adică... scriam de câteva zile bune, trăgeam la litere ca și cum asta ar fi fost să fie ultima carte pentru care mi s-a dat dreptul la inspirație”. Scrisul e o dispută nu doar a celor două fețe (Melania / Varvara) ale autoarei ci și a realului cu imaginația (ficțiunea): “Viața bate imaginația celui mai talentat scenarist - îmi spun cu satisfacție galopantă și... dau să trec de *introducere*, sărind peste *punctul culminat*, să îi și fac, cărții mele, *finalul*”.

Mizele cărții sunt multiple: “Eu *scriu* o carte care ar trebui să reprezinte lumea întreagă și nu doar o ciozvârtă strict subiectivă, din spațiul imaginar prin care tot mă învârt ca găina în jurul ogrăzii.”, “pornesc în căutarea a ceea ce cred eu că este Graalul meu personal?” Dar, până la urmă, și autoarea se întreabă ce e Graalul: “Scriu din nou despre Graal. Simt că îl vreau, că îl am, că îi pipăi metalul și nestematele toate înfipite ca dinții de copil în gingie, în zgura foiței. Asta-i Femeia! Asta-i Graalul, doar o pată roșie pe o rochie albă. Atât!”

Cartea se desfășoară pe mai multe nivele. Autoarea deplânge și o lume dispărută, pe care o reconstituie din amintiri disperate, punând-o în opoziție cu un prezent lipsit de

consistență, ostil chiar, intersectând amintirile cu flashuri din actualitate.

Acest roman se susține și prin dimensiunea sa autobiografică, autoreflexivă, autoreferențială.

Nu în ultimul rând, cartea are o tentă polemică, cu Marele Critic, instanță la care se raportează adesea demersul autoarei.

Graal e și o carte despre traviul/ aventura/ bucuria scrisului. Finalul rămâne însă deschis: “Acum, până și eu, autorul, sunt derutată, defel duală - partea țărănească cu cea urbană nu se mai luptă între ele pentru o idee.

Sunt doar o femeie, una care scrie despre destine foarte posibile - o tipă în blugi și bluză de mătase improșcată, pe locul de sub inimă, cu picuri de sânge sau ... poate-i numai cerneală”.

„DRAGOSTEA E UN CÂINE VENIT DIN IAD”

Generația mea a descoperit, salvator, poezia americană, în anii optzeci, ca o sursă de reîmprospătarea a energiilor creatoare, de desprindere de generația/promoția anterioară. Întoarcerea la cotidian a readus poezia cu picioarele pe pământ, redându-i încredere în propriile-i puteri.

Generația tânără de azi se simte mai atașată tot de poezia americană, chiar dacă vârful de aisberg al acesteia e... european, e adevărat, la origine, dar dezrădăcinat: Charles Bukowski. Despre el, Sartre și Genet au spus că ar fi “cel mai bun poet din America”.

Chiar și așa, e legitimă întrebarea: “De ce Bukowski?” Să fie la mijloc o frustrare? Pentru că nota de identitate a poeziei bukowskiene este erotismul, latură pe care mai tinerii poeți o reabilitează și în spațiul românesc.

“Dragostea vine din iad”, o antologie de poezie erotice care va fi propusă cititorului român de un tânăr autor, Dan Sociu, e ilustrată în același ton... erotic, de Dumitru Gorzo, un artist care s-a făcut remarcat prin plastica sa deocheată.

Charles Bukowski (1920 -1994) a scris cum a trăit, dând erosului ce-i al erosului și lui Dumnezeu ce-i al lui Dumnezeu.

Din cele treizeci și două de volume de poezie, 5 cărți de povestiri și patru romaneale sale, cititorul român, a cunoscut mai alrs proza (romanele **Femei** (2003), **De duzină** (2003), **Factotum** (2004) și **Poșta** (2004).

Editorii ne avertizează că în “Dragostea vine din iad” e de trei ori mai mult sex decât în romanul **Femei**, La fel ca în „Femei”, dar și „cinism și cruzime”, și „o tristețe care respiră permanent pe sub toate acestea”.

Nu ne este străină poezia erotică, în conotații mai puțin ortodoxe, de la Geo Bogza la Emil Brumaru, dar Bukowski vine cu peste măsura erotismului.

Mă întreb, care va fi soarta acestei cărți? Se va bucura de mai multă popularitate/notorietate decât se bucură, în general, cartea de poezie? Va trezi interes și la cei care nu prea citesc poezie? O vor citi și cei pentru care poezia ar trebui să aibă bulină roșie?

Apariția unei cărți de poezie „provocatoare”, e de natură să readucă cititorii în „stand by” în teritoriul lecturii?

Mă întreb, pentru că o carte a lui Mircea Cărtărescu, „De ce iubim femeile”, mult mai cuminte, ca să nu spun de-a dreptul inocentă, a făcut tiraje care se apropie de sute de mii de exemplare?! Tiraj care dă frisoane oricărui autor!

Dacă „Dragostea e un câine venit din iad”, mă întreb, „câinele” de poezie, de unde o veni?

NEVOIA DE TRADUCERI

E o modă lamentarea legată de audiența literaturii române în străinătate, cel mai ușor fiind să găsim țapi ispășitori peste hotare, învinovățind pe alții că nu ne traduc măcar marii scriitori, fie clasici, fie contemporani.

Atunci când lucrurile sunt lăsate la voia întâmplării, rezultate sunt... la voia întâmplării și nu trebuie să mai mire pe nimeni audiența scăzută a literaturii române în străinătate, măcar în limbi de circulație, măcar în țări vecine și... prietene.

Sigur, există întrebări firești, legate atât de cine ne sunt traducătorii, cine sunt editurile care publică literatură română în traducere, de circulația cărții/audiența traducerilor. Cel mai comod e să ne lăsăm în seama străinilor să ne traducă, dacă, din întâmplare, ne descoperă sau le este recomandat vreun scriitor român pentru a fi tradus. Cel mai greu, mai delicat, mai responsabil este să facem singuri demersuri pentru ca literatura română să fie cunoscută în străinătate. Cel mai adesea, astfel de demersuri au fost luate pe cont propriu și, în virtutea unor relații de amiciție, s-a ajuns să fie traduse cărți din literatura română. În astfel de situații contează mai puțin cât de important e scriitorul, cât de valoroasă e opera tradusă, decisivă rămânând relația interpersonală în baza căreia a fost angajată o traducere, publicarea și difuzarea ei.

Ideal ar fi ca un astfel de demers să fie asumat instituțional, fie la nivelul Uniunii Scriitorilor, fie la cel al unor instituții academice, cu preocupări de cercetare în domeniul istoriei literare. Oricum, se impune existența unei “instanțe critice” credibile, pentru a fi propuse lucrările care ar trebui traduse. Cât despre cine să facă traduceri, lucrurile sunt delicate. Pentru că dacă traducătorul este român, riscul de a traduce “rece”, matematic, o carte de beletristică este foarte mare, iar probabilitatea de a rata sau compromite o traducere

este de luat în calcul. Dacă ne “cultivăm” noi traducătorii, prin programe proprii, finanțate de noi, mai e o șansă, pentru că cei care ne vor învăța limba pe cheltuiala noastră vor putea și să valorifice profesional efortul făcut și să devină traducători devotați, atașați limbii române.

Nu știu dacă suntem în stare de programe de traducere de o astfel de anvergură, eșalonate pe perioade mai mari și gândite pragmatic, vizând și interesul unui public specializat, interesat de literatura română, dar și cititorul obișnuit, “consumatorul” cotidian de literatură, fără pretenții de “specialiști”.

Instituțional s-a încercat un exercițiu de promovare a literaturii române, printr-un program “Promocult”, care a dat mână liberă inițiativelor unor instituții publice sau ONG-uri.

E greu de cuantificat care a fost impactul unor astfel de promovări ale literaturii române în spațiul european, mai ales că a funcționat “descentralizarea”, acordându-se o șansă și literaturii din provincie.

Bistrița a avut mai multe proiecte în acest sens, în care a antrenat scriitori din diverse zone geografice și din mai multe categorii de vârstă, tocmai pentru a putea oferi o radiografie credibilă, reală, a fenomenului literar contemporan, fiind antrenați în acest sens și scriitorii traduși, pentru a susține lecturi publice.

Am fost antrenat într-un astfel de proiect, de pionierat i-aș zice, în care am făcut echipă și la propriu și la figurat scriitori aparținând într-un fel sau altul de spațiul cultural bistrițean, chiar dacă suntem “împrăștiați” prin lumea largă: Nicolae Băciuț, Vasile Dâncu, Vasile George Dâncu, Dinu Flămând, Mircea Măluț, Ioan Pinte, Aurel Rău și Dinu Virgil. O selecție din textele noastre a fost inclusă și într-o antologie, « Un copac de sunete » (“Larbre a sons”)(însoțită de un CD!

Întâlnirea cu publicul francez, la el acasă, la Sancerre, ne-a dat sentimentul că, în ciuda unor alarme, interesul pentru

poezie n-a murit. Dincolo de ceea ce am putut însă face noi în câteva zile, au rămas să facă poemele noastre în căutarea cititorului francez, prin antologia care își va găsi loc în mai multe biblioteci publice franceze. Nu e foarte mult ceea ce s-a făcut, dar e un pas necesar, fără de care e inutil de visat.

“Copacul (nostru) de sunete” este opera Olimpiei Pop, director al Bibliotecii Județene Bistrița-Năsăud, în cadrul unui proiect care a câștigat o finanțare de la Ministerul Culturii și Cultelor, în programul “Promocult”.

O realizare profesionistă care a lăsat larg deschisă ușa literaturii române contemporane spre Franța. A lăuda această realizare nu e decât un gest firesc, dincolo de sentimentul împlinirii pe care-l poate încerca un scriitor atunci când se descoperă în sunetele altei limbi!

UN CENTENAR UITAT?

Trebuie să recunosc că, între aniversările lui 2007, n-am reținut „centenarul nașterii lui Mihai Beniuc”(născut la 20 noiembrie 1907, la Sebiș, județul Arad – mort la 24 iunie 1988, la București). Acesta, după 1990, a fost scos din toate manualele școlare, el nemaigăsindu-și loc decât la enumerări de scriitori înrolați în corul ideologiei comuniste, după ce aproape o jumătate de veac el ocupa un loc de cinste în educația noastră poetică și de angajament partinic. Ba, mai mult, a decis și soarta multora dintre noi, pentru că el figura în toate bibliografiile de admitere în liceu, la facultățile filologice.

L-am văzut însă aniversat la Chișinău, între activitățile Bibliotecii „Hașdeu”. Acolo unde mai există nostalgici, unde el n-a fost perceput la fel cum a fost perceput la noi, unde cei mai mulți facem chiar alergie la numele Mihai Beniuc, fiindcă el a fost cel mai înverșunat trompetist al vremurilor noi/vechi.

L-am cunoscut pe Mihai Beniuc, am fost în vila sa din București, de pe str. Grădina Bordei, în cartierul primăverii, am realizat un interviu pentru revista „Vatra”. Era în primăvara lui 1982, eram încă student, dar Romulus Guga îmi verifica disponibilitățile publicistice în perspectiva angajării mele la „Vatra” și mă trimisese să realizez un interviu cu Beniuc, ceea ce mi-a atras furia lui Mircea Zăciu, care a interpretat gestul ca pe o încercare a mea de a-l reabilita pe Beniuc, cu care se contrase la sânge pe „Cazul Blaga”.

Era însă un alt Beniuc cel pe care l-am cunoscut eu dincolo de cărțile sale, unul marginalizat, ignorat, uitat, după ce avusese parte de toate onorurile poetului de serviciu la ideologia roșie. Unul care-și pierduse soția, era singur, căci nu avusese copii, încărcat de tristețe, nu și de remușcări deși, culmea, devenise critic la adresa regimului.

„Putea să fie un poet mare”, îmi spusese la un moment dat sculptorul și scriitorul Ion Vlasiu. Includerea sa într-o

antologie a poezilor ardeleni, realizată în perioada interbelică de Emil Giurgiuca, dar mai ales volumul său de debut, „Cântece de pierzanie”, 1938, îl recomandau ca pe un poet de substanță. Cu toată orientarea sa de stânga.

Cu siguranță, deturnarea sa a venit dinspre Moscova, unde fusese trimis în 1946, în calitate de consilier cultural la ambasada României. Întors în 1948 în țară, el a devenit, treptat, unul dintre cei mai zeloși poeți de casă ai comunismului, fiind răsplătit cu funcții importante, inclusiv cea de președinte al Uniunii Scriitorilor, fiind primit și în Academia Română. În afară de a fi poet, el era specialist în psihologia animalelor, (era licențiat în psihologie, filozofie și sociologie al Universității din Cluj, promoția 1931, făcuse o specializare la Hamburg cu J. von Uexkull în psihologia animalelor, a parcurs ierarhia universitară de la asistent la profesor universitar), ajunsese să predea la Facultatea de Psihologie din Cluj, apoi la Sibiu și Universitatea din București. Cărțile lui însă, *Un om așteaptă răsăritul* (1946), *Mărul de lângă drum* (1954), *Inima bătrânului Vezuv* (1957), *Cu un ceas mai devreme* (1959) etc. arătau clar sensul opțiunii și angajării sale politice, politicianul devenind cârja poeziei sale. „Libertatea, spunea Mihai Benic, e o stea roșie. Omul o privește visător prin telescop.” Nu ne miră că în 1951 publică volumul, *Cântec pentru tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej*, nici că a trecut repede pe o altă baricadă și a devenit devotat lui Nicolae Ceaușescu, condamnându-și astfel la uitare și poezia sa bună, pe piață instalându-se confortabil osanalele sale patriotarde. Nu cred că va putea cineva, degrabă, să-l reabiliteze pe Mihai Beniuc, nici dacă se va sprijini pe referințe critice celebre, căci și N. Manolescu remarcă, în 1974, la Mihai Beniuc, „vitalismul” „artei poetice”. Poate dacă se vor reține doar „copertile” operei sale, „Cântecele de pierzanie”, 1938, și „Elegii” din 1979, Beniuc va putea fi acceptat. Dar cine are puterea de a se detașa și de a decupa lestul imens dintre aceste coperti? Și când?

BUCURIE INSUPORTABILĂ

Lazăr Lădariu e un poet cu un destin atipic. A intrat în literatură pe porțile reportajului („Râurile se întorc la izvoare”) – e adevărat, un reportaj nu lipsit de lirism, în genul lui Geo Bogza. Apoi, n-a intrat în literatură cu generația sa, ci cu „optzeciștii”, cu care a fost asimilat, de altfel, o vreme, nu ca vârstă biologică, cât ca vârstă de creație, ca univers tematic, ca apoi să-și câștige locul său adevărat în literatură, acela de lip singuratic, de alergător de cursă lungă, care s-a detașat de plutonul poeziei mureșene în care s-a aflat la „start” și din care au fost destule pierderi și rătăcirii pe traseu, dar care s-a reconfigurat, cu alți „alergători” și cu alte mize.

Lazăr Lădariu a urmat un curs aparte, în continuă ascensiune, într-o continuă acumulare, pe principiul bulgărelui de zăpadă. Și când părea ostenit, poetul a știut să aleagă locul de „popas” în care aerul era respirabil, în care nu era nici un risc ca poezia sa să se sufocă.

În ultimii ani, poetul Lazăr Lădariu nu doar că și-a întărit ritmul, dar și-a făcut și un ritual din „a da naștere” unei noi cărți între două „nașteri”: nașterea Pruncului Iisus și nașterea Anului Nou.

După „Sub norii de plastic” (Editura Dacia, 2005), „Litaniile cerului” (Editura Nico, 2006), anul 2007 a fost încheiat cu „Trecerea râului” (Editura Nico).

„Litaniile cerului” erau un pariu, ambiționau o reîntoarcere și o ucenicie la clasici, o demonstrație a disponibilităților poetice într-un orizont extins, de mare diversitate, o sfidare a modelor și modelelor poetice fără a risca intersecția cu desuetudinea în plin elan postmodernist.

Dacă în volumul de debut („Câmpuri cosite cu ceață”, Editura Dacia, 1985), criticul Cornel Moraru remarcă „spaima de absolutul morții” („Poezia lui Lazăr Lădariu, în „Vatra” nr.

3/1987), evoluția poeziei lui Lazăr Lădariu până la acest volum a câștigat în detașare și seninătate „mioritică”.

„Trecerea râului” este, indiscutabil, cartea cea mai importantă a lui Lazăr Lădariu, cea care confirmă toată investiția de speranță făcută în poezia sa, cea care consolidează reperele care au definit-o de la început: rigoare și distincție, rafinament și profunzime, rostuire în rostire, discreție și echilibru, înscriindu-l astfel în linia marilor spirite poetice ardeleni, de la Lucian Blaga la Adrian Popescu, de la Ion Mureșan la Valentin Marica.

Îndrăzneț acolo unde cei mai mulți renunță, Lazăr Lădariu reabilitează teme și prozodii, în metafore mereu proaspete, într-un tumult imaginativ debordant, într-o conciliere a tradiționalismului cu hermetismul, cu reflexe expresioniste și onirice.

Lazăr Lădariu e un senior al poeziei mureșene, în sensul genuin al termenului, el situându-se acolo unde poezia e credință, unde credința e poezie.

„Am suferit prea mult, spunea Cioran, ca să nu am bucurii de-a dreptul insuportabile”. „Trecerea râului” poate fi, pentru Lazăr Lădariu, o „bucurie insuportabilă”, dincolo de care e greu de întrezărit ce ar putea urma, însuși poetul exprimându-și temeri în acest sens. Cunoscându-l însă bine pe Lazăr Lădariu, știu că va avea puterea să nu se lase copleșit de această bucurie editorială. Pentru că Lazăr Lădariu nu și-a spus ultimul cuvânt în poezie.

DICTIONARE. SCRISOARE CĂTRE UN TÂNĂR ISTORIC LITERAR (MIOARA KOZAK)

Am citit cu atenție ceea ce a scris Lucia Dărămuș. În esență, ea are dreptate în privința omisiunilor, la toate dicționarele pe care le-a invocat. Ceea ce nu îmi pare corect, onest, ca propriile frustrări să le pună pe seama misoginismului, xenofobiei etc.

Aici e falsă problema. Omisiunile nu sunt de natură axiologică, cât sunt de ceea ce știm cu toții, omisiuni, mai ales, dictate de criterii extraliterare, de gașcă, chibuț, așa cum e și “legea premiilor literare”.

Dacă ar fi fost mai puțin înfocată, Lucia noastră ar fi putut să înșiruie un cârnaț imens de barbați care lipsesc din aceste dicționare, ceea ce nu ne îngăduie să ne întrebăm dacă autorii dicționarelor pomenite sunt homosexuali sau misogini. Sau curvari.

Dicționarele literare se fac greu, și unul la nivel județean ar fi o problemă cu găuri, un șvaițer de istorie literară. Și în provincie sunt găști, iar un dicționar critic va exclude și aici pe unii dintre cei incomozi sau care nu sunt aplaudacii pretinselor elite sau nu sunt simpatici autorilor de dicționare.

Ceea ce a făcut Ana Cosma la Târgu-Mureș sau cei de la Bistrița este onest. Au prins în Dictionarul lor, necritic, pe toată lumea. Au făcut un inventar, au făcut un instrument de lucru pentru o iluzorie istorie critică a literaturii. Dar cine se mai înhamă azi la așa ceva? Cine plătește în avans munca unui om ca să citească sute, mii de cărți ca să poată emite apoi judecăți de valoare în cunoștință de cauză?

Cele mai multe dicționare se fac printre alte activități curente, cotidiene, ale unor critici și istorici literari care trebuie să aibă o slujbă din care să trăiască. Dar acea slujbă îi dă bani

pentru mâncare/subzistență, dar îi și mănâncă timpul, starea pe care o presupune un astfel de demers.

Bătrânii istorici literari nu mai au prea mare chef și motivații, iar tinerii sunt, cei mai mulți, prea comozi pentru a lua taurul de coarne și literatura de la începuturile ei, măcar contemporane.

Dacă nu știu ce instituție a Statului ar organiza un concurs și ar da burse consistente pentru așa ceva, parcă, parcă, ne-am mai pune nădejdea ("sophia" - înțelepciune) că, după Istoria lui Călinescu, ar putea apărea, în sfârșit, o Istorie a literaturii române de la Călinescu și până în prezent.

Tu, ce pretenții ai avea ca să scrii o Istorie a literaturii române, admitând că, în afară de timp și bani, ai avea toate calitățile? De ce au nevoie calitățile ca o Istorie a literaturii române contemporane să nu rămână o himeră?

PS Iată că "bomba" dicționarilor va exploda în acest an. Aceasta pentru că Nicolae Manolescu anunță tipărirea "Istoriei critice a literaturii române", care, cu cele 2000 de pagini, în care literatura română este judecată prin ceea ce a dat până în 2000, ambiționează să fie replica dată celebrei "Istории..." a lui Călinescu.

Cartea e anunțată pentru luna aprilie. Va fi o păcăleală?

ULTIMA BĂTĂLIE

Cu câteva luni în urmă am editat o lucrare, „Ultima persecuție”, a preotului Cornel Marcu. Un roman masiv, de aproape șase sute de pagini, despre ultimele persecuții ale creștinilor în Imperiul Roman de Est, în timpul lui Diocletianus, a lui Maximilian Daia, până la intrarea în scenă a lui Constantin cel Mare.

Cadrul era unul istoric, cu date autentice, dar personajele principale ale cărții, Caius Cestius Flavius Valerius și soția sa, Annia Valeria, sunt fictive. A reușit atât de mult să li se dea contur, credibilitate, încât m-am dus la enciclopedia să aflu mai multe despre cele două personaje. A fost un amestec de bucurie și mâhnire constatarea că ele nu există. Erau atât de convingătoare în atât de abil punerea lor în ecuație istorică.

Istoria își are registrele ei de fascinație, fie în termeni seci, fie în cei de construcție beletristică.

În istoria noastră de dinainte de 1990, adevărata istorie era recuperată prin literatură. Era singurul cadru în care se putea vorbi despre anume evenimente sau personaje, incomode pentru regimul comunist.

Nu e de mirare că în ultimii ani memoriile, jurnalele au câștigat teren, nu neapărat în detrimentul genurilor creative.

Înțelegerea trecutului, a istoriei, a adevărului reclamă un suport al realității trăite, al mărturisirii.

Piața editorială românească a înregistrat numeroase evenimente din acest teritoriu al recuperării istoriei trăite..

„Ultima bătlie”, cartea lui Cornelius Ryan, autorul unei cărți pe care am citit-o pe nerăsuflăte în copilărie, „Ziua cea mai lungă”, reintră în scena românească, grație eforturilor substanțiale ale lui Nicolae Dan Cetină, autorul versiunii în limba română a acestei mărturii zguduitoare, publicată de Cornelius Ryan în 1966. E o carte fascinantă prin puterea mărturisirii, prin felul în care e analizat un moment

fundamental din istoria modernă a Europei: Bătălia pentru Berlin. E o carte a supraviețuitorilor, a celor care au scăpat din Infern, aliați, germani, combatanți, dar și localnici berlinezi. Peste 2000 de mărturii, peste trei ani de muncă, pentru a da o imagine nemitizată, în care eroismul nu e de paradă, fiind văzut în tot tragismul său.

Se știe că unii fac istoria, alții o scriu. De regulă, istoria o scriu învingătorii. Cornelius Ryan e un englez stabilit în America. Nu e un învingător. E un observator. Nu neapărat neutru.

Cum spune autorul în *Prefață*, cartea, cu toate detaliile furnizate, nu e un raport militar, ci, „mai degrabă, este povestea oamenilor obișnuiți, atât soldați cât și civili, care au fost prinși în disperarea, dezamăgirea, teroarea și suferința înfrângerii și a victoriei”.

E o carte bine documentată și consistent ilustrată, e un document de istorie care pune în lumină adevărata dimensiune a evenimentului, căderea Berlinului. E o reconstituire făcută nu doar cu personaje reale, ci și din propria experiență, dacă avem în vedere calitatea de corespondent de război a autorului.

Tocmai de aceea nu e un document sec, ci unul încărcat de emoție, cuprins într-o prezentare nu lipsită și de virtuți literare. Scriitorul îl secondează atent pe documentarist, nu pe istoric. Descrierile autorului sunt făcute cu artă literară. Imaginea Berlinului înaintea căderii e apocaliptică, dar adevărata apocalipsă de-abia după aceea va urma. În acest Infern, valoarea cea mai de preț rămânea însă viața.

Iar Cornelius Ryan tocmai acest lucru a reușit: să scrie o istorie nu doar a bătăliei pentru un punct strategic, ci și una a bătăliei pentru viață, pentru supraviețuire, o lume în care valorile morale au alte conotații, alte reflexii. Iar supraviețuirea nu era doar individuală, ci și națională, și de civilizație. Iar când cianura este preferată umilinței, avem măsura adevărată a lucrurilor.

DISPARIȚIA INFORMATORILOR

Mă număr printre cei care deplâng cu toată sinceritatea dispariția informatorilor. Citesc cu emoție și nostalgie: informator Fodor Grigore, Ciobotani, 1989, informator Torpan Viorica, Săcalu de Pădure, 1960, informator Mureșean Ion, Bistra, 1975, informator elevul Cismaș Ilie, Săcalu de Pădure, 1970, informator Moldovan Ana, Urisiu de Jos, 1959,... Și lista poate continua. Cu nume din diverse localități, cu nume din tot spectrul vârstelor. Cu toții au adăugat filă cu filă la un dosar de neprețuit, pe care l-ar invidia și cei de la CNSAS. Oricum, ei n-au acces la astfel de dosare. Ei se ocupă de tot felul de „zoaie” de pe fereastra prin care privim spre trecutul nostru.

Acești informatori pe care îi invoc au „turnat” cu entuziasm tot ce au știut ei sau ce au aflat de la înaintașii lor. Piese grele despre nunți, botezuri, înmormântări... Nimic nu le-a scăpat. Au „turnat” pe toată lumea. Dar cu folos. Ei au creat o operă. O operă monumentală, fundamentală.

Din păcate ei au dispărut și nu mai are cine să le ia locul. Mărturiile dispar odată cu dispariția ultimilor mărturisitori de neam, de credință...

Informatorii mei dragi, pe care-i regret, au fost căutați ani la rând, ascultați cu răbdare, notându-se cu atenție și meticulozitate tot ce spunea. Unii sunt înregistrați și pe bandă magnetică, întărind valoarea și autenticitatea „turnătoriei” lor.

Mai mult, munca acestor informatori s-a materializat în cărți, lucrări de cercetare, teze de licență, de doctorat, o imensă arhivă a sentimentului românesc al ființei.

O astfel de carte, „Și la lucru și la joc”, de Ioan Torpan, adunând folclor de pe Mureș, mă face să regret că, încet, încet, dispar informatorii, cei de la care ar mai putea fi culese mărturii ale dăinuirii noastre etno-spirituale prin vremuri.

Dacă facem un calcul simplu, realizăm că tinerii din anii cincizeci, primii îndotrinați de ideologia roșie, sunt, cei care mai sunt, octogenari. Dar folclorul despre care ei pot povesti e deja unul contaminat de elanurile și sloganurile colectiviste, apoi ceapiste. Folclor deturnat, deviat din matca sa, devenit ceva fals, nespecific românesc.

Satele noastre se depopulează, îmbătrânesc, cei tineri fac agricultură prin Spania, construcții prin Italia, de toate prin Franța, Germania.

Folclorul nostru se stinge încet, iar prin difuzoarele birturilor de la țară se aud tot mai tare manelele.

Profesorul Ioan Torpan a adunat aproape cinci decenii folclor de prin satele prin care a dăscălit. A adunat cu răbdare, modestie, cu credință sute de pagini, pe care le restituie, ca pe o moștenire de preț.

Gestul său este unul de mare noblete și de conștiință, unul, și el, pe care de dispariție. Pentru că dascăli ca Ioan Torpan pare că nu se vor mai naște, iar dacă se vor naște, nu vor mai găsi... informatori.

“AM COMIS-O”

Ne plângem destul de des de lipsa de orizont a noilor generații, de dezinteresul pentru lectură, pentru cultură, de lipsa lor de interes pentru chiar soarta lor. Există suficientă îndreptățire să gândim, să judecăm și așa, generalizând și etichetând starea noilor generații. Recurgem la statistici și ajungem, așa, din vârful limbii, de la cel mai înalt nivel să facem harcea-parcea învățământul românesc, deși continuăm să luăm premii la olimpiade internaționale, deși absolvenții multor facultăți din România își găsesc mai ușor de lucru „afară” decât „acasă”.

Am tipărit în ultimii ani cărțile câtorva tineri, încă elevi – poezie, roman, publicistică, surprins nu doar de maturitatea, ci și de cultura și de îndrăzneala lor de a gândi liber. Nici vorbă de inhibiții, rețineri, de a face jocuri cuiva! „Artistul, spune Andrei Vornicu, unul dintre tinerii din categoria celor mai sus invocați, e prin însăși structura sa inclasificabilă, cel mai liber om posibil”. De aici pleacă curajul lor de a spune pe nume unor lucruri în fața cărora mulți au sfiieli și timidități. De aici dorința lor de a lua atitudine, de a se face nu doar auziți ci și luați în seamă. De aici luciditatea, discernământul lor! „Sunt necesare toate eforturile cumulate, susține același Andrei Vornicu, în cartea sa „Am Comis-o!”, pentru a apăra integritatea libertății de exprimare în România, tributară rebelilor, non-conformiștilor, a celor ce au avut mereu tupeul de a spune lucrurilor pe nume, și nu de a parafraza adevăruri și apoi a le reconstrui, în forme cu totul noi și cu totul false”.

Tonifiant e că „grijile” acestor tineri nu se limitează la perimetrul școlii, la granițele vârstei. Își devansează orgolios preocupările, fac analize politice, îi judecă pe cei care se cred infailibili și de neatins. Nu se lasă ademeniți de conjuncturi, nu fac sluji cuiva și nici nu agreează să fie ademeniți, înregimentați.

E-adevărat, există și o anume încordare în limbajul lor, presărată chiar cu o vagă violență în ton. Dar nu sunt lipsiți de decență!

Și mai au ceva acești „băieți deștepți”: au umor cu carul! (Auto)Ironie cât încap: „N-au educație, dom’le, cei șapte ani de-acasă, parcă ar fi venit din junglă, mă, zău, toată ziua se gândesc doar la nebunii, la lucruri nerușinate, sex vor, aia e, mă, numa’ bolunzănii! Păcat, dom’le, tineretu’ ăsta, viitoru’ țării, se duce de râpă!”

Și teribilism frumos: „Mai e nevoie de indivizi-kamikaze care să se plaseze, blindati cu trinitroglicerină, la fundația demagogă a societății obtuze și să o detoneze naibii, din temelii și până în vârful arogant și zeflemist, să o vadă țândări, praf și pulbere, făcând loc alteia superioare. Eu mă ofer voluntar. Văd alte mâini ridicate...?”

Tinerii aceștia nu sunt niște naivi, știu pe ce lume trăiesc („Generația actuală e una atât de fragmentată, încât pentru a o lua în parte, bucată cu bucată, e necesară o muncă de sclav”) și ce așteaptă de la lumea care vine. Și mai vor și solidaritate: „Pentru cei ce vor să închidă ochii, sper, spre binele lor, fie să-i deschidă cât mai rapid, fie să nu-i mai deschidă niciodată. Pentru cei ce nu vor să schimbe nimic, condoleanțe”.

Citindu-i cartea elevului Andrei Vornicu, un nume care, cu siguranță, va avea ceva important de spus, am sentimentul reconfortant, că generația care este, care vine are de toate, dar are și tipi strălucitori, de care ți-e mai mare dragul, și pe care-i simți foarte aproape.

Oricum, în tonul lui „Am comis-o”, îmi vine să scriu: „Fă-te frate cu Vornicu, până treci puntea!

SUPRAVIEȚUIRE

Unii ar crede că s-a spus totul despre holocaust, despre ororile umane ale celui de-al doilea război mondial.

Există multe cărți documentare, există mărturii ale celor care au supraviețuit și, cu toate acestea, fiecare filă nouă despre lagărele de concentrare te cutremură.

E greu de înțeles cum s-a putut ajunge atât de departe! Cum s-au putut pune atâția oameni în slujba unei idei atât de macabre, căreia i-au căzut victime milioane de oameni!

Samuel Cernovits, evreu originar din Târgu-Mureș, a trăit coșmarul/calvarul lagărelor naziste. Poate că și-a iertat călăii, dar n-a putut să uite.

Așa s-a născut cartea sa, „*Supraviețuire*, Ed. Nico, 2007, o carte cutremurătoare.

E o carte scrisă din trăiri personale sau din mărturii ale celor care au supraviețuit unor inimaginabile înjosiri ale ființei umane.

O carte care poate fi privită și din perspectivă estetică, fiindcă ea e o construcție narativă consistentă, coerentă, gândită astfel. Dar ea este, în primul rând, un document, o mărturisire. O spovedanie.

Evenimentele cărții se înscriu într-un arc de timp al marilor încrâncenări, al marilor încercări ale istoriei, cărora le-au fost victime oameni de toate vârstele, de toate etniile, care au fost martirizați fără a avea nici o vină, căci a aparține unui neam nu e o vină, ci o virtute, pentru care nimeni nu poate fi condamnat, fiindcă nimeni nu-și alege singur, la naștere, ce să fie, ci este ceea ce i se dă prin naștere.

Personajele cărții sunt reale, numele lor sunt adevărate, povestea lor e cutremurătoare, iar ceea ce li s-a întâmplat depășește orice înțelegere. E greu de acceptat că mintea omenească a putut imagina astfel de grozăvii, cum sunt cele pe care le-a imaginat nazismul.

Unul din personajele cărții, Beri, se află la un moment dat în fața unei opțiuni: putea pune ușor capăt oricărui suferințe prin sinuciderea prin electrocutare sau să continue lupta pentru supraviețuire, pentru a putea face cunoscute lumii tragedia unor oameni, a unui popor.

A ales să se mântuiască prin suferință și prin mărturisire.

Prin dragoste. Căci, „dacă dragoste nu e, nimic nu e!”

Ioan, evanghelistul, spune că „În iubire nu este frică, ci iubirea adevărată alungă frica” (Epist. I. 4, 18).

Beri, protagonistul cărții, a alungat frica, a supraviețuit prin iubire, prin iubire adevărată. O iubire care începe odată cu primele zile ale deportării evreilor din Transilvania ocupată și care se desăvârșește între cei doi supraviețuitori, prin unirea destinelor, atunci când s-au redescoperit. Beri și Hédi împlinesc un destin, unul care să mărturisească despre o tragedie umană.

Supraviețuire se adaugă unei biblioteci a suferinței umane, una reală, care culminează cu lagărele de exterminare naziste.

E un miracol că au existat supraviețuitori. Samuil Cernovits e unul dintre aceștia. Și nu încetează să mărturisească suferința unui popor.

PATRIA DE CUVINTE

Nichita Stănescu spunea că noi avem o patrie de pământ și o patrie de cuvinte. Cât de hăcuită este patria noastră de pământ o știm cu toții, e rana noastră nevindecată.

Dar, dacă e să judecăm după ceea ce se întâmplă în ultima vreme, nici cu „patria de cuvinte” nu stăm pe roze, e și ea supusă agresiunilor de tot felul – interne și externe, ne e și ea răpită într-un fel. Stâlcită, batjocorită, umilită, îngenunchată de tot felul impostori. Și avem tot mai puține mijloace s-o apărăm, fiindcă dușmanul ei e câtă frunză și iarbă.

Nu mă gândesc la invazia de neologisme, inevitabilă de altfel, pe care o induc tehnologiile de ultimă oră, deși și aici ar fi destule de spus, pentru că vocabularul limbii române nu e un teren viran pe care pot fi aruncate orice fel de „resturi”. Nici nu putem admite să fie depozitate, asimilate oricum „donățiile” din altă parte. Dar nici nu putem cădea în ridicolul unor invenții neaoșe de dragul de a ne păstra „puritatea” limbii, inventând cuvinte, expresii, din dorința de a refuza „importul”, din cine știe ce rațiuni conservatoare sau invocând ce știu ce tradiție.

Limba e un organism viu de care trebuie să ne îngrijim, fie luând măsuri profilactice, fie aplicând tratamentul potrivit la momentul potrivit, al apariției „boli”.

Până și de „îmbogățirea” cu orice preț a limbii trebuie să ne păzim.

Printre „paznicii de far” ai limbii, cum ar spune Geo Bogza, se numără și profesoara Angela Oлару, preocupată de ceea ce specialiștii numesc „îmbogățirea limbii prin mijloace interne”, iar dintre acestea, ținta este „conversia”.

M-a găsit „acasă” profesoara Angela Oлару, tocmai după ce umblasem la vocabular, îmbogățind, neomologat, limba română cu un derivat: „singurând”, titlul unui poem, dând lui „singur” reverberație de gerunziu. Chiar dacă

„singurând” nu e neapărat un cuvânt „nou”, cât un membru nou într-o familie.

De altfel, mă număr printre cei care au admirat la Nichita Stănescu capacitatea de a inventa cuvinte în limba română, plecând chiar de la zestrea ei.

Așadar, o cercetare asupra „conversiei” este mai mult decât binevenită, nu doar din perspectivă... poetică. Oricum, miza este una gramaticală, iar profesoara Angela Olaru știe să dea conversiei ce-i al poeziei și gramaticii ce e al ... conversiei.

MARIA BOGDAN, JURĂMÂNTUL, SOLDATUL ȘI TRANDAFIRII GALBENI

Maria Bogdan se numără printre scriitorii care sunt și autori, dar pot fi și personaje de roman. Pentru că biografia Mariei Bogdan are toate datele pentru a fi valorificată în registru epic. Sunt convins că multe din paginile sale de roman sunt biografie topită în biografiile personajelor sale.

Marea și cele trei iubiri, romanul de debut al Mariei Bogdan, nu trăda în vreun fel statutul scriitoarei, care s-a format în afara mediilor literare, pe cont propriu, fără a avea studii umaniste și fără a trăi în medii culturale.

A avut o viață „banală”, chiar dacă extrem de tensionată adesea, departe de lumea dezlănțuită a literelor.

Când s-a apucat însă de scris a făcut-o într-un ritm năucitor, terminând roman după roman, fără a fi speriată foarte tare de perspectiva editării acestora.

Avea nevoie de acel prag, pe care l-a trecut fără stridente, beneficiind de o promovare locală, fără a reuși însă să atragă atenția asupra sa în vacarmul editorial al ultimilor ani.

A doua sa carte, romanul *Prețul celor două iubiri*, ne-a convins că Maria Bogdan nu este un accident în viața literară, ci o pată de culoare interesantă, care merită atenția și din ceea ce înseamnă ipostazele nonconvenționale ale condiției de scriitor.

Maria Bogdan nu s-a retras la țară (la Băgaciu, sat vechi săsesc, patria unor renumite vinuri) ca să scrie, ci ca să trăiască. Nimic din ceea ce e propriu țăranului nu-i este străin Mariei Bogdan, care-și lucrează pământul cu aceeași trudă și dragoste ca și personajele lui Rebreanu. Poate că ceva din arta de a trăi la țară (proprie și lui Rebreanu, dacă ne amintim multe din pasajele jurnalului său) îi dau scrisului Mariei Bogdan rigoare, temeinicie, forță.

Jurământul, soldatul și trandafirii galbeni, recentul roman al Mariei Bogdan, demonstrează fără dubiu, că autoarea are vocație de prozator, că stăpânește multe din tainele genului, că nu are nici un fel de complexe din cauza condiției ei. Are doar amărăciunea că romanele ei, tipărite în tiraje confidențiale, cu eforturi financiare serioase, nu reușesc să ajungă și la criticii literari, care, cei mai mulți, nu mai au timp de mari scriitori, darmită de astfel de apariții pe scena literară.

Acest lucru însă n-o dezarmează. Continuă să scrie cu înverșunare, cu încăpățănare de prozator, cu optimismul funciar al țaranului român.

Maria Bogdan nu e un „prozator țaran”, în ciuda lipsei instrucției umaniste. E un autor „versat”, prin eforturi personale admirabile.

Și această nouă carte a Mariei Bogdan e un „roman de dragoste”, cum sunt și celelalte, calat pe biografia tatălui ei, combatant pe ambele fronturi ale celui de al doilea război mondial.

Paradoxal, cartea își ia un suport livresc, poetul persan Hafez, din care-și alege „prologul” (*"Frumusețea trandafirului e trecătoare. Bucură-te de ea cât poți. Azi e, mâine nu e."*), o deviză sub semnul căreia pune viața personajelor sale, Ana, Vasile, Andrei, George etc..

Notoa dominantă a scrisului Mariei Bogdan este firescul. Naturalețea îi asigură cursivitate, o ferește de stridențe, de excese.

Cărțile Mariei Bogdan au ritm, se lasă citite.

Oricum, Maria Bogdan va continua să scrie, orice s-ar întâmpla cu cărțile sale de până acum. Detașată de dispute literare, ea va da curs pornirilor ei creatoare, pentru că are ceva de spus. Și până la urmă, speră ea, vocea ei tot se va face auzită.

VIRTUAL ÎN POEZIE

Pe Ioan Borșa îl știu, virtual, în poezie, dintotdeauna. O prezență discretă la cenaclurile bistrițene, atentă la ceea ce se rostește poetic, exersându-și din când în când, disponibilitățile creative, în versuri de factură clasică, amprentate de atmosfera unor „veterani” ai scrisului local, de la George Roș la Luca Onul.

Decizia de a aduna într-o carte, „Virtuali în infinit”, producția poetică a unei vieți e un exercițiu extrem de dificil, care impune, într-o selecție riguroasă, și puterea de a renunța la texte, mai vechi sau mai noi, care nu intră în cadru sau care ies din cadru. Până la urmă, se pare că Ioan Borșa a ales ceea ce trebuia, ceea ce este relevant pentru modul său de a locui poetic lumea aceasta, cum ar spune Hölderlin..

Iubitor al sonurilor clasice, poezia sa respiră muzical, își caută armonia în cuvinte. Și în forme. Pentru că a ales sonetul să-i fie fagure în care să pună mierea limbii române. Pentru că dincolo scris, de profesiunea sa, mai are o pasiune plină de poezie: „păstoritul” de albine, pe care le duce în fiecare an în lumi de flori, parcă vrând să lege polii unei sintagme celebre despre limba română, considerată ca un „fagure de miere”.

Ioan Borșa este un poet de atitudine, unul care, fără restricții, se mișcă într-un registru tematic de orizont larg, în dimensiunea morală a ființei: “Să ne oprim o clipă din nesfârșitul mers/ Ca să rămânem oameni mai demni de-a regăsi/ Pământul, acest strigăt în vastul Univers ». **(Sonet pentru acest pământ).**

„Omul devine tot mai mult ceea ce crede despre sine că este”, afirma un psiholog sud american, Rubem Alvez. Cred că, încet, încet, Ioan Borșa a devenit și ceea ce și-a dorit cu ardoare să fie: un poet. Căruia poezia i-a fost viața, iar viața i-a fost poezie.

CAII LITERARI

Când o carte cu titlul „La furat de cai”, apărută în 2003, autor Per Petterson, ține „afișul” vânzărilor de carte câțiva ani în Norvegia, cu peste 140.000 exemplare cumpărate, înseamnă că, cel puțin din perspectivă literară, „nu mor caii când vor câinii”.

După ce i-a fascinat pe norvegieni, cartea lui Per Petterson a trecut granițele, mai întâi în Anglia, unde a câștigat premii și bani (Independent Foreign Fiction Prize și IMPAC Dublin Award, acesta din urmă însemnând și 100.000 euro pentru autor și traducător), iar acum în România, cu recomandarea de a fi „o poveste remarcabilă și emoționantă despre schimbarea lumii și despre nostalgia după bucuriile simple ale vieții”.

Lumea cailor de la noi este încă o lume vie, aceștia încă fac parte din inventarul multor gospodării, încă sunt parte a „agriculturii europene”, într-un sat îmbătrânit, pe de o parte, și lipsit de resurse pentru a înlocui calul cu tractorul, după ce din SMA-urile de altădată s-a ales praful.

Caii au însă tradiție în literatura română, de la D. Bolintineanu la Lucian Blaga, de la George Coșbuc la Ion Pillat, de la Marin Sorescu la Ion Mureșan, de la Matei Vișniec la Vasile Dâncu. Nu doar „în particular” a fost tratat calul în literatura română, i-a fost dedicată până și o antologie, „Anotimpul cailor”, în 2006, autor Aurel Podaru.

De ce, prin ce continuă să ne fascineze un animal care are și măreție sălbatică și blândețe domestică? Deși folosit la muncă, percepția de „animal de povară” (vezi „Fefelega” lui Agârbiceanu) este foarte firavă, el având mai ales imaginea eroică, alături de stăpânul său, față de care a manifestat devotament, într-un atașament reciproc, cal-călăreț. Să ne-amintim doar pasajul din „El Zorab” de George Coșbuc: „Al meu e! Pentru calul meu/ Mă prind de piept cu Dumnezeu!”

Mari figuri ale istoriei sunt prezente în memoria noastră prin reprezentări „călare”, atât în pictură cât și în sculptură. Puține animale mai au, ca și calul, atâta strălucire și în bronzul statuilor.

În realismul reprezentării sau în orizont mitic, calul a fost motiv/temă în poezie. Poate puțini au reușit ca Seghei Esenin să dea reverberației prezenței cailor, în versurile sale antologice: „Ah, voi, sănii, sănii/ Și voi, cai, voi cai,/ Numai dracul v-a scornit, mișelul!/ Peste stepă-n goană, cu alai,/ Râde pân’ la lacrimi clopoțelul!”.

Pentru mine, calul e mai puțin „Pegas”, cât e nostalgie, ca în „La furat de cai”, e zborul copilăriei, pe dealurile Lazuriului chintelnicean, e Suru, calul anotimpului meu matriceal.

Între literatură și realitate, calul „contemporan” se împarte cu zgârcenie și cu spaimă. Pe prezentul lui se clădește puțin viitor, până a ajunge să ne luăm copiii și să-i ducem la Grădina Zoologică, să le arătăm, alături de alte animale „rare”, sălbatice și domestice, cum arată caii!

RALUCA GIULUȘAN, ARIPI DE CARTE

Precocitatea e un fenomen care nu mai surprinde pe nimeni. Nici măcar în imediata noastră proximitate! Numeroși copii își depășesc vârsta, devenind mici vedete, în special în domeniul artistic și literar. Nu amintesc decât pe tânărul poet Darie Ducan care, la 19 ani, student la litere în București, uimea pe toată lumea cu performanțele lui literare. La terminarea liceului el era nu doar autorul a șase cărți tipărite, ci și membru al Uniunii Scriitorilor din România, filiala Cluj (la Târgu-Mureș ar fi fost altfel taxat!), cel mai tânăr membru de uniune din Transilvania. Pe urmele lui calcă un autor târgumureșean, Andrei Vornicu, elev în clasa a XII-a, la Colegiul Național „Unirea”, care e autorul a două cărți, una de poezie și alta de publicistică, dar are și alte cărți în pregătire. Iată că de la Târnăveni vine un autor care bate toate recordurile editoriale județene: Raluca Giulușan, elevă în clasa a IV-a, la Gimnaziul de Stat „Avram Iancu”, cel mai tânăr autor de carte din județul Mureș, dacă memoria nu mă înșală. Ea a tipărit un volum de versuri „Aripi de carte”, cuprinzând cincizeci de poeme, ilustrate cu cincizeci de desene, realizate tot de ea, parcă vrând să confirme încă o dată adagiul *Ut pictura poesis*. „Aripi de carte” circumscrie universul vârstei, cu sinceritate și simplitate, în metafore adesea surprinzătoare. E adevărat, există în clasa a IV-a a de la pomenita școală o emulație creatoare cultivată, întreținută de învățătoarea Lucia Lupșa, care a știut să găsească mijloacele prin care o întreagă clasă să trăiască bucuria, entuziasmului actului creator. Cei 19 elevi din această clasă scriu toți poezie, citesc poezie, fără să uite de celelalte lucruri esențiale ale vârstei, inclusiv joaca. Cred că ne aflăm în fața unui fenomen care are toate datele unicității. E greu de anticipat ce se va alege de elanurile creatoare ale acestor copii. Esențial e însă că ei știu să dea vârstei poezie și poeziei vârsta inefabilului și inocenței.

RAZĂ DE POEZIE

Fenomenul „creative writing” de la Târnăveni capătă consistență, prin propunerea unui nou nume pe altarul poeziei: Didida Degerat.

După Raluca Giulușan, eleva de clasa a IV-a care a coborât foarte jos ștacheta vârstei debutului editorial în poezie, Didida Degerat vine să confirme existență unei stări bine întreținută și administrată de un dascăl cu vocație, Lucia Lupșa.

„Raze de lumină”, cartea de debut a Dididei Degerat, e concepută în același registru, „ut pictura poesis”, fiecare poem fiind ilustrat de câte un desen, într-o complementaritate și consubstanțialitate a emoției lirice.

Definitorii pentru elanurile creatoare ale Dididei Degerat sunt sinceritatea și limpezimea metaforei, în registre care ies din orice fel de tipare și nu sunt supuse niciunei constrângeri.

Este mult talent în exercițiile lirice și plastice ale Dididei Degerat și o lume întreagă, ca timp și spațiu, în orizontul ei de creație.

AVENTURA CONTINUĂ

Când vorbeam despre fenomenul “A IV-A A”, de la Târnăveni, nu anticipam dimensiunea acestuia. O antologie, o carte de autor, încă o carte de autor și, iată, după Raluca Giulușan, Didida Degerat, Andreea Radu continuă aventura poetică întreținută de învățătoarea Lucia Lupșa, devenind și ea autor de carte.

Fenomenul trebuie luat în considerare cu atât mai mult cu cât fiecare voce poetică și plastică din “Grupul 19”, are distincție, are note particulare, spiritul imitativ e cu măsură, bine temperat.

Andreea Radu este mai reflexivă, mai epică, lirismul ei e mai frust, emoția e mai cenzurată, iar metafora nu e scăpată din lesă.

Dacă linia desenului ei se menține în registrul candorii, purității, respirația lirică are suflu, un timbru original. Autoarea descoperă cu uimire, prin cuvânt, cum rostirea devine rostuire, cum visul nu devine realitate, ci alt vis, val după val. “Poeții sunt ca valurile mării:/ Ei se ridică sus de tot,/ fără frică,/ sau stau la o înălțime/ mai mică/ și, când se sting,/ alte valuri se ridică”. **(Poeții)**

Andreea Radu este un nume care poate deveni renume. Startul este promițător.

POEZIA DE GENUL... MASCULIN

După ce trei dintre colegile sale de clasă au ajuns autoare de carte, i-a revenit lui Sergiu Șaim onoarea/datoria de a salva genul... masculin, dovedind că poezia nu e apanajul exclusiv al sexului.... frumos, că și băieții au sensibilitate, că și ei doresc să cunoască lumea prin ochii metaforei.

Sergiu Șaim descoperă cu uimire lumea din jurul său, încercând s-o definească și să-i găsească sensuri și semnificații prin mijlocirea poeziei.

Familia, anotimpurile, natura sunt principalii piloni pe care se sprijină universul poetic al lui Sergiu Șaim.

„Poezia mea/ am luat-o dintr-un măr de nea”, spune Sergiu Șaim, ca un veritabil pastelist, ca apoi el să facă portretul bunicii într-un astfel de registru: Bunicuța mea,/ petală de nea,/ cu haine/ de ninsori,/ cu suflet/ de flori...”, dar și portretul iernii: „cu părul de nea,/ hainele-albăstirii/ și pantofii argintii,/ obrajii îmbujorați”.

Cromatică e foarte importantă în poezia lui Sergiu Șaim, validând încă o dată latinescul horațian „ut pictura poesis” („poezia să fie ca pictura”).

De altfel, desenele lui Sergiu Șaim sunt grăitoare în acest sens, fiind o extensie consubstanțială poeziei..

Definitorii pentru arta poetică a „Grupului celor 19” sunt sinceritatea, puritatea, simplitatea, inocența, prin care se vor filtra până la urmă opțiunile, asumările acestor căutători de comori poetice.

„Început de poveste...” poate fi un început de destin literar.

ALEXANDRA MOLDOVAN - SCARĂ LA POEZIE

Sfântul Ioan Scărarul este autorul unei cărți fundamentale pentru cei care urmează calea desăvârșirii, „Scara dumnezeiescului urcuș”, o scară în treizeci de trepte.

Și pentru poezie există o astfel de scară, iar treptele trebuie urcate una câte una, cu speranțe și îndoieli, cu iubire și credință, cu știință și conștiință literară.

Alexandra Moldovan („Cetatea poeziei”, Editura Nico, 2008) și-a asumat acest urcuș și a pus pasul pe prima treaptă, aspirând să ajungă la „Cetatea poeziei”. Există o proiecție imaginară a acestei cetăți, căreia i-a circumscris un univers care pleacă de la fascinația copilăriei, cu toate reperele la care se raportează ea.

Tânăra autoare, ca și colegii ei într-ale poeziei, Raluca Giulușan, Didida Degerat, Andreea Radu, Sergiu Șaim, descoperă lumea prin ochii poeziei, încercând să găsească resorturi poetice pentru a înțelege, pentru a da sens și semnificație faptului de viață.

Există o tentație a biografismului, reconstituit însă nu din introspecții, ci din portretele celor care-i marchează destinul.

O aparentă timiditate și fragilitate ascunde de fapt un spirit profund și delicat.

În limitele vârstei ei, Alexandra Moldovan, prin textele pe care le scrie are temeuri serioase să bată la porțile „cetății poeziei”.

ANOTIMPUL POEZIEI

Prin Adina Szasz, „fenomenul a IV-a A” câștigă în dezinvoltură, îndrăzneală, prospețime. Metafora iese, încet, din tiparele vârstei și aspiră la mai mult. Anotimpurile văzute în simbolistica lor tipică vârstei își pun aură, câștigă un nou anotimp, „anotimpul poeziei”, „zborul unui vis”. Cartea ei e, de fapt, un elogiu adus anotimpurilor, prin corolarul lor poetic.

„Poezia mea,/ pasăre de nea/ cu aripi de ceară/ sub soare/ de vară”. (Poezia mea) sau **„Poezia mea/ e o stea / cu aripi de catifea”. (Poezia)**, spune Adina Szasz, în încercarea de a defini poezia și de a se defini pe sine, cea care crede în poezie ca un mod aparte de a „traduce” în cuvinte semnele lumii. **„În geam aud o bătaie/ cu degete de floare”,** sau **„noaptea s-a stins/ într-un nor”** sunt versuri care oferă o imagine asupra unei anverguri poetice, dau dimensiunea unei sensibilități în expansiune.

Adina Szasz, în principal autoare de poeme „dintr-o respirație”, aproape haiku-uri, își extinde libertatea de exprimare și în poeme mai ample. Sunt semne ale unui preaplin sufletesc care se revarsă în cuvinte și în desene de o discretă reverberație a sincerității și a nevoii de complementaritate a rostirii.

Sunt mai multe poeme care au aceleași titluri, Adina Szasz având sentimentul că nu și-a „epuizat” din prima tema, că sunt necesare reveniri, aprofundări, nuanțări, până la a ajunge la „cuvântul ce exprimă adevărul” poetic.

Definiții, rugăciuni, imprecății... textele poetice ale Adinei Szasz configurează termenii definitorii ai anotimpului pe care și l-a imaginat și pe care și-l dorește să guverneze lumea aceasta.

Căci, dacă poezie nu e, nimic nu e.

LACRIMA POEZIEI

„Poezia-i viața mea”- afirmă într-un poem Debora Costea, „declarație” care e și artă poetică dar și ontologie, mod de situare în lume. Viața e poezie pentru Debora Costea, care scrie poezie și când „e tristă și când e bucuroasă”, contrazicându-l, într-un fel, peste timp, pe Goethe, care spunea că numai suferința e creatoare.

Deși Debora Costea ne propune „lacrimi de poezie”, poezia ei nu e nici nostalgică, nici încrâncenată, ci e una lipsită de inhibiții, adesea ironică, nu arareori ludică.

„Lacrimi de poezie” e sintagma sub care autoarea și-a pus cartea, dar tonul general al poeziei sale e unul specific vârstei, în care „iubirea și înțelepciunea” sa e jocul, cum ar spune Blaga.

Universul liric al Debovei Costea nu diferă esențial de cel al colegilor poeți dintr-a IV-a A. Ce are distinct este naturalețea, firescul imaginativ, pe măsura vârstei. Scrie o poezie a copilăriei fără să mizeze pe metaforă, cât pe sinceritate.

Debora Costea rimează cu nonșalanță, versurile au muzicalitate, acuratețe. Ea nu „poetizează”, nu epatează. Ea se rostește pe sine simplu, rostuindu-și talentul pe care, indiscutabil, îl are.

POEZIE ȘI PEDAGOGIE

Precocitatea nu e un fenomen care să mai surprindă. Inteligența, talentul se manifestă la vârste tot mai surprinzătoare, cu cât ele se apropie de anii de grădiniță. Am publicat în ultimele două decenii autori care de-abia deprinseseră, unii, alfabetul limbii române, pe care și l-au însușit odată cu alfabetul liric. Unii dintre ei continuă să scrie și azi, să citească, să aibă preocupări literare, artistice. Indiferent că vor avea parte de un destin literar/artistic sau nu, ei sunt câștigați de partea culturii, ei vor ști să prețuiască altfel valorile, să distingă mai ușor frumosul de urât, să înțeleagă mai bine ceea ce se petrece în jurul lor, în adâncul ființei lor.

Pedagogie prin poezie și pictură încearcă să facă și Daciana Nemeș cu elevii ei din clasa a III-a A de la Colegiul “Europa”. I-am citit, le-am privit lucrările, i-am ascultat rostindu-și gândurile mai mult sau mai puțin poetice, le-am răspuns la întrebări pe care vârsta de acum le pun cu candoare, cu inocență, dar și cu o curiozitate sinceră de a afla mai repede adevăruri despre viață, de a decide ce să facă în viitorul mai mult sau mai puțin apropiat.

Copiii dintr-a III-a A de la Gimnaziul “Europa” sunt niște copii minunați. Aceasta și pentru că mentorul lor, institutor Daciana Nemeș știe să stimuleze creativitatea și să întrețină bucuriile artei.

NOSTALGIE ȘI PAȘI SPRE POEZIE

Pentru Raul Deteșan, poezia e, aproape ostentativ, biografie. Universul familial este cel din care emoția își alimentează metafora. Fără bravadă, fără rețineri. Cu simplitate și sinceritate dezarmantă.

Biografia ca și poezia lui Raul Deteșan au un numitor comun, unul de specificitate a condiției multor copii din tranziția fără de sfârșit, în care ne zbatem de aproape două decenii, tranziție care a creat o categorie nouă de copii, care au la gât nu cheia apartamentului, ca mai ieri, ci cheia dorului de părinți, constrânși la un exil al luptei pentru existență.

„Când a plecat,/ ceva din mine a luat.”, spune Raul Deteșan, într-un poem dedicat mamei sale. Acesta e miezul vibrațiilor sale lirice. Din această frustrare se declanșează și nostalgii și declarații de dragoste și singurătate patetice: **„Dacă-ar fi aici,/ mi-ar da mulți pupici,/ însă nu se poate,/ pentru că este departe”.** (*Portretul mamei*)

Nu lipsesc temele „clasice” ale copilăriei, căci **„Copilăria e ca un soare”**, cu evocarea celor apropiați, a colegilor, cu „descoperiri” în lumea înconjurătoare.

Pentru prima oară în seria celor care au publicat cărți din „grupul celor 19”, ilustrațiile sunt înlocuite, adesea, cu fotografii, într-o galerie a portretelor, individuale sau de grup, parte a unui „album cu amintiri”. Declinându-și abilitatea de a picta portrete, Raul Deteșan recurge și la fotografii, accentuând și mai mult biograficul.

Nu în ultimul rând, Raul Deteșan își pune întrebări legate de condiția poetului și poeziei: **„Cine vine pe valuri de gheață?/ Cine vine cu poezii în viață?/ Ce trece repede oare,/ când inspirația moare?/ Când va veni Vara cu copii?/ Când Iarna va trudi?/ Oare jucăria/ se va înțelege cu poezia?”** (*Întrebări*)

VÂNARE DE VÂNT

Cu Sergiu Rusz, poezia „celor 19” de la Gimnaziul de Stat „Avram Iancu”, din Târnăveni, capătă accente pronunțate ale biograficului, care se insinuează și-n texte și-n desene/fotografii. Fotografiile sunt desprinse din albumul de familie, iar însemnările lirice par file ale unui jurnal al căutării/devenirii.

Cartea lui Sergiu Rusz este deopotrivă un elogiu adus familiei, prieteniei, cărții. În altruismul său, el nu se simte doar exponent, ci se regăsește în ceilalți: „chiar dacă scriu despre mine,/mă simt la plural”. (EU)

Universul poeziei lui Sergiu Rusz nu diferă, în linii mari, de al colegilor săi de clasă dar și într-ale scrisului. Anotimpurile își derulează roșuivul cromatic, iar autorul cărții „Șoapte de vânt” este un veritabil seismograf al naturii, înregistrând prin verbul său poetic orice „vânare de vânt”.

Nimic forțat, căutat în aceste exerciții lirice. În simplitatea rostirii și în sinceritatea emoției, textele au credibilitate.

Dacă va semăna vânt, ca să parafralez un aforism binecunoscut, Sergiu Rusz va putea culege furtună... poetică.

COPILĂRIE ȘI NOSTALGIE

Lucreția Bogdan-Ința, în „Chihoreanca”(Editura NICO, 2008), se întoarce în copilărie ca spre un spațiu încărcat de sacralitate, un spațiu mitic/mistic deopotrivă. E un spațiu care și-a pus amprenta pe devenirea autoarei, el purtând pecetea tradiționalului, a arhăității, un loc reperabil în timp și spațiu, Chiher. Lucreția Bogdan-Ința încearcă să recupereze și să restituie acest spațiu, oferindu-l ca model existențial. **„Pentru copiii triști și pentru adolescenții disperați, spune autoarea, scriu despre copilăria mea, amintindu-le că un suflet poate renaște prin dorul de perfecțiune, prin propria sensibilitate, cu ajutorul altor suflete”.** „Copilăria, mai crede Lucreția Bogdan-Ința, este temelia întregii vieți”.

Sunt invocate modele care influențează devenirea în lume a fiecăruia, dar cele care aparțin copilăriei sunt decisive, pentru că ele marchează profund traseele vieții. Autoarea nu-și reprimă/refuză patetismul, pe care și-l asumă cu sinceritate și cu speranța că pledoaria sa nu este predică în pustie.

În același timp, narațiunea este și un portret al copilăriei de altădată, al unei copilării care o are pe Ilinca protagonist, care se confesează cu sinceritate și fără nici un fel de rețineri sau prejudecăți. Chiar cu bucuria de a se redescoperi pe sine într-un timp al inocenței și candorii.

Sunt evocate locuri și personaje ale copilăriei, nu doar din orizonturile Chiherului, ci și ale împrejurimilor acestuia, într-o cuprindere cu valențe monografice.

Dar autoarea nu se rezumă la atât – ea evocă și momente importante din istoria locului, face considerații și evaluări politice, extrage concluzii moralizatoare din diverse evenimente, se vrea un om al cetății, unul care simte nevoie să ia atitudine, să-și facă vocea auzită.

Din aceste experiențe și-a construit și vocația de pedagog, dorința de a educa.

VATRA FĂRĂ CORNEL MORARU

Un anunț de “convocare” a unei ședințe ordinare la Consiliul Județean Mureș are la punctul 9 un “Proiect de hotărâre privind încetarea raporturilor de muncă ale domnului Cornel Moraru, redactor-șef la revista VATRA Târgu-Mureș și numirea interimară în această funcție a domnului Virgil Podoabă”.

Un anunț sec pune capăt celor 24 de ani de șefie a lui Cornel Moraru la revista “Vatra”, acesta preluând conducerea revistei după moartea lui Romulus Guga, în 1983. Până în decembrie 1989, apropierea “Vetrei” de spațiul cultural bistrițean a fost ascendentă, mergând până la pregătirea pentru tipar a unui supliment al revistei, “Cadran”, realizat de scriitorii bistrițeni. Legăturile dintre “Vatra” și Bistrița, beneficiind și de apartenența mea la acest spațiu cultural, erau consistente, atât în plan literar, cât și în cel plastic.

Apoi, “Vatra” a devenit altceva, scriitorii bistrițeni, cu mici excepții, fiind în anii de după 1989, aproape ignorați.

De fapt, au fost două “Vetre”: una până prin anii nouăzeci, cu o politică fermă de promovare a valorilor culturale naționale, de integrare a valorilor culturale locale în aceasta, cu o strategie de apărare a adevărului istoric susținută de suplimentul “Documentele continuității”.

Cea de a doua “Vatră”, cam de prin 1991, și-a schimbat radical nu doar politica editorială, ci și formatul. În această “Vatră” spațiul cultural mureșean, ca și cel bistrițean au fost marginalizate, surprinse doar sporadic, pe zone fals elitiste, cu accente de confiscare religioasă, în linia opțiunilor unora dintre redactorii revistei.

Aceasta e “Vatra” din care au fost excluși pe rând și Radu Ceantea și Mihai Sin, subsemnatul devenind figurant în caseta redacțională, fără a mai putea influența în vreun fel mersul acestei publicații, iar cea mai mare parte a vieții

culturale mureșene nemairegăsindu-se decât “pe sprânceană” în paginile revistei. Sunt zeci de scriitori mureșeni de care de mai bine de un deceniu nu s-a scris nici un rând în “Vatra”, într-un dispreț greu de înțeles și de calificat, pentru că nimeni nu aștepta osanale, dar cel puțin semnalarea apariției a sute de cărți și de noi scriitori era o datorie morală, de care echipa de critici de aici ar fi trebuit să se achite. Judecata critică prin omisiune e o formă perversă a lașității.

Un fals europenism a condamnat la tăcere orice accent “naționalist”, orice așteptare de susținere și promovare a valorilor locale, în orizontul larg de manifestare al acestora.

Și “Vatra” s-a retras discret din viața publică, întâlnirile literare, lansările de carte etc. fiind mai degrabă accidente în “biografia” revistei, diametral opusă celei care a consacrat-o și a impus-o în conștiința publică. Unii au vorbit chiar de confiscarea “Vetrei”. Oricum, strălucirea de altădată a “Vetrei” a rămas doar locul geometric al nostalgiilor.

Sigur, mi se va spune, această a doua “Vatra” nu e rea. Sunt de acord, dar în ce măsură ea își îndeplinește misiunea pe care o reclamă locul în care ea e editată!? În ce măsură ea mai este “o revistă care apare la Târgu-Mureș pentru toată țara!”, cum era înainte.

Va urma a treia “Vatră”. Cum va fi ea? E o pălărie pe măsura lui Virgil Podoabă? Se poate sprijini optimismul nostru pe ceea ce reprezintă Virgil Podoabă în literatura română, pe ceea ce a făcut acesta până acum pentru revistă?

Romulus Guga, Cornel Moraru... Cine merită să (re)aducă “Vatra” în matca ei?

TEATRUL DIN PROZĂ

Posteritatea lui Romulus Guga are parte de așteptări pe măsura valorii operei sale.

La 44 de ani, Romulus Guga avea o operă consistentă, cu vârfuri și în poezie și în proză și în teatru. Era un autor prezent în viața literară și prin ceea ce însemna revista **Vatra**, care i se datora în bună parte.

După dispariția lui, a fost editată opera teatrală, a fost reeditată poezia, a fost reeditat romanul “Nebunul și floarea”, a apărut un monografie semnată de Cornel Munteanu, o școală și o stradă îi poartă numele, s-a ridicat un bust, un concurs se derulează an de an, ajungând la a XVI-a ediție...

S-ar putea spune că n-a fost tocmai ignorat. Decât poate de revista pe care a ctitorit-o și care a uitat că aceasta e opera lui Romulus Guga și a celor din anii '70, care au urnit-o.

Paradoxul “vieții postmortem” a lui Romulus Guga este soarta teatrului, poate cea mai consistentă parte a operei sale literare.

După 1990, nu s-a mai jucat Romulus Guga, dacă nu greșesc, pe nici o scenă. Și au trecut 25 de ani de la moartea scriitorului! Deși teatrul lui nu suferă decât ne semnificativ de uzură... ideologică.

În acest conțesxt biografic, apare mai mult sau mai puțin ca o surpriză, o restituire... teatrală, dinspre proza lui Romulus Guga, romanul « Nebunul și floarea », considerat o capodoperă.

Și-a asumat dramatizarea și adaptarea scenică Marius Olteanu, cel care semnează și regia, scenografia și ilustrația muzicală, într-un registru total, așadar, făcându-se « răspunzător » de această provocare, în exclusivitate.

E o... răspundere care-l onorează însă, pentru că spectacolul care s-a pus în scenă la Teatrul Național din Târgu-Mureș, a beneficiat și de aportul unei trupe de actori tineri,

plini de entuziasm și pasiune. Pentru că așa au jucat Roxana Marian, Costin Gavază, Mihai Crăciun, Marius Turdean, Csaba Ciugulitu, Mihai Răducu, Rareș Budileanu, Mihaela Mihai, Ion Vântu, Iulian Praja, Laura Moldovan.

În ciuda condițiilor de « austeritate » a receptării (nici 50 de spectatori nu încap în sală), Romulus Guga ne-a convins și de această dată de valoarea sa, rămânând ceea ce spunea în 1980 Radu Popescu : « Romulus Guga face parte din acei dramaturgi care nu-l menajează pe spectator, în nicio clipă și în niciun fel : ceea ce nu e rău deloc. El incită publicul, îl provoacă, ba chiar îl desfide, obligându-l să participe cou întreaga mașinărie a inteligenței și a sensibilității, cu întreaga sa putere de înțelegere : ceea ce e foarte, foarte bine ».

Mai mult, punerea în scenă a acestui roman înseamnă o fericită readucere în actualitate a unui scriitor căruia literatura română îi datorează foarte mult.

BIBLIOTECA VIRTUALĂ

„Scriitorul român în biblioteca virtuală” a fost titlul unei competiții pentru liceeni, menită să aducă mai aproape și mai ușor scriitorul român de cititorul său tânăr, prin mijloacele cele mai accesibile acestuia, cele oferite de Internet.

Eminescu și Bacovia, Nichita Stănescu și Adrian Păunescu, dar și optzeciști au beneficiat de site-uri gândite de elevi pentru elevi și nu numai, dacă avem în vedere că au fost site-uri care îi vizează și pe profesori, ca utilizatori ai imaginației, inventivității unor adolescenți.

Elevii au înțeles că șansa accesibilității, și în teritoriile literaturii, o asigură Internetul. În primul rând pentru că timpul pe care tinerii îl alocă lecturii nu mai e ca altădată, când puține alte oferte îi „ademeneau”, iar inconvenientele deplasării la bibliotecă nu sunt încurajatoare pentru cei care mai au „obiceiul” lecturii. În plus, mai e și riscul ca o carte căutată, la tirajele la care se tipăresc astăzi cele mai multe titluri, să nu fie găsită. Cititorul vrea, în varianta că este în căutarea unei cărți la bibliotecă, să afle, din baza de date a acesteia, postată pe Internet, dacă aceasta este sau nu disponibilă, fără să mai fie necesar să se ducă la bibliotecă înainte de a ști dacă va găsi cartea de care are nevoie. Sigur, mulți ar vrea să găsească o carte în format electronic. Deși, e greu de imaginat că cineva se apucă de citit o carte de, să zicem, 300 de pagini, pe monitorul calculatorului. Până la urmă, tot cartea „clasică”, pe suport de hârtie, ar putea fi preferată.

Unii își pun întrebarea dacă biblioteca tradițională va supraviețui concurenței cu biblioteca virtuală, ori ea va deveni... muzeu? „Conservatorii” vor susține că nimic nu poate îngropa cartea „clasică”, în timp ce „virtualiștii” cântă deja prohodul cărții... de hârtie.

Până una alta, cele două tipuri de carte vor merge braț la braț, se vor completa una pe alta, în căutarea cititorului. Cel

de toate zilele, care are puterea să lase telecomanda din mână, confortul fotoliului sau al patului, și să „scotocească” prin rafturile bibliotecii sau să navigheze pe Internet în căutarea unei cărți. Pentru că cititorul de „profesie”, cel care are lectura între „obligațiile” de serviciu, are o atitudine particulară față de carte, indiferent de suportul pe care e realizată.

M-a surprins pragmatismul celor care au realizat site-uri despre scriitorii români. Pentru că ei au vizat toate capitolele care i-ar putea interesa la clasă, de la datele biografice la referințele critice, de la texte unor opere la albume fotografice ale unor autori, de la analize literare la aspecte legate de potențiale teme pe care le-ar viza concursurile școlare, examenele de admitere.

Interesant e și felul în care s-au constituit „echipele” de lucru, care au adus laolaltă elevi pricepuți la informatică și elevi iubitori de literatură, fiecare cu partea lui de contribuție.

O astfel de experiență ar merita extinsă, aplicată la scriitorii contemporani, iar în plan zonal, scriitorii ar putea beneficia de o altă vizibilitate, de un alt impact, dacă ei ar avea astfel de site-uri, dacă ele ar fi gestionate de o instituție publică, de preferat bibliotecile județene.

Relația dintre scriitori și cititori nu stă pe loc și e în folosul ambelor părți să valorifice oferta tehnologică de ultimă oră.

CITIȚI, CITIȚI, CITIȚI...

Nimeni nu se poate supăra pe cititori. Ei se ascund după cărțile pe care le citesc, sunt anonimii care continuă să dea semnale că nu a murit nevoia de lectură, că, dincolo de toată concurența neloială a atâtor adversari ipocriți ai cărții, încă se mai citește, încă se mai cumpără carte...

Statisticile vânzărilor de carte situează pe Paulo Coelho, Orhan Pamuk, Octavian Paler, Mircea Cărtărescu, Mihaela Rădulescu, în vârful piramidei. Mii de volume semnate de acești autori au fost achiziționate și, probabil citite, cel puțin răsfoite, ori măcar puse la îndemână pe noptieră, acolo unde se țin și somniferele.

Vânzările vizează, firește, cartea recent apărută, nu ce se citește din tezaurul de carte al bibliotecilor publice și private. Vânzarea de carte oferă însă suficiente date pentru a se trage concluzia, socilogic vorbind, că există preocuparea pentru achiziția de carte, pentru completarea inventarelor bibliotecilor cu apariții noi, că există o mișcare a cărții, că există privilegiați ai editurilor și ai cititorilor, că există conjuncturi care propulsează o carte sau un autor.

Șansa lui Orhan Pamuk, de a fi citit în România, a fost Premiul Nobel pentru literatură care i-a fost acordat, dar și biografia sa, care au stârnit curiozitatea, interesul, întreținute și mediatic. De susținere mediatică au beneficiat și Mircea Cărtărescu și Mihaela Rădulescu, vedete ale promovării de imagine, fiecare din considerente distincte.

Cât privește pe Octavian Paler, notorietatea acestuia i-au adus-o prezențele sale pe micul ecran, acolo unde s-a manifestat ca un patriarh al intransigenței, justițiar fără subordonare la vreo ideologie, de pe poziția celui care și-a jucat ultima carte ca un senior al exprimării libere.

După cum ușor se poate constata, n-a interesat “marea literatură” pe cumpărătorii de carte, cât cartea la modă. Coelho,

cu "Vrăjitoarea din Portobello", n-a făcut decât să-și consolideze audiența, "în virtutea inerției", chiar dacă romanul său e de inspirație... românească. Mircea Cărtărescu a dat lovitura cu o carte care nici nu-l reprezintă și nici nu excelează în virtuți literare. Despre Mihaela Rădulescu ("Despre lucrurile simple"), ce să spunem? Când o să înceapă să scrie și "Zâna surprizelor" (Andreea Marin) o carte, oricât de stupidă ar fi ea, audiența/vânzările vor fi asigurate. Există "vedete" pentru care orizontul de așteptare este în flăcări. Ele trebuie doar să scrie. Cumpărătorii se vor înghesui să le cumpere cărțile. Octavian Paler a fost recuperat, a fost redescoperit, după ce el s-a retras din scenă, în plină glorie publică, o adevărată instanță morală a tranziției. Cu "Mă numesc roșu", Orhan Pamuk își câștigă legitimitate și în spațiul românesc, în care "nobelizarea" lui a fost privită cu circumspecție! Cu multă îndoială și neîncredere în Academia Suedează, cea care dă pașapoarte spre... eternitatea notorietății.

Spuneam că vânzarea nu dă și măsura valorii literare, pentru că, iată, "Harry Potter" al britanicei J. K. Rowling, continuă să-și găsească încă foarte mulți cititori, în condițiile în care nu se prea invocă valoarea literare a acestei serii fără cap și coadă.

Important e, însă, până la urmă, că se mai citește, că lectura e încă o deprindere curentă, că scrisul nu rămâne stingher în manuscrisele scriitorilor, că există editori care știu și să facă bani din carte, dar și să întrețină cultul cărții.

CĂRȚI CURAJOASE

Un tânăr scriitor, încă nefamiliarizat întrutotul cu istoria literaturii române postbelice, inițiază o anchetă, cu o singură întrebare: „Care credeți că sunt cărțile de literatură cele mai curajoase apărute în România în perioada comunismului (fie proză, poezie, publicistică, teatru, eseu etc.), cărțile pentru care autorii lor au riscat cel mai mult?”

La o astfel de întrebare, prima reacție este să dai „delete” și să-ți vezi de treabă. Eziți însă, pentru că e vorba de un tânăr scriitor care vrea să-și lămurească niște lucruri, să înțeleagă niște întâmplări din viața literară cu care el a fost contemporan foarte puțin, ca „șoim al patriei”.

Recunosc, eu, care am pus mii de întrebări unor scriitori, nu m-am gândit să întreb ceva despre „cărțile curajoase”. Despre curaj în literatură am mai provocat la dialog pe unii, pe alții, dar, firește, „curajul” nu putea fi circumscrisa ideologicului ci esteticului. Ar fi fost o naivitate să creadă cineva că se ia la harță cu regimul în cărțile sale, în publicistică. Nu pentru că ne-ar fi lipsit neapărat curajoșii, dar gesturile n-aveau nicio șansă să devină publice în țară. Vigilența cenzorilor era greu de înșelat și, dacă s-ar fi produs vreo fisură, ea era reparată imediat. Au fost cărți care s-au topit nu pentru că ar fi fost „curajoase”, ci pentru că nu erau... conforme, deranjau pe cineva de la Cabinetul 1 sau 2, sau vreun cenzor era excesiv de prudent și sufla și în iaurt.

Nu cred că dețin toate informațiile, s-ar putea să am și spații libere, dar nu știu să fi suferit cineva pentru cărțile sale, de vreme ce au rămas pe pozițiile pe care erau și au continuat să scrie cărți. I s-a întâmplat ceva lui Marin Preda după ce a publicat „Delirul”? Poate că da, de vreme ce a putut publica și „Cel mai iubit dintre pământeni”. I s-a întâmplat, dar nu în sensul în care s-ar fi așteptat tânărul nostru scriitor. Nu știu să

fii pășit ceva nici Augustin Buzura, de vreme ce după „Orgolii” a publicat „Refugii” și „Drumul cenușii”.

Mircea Dinescu a fost „interzis” nu pentru vreo carte curajoasă – poate cel mult tupeistă, ci pentru gesturile sale față de regim.

Nu știu, Norman Manea, Paul Goma, Petru Dumitriu, Mircea Iorgulescu, Matei Vișniec, ori mai știu eu care dintre scriitorii care au ales calea exilului, să fi fost „pedepsit” pentru „curajul” unor cărți.

De fapt, nici nu văd vreo linie comună între curaj și literatură, ci mai degrabă linii ferme de demarcație. Fiindcă o carte, oricât de curajoasă ar fi fost, tot o carte proastă rămâne, iar acesta nu trebuie „exploatată” propagandistic. O scriere mediocră rămâne mediocră, oricât de mare luptător cu un regim comunist ar fi fost autorul.

Curajul, îndrăzneală le văd mai degrabă în raport cu arta literară, cu efortul de a crea valori, de a extinde registrele tematice și stilistice, cu frică și speranță. Poate e un curaj al experimentului care poate sau nu să aducă succes, care poate să rămână doar ca un simplu fapt literar fără să fi produs opere.

A fost un gest de curaj despărțirea de literatura proletcultistă și îndrăzneala de a reînnoa tradiția literară interbelică cu literatura anilor șaizeci.

Au fost scriitori care au avut curaj „oral”. S-au făcut auziți în țară sau în străinătate, poate că ei au mai șters din rușinea lașității celorlalți, care n-am avut curajul să spunem cu voce tare ceea ce credeam.

Unii și-au ascuns după „curaj” neputințe, neîmpliniri literare. Ca dovadă că din sertarele lor n-a apărut mai nimic după decembrie 1989, iar după aceea n-au mai scris mare brânză. Unii s-au lăsat în seama nostalgiilor, alții s-au apucat de afaceri. Și nici nu le merge prea rău. Curajul care are ca opozant un regim ideologic are orice relevanță doriți, dar el nu va salva niciodată o operă paralelă esteticului.

PREȚUL CĂRȚII

O tânără scriitoare și-a văzut, în sfârșit, poate năucitor de repede și de ușor, tipărită cartea ei de debut.

Un eveniment important în viața ei de dascăliță de « română », din care satisfacțiile profesionale cam lipsesc, bucurându-se mai ales de “supraviețuirea” loazelor sale sau de câte vreun elev mai răsărit, cu preocupări de creație și cu oareșce interes mai mare pentru un obiect la care profesorii nu știu decât “să le dea de citit” – în opinia unor elevi pentru care zeul calculator/internet nu trebuie tulburat în vreun fel cu chestii depășite, cum ar fi lectura cărților!

Sigur, ca orice scriitor la început, a trebuit să-și plătească tiparul/editarea cărții. Nu cu puțini bani, raportat la leafa ei de dascăl. Dar nu avea vreo altă șansă, căci ce editor se arată azi dispus să finanțeze cartea unui debutant, mai ales fiind vorba și de o carte de critică, gen care-și pierde treptat și bruma de cititori pe care îi avea mai ieri.

Ceea ce m-a surprins însă, cu toate acestea, a fost insistența cu care, la lansare, unde au participat peste două sute de « iubitori ai cărții », colegi profesori, elevi, rude, vecini etc., autoarea a ținut să-și dăruiască volumul tipărit, deși ar fi putut face o vânzare bună, ca să-și acopere măcar în parte “investiția” făcută.

Am încercat să o conving că, totuși, și cartea este o marfă, din care unii – și l-am dat ca exemplu, ca să fiu mai convingător, pe Gabriel Liiceanu - fac bani buni. Că în România s-a vândut anul trecut carte de 4 milioane de euro, că anul acesta, romanul “Orbitor” al lui Mircea Cărtărescu a adus Editurii Humanitas peste 250.000 euro, prin cele douăzeci de mii de exemplare vândute.

Că artiștii plastici își vând lucrările, căo soliști de toate soiurile câștigă sume frumoșele pe strigat/țipat/cântat, că și

cartea are un preț, chiar dacă scriitorul din România are soarta cea mai ingrată, pentru că pentru ceea ce el scrie, nu doar că nu primește “drepturi de autor », ci chiar dă bani să-și vadă truda creației transformată în cărți, el fiind singurul în lanțul circulației cărții (care include tipografia, librării etc.) care nu e plătit pentru munca sa, fără de care ceilalți parteneri ar fi șomeri.

“M-ați convins, mi-a spus ea. Ca pledoarie! Dar în ceea ce mă privește, e o dorință, nu o putință. Nu cred că pot să-mi vând cartea! (...) E și o chestie de obraz, de prietenie etc. Oi muri și oi vedea! Cât mă costă moftul acesta...”

A fost o lansare “pe cinste”. Cu oameni nedumeriți, dar bucuroși că primesc toți, în dar, o carte.

Și până la urmă am înțeles-o și pe tânăra autoare. Nu degeaba îl are la căpătâi pe N. Steinhard. Împreună cu care a deprins sensurile lui “dăruind vei dobândi”!

FINANȚAREA CĂRȚII

Andrei Cornea, Cătălin Avramescu, Ovidiu Cristea, Peter Demeny, Dan C. Mihăilescu, Andrei Oișteanu, Marian Petcu, Alex Ștefănescu, Szonda Szabolcs, Robert Șerban și Cristian Teodorescu sunt cei care au decis cum s-au împărțit, în 2007, 1,57 milioane lei alocați de Administrația Fondului Cultural Național în sesiunea lansată la 21 iunie și încheiată la 20 iulie 2007, rezultatele fiind anunțate la mai bine de o lună de la termenul limită al depunerii solicitărilor.

În „competiție” s-au înscris 102 edituri, din oferta cărora au fost selectate 144 titluri, propuse doar de 34 de edituri, între care *Arhitext Design*, *Editura Academiei Române*, *Aula*, *Corint*, *Timpul*, *Muzeul Național al Literaturii Române*, *Dacia*, *Grinta* ș.a., edituri care au o activitate editorială care nu poate fi ignorată.

Vii însă tu, „privitor ca la teatru”, cum ar zice Ion Cocora, și te întrebi, după ce criterii au fost selectate titlurile care vor beneficia de finanțare pentru că, oameni suntem, onor comisia nu putea să parcurgă întreaga ofertă și apoi și să facă un clasament și să stabilească și suma acordată. Pentru că, dacă acești oameni, care au constituit comisia de evaluare, au astfel de capacități de lectură și axiologice, ei trebuie să se constituie în echipe care să elaboreze istorii literare, studii și cercetări de istorie literară.

Dar, pentru că noi suntem oameni, înțelegem, la rândul nostru, că ofertele făcute n-au putut fi lecturate ci, cel mult, frunzărite. Și-atunci, te-ntrebi, dacă nu ar trebui să se simtă unii autori nedreptățiți sau frustrați, iar unele edituri marginalizate, afectate în bugetul lor și în strategiile lor editoriale?!

Personal, nu mă număr printre cei care ar putea reproșa ceva acestei comisii, din bunul și banalul motiv că n-am solicitat finanțarea niciunei cărți – nici semnate de mine, nici de alți autori. Nici în acest an și nici altădată.

Până la urmă, dincolo de orice suspiciuni, dincolo de prezumția de nevinovăție, dincolo de ce vreți, e bine că, totuși, scriitorii, unii dintre ei măcar, se văd tipăriți fără a trebui să dea bani din propriul buzunar, ba mai pot spera chiar și la niște infime drepturi de autor, pentru a mai scăpa de sentimentul muncii voluntare.

E bine că măcar așa se înlătură o parte din umilința pe care o încasează destui autori atunci când cer bani pentru a-și tipări cărți, dar dau nu doar peste parveniți, ci și de ignoranți, de oameni care n-au prea citit la viața lor și care au un dispreț suveran pentru carte, căreia nu-i găsesc nici un rost – doar ei n-au citit și uite ce mari oameni de afaceri au ajuns!

Unii scriitori sunt fericiți, măcar în aparență, pentru că au scăpat de grija editării unei cărți. Dar ceilalți, ce fac? Nu înseamnă că dacă n-au primit bani de la Administrația Fondului Cultural ei n-au valoare, iar cărțile lor nu merită editate.

Oricum, sumele alocate la nivel central sunt mici, iar ele nu vor acoperi niciodată cererea de editare de carte. Mai se găsesc și resurse locale. Fatalmente, și acestea însă nu sunt prea substanțiale.

Până la urmă, rămân destui autori care trebuie să ducă în spate nu doar crucea scrisului, asumată de bună voie și nesiliți de nimeni, ci și crucea editării.

Doar suntem în economia de Piață, ce Dumnezeu! Era să zic, „ce Dracu’!”

CONDAMNAREA LECTURII

În anii în care am lucrat la TVR, reportajele despre manifestările culturale, la început, și-au găsit loc și la Știri. E adevărat că nu se prea înghesuiau colegii corespondenți din țară să trimită astfel de corespondențe, din diverse motive. Unul, cel mai important, nu erau ei consumatori de cultură, nu se pricepeau la cultură și decât să-și arate ignoranța, mai bine făceau reportaje sociale, economice etc. În aceste condiții, zona pe care o acopeream, patru județe transilvane, părea cea mai culturală din țară, cu cele mai multe și mai diverse evenimente.

E adevărat, nu-mi era întotdeauna ușor să promovez reportaje culturale, deși cu Cornelius Roșianu, pe atunci redactor-șef la Știri, se mai putea negocia. Până la el mă mâncau adesea sfinții, prin tot felul de „strategii”: amânau materialul și după o zi două spuneau că nu-l mai pot difuza, fiindcă e „vechi”, deși un reportaj despre lansarea unei cărți n-ar fi trebuit să țină foarte strict de „actualitate”, ar fi putut fi dat și după ce se „învechea”. Consolarea mea venea din faptul că îi „bombardam” mereu cu materiale culturale și chiar dacă nu le difuzau pe toate sau la ore cu audiență, le difuzau.

Lucrurile au început să se schimbe odată cu apariția altor televiziuni, private, comerciale (PRO TV, Antena 1 ș.a.) care manifestau ostilitate față de cultură, fiind interesate de audiență înainte de toate, iar audiența se făcea cu reportaje despre crime, violuri, accidente etc., cu știri de senzație, catastrofice...

Pentru mine devenea tot mai greu să pot susține materiale culturale, față de care mulți din noii veniți la TVR, de la Știri, trecuți cam repede prin școlile de după 1990 și provenind mai puțin din facultăți umaniste, nu manifestau nici un interes. Ei „aplicau” mecanic ce au învățat în noile școli de jurnalism, ignorând o realitate evidentă: în România se citea mult, manifestările culturale aveau spectatori, deci acest

segment de viață ar fi avut și el dreptul să se regăsească în emisiunile de știri.

Cum conducerile pe la TVR, la Știri, erau în mișcare, în funcție de valurile și vânturile politice – TVR-ul fiind mereu pus în solda Puterii – au început să apară personaje care să mă întrebe „Ce e senzațional în reportajele mele culturale?” Dacă n-am nimic senzațional, mi s-a cerut să nu mai fac reportaje culturale. I-am mai „păcălit”. Am organizat chiar eu lansări de carte ciudate – la miezul nopții, pe un bac, pe Mureș, într-o Salină – tabere de pictură și sculptură în sare etc., care au „prins”, s-au difuzat, erau... „senzaționale”.

Ulciorul n-a mai mers de multe ori la apă, pentru că au apărut și mai noi oameni de televiziune, tineri (nu știu de ce tinerețea poate fi un criteriu, cum s-a întâmplat în TVR, contând mai puțin valoarea!), care aveau aversiune față de evenimentele culturale, astfel că acestea au fost „interzise”. Mai salvam, ce puteam, difuzând materiale culturale la TVR Cluj și la TVR Cultural, care apăruse între timp.

Emisiunile culturale au început să fie scoase și din grila de programe TVR, cu un argument „suprem”: nu fac rating.

Ultima ispravă a celor care decid în TVR, și care au fost mai mereu animați de o mentalitate disprețuitoare față de cultură, a fost scoaterea a două emisiuni culturale – „Lumea citește” și „Nocturne”. Câteva zeci de scriitori în frunte cu cel mai în vogă scriitor, Mircea Cărtărescu, au protestat în față TVR-ului, cerând reintroducerea acestor emisiuni. Credeți că i-a băgat în seamă cineva, în afară de jandarmi, „îmblânziți” cumva de George Pruteanu. E un mod primitiv de a vedea lucrurile de către cei din TVR. Ei încă n-au înțeles că sunt post național care trăiește din abonamente și că ei au obligații față de toți telespectatorii, inclusiv față de cei care încă mai citesc și nu se uită nici la știri de senzație și nici la filme de groază. Dacă ar fi luat o astfel de măsură comuniștii era de înțeles. Dar cei de azi, luând astfel de măsuri, ce sunt?...

ADIO, LA CEZAR

Captiv unor activități de tot soiul, rupt de televizor și cu vrafuri de ziare necitite, mi-am acordat un timp de recuperare a „restanțelor”. Din zecile de ziare adunate, „Cronica română” mi-a adus o veste tristă: „A murit Cezar Ivănescu”. O știre din 24 aprilie, citită la mai bine de o lună. Pentru mine, poetul a mai trăit în tot acest timp.

Ne cunoscusem la „Luceafărul”, în timpul studenției mele, și fusese cel care mi-a acordat de două ori premiul acestei reviste. Mai mult, scrisese despre mine - “Nicolae Băciuț e unul dintre rarii poeți care (pe urmele lui Nichita Stănescu) dematerializează, ‘dezîncarnează’ cuvântul dintr-o tentație absolută: poezia sa pare scrisă într-o purificată stare de **rasă**, transmițând continuu o jubilație a gândului autarhic...” (*Luceafărul*, 1983) – cu generozitate, „când eram mai tânăr și la trup curat”.

L-am privit mereu cu admirație, nu pentru gândurile sale bune față de mine, ci pentru opera sa. L-am prețuit și atunci când gesturile sale de răzvrătit nu se întâlneau cu opțiunile mele ori când era prea aspru, dar nu nedrept, cu unii dintre contemporanii săi. Dar nu m-a despărțit nimic de el, nici măcar acuzele ticăloase, din ultimele sale luni de viață care, cu siguranță, i-au întunecat cerul și așa înnorat al existenței sale. M-am simțit, pe tăcute, solidar cu Cezar Ivănescu, am făcut, simbolic, greva foamei alături de el.

A mai plecat un poet, nedreptățit în moarte ca și în viață, pentru că era un incomod, pentru că era greu de aliniat, imposibil de încarcerat în găști literare.

Suntem datori față de cei vii, dar avem datorii și pentru cei prea grăbiți să plece din viață. Pentru Cezar Ivănescu, unul dintre „cei trei cavaleri ai melancoliei”, cum îl numea un critic, trebuie să vină un timp, când, dezbrăcați de toate mantalele conjuncturilor literare, să putem privi senini spre opera sa. Memorabilă și inconfundabilă. După chipul și asemănarea Poetului.

MOARTEA DOMNULUI FISCUTEANU

După „Moartea domnului Lăzărescu”, actorul Ion Fiscuteanu a renăscut. A prins din nou gustul succesului în cinematografie. După cele douăzeci de filme în care a jucat, între care, “Fructe de pădure”, 1983, “Acordați circumstanțe atenuante”, 1984, “Glisando”, 1985, “Emisie continuă”, 1985, „Din prea multă dragoste”, 1985, “Iacob”, 1988, “Undeva în est”, 1991, “Balanța”, 1992, “Turnul din Pisa”, 1992, “Timpul liber” (1993), „Cel mai iubit dintre pământeni”, 1993, „Asfalt Tango”, 1995, „Prea târziu”, 1996, “Mariana”, 1998, “Zapping”, (2000), “Turnul din Pisa”, 2002, “Ajutoare umanitare” (2002), “Sindromul Timișoara – Manipularea”, 2004, și după succesul cu “Moartea domnului Lăzărescu”, 2005, Ion Fiscuteanu privea foarte departe, sperând ca regizorii care l-au ignorat atâta vreme să se spele de păcate și să-l distribuie în noi filme, nu orice filme, pentru că, spunea Ion Fiscuteanu, „după «domnul Lăzărescu » nu mai pot juca orice”. După succesul cu acest film, Ion Fiscuteanu îmi declara într-un interviu, că „În primul rând, nu mai poate urma un alt domn Lăzărescu. Poate urma ceva după o perioadă pe care nu pot să o stabilesc, în care să mă pot apropia de un scenariu cel puțin egal ca valoare, mă refer și la scriitură, dar și la regizorul care și-ar asuma acest scenariu. În teatru mai pot să hotărâsc singur și să joc ceea ce aș vrea. În film, depinde de cel care se gândește la mine, cum a fost Cristi Puiu, care a spus că doar cu mine vrea să facă acest rol. Când se va ivi un regizor cu o ofertă care să mă facă să pot cel puțin să-l egalez pe «domnul Lăzărescu», atunci voi accepta.

Din păcate, mult prea repede, a fost distribuit de Cel de Sus în ultimul său rol, cel din „Marea Trecere”.

Ion Fiscuteanu a plecat cu un scut sentiment al frustrării, pentru că după cele peste șaiszeci de roluri jucate pe scena Teatrului Național din Târgu-Mureș, această instituție i-a

închis uşile în nas. M-a sunat disperat, întrebându-mă ce-i de făcut pentru a putea juca până în ultima clipă teatru, singura lui raţiune de a fi. Nu suporta gândul să fie scos din teatru, să fie „pensionat” definitiv, să nu mai poată juca pe scenă, atâta vreme cât mai are suflu, cât mai poate să dea ce are mai bun în el pentru teatru

Ion Fiscuteanu pune punct, pe neaşteptate, unei cariere strălucite, nu la multă vreme după ce împlinise 70 de ani. Dincolo de bolile fizice, Ion Fiscuteanu a murit de teatru. Aceasta era boala sa. Nu putea să-şi conceapă viaţa în afara scenei, a ecranului, a scrisului.

Născut la 19 noiembrie 1937, la Sânmihaiu de Câmpie, Bistriţa-Năsăud, a slujit Thalia de mai bine de patru decenii, după absolvirea, în 1962, a Institutului de Artă Teatrală şi Cinematografică din Bucureşti, având ca mentori pe Dina Cocea şi Jani Cojar. Şase ani, Ion Fiscuteanu a jucat pe scena Teatrului de Stat din Piatra Neamţ, iar din 1968, a fost actor al Teatrului Naţional din Târgu-Mureş, pe care l-a slujit cu talentul său, cu devotament. Fidelitatea faţă de acest teatru i-a permis să creeze aici zeci de roluri memorabile. A făcut-o cu eleganţă şi pasiune, cu modestie.

A fost Ghiţă Pristanda, Nae Girimea, Dragomir, Jupân Dumitrache şi Efimiţa - în travesti, în spectacole cu piesele caragialene, dar a jucat şi în piese de Eugen Ionesco, D.R. Popescu, Romulus Guga, Tudor Popescu, Aurel Baranga, Shakespeare, Eugene O'Neil, Arthur Miller, Cehov, Dario Fo ş.a.

A visat să joace rolul Hamletului shakesperian, dar şansa nu i-a surâs în acest sens.

A lucrat în film cu mari regizori, ca Mircea Danieliuc, Alexandru Tatos, Lucian Pintilie, Nae Caranfil, Nicolae Mărgineanu care au ştiut să valorifice calităţile şi disponibilităţile lui Ion Fiscuteanu, reuşind să creeze roluri memorabile.

Nu știu dacă, așa cum afirma un critic de film, Ion Fiscuteanu „în rolul domnului Lăzărescu, face rolul vieții lui”, dar cred că a învățat să moară prin acest rol, cu care a încheiat triumfal, o carieră, un destin.

Deși nu a fost un răsfățat al criticii de teatru și film, lui Ion Fiscuteanu i-au fost acordate distincții importante, între care, în 2003, la propunerea ministrului Culturii și Cultelor, lui Ion Fiscuteanu i-a fost conferit, de către președintele României, “pentru îndelungata și prestigioasa activitate pusă în slujba teatrului și cinematografiei românești”, Ordinul Național "Serviciul Credincios" în grad de Cavaler, iar în 2005, Instituția prefectului – județul Mureș, i-a acordat “Fibula de la Suseni”, cea mai importantă distincție care se acordă personalităților vieții publice mureșene.

Spirit artistic polivalent, Ion Fiscuteanu nu a fost doar actor, ci și scriitor, (primul actor mureșean care s-a încumetat să-și încerce forțele și în literatură!) el fiind autorul a două volume, unul de proză, “Strugurii de furat îs mai buni”, nuvele, Editura Tipomur, 2002, și unul de poezie, „Prigoană în gânduri”, Editura Tipomur, 2003. L-am descoperit în „Livada cu vișini”, de Cehov, unde juca în rolul lui Lopahin. Am avut însă privilegiul de a-i fi apropiat nu doar în teatru, ci mi-a încredințat și onoarea de a-i edita cărțile. Din interpret de personaje, el a devenit creator de personaje, în linie tradiționalistă, personaje aspre din stirpea celor create de Slavici și Rebreanu, dar și creator de universuri lirice, de mare profunzime și sensibilitate.

Pentru mine, Ion Fiscuteanu n-a murit. Nici nu s-a dus „să moară puțin”, cum ar spune un mare dramaturg. Țin pentru el deschis „sertarul cu aplauze”.

OVIDIU IULIU MOLDOVAN (1942 – 2008)

Ne-a părăsit un mare actor, un mare om, un caracter puternic, de mare eleganță și profunzime, pe care, într-un fel, ni-l revendicăm și noi, pentru că rădăcinile lui au fost și vor rămâne în Sărmașul său natal, mureșean, chiar dacă el a aparținut de județul Cluj cândva (iar presa perpetuează această eroare, pe care trebuie să o semnalăm!) acolo unde s-au scris pagini de cutremurătoare istorie pentru familia sa.

S-a născut la 1 ianuarie 1942, a absolvit Institutul de Artă Teatrală și Cinematografică din București,, la clasa profesorilor A. Pop Martian și Octavian Cotescu. A debutat pe scena Naționalului din Timișoara în 1965, în piesa "Pogoară iarna", și a continuat pe aceeași scenă, încă patru ani, interpretând pe Paul din "Dactilografii" de Schisgall, pe Emilian din "Romulus cel Mare" de F. Durrenmatt, Adam din "Anotimpurile", de Wesker sau pe Sebastian din "A douăsprezecea noapte" de William Shakespeare, ca să continue pe scena Teatrului Național din București cu Oswald - Regele Lear de W. Shakespeare, regia Radu Penciulescu, Ian - Prima zi de libertate de Leon Kruckovski, regia Dan Nasta, Thieste - Thieste de Seneca, regia Nicky Wolkz, Thomas - Fundația de A.B. Vallejo, regia Horea Popescu, Antonio - Furtuna de W. Shakespeare, regia Liviu Ciulei, Caligula - Caligula de A. Camus, regia Horea Popescu, Malvolio - A 12-a noapte de W.Shakespeare, regia Anca Ovanez, Despot - Despot Vodă de V. Alecsandri, regia Anca Ovanez, Gelu Ruscanu - Jocul ielelor de C. Petrescu, regia Sanda Manu, Carson - Marea de E.Bond, regia Horea Popescu, Baiazid - Moștenirea de T.Popovici, regia Horea Popescu, Iason - Medeea de Seneca, regia Andrei Șerban, Avram Iancu - Avram Iancu de L. Blaga, regia Horea Popescu, Orsino - A 12-a noapte de W.Shakespeare, regia Andrei Șerban, Lopahin - Livada de vișini de A.P. Cehov, regia Andrei Șerban, Tamerlan -

Tamerlan cel Mare de W. Shakespeare, regia Victor Ioan Frunză, *Platonov* - *Platonov* de A.P. Cehov, regia Ivan Helmer, *Penteu - Bacantele* de Euripide, regia Mihai Măniuțiu, *Baronul - Azilul de noapte* de M. Gorki, regia Ion Cojar, *Protasov - Cadavrul viu* de L. Tolstoi, regia Gelu Colceag...

Dar Ovidiu Iuliu Moldovan a fost prezent în viața noastră și prin rolurile pe care le-a deținut în filme de televiziune, ca "Un august în flăcări", regia Dan Pița și Radu Gabrea (13 episoade, 1975), "Nimeni nu moare", regia Constantin Chelba (1984), și în piese de teatru pentru micul ecran - "Robespierre" după R. Rolland (1973), "Cei din urmă" după M. Gorki, regia Radu Penciulescu (1975), "Turnul de fildeș" după C. Petrescu, regia Cornel Todea (1980), "Steaua fără nume" de M. Sebastian, regia Eugen Todoran (1983).

Marele ecran i-a adus popularitatea prin seria de filme, "Profetul, aurul și ardelenii", regia Dan Pița (1978), "Artista, aurul și ardelenii", regia Mircea Veroiu (1978), dar filmografia sa cuprinde pelicule de referință: "Despre o anume fericire", în regia lui Mihai Constantinescu (1974), "Actorul și sălbaticii", în regia lui Manole Marcus (1975), "Dincolo de pod", de Mircea Veroiu (1976), "Bietul Ioanid", regia Dan Pița (1980), "Castelul din Carpați", regia Stere Gulea (1982), "Întâlnirea", regia Sergiu Nicolaescu (1983), *Horea* (1984) *Masca de argint* (1985), *Din prea multă dragoste* (1985), "Punct și de la capăt", regia Alexa Visarion (1986), "Cuibul de viespi", regia Horea Popescu (1986), *Egreta de fildeș* (1987), *Flori de gheață* (1989), *Somnul insulei* (1994), *Călătorie de neuitat* (1994), *Craii de Curtea Veche* (1995), "Crăciun însângerat", regia Claudio Nasso (producție Canada, 1996), după care a renunțat la film, dedicându-se exclusiv scenei, Teatrului Național, din București, unde și-a jucat cele mai importante roluri ale vieții sale de actor, din acest teatru se va despărți, de altfel, de cei care l-au prețuit, corpul său neînsuflețit fiind depus aici,

sâmbătă, în foaierul Sălii Mari, de unde va pleca, în aceeași zi, spre locul de veci, la Cimitirul Bellu, pe aleea actorilor.

Disparația lui Ovidiu Iuliu Moldovan ne-a surprins, pentru că el și-a dus cu discreție nu doar suferințele ci și boala, iar în miez de ianuarie, el a ieșit pe scenă cu Eminescu, cel atât de drag lui, după ce înainte intrase în pielea ultimului său rol, Cioran, din spectacolul lui Radu Penciulescu, “Celălalt Cioran”, dramatizare de George Banu.

O biografie artistică consistentă, complexă, răsplătită în 2004 cu Premiul Uniter pentru întreaga carieră.

I-am rămas datorii lui Ovidiu Iuliu Moldovan cu multe, dar un lucru era înaintea tuturor, acela de a finaliza monumentul dedicat victimelor horthismului, ridicat la Sărmașu, dar care s-a oprit la înscrierea numelor martirilor sărmașeni, între care se număra și tatăl său. Lungi convorbiri telefonice, pe această temă, îmi rămân ca o amintire de suflet, dar și ca o datorie. Pentru că e datoria noastră morală de a împlini acest testament al marelui actor.

Sărmașu are apoi datoria de a ridica un bust acestui mare actor, în fața noii Case de cultură a orașului, care nu va putea purta alt nume decât “Ovidiu Iuliu Moldovan”, în semn de prețuire și respect pentru tot ceea ce înseamnă Ovidiu Iuliu Moldovan pentru cultura română.

El va rămâne mereu viu în memoria noastră, iar opera lui va dăinui în eternitate.

ARTĂ ȘI UNIVERS RURAL SĂSESC

Expoziția lui Liviu Ovidiu Ștef, „Satul săsesc”, a avut toate datele unui adevărat eveniment cultural, ale cărui particularități includ atât ineditul cât și originalul. Pentru că oferta lui Liviu Ovidiu Ștef s-a făcut în două registre – unul pe simeze și altul între copertile de album.

N-a fost o întâmplare această formulă culturală, Liviu Ovidiu Ștef aflându-se pentru a doua oară într-o astfel de ipostază. El a mai realizat o expoziție, „Biserici de lemn din județul Mureș”, pe care a prezentat-o, simultan și într-un album de artă. Avem de a face, de fapt, cu un program cultural, care va continua cu Sighișoara, în dimensiunea sa medievală.

E un demers aparte în fenomenul plastic mureșean, ceea ce face Liviu Ovidiu Ștef, unul asumat cu responsabilitate și entuziasm. Cu frenezie, aş putea spune. Cu un dinamism care nu trădează în vreun fel vârsta artistului, care s-a angajat în acest proiect cu elan tineresc.

„Satul săsesc” e, pentru Liviu Ovidiu Ștef, și un reper istoric, dar și un spațiu al melancoliei și al nostalgiei. Perspectiva abordării sale are și accente sociologice, dar și atitudinale. Pentru că, evaluând, starea „satului săsesc”, pictorul, surprinzând arhitectura nu doar în măreția sa ci și în decăderea ei, trage și un semnal de alarmă. El recuperează satul, prin mijloacele sale plastice, în arhitectura sa, reclamând responsabilitate în a conserva emblemele trecutului.

Liviu Ovidiu Ștef face o selecție a imaginilor pe care le propune. El alege satul săsesc în dimensiunea sa arhitecturală și în cea etnofolclorică. Cetățile săsești și portul săsesc sunt cele mai semnificative simboluri asupra cărora se oprește ca să definească un univers care, după secole de înflorire, își pierde nu doar strălucirea, ci, pe alocuri, și urmele. Liviu Ovidiu Ștef, peisagist și portretist al satului săsesc, reține atât spectaculosul arhitectural cât și simplitatea și austeritatea geometriilor.

Peisajele lui Liviu Ovidiu Ștef au câteva particularități: mai întâi, rigoarea liniei construcțiilor – biserici sau case – e însoțită de pierderea conturelor naturii. Se patinează și formele și culorile, în planuri care nu se juxtapun, ci devin consubstanțiale. Mai există încă o trăsătură definitorie a acestor peisaje: ele sunt depopulate. Prezența umană este rară, nerelevantă, decât atunci când accentul se pune pe ea, arhitectura fiind doar fundal. Pictorul preferă să trateze figura umană distinct, nu atât pentru expresivitatea sa portretistică, cât pentru preocuparea pentru scoaterea ei în evidență prin vestimentație. Iar vestimentația devine ea însăși temă a picturii, în termenii în care ea dă un plus de identitate, de distincție etnofolclorică. Interesant mai e și faptul că satul săsesc, în viziunea lui Liviu Ovidiu Ștef, nu e văzut în dimensiunea cotidiană, ci în cea de sărbătoare. Paradoxal, sasul, recunoscut prin hărnicia sa, nu-l interesează pe pictor, în peisaje, decât indirect, pentru că toate construcțiile prezentate ce sunt altceva decât consecința unei temeinicii gospodărești?

Nici anotimpul „satului săsesc” în pictura lui Liviu Ovidiu Ștef nu este foarte bine definit. Oricum, natura își restricționează spectaculosul, pentru a putea să rămână în prim plan specificul valorii viețuirii umane. Un amestec de toamnă-iarnă-primăvară vrea să sugereze tonul patetic al pierderii vitalității unei civilizații.

Expoziția lui Liviu Ovidiu Ștef poate fi privită și ca un document. Prin limbaj plastic, pictorul depune mărturie într-un dosar care pledează pentru salvarea unei specificități, a unei lumi.

Există în acest univers pe care îl cuprinde în dimensiunile sale istorice și culturale mult lirism, dar și epic, într-o orchestrație simfonică, de altfel notă care definește tot traseul picturii lui Liviu Ovidiu Ștef.

Expoziția, parcă neacceptându-și limitele comunicării, coboară de pe simeze într-un album de artă. Un album realizat

în condiții grafice de excepție, sub atenta gestionare a artistului.

Evenimentul plastic și editorial care l-a avut ca protagonist pe Liviu Ovidiu Ștef este o provocare pentru ceea ce înseamnă fenomenul plastic care gravitează în jurul Asociației Artiștilor Plastici Mureș. Pentru că el demonstrează că nu există granițe ale condiției artistului, că există doar valoare sau nonvaloare.

„PORTILE” GABRIELEI ALECU

Gabriela Alecu este un nume relativ nou în arta plastică mureșeană, dar un câștig cert, în ciuda discreției cu care ea s-a manifestat, preocupările ei profesionale nesituându-se deloc în proximitatea artisticului.

A ales pictura în ulei, dar și-a exersat disponibilitățile și în registru iconografic.

Ca orice autor la început de drum, Gabriela Alecu a tatonat terenuri bătătorite, ca încet, încet, să îndrăznească să-și aleagă drumuri proprii, pe care demersul său să se individualizeze, să câștige valențe personale.

Ciclul pe care îl propune acum, pus sub simbolistica porții, este unul de deschidere, și la propriu și la figurat. În semnificații temporale sau de sens, poarta înseamnă în primul rând „intrare”, dar și „ieșire”, ea deschide dar și închide o lume. Oricum ea înseamnă un prag, o trecere. Mișcarea este dată de ritmurile cromatice, alerte, diverse. Poarta conferă spațialitate aspirațiilor. Autoarea decupează poarta din ansamblu, din peisaj, conferindu-i ei toată încărcătura de semnificații, nu spațiului pe care-l închide sau deschide. Poarta este cumpănă, timp oprit în loc, moment al opțiunii.

De la transcendentalismul porților Raiului la teluricele porți maramureșene și până la brâncușiana Poartă a sărutului, poarta și-a căutat mereu expresia artistică și spirituală, a avut mereu rol utilitar, estetic și magico-simbolic. De data aceasta perspectiva plastică este în primul rând artistică, cu exponențialitate magico-simbolică.

Gabriela Alecu pleacă din planul real, o poartă de casă veche de la Biertan, în plan metaforic. Porțile sale au o destinație, au o țință, fie că e vorba de dor, necunoscut, culoare, fată, altă lume, dialog, arcuș, Guadi. În același registru intră și celelalte lucrări: *Compoziție cu chitară*, *Flori de gheață*, *Flori*, dintr-un ciclu de 13, așa zice deloc întâmplătoare această cifră.

Porțile sunt arcade, ele concentrează simboluri, la fel ca încrustările de pe porțile maramureșene.

Motivul porților este un pretext pentru inspirate metafore plastice, în geometri cromatice. „... În tradiția populară, spune Mircea Eliade (în *Insula lui Euthanasius*, București, Ed. Fundației, 1943, p.373), porțile îndeplinesc rolul de *ființă magică* permanent prezentă la toate evenimentele majore ale vieții omului”. În arta plastică, în lucrările Gabrielei Alecu, porțile nu sunt cu nimic mai prejos, rămân „ființe magice”. Motivul porții e o permanență a căutărilor noastre existențiale. Până la urmă, și omul este o poartă.

Cel puțin una prin care arta intră în lume.

Rămân destule porți, vămi pe care arta trebuie să le treacă până la cea din urmă poartă, cea a Raiului, Poarta Cerească, pentru că un artist adevărat spre o astfel de poartă țintește. Cel puțin prin arta sa.

DANIELA BĂLĂNESCU – IPOSTAZE PLASTICE

Daniela Bălănescu (născută la 11 august 1967, în Luduș) e un nume care câștiga teren în arta plastică mureșeană, ajungând într-un prag de maturitate a posibilităților de exprimare.

Ca și alți autori mureșeni, și Daniela Bălănescu. (a avut trei expoziții personale, a îndrumat cercul de Arte Plastice al Clubului Copiilor din Luduș timp de 19 ani, iar în prezent conduce cercul "Atelierul Fanteziei" de la Clubul Copiilor Sighișoara. A participat cu lucrări de pictură la expozițiile colective organizate în Târgu-Mureș, Sighișoara, Dumbrăveni, Mediaș, Luduș, a participat la taberele de creație la Sovata, Dumbrăveni, Nadeș, Leptokaria-Grecia...) se remarcă prin discreție în viața plastică, deși, încet, în hățișurile economiei de piață, discreția începe să nu mai fie o virtute, ba poate deveni chiar o piatră de moartă care atârână greu la gâtul dorinței de afirmare și, de ce nu, de recunoaștere.

Daniela Bălănescu este însă o luptătoare, care, cu tenacitate, a reușit să-și depășească condiția situării ei în fenomenul plastic mureșean.

Deși e absolventă a Universității de Artă și Design, secția Pedagogie - Arte Plastice și Decorative (2006), Daniela Bălănescu s-a mulțumit, deocamdată, să rămână solidară cu cei cărora li s-a alăturat în 1989, devenind membră a Asociației Artiștilor Plastici Mureș.

În spatele acestei condiții se află peste două decenii de căutări în teritoriile fascinante ale artei plastice, căutări din care a decupat pentru această expoziție câteva „Ipostaze”, un generic auster, care nu reflectă nici pe departe orizontul de căutări și împliniri ale artistei.

Într-o confesiune succintă, ca un fel de legitimare, Daniela Bălănescu spunea că acestea sunt „Ipostaze” „ale bucuriei de a crea, ipostaze ale sufletului” său.

Bucuria de a crea e o condiție sine qua non a elanurilor artistice, dar Daniela Bălănescu nu se bazează doar pe atât. Ea are un fond substanțial de sensibilitate, de capacitate de a înțelege și recompune lumea în universuri proprii, dând acesteia o nouă încărcătură cromatică și compozițională, fie că e vorba de naturi statice, peisaje sau de dimensiuni abstracte ale lumii.

Fie că e vorba de uleiuri pe pânză, de lucrări în acuarelă sau tempera, Daniela Bălănescu are siguranță și forță în expresie. Fiecare lucrare are ca valență exponențială lirismul, unul care dă consistență metaforei plastice.

Aș putea să-i găsesc maeștri Danielei Bălănescu, dar aceștia, în măsura în care i-am identifica, am constata că au fost asimilați în note personale, care delimitează orice posibilă influență. Nici în spațiul mureșean, Daniela Bălănescu nu s-a lăsat sedusă și s-a delimitat de tentații și sugestii, alegând calea pe care vocea personală câștigă lent dar sigur inflexiuni proprii.

Această expoziție este, în opinia mea, nu doar reprezentativă, ci și un vârf de realizare, de împlinire. E un prag care certifică ireversibil o vocație artistică, e o etapă care ne dă încredere în viitorul artistic al Danielei Bălănescu.

ȘTIINȚĂ, CONȘTIINȚĂ ȘI CREDINȚĂ

„Este foarte greu să descriu în câteva cuvinte aceste lucrări. Am făcut un efort extraordinar să concentrez gânduri multe pe care le-aș fi vrut să fac cunoscute despre un artist în toată puterea cuvântului. Întâlnirea cu Marcel Naste la Reghin a fost pentru mine o adevărată revelație, am avut atunci sentimentul că întâlnesc un tânăr care are știință, are și conștiință și are și credință – o triadă pe care el încearcă să construiască un destin. Marcel Naste este un nume nou în pictura iconică mureșeană. La cei 25 de ani ai săi, însă, el intră în forță în această zonă, optând pentru o temă, reabilitată într-un fel de Horea Berna, Prapurul. Prapurii lui Marcel Naste, având ca motiv fundamental crucea, intră într-un registru monocord, în aparență, de fapt el abordând straturile profunde în căutarea mesajului mistic pe care, în simbolistica sa, crucea îl poate transmite. El își propune să deslușească esențele primordiale din simbolistica cruciformă, ducând interpretarea chiar și prin revelație spre căi mai puțin bătătorite, mai puțin abordate. E o retorică plastică ortodoxă neostentativă, cu încărcătură transcedentală. Ceea ce particularizează prapurii lui Marcel Naste este exuberanța cromatică, el propunându-ne un adevărat spectacol al culorii, fără ostentație, dar și fără rețineri și fără prejudecăți. Este o etapă foarte importantă pentru destinul lui Marcel Naste în spațiul picturii iconice. El este o prezență singulară, aș spune chiar unică, iar pregnanța sa artistică are un relief ferm, bine definit”.

HOREA REMUS EPURE – ARTA DE A TRĂI DIN ARTĂ

E greu de imaginat că azi are cineva curajul, în România, să trăiască din artă.

Horea Remus Epure și-a asumat acest curaj, care însă înseamnă foarte multă muncă și mobilitate, astfel încât să poată să-și asigure un ritm susținut, continuu, al întâlnirii cu cei interesați de arta sa.

Expozițiile sale sunt, de aceea, adaptate la toate condițiile de expunere. Cel mai adesea spațiile de expoziție sunt neconvenționale, dar ele caută un orizont cât mai larg de impact la public, de flux de vizitatori. Ca și în cazul celei mai recente expoziții, organizată în holul Casei de Cultură a Tineretului „Mihai Eminescu” din Târgu-Mureș, unde, pe lângă cei câteva zeci de iubitori de artă prezenți la vernisaj, alte câteva sute au putut să-i admire lucrările, după o întâlnire publică a Primarului Dorin Florea, cu dascăli mureșeni.

Horea Remus epure propune grafică, pastel, icoane. Un univers de mare diversitate, dominat de... monumente istorice, în principal biserici de lemn, din spațiul transilvan, dar și de grafică de... călătorie, un fel de jurnal grafic cu imagini din Grecia, Italia, Austria.

Lucrări de mare finețe și rigurozitate, într-un exercițiu de fidelitate a reproducerii prin magia liniei.

Dincolo de rigoare este însă mult lirism și multă credință în peisajele, respectiv icoanele lui Horea Remus Epure.

Cred că Horea Remus Epure se poate considera un nedreptățit. Pentru că oricând, o selecție din lucrările sale ar fi onorantă pentru cea mai simandicoasă sală de expoziții.

„ARMONIA” ÎȘI RECAPĂTĂ RITMUL

După zece ediții desfășurate prin osârdia colecționarilor Elisabeta și Gheorghe David, Tabăra de Pictură „Armonia”, prima tabără privată de pictură din țară, își caută o altă albie.

Aceasta va fi asigurată de familia Leonida Spermezan, care a și făcut primii pași în apropierea de arta plastică, prin deschiderea unei noi galerii de artă, o galerie privată, „Curtea bavareză”, pe str. Cuza Vodă nr. 68 – 70, în Târgu-Mureș. Această galerie găzduiește deja o parte din lucrările din colecția Elisabeta și Gheorghe David, precum și câteva lucrări ale pictorului Marin Predescu, într-un fel, deschizătorul de drum în noua formulă de manifestare a Taberei de Pictură „Armonia”.

Pentru Leonida Spermezan este o adevărată provocare această Tabără.

Leonida Spermezan:

„Am decis continuarea acestei frumoase inițiative culturale”

- Cum s-a născut această idee de preluare a unei inițiative care a făcut istorie culturală?

- Urmare a unor discuții pe care le-am avut cu domnul Gheorghe David, dânsul și-a exprimat dorința de a preda ștafeta acestei tabere. Inițial, eu mi-am propus doar achiziționarea de lucrări de artă și crearea unei galerii, fără să avem în calcul vreo tabără.

Domnul David a fost convingător în oferta domniei sale, așa că am decis să ne asumăm noi, familia Spermezan, continuarea acestei frumoase inițiative culturale.

- Cum va arăta Tabăra de pictură în varianta Spermezan?

- În primul rând nu vom mai miza pe participările numerice consacrate.

Vom reduce numărul de pictori la 20 – 25 de persoane, deci pictori cu soțiile / soții lor. Suntem în căutarea unei locații pentru prima tabără pe care dorim să o realizăm și care va fi mai puțin o tabără de creație și mai mult de cunoaștere și evaluare a potențialului artistic, în sensul stabilirii unei liste de viitori participanți.

Va fi o tabără între 28 decembrie și 9 ianuarie, locația va fi Pensiunea „Curtea bavareză”, unde vom crea și două ateliere de lucru pentru această primă întâlnire.

- *Dincolo de obiectivele Taberei, care va fi locul Galeriei „Curtea bavareză” în promovarea valorilor artei plastice contemporane?*

- Această galerie a fost pentru început cu un circuit limitat pentru publicul larg, după deschiderea oficială din 23 septembrie 2005.

Pe viitor vom organiza și aici expoziții, iar vernisajele acestora intenționăm să le facem într-un registru al interferențelor artelor, cu recitaluri muzicale, prezentări de carte etc.

Suntem la început de drum, dar mizăm pe parteneriate, pe sprijinul celor care au experiență în acest domeniu. Dorim să promovăm artele la Târgu-Mureș, să implicăm personalități ale vieții culturale, să atragem tineretul spre fenomenul cultural.

- *De unde interesul, deschiderea dv. spre acest nou orizont de preocupări?*

- Motivațiile sunt de ordin interior în primul rând. Cred că ele vin dintr-o moștenire care ne-a fost lăsată, vin dinspre părinți.

Pe de altă parte, fiindcă noi nu avem copii, gândurile noastre pentru acest teritoriu al artelor e mai vechi.

Dorim, de asemenea, ca să asigurăm structuri care să permită derularea proiectelor noastre și după noi.

MARIN PREDESCU

„E foarte importantă starea de spirit a unei tabere”

- *Cum vedeți continuarea proiectului Tabăra de Pictură „Armonia”, după o nouă rețetă?*

- Tabăra are sorți de izbândă în măsura în care cel care preia acest proiect își va crea acele mecanisme de colaborare care să valorifice atât experiența domnului Gheorghe David cât și a altora care au avut realizări în acest domeniu.

Sigur sunt probleme noi care apar, altele decât cele care au făcut derularea edițiilor David ale Taberei „Armonia”, atât organizatoric cât și material, al impactului unui astfel de demers.

Dar, din cât am putut eu să-mi dau seama, există toate datele pentru ca să se găsească soluțiile cele mai potrivite pentru ceea ce intenționează să fie „Armonia”.

- *Ce formule credeți că ar fi acum viabile, care sunt așteptările artistului plastic de la un astfel de demers?*

- În primul rând, alegerea participanților trebuie să urmărească niște criterii atât de ordin artistic cât și relațional. E vorba de problema compatibilității pentru o viețuirea sub semnul artei în comun, două săptămâni. Și numeric, trebuie mers spre un echilibru, pentru a nu crea dispersii de comunicare. Trebuie să existe afinități între participanții la aceste tabere. Trebuie evitată eterogenitatea participanților să fie apropiați unii de alții ca viziune nu artistică, ci ca atitudine față de artă. Am fost în multe tabere și am constatat cât de importantă este starea de spirit a unei tabere.

CRISTINA DAMO IRIMIA

“Publicul este cel mai drastic critic de artă”

-Ați venit la Târgu-Mureș cu o bibliografie artistică deja conturată. Care ar fi reperele acesteia?

-Mi-am construit biografia artistică în orașul meu natal, Brașov (unde am locuit până în vara anului 2005). Majoritatea lucrărilor mele au fost achiziționate (sau comandate) de către persoane fizice din Brașov, București, Constanța dar și de peste hotare: Germania, Italia, Franța, SUA, Canada, Emiratele Arabe. Am decorat apartamente, vile, sedii de firme, localuri publice, dar și multe săli de grădinițe, școli, colegii (unde am promovat un alt gen de afișiere și panouri decorative, pictate în diverse game cromatice); în acest domeniu am două realizări de excepție pentru mine: decorarea sediului Casei Corpului Didactic Brașov și a Șc. Gen. Nr. 6 "Iacob Mureșianu", din centrul istoric al Brașovului (lucrările mele din această școală au fost apreciate la inaugurarea oficială de vicepremierul țării, de la vremea respectivă, 2003, de prefectul și primarul Brașovului).

-Asociația Artiștilor Plastici Mureș este una dintre cele mai dinamice din țară. Vă regăsiți în dinamismul ei? A reușit să vă adopte?

-Nu numai că mă regăsesc în dinamismul ei, dar am simțit de la bun început că locul meu este într-adevăr în această Asociație artistică; este stimulentele care-mi lipsea... parcă a fost creată special pentru mine!

Nu îmi cunosc încă foarte bine toți colegii (suntem peste 130 membri activi din 650 înscriși), dar mărturisesc că suntem într-adevăr ca o imensă familie, de tip american. Și cum să nu fim așa când "părinții noștri spirituali" sunt niște oameni super deosebiți, ca d-l Ilarie Oprea, președinte, d-l Lajos Czirjek, vicepreședinte, d-l profesor Vasile Mureșan,

mentorul nostru, împreună cu ceilalți membri din Consiliul de conducere, cenzori sau consilieri, care ne sprijină, ne îndrumă, ne stimulează sau chiar ne "dojenesc", dacă este cazul... tot așa ca într-o familie, "părinții" noștri fac tot ce le stă în putință, pentru "copiii" lor. Mai important decât orice este faptul că în familia noastră suntem toți prieteni... avem aceeași vârstă, vârsta artistului, avem aceleași griji și preocupări; suntem atât de diferiți, dar atât de asemănători...

-Ați avut deja câteva expoziții personale aici. Cum v-a recepționat publicul mureșean? Și ce credeți că așteaptă el de la artistul plastic contemporan?

-Sincer, publicul mureșean, "m-a receptat" cu o căldură și apreciere peste așteptările mele. Datorită acestui minunat public, mi-am găsit energia și resursele necesare pentru a crea din tot sufletul, special pentru sufletul publicului meu, peste 75 decoruri (majoritatea de dimensiuni mari și foarte mari) și peste 150 de aranjamente decorative. Am avut chiar neașteptat de multe expoziții, într-un interval de timp relativ scurt: în luna mai, două EXPOZIȚII PASCALE, la Grupul Școlar Band, cu sprijinul conducerii școlii și al d-lui primar, Mircea Rusu, și la sediul PNL Mureș, cu sprijinul d-lui consilier Teodor Giurgea și a d-nei Melinda Harai. În perioada mai-august, expoziție personală de arta decorativă, la Galeria Transilvania, Mureș, unde am avut niște "gazde" minunate: echipa postului de televiziune OTV Transilvania și a d-lui Teodor Giurgea, director asociat. Am avut expoziții și în sediul BCR Central; în Cetatea Sighișoarei, în "Turnul cu Ceas" (**expoziții organizate cu sprijinul d-lui Nicolae Băciuț și al d-nei director Adriana Antihi**) dar și la sediul firmei "Surtec Trade SRL", din Târgu-Mureș, unde m-am bucurat de sprijinul deosebit al d-lui Krizan Istvan, consilier al societății.

În cadrul manifestărilor expoziționale colective, organizate de A.A.P.Mureș, am participat cu câteva lucrări, la

Salonul Județean de Primavară, editia a XXXI-a, la sala "Unirea" și în Cetate, cu prilejul "Zilelor târgumureșene".

Am și o expoziție permanentă la Galeria Monalissa, din Cluj-Napoca, str.Universității, nr.11.

Publicul mureșean, în opinia mea, este "răsfățat" de un număr mare de artiști plastici contemporani. De aceea, pretențiile lui sunt mari și exigente. Pentru a se ridica la acest nivel de așteptări și pentru a avea succes, pentru că trebuie să recunoaștem că publicul este cel mai drastic critic de artă, artistul plastic contemporan trebuie să fie într-o continuă competiție cu el însuși... să încerce să se autodepășească de la o lucrare la alta...

-Care este orizontul plastic spre care țintește Cristina Damo-Irimia?

- Orizontul plastic spre care țintește Cristina D.I. este un orizont îndrăzneț, în care-și dorește să se înalțe și chiar să depășească așteptările publicului căruia i se adresează; un orizont în care cât mai multe dintre "lucrările sufletului meu" să-și găsească locul în cât mai multe suflete..., un orizont în care să aducă câte "un strop "de artă decorativă, de frumos, în cât mai multe case... nu asta este cea mai mare satisfacție profesională a oricărui artist?... Un orizont în care să-și îndeplinească una dintre cele mai mari dorințe: și o expoziție peste hotare...

Vasile Pop:

„E una dintre cele mai frumoase biserici din țară pe care eu le-am restaurat”

Biserica de lemn din Săcalu de Pădure, datând de la 1809, având hramul “Înălțarea Domnului”, a avut parte de o istorie frământată. Ridicată pe locul unei biserici vechi de lemn, de către preotul Popa Chiril, începând cu anul 1760, ea a fost finalizată în 1809, când s-a încheiat și pictura interioară, realizată de pictorul Stănel Condrate, fiind sfințită de-abia în 1814, de episcopul de Sibiu Vasile Moga. O furtună puternică, în anul 1900, a doborât turla bisericii, turla care a fost reconstruită nu a mai avut dimensiunea celei anterioare, dar a păstrat arhitectura acesteia. În 1900 a fost repictată bolta din pronaos.

Starea în care a ajuns la sfârșitul mileniului trecut a reclamat demararea unor ample lucrări de restaurare, realizate pe parcursul anilor 2003 și 2004.

După recepția parțială de anul trecut, de curând s-a făcut recepția finală a acestei restaurări, în prezența unor reprezentanți ai Ministerului Culturii și Cultelor și ai unor instituții mureșene. Printre ce-i prezenți la recepția finală s-a aflat și cel care a realizat lucrările de restaurare, maramureșeanul Vasile Pop, care are o firmă de restaurare, „Taina lemnului”.

- Mă numesc Vasile Pop, poreclit „Taina”, de unde vine și numele firmei mele de restaurare. Lucrarea am contractat-o prin Ministerul Culturii, cu bani dați de banca Mondială.

- *La cât s-au ridicat costurile restaurării?*

- La peste 1,1 miliarde de lei vechi.

- *Care au fost problemele pe care le-a ridicat această restaurare?*

- Au fost destul de multe probleme. Ele au fost determinate de o mare greșeală a localnicilor, care au acoperit biserica cu țiglă, greutatea țiglei ajungând să taseze și să strâmbe pereții, iar streășina care este de aproape doi metri a tasat și pereții. De aceea a trebuit să facem în șarpantă, în podul bisericii un scaun de rezistență pentru susținerea întregului acoperiș. Aceasta a fost problema cea mai complexă. Apoi o altă problemă a fost aceea că talpa bisericii a fost îngropată în pământ, iar în timp lemnul a putrezit și a trebuit să-l înlocuim. Iar înlocuirea a pus niște probleme, pentru că a trebuit ridicată întreaga construcție cu vinciuri și cu sistemele tehnice pe care le avem noi. La fel, talpa altarului, dintre naos și altar, trebuia schimbată, pentru că ea a fost și ea putrezită.

- *Câți ani putem sta liniștiți după restaurarea pe care ați făcut-o?*

- Din punct de vedere al acoperișului, treizeci de ani puteți sta liniștiți. Șindrila rezistă 25 – 30 de ani. Dacă se schimbă șindrila peste treizeci de ani, biserica mai poate rezista patru - cinci sute de ani. Dacă nu se schimbă șindrila, ploaia va ajunge iar să afecteze construcția, pentru că grinzile sunt din rășinoase, doar câteva fiind din stejar, ori rășinoasele sunt mai vulnerabile la intemperii.

E una dintre cele mai frumoase biserici din țară pe care eu le-am restaurat și e păcat să nu se aibă de grijă de ea și peste ani.

ICOANA – CREDINȚĂ ȘI ARTĂ

„Icoana, spune Michel Quenot, (*Sfidările icoanei. O altă viziune asupra lumii*, Editura Sophia, 2004, p. 15) inaugurează o relație privilegiată, în calitatea ei de prezență tainică, ce este cu neputință de perceput de cel care are ochiul neatent sau sufletul pustiit”.

Percepția icoanei nu este însă una absolută, ea situând la poli opuși chiar spirite care nu pot fi suspectate de incompetență sau îngustime. Nicolae Tonitza, de pildă, a apreciat icoanele, în timp ce Eminescu sau Iorga și-au exprimat rezerve față de acestea.

Oricum, susține Michel Quenot „a ignora icoana înseamnă a dez-întrupa Întruparea, pe care aceasta o mărturisește și în care își află începutul”. (*Icoana, fereastră spre absolut*, Editura Enciclopedică, 1993, p.15)

Astăzi, crede Michel Quenot (*Sfidările icoanei*, p. 16), icoana „aduce mireasma Lumii de Dincolo și a Învierii din Morți”. Dar ea, susține același, arată și „drumul spre mântuire”. (Idem, p. 16)

Personal, n-am avut altă percepție a icoanei decât ca dimensiune sacră. Icoana a fost pentru mine nu doar „fereastră spre cer”, ci chiar cerul însuși, biserica invizibilă din casă care, în copilărie, avea ca iconostas peretele de răsărit al camerei din față, acolo unde seară de seară, înainte de culcare, ne spuneam rugăciunea, mai întâi *Tatăl Nostru*, apoi *Îngereleul*, *Crezul*, *Născătoarea*, așa cum am fost învățați de părinți, dar mai ales de mama, femeie bisericoasă și cu frica și iubirea lui Dumnezeu.

Târziu de tot, am început să văd în icoană și altceva, să mă las fascinat și de linia și culoarea chipurilor zugrăvite în ea. Pentru mine, toate icoanele erau frumoase, oricât de naiv sau de stângaci erau realizate. În casele satului meu natal erau icoane aduse de la Nicula, dar și icoane realizate de neștiuți

iconari ai locului, de vreme ce un reputat cercetător al iconografiei transilvane, Ion Apostol Popescu, constata o particularitate care nu poate să nu-ți atingă orgoliile localiste: „Într-o altă icoană pe sticlă din Chintelnice, spune Ioan Apostol Popescu, în *Arta icoanelor pe sticlă de la Nicula*, Ed. Tineretului, 1969 p. 11, Maica Domnului poartă mărgelile și cercei asemenea acelor purtați de băștinașe”.

A fost poate felul alor mei de a aduce cerul mai aproape de pământ, îmbrăcând sfinții în straiile locului.

M-am născut cu icoane în casă, iar acum în casa mea sunt zeci de icoane, veghind la liniștile și neliniștile mele, „ferestre spre absolut”, cum le numea Michel Quenot.

Icoana continuă să ne însoțească, sfidând sfidările și provocările veacului.

Iar cercetarea istoriei ei ne face să-i înțelegem mai bine rostul și locul în viața noastră de zi cu zi.

Este ceea ce fac cercet. șt. MARIA BORZAN și Drd. ROXANA MARIA BORZAN, decupând o secvență din orizontul icoanei: „CALENDARUL CREȘTIN ORTODOX ÎN ICONOGRAFIE”, într-o dublă deschidere: recuperare și restituire.

Cele două cercetătoare nu fac o simplă incursiune în istoria icoanei, așa cum aceasta s-a scris într-un spațiu spiritual generos, ci fac și o subtilă relaționare între credință și artă, dimensiuni care nu se exclud, ci dimpotrivă, sunt consubstanțiale icoanei.

„CALENDARUL CREȘTIN ORTODOX ÎN ICONOGRAFIE” e un studiu care continuă preocupări ce se reclamă cu necesitate mai ales într-o perioadă în care s-au arătat destui interesați să reducă spațiul de prezență al icoanei, invocându-se „păcate” care ignoră și credința și istoria și arta.

LACRIMA BIANCA ȘI ADELA CORINA BOILĂ ÎN “ARMONII ESTIVALE”

Sub un generic neconform, Lacrima Bianca și Adela Corina Boilă fac o ofertă plastică de etapă. Chiar dacă în proporții cantitative inegale, ambele autoare ne conving de un lucru esențial în artă: au talent.

Adela Corina Boilă, prin cele patru lucrări expuse, demonstrează că stăpânește limbajul plastic, că are simț cromatic și compozițional, că are deja câteva repere tematice care ar putea fi aprofundate, valorificate. Că nu are încrâncenări și stridențe de început, ci are o degajare proprie siguranței de sine.

Lacrima Bianca Boilă, în schimb, ne propune mai degrabă o retrospectivă, cu lucrări realizate în etape succesive ale căutărilor sale, începând cu „Pastelurile adolescente” și oprindu-se la experimentalismul din ultimele lucrări, la tehnicile mixte, la pictura de colaj, recurgând chiar și la materiale nonconvenționale ca hârtia, florile presate etc.

Starea adolescentină de mai ieri a fost depășită, înlocuită cu îndrăzneala, cu detașarea de tipare care au ținut de ceea ce cu o sintagmă numim „lecția despre zbor”.

Lacrima Bianca s-a dovedit o ucenică receptivă, atentă la limitele la care trebuie să se producă despărțirea de maestru, de cei care i-au insuflat pasiunea pentru pictură. Și nici n-a căzut în capcane manieriste sau în circumstanțial.

De la flori, peisaje, naturi statice, Lacrima Bianca Boilă a trecut cu curaj peste prejudecățile începutului și și-a asumat pe cont propriu un univers plastic cu vădite accente personalizatoare, cu tonuri proprii în armonii, în vacarmul vocilor plastice. Există o indiscutabilă fervoare creativă. O nevoie imperioasă de rostire plastică.

Bianca Lacrima Boilă vine spre pictură din porniri lăuntrice greu de reprimat, pentru că, fire delicată și sensibilă,

ea se hrănește din imaginarul pictural, pe care-l detașează de orice agresiune a cotidianului. O pictură a melancoliei, în primul rând, chiar și acolo unde părăsește realul și se exersează în acorduri abstracționiste. O pictură a forței imaginative și afective.

Există în lucrările Lacrimei Bianca o atmosferă încărcată de poezie, există firesc și siguranță, există o varietate cromatică, dincolo tentația unor dominante, chiar polarizate, de alternanță a tonurilor calde cu cele reci, a luminii cu umbra/întunericul. Desenul se conturează mai ales din culoare, nu este agreată linia finală fermă, chiar dacă geometrizarile sunt prezente.. Sunt agreate în special culorile în stare pură, fiind orchestrate subtil vecinătățile cromatice.

Spirit febril, delicat, Bianca Lacrima Boilă nu-și refuză cunoașterea prin emoție și culoare și nici nu se lasă deturnată de demersurile unei formări profesionale aspre, tangent doar la artă, dreptul comunitar.

Bianca Lacrima Boilă are nevoie de confruntări cu publicul, are nevoie de confirmări. Pot spune, prin această expoziție, fără rețineri, că Bianca Lacrima Boilă confirmă investiția noastră de încredere. Are ceva de spus în arta plastică. Are limbaj plastic, are ritm, știe să spună ceea ce simte. Are rigoare și inteligență artistică.

Este, cu adevărat, pictor.

SUPERSTIȚII

Trei superstiții mi-au marcat copilăria: pisica neagră, ieșitul cu un vas gol în cale și întorsul din drum. Toate trei aduceau spaima ghinionului, eșecului etc. Toate cele trei situații anticipau că ziua în care ele mi se întâmplau nu avea să-mi meargă bine. Paradoxal, niciodată n-am verificat dacă superstițiile s-au adeverit. Dar eram îngrozit când îmi ieșea cineva în drum cu o găleată goală, iar riscul acesta, în copilărie, era cel mai mare, mai frecvent decât întâlnirea cu pisica neagră, pentru că, dimineața, oamenii duceau lapte la „lăptărie” și se întorceau cu gălețile goale. Bietele „mâțe” negre erau adesea hăituite, aruncam cu pietre în ele, de parcă am fi vrut să le stârpim, iar odată cu ele și ghinionul pe care-l aduceau.

Dacă totul s-ar fi oprit aici, încă mai avea oarecare speranțe o zi cu astfel de... anticipări. Dar de câte ori nu suspectam pe cineva că mă vorbește de rău, când îmi ardeau obraji, din senin, sau că urma să dau bani, când aveam mâncărimi în palma dreaptă. Dacă nu restituiam un împrumut până la sfârșitul anului, tot anul următor însemna să am datorii. Dacă luna primeam bani, așteptam să primesc toată săptămâna. Când mă mânca nasul, mă mânca o ciudă. Dacă mă jucam cu focul urma să fac pipi în pat noaptea. Dacă aș fi stricat cuiburile rândunicilor mi-ar fi secăt mâinile. Ziua de 13 era cu ghinion. Când luam haina, cămașa, maieul etc. pe dos, urma să se schimbe vremea. Ziua căutam cucuvele și le alungam de casa noastră, pentru că acolo unde cântau urma să moară cineva. Dacă vărsam sarea, urma să aibă loc o ceartă în casă. Dacă în ziua de Anul Nou primul om care intra în casă era femeie, aducea ghinion tot anul.

Mai târziu, dacă se nimerea să mă așez la colț de masă mi se spunea că n-o să mă mai însor. La fel dacă cineva ajungea cu mătura peste picioare în timp ce făcea curat.

Doar bieții coșari întâlnești în cale aduceau noroc. Dar trebuia pusă mâna pe un nasture, când apărea un coșar, ca norocul să apară.

Speranța că scapi de ghinion sau de rău era în lemn și de câte ori n-am exclamat: „Doamne, ferește. Să batem în lemn!”.

Nu sunt superstițios, n-am pus niciodată preț pe superstiții, dar, de fiecare dată, reflex, în diverse situații, cu potențial de superstiție, prima reacție era a superstițiosului. Mi se întuneca cerul zilei. Pentru câteva clipe.

Există o simbolistică a superstițiilor. Care poate ține și de mitologie și de tradiție. O revistă de superstiții are ca motto: „nu suntem superstițioși, dar suntem atenți la coincidențe”.

Pe de altă parte, biserica susține că “superstiția este o credință de prisos (falsă), prin care se defaimă Dumnezeu. Superstițiile sunt moștenite de la strămoșii păgâni și s-au păstrat în popor de cei neștiutori. Cine crede în ele, săvârșește un păcat, căci prin ele se falsifică adevărul dumnezeiesc și se canonisesc ca și vrăjitoria” (Pravila Bisericească).

Și, totuși, de ce mai suntem și azi superstițioși, mulți dintre noi? Ce menține încă în viață superstițiile?

CARITATE CU PUBLICITATE

Mulți dintre semenii noștri sunt adesea în situații disperate, limită, în care au nevoie de ajutorul celorlalți, nu de milă, ci de sprijin plecat din cele mai profunde sentimente umane.

Gesturile de omenie nu sunt decât gesturi creștinești, iar ele sunt făcute de oameni din toate categoriile sociale, care dau din mult/puținul lor și altora, pentru a mai alina suferințe, pentru a mai descărca din poveri.

Ați face pomană cu cineva presupune însă, cel puțin, discreție, atât din partea celui care dă, cât și a celui care primește, care, ajuns în pragul disperării, a cerut sprijin semenilor.

Sunt rubrici în diverse publicații, sunt emisiuni la diverse televiziuni, prin care se cultivă această atitudine profund umană, solidaritatea pentru cei aflați în nevoi, în suferință.

Nu e vorba de cerșetorie instituționalizată, de umilință, pe de o parte, din perspectiva celui care cere, și nici agresiune a celui căruia i se cere ajutor.

Sunt destule situații în care instituțiile statului sunt depășite, și material și operațional, nu pot răspunde la solicitările venite din partea celor aflați în impas.

A ajuta îl înobilează pe cel care ajută și-l salvează, măcar în parte, pe cel ajutat.

Simțim adesea nevoia imperioasă de a fi de folos semenilor care nu se mai descurcă pe cont propriu.

Unii își asumă rolul de „moderatori” ai nevoilor unora sau altora, apelând la toți cei care nu pot rămâne insensibili la suferințele aproapelui.

Printre cei care sar în ajutorul altora se numără și politicienii. E-adevărat, îi suspectăm pe cei mai mulți că gesturile lor au mai ales conotații electorale, că sprijină pentru

a fi apoi și ei sprijiniți. Poate că, până la urmă, nici nu e chiar de neiertat acest mod de a gândi gestul samarineanului milostiv.

Pericopa evanghelică a Sf. Evanghelist Luca, despre Samarineanul Milostiv: (Luca 10, 25-37), consideră valoarea milosteniei ca o virtute. Indemnul Bunului Dumnezeu, spune pericopa, este “să ne dovedim milostivi față de semenii noștri, în împrejurările concrete ale vieții”.

Atât. Să fim milostivi. Iar această virtute să nu fie prilej de fală și nici de trufie.

Scriu aceste rânduri pentru că vedem destul de des la televizor sau citim în presă despre “gesturile” nobile ale unor politicieni, care “aruncă” cu bani în stânga și-n dreapta. Deși nu cu bani ar trebui să ajute, ci cu politici care să nu mai facă pe unii să ceară, în pragul disperării, ajutor.

Dar, fiind politicieni cu bani, mult mai mulți decât au ei nevoie, oricât de excesivă și de contrastantă este viața lor, față de a celorlalți, e salutar că mai dau și la alții. Lipsiți de bani și în mare nevoie.

Ceea ce nu înțeleg este de ce trebuie să “care” acești politicieni miloși după ei și reporteri de tot felul care să mediatizeze “dărnicia” lor?

Și, totuși, înțeleg, și înțelegem mulți dintre noi că aceste gesturi n-au nimic în comun nici cu milostenia, nici cu credința, ci că ele îi fac pe atfel de politicieni cerșetori. Cerșetori care nu merită nici un fel de respect. Căci cerșetoria de voturi este cea mai urâtă dintre toate cerșetoriile lumii acesteia.

VARA PATRIARHULUI

L-am văzut ultima oară la Patriarhie, la Adunarea Națională Bisericească. La cei 92 de ani ai săi, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist avea încă siguranță în toate. Memoria îi era sclipitoare, uimindu-ne cu amintirea unor detalii de la precedenta Adunare, pe care cei mai mulți dintre noi nici nu le-am băgat în seamă. În ciuda tremurului discret al mâinilor, Patriarhul nu trăda nici un semn de oboseală, de bătrânețe. Dimpotrivă, privea departe, spre viitor, cu încredere și speranță. Dacă își dorea ceva mai mult, cred că era Catedrala Neamului, pe care ar fi dorit s-o vadă măcar pornită la drum.

Prea Fericitul Părinte Patriarh a păstorit Ortodoxia Română, cu bune și rele, mai bine de două decenii (1986-2007), urmând Patriarhilor Miron Cristea (1925-1939), Nicodim Munteanu (1939 – 1948), Iustinian Marina (1948 – 1977), Iustin Moisescu (1977 – 1986).

„Păstorind Biserica împreună cu ceilalți înalți ierarhi, în vremuri de prigoană a credinței creștine, a știut, prin Harul Sfântului Duh, să conducă corabia Bisericii în misiunea încredințată ei de Mântuitorul Iisus Hristos”, se spune într-un comunicat de presă lapidar al Patriarhiei.

Nu cred că un alt Înalt Ierarh ar fi putut face atâtea câte a făcut Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist pentru Biserica Ortodoxă Română nu doar cât a fost Întâiul Stătător al Bisericii noastre, ci în întreaga sa viață. Poate că Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a însemnat pentru Ortodoxia noastră ceea ce Papa Ioan Paul al II-lea a însemnat pentru Catolicism.

E greu să fii Patriarh după Prea Fericitul Părinte Teoctist.

Într-o conferință de presă de la Patriarhie, un jurnalist curios a întrebat ce se va întâmpla în legătură cu alegerea viitorului Patriarh. I s-a răspuns, cu înțelegere, că nu e momentul unor astfel de subiecte.

Numirea noului Patriarh se va face după 41 de zile, după ce acesta va fi ales de Colegiul Elector. Despre succesorul Prea Fericitului Părinte Teoctist s-a vorbit încă din timpul vieții sale, s-au vehiculat niște nume. Va curge încă multă cerneală pe această temă.

Despărțirea de Patriarhul României va ține o vreme prima pagină, atât prin comentariile care se vor face în legătură cu biografia acestuia, subiect al unor abordări polarizate, dar și legat de alegerea viitorului Patriarh. Pentru că, acesta moment se crede că ar putea fi unul cu implicații majore pentru viitorul Bisericii Ortodoxe Române.

Cu siguranță însă, noul Patriarh va duce mai departe opera înaintașului său, dar va încerca și o reînnoire a Bisericii Ortodoxe, sub toate aspectele.

CU GÂNDUL LA DOI PATRIARHI

În stilul nostru, românesc, trecerea la cele veșnice a Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist a declanșat reacții la nivelul tuturor straturilor sociale. Cele mai curate, cinstite au fost, până la urmă, cele ale simplilor credincioși, cei care au văzut în Întâiul Stătător al Bisericii Ortodoxe Române, Păstorul.

Politicienii s-au întrecut în a se exprima și ei în legătură cu despărțirea de Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist. Au făcut-o și cei mai puțin duși pe la biserică, înafara campaniilor electorale.

Ceea ce s-a reușit, în bună măsură, în Patriarhatul PFP Teoctist, a fost să se țină biserica cât se poate de departe de politic. Lucru deloc ușor, pentru că politicienii au realizat ce potențial electoral reprezintă instituția cel mai bine plasată în încrederea românilor.

S-a ajuns până la a fi interzis preoților să facă politică, să candideze, să facă parte din structuri administrative laice. Nu că n-ar fi fost nevoie de ei, ci pentru a-i feri de a fi folosiți de politicieni în interesele lor, care ar fi putut aduce prejudicii bisericii.

Acum, în acest moment de răscruce, mulți suspectează implicarea politicului în alegerea noului Patriarh. Argumentele acestora pleacă de la faptul că din Colegiul Electoral (195 membri) fac parte și politicieni, unii dintre ei de marcă, între care Sorin Frunzăverde, Dorel Onaca, Marian Petru Miluț, Teodor Maghiar, Nicolae Noica, Cornel Popa ș.a., politicieni din întreg spectrul politic. E greu de imaginat cum ar putea influența aceștia politic alegerea noului Patriarh, câtă vreme Colegiul Electoral, cel care va decide prin vot secret numele celui de al șaselea Patriarh al României, e alcătuit din deputați eparhiali (doi mireni și un cleric din fiecare eparhie), la care se adaugă cei 48 de membri ai Sfântului Sinod, membrii clerici și

mireni din eparhia vacantă – Arhiepiscopia Bucureștilor, precum și decani ai Facultăților de Teologie și directori ai Seminariilor Teologice Liceale (câte unul pentru fiecare Mitropolie). E greu de acceptat că o mână de politicieni, a căror influență nu e de notorietate, să poată confisca politic alegerile pentru Scaunul Patriarhal.

IPS Daniel, Mitropolitul Moldovei, și IPS Teofan, Mitropolitul Olteniei, sunt cei ale căror nume se vehiculează că ar avea șanse la alegerile pentru Patriarhie, numele lor fiind legate și de două “platforme”, una modernist-ecumenică și una tradiționalist-monahală.

E limpede că alegerea noului Patriarh va afecta întreaga societate românească, ortodoxia.

Dacă până anul trecut exista o rânduială care i-ar fi asigurat IPS Daniel înscăunarea ca Patriarh, la 1 martie 2006, Adunarea Națională Bisericească a aprobat modificări la Statutul Bisericii Ortodoxe Române, inclusiv în ceea ce privește alegerea noului Patriarh, prin vot secret, de către Colegiul Electoral. Iar votul secret își are... tainele lui, lumești.

Nu înțeleg însă de ce totul trebuie mânjit cu politică, de ce nu se acceptă că au mai rămas lucruri sfinte pe lumea asta, chiar dacă e vorba de alegeri!?

Sunt unul dintre membri Colegiului Elector. Nu sunt membru niciunui partid. Sunt un om liber. Și voi vota ca un creștin liber.

Cu gândul încărcat de emoție la Patriarhul de care ne despărțim, cu gândul la Patriarhul ce ne va păstori, nimic nu e mai presus de lege, de legea creștinească.

NOSTALGIA TABERELOR

Cei mai mulți dintre noi visam, în copilărie și adolescență, dar și în studenție, să mergem într-o tabără – de pioneri, UTC, UASCR, care răsplăteau activitatea noastră, rezultatele școlare, liceale, universitare... sau vizau „instruirea” noastră, în diverse domenii.

Am beneficiat de astfel de tabere și ele duc cu ele, peste timp, amintiri de neșters, cum obișnuim să spunem. De la Bucșoia la Năvodari, de la Izvorul Mureșului la Costinești, am bătit câteva „tabere” care, trebuie să recunosc, mi-au prins foarte bine, din toate punctele de vedere. M-am instruit dar m-am și distrat de fiecare dată și întotdeauna pe ... bilete gratuite.

Nici „taberele” de altădată nu mai sunt ceea ce au fost, într-o fatalitate a evoluției societății noastre.

Dar am nostalgia acestor tabere.

Nu m-am rupt însă complet de „tabere” niciodată. Ba, mai mult, am organizat „tabere”, după 1990, chiar dacă unora cuvântul „tabără” le pute. L-au înlocuit cu „academicul” „simpozion”, deși, când ne ducem la Dicționar, ne trezim pe... arătură.

Ani la rând am organizat „Tabere de pictură, sculptură, literatură, muzică...”, fără să-mi fie teamă de cuvinte, pentru că „tabără” nu e nici un cuvânt ciumat și nici un cuvânt care să fi putut fi confiscat ideologic. (Cum nici „tovarăș” nu trebuie scos din dicționar, chiar dacă el a fost „stindard” ideologic al vremurilor trecute!)

Mai mult, „taberele” au fost asumate și în regim privat, una dintre primele din România postdecembristă fiind Tabăra de pictură „Armonia”, ajunsă internațională, la ediția a XII-a, din acest an, și la care au participat și mulți dintre artiștii plastici bistrițeni (Marcel Lupșe, Vasile Tolan, Miron Duca ș.a.), după o altă „tabără” de creație cu un nume... mare, „Muntele vrăjit”.

Nu cred că e cazul să fac apologia Taberelor private, dar atâta vreme cât în regim instituțional a devenit tot mai greu de organizat astfel de manifestări, a rămas inițiativei private să recupereze ceea ce s-a dovedit a fi o formulă... modernă, cu toată tradiția ei, de a reuni oameni de cultură care au și care vor să spună ceva despre ei și despre lumea lor.

O astfel de „tabără”, pe care am mai invocat-o, „Armonia”, care s-a derulat an de an la... țară, a creat una din cele mai mari colecții private de pictură din țară, cea a soților Elisabeta și Gheorghe David, din Târgu-Mureș, care a ajuns la peste șase sute de lucrări, semnate de autori importanți din România, Franța, Ungaria, Republica Moldova... O astfel de „tabără” a făcut să se realizeze, ediție di ediție, zeci de lucrări – pictură, în special – care altfel, n-ar fi fost realizate, rămânând mai săraci fără ele.

Provocare și stimulare, acest fel de tabere sunt creatoare de valori cultural-artistice, dar și de dezbateri furtunoase și de amicitii, de care avem atâta nevoie într-o lume în care „comunicarea” începe să devină monolog.

Mă opresc aici, pentru că trebuie să ajung într-o „tabără”. Nostalgic și visător.

FARSE

E greu să ne reprimăm tentația de a face farse. Ele sunt garanția că nu ne-am pierdut simțul umorului, nici cei care fac farse, nici “victimele” lor. Pentru că, o farsă trebuie să fie un exercițiu benign, nu unul care poate aduce prejudicii, indiferent de natura lor. Oricum, nu putem face farse oricui și nici oricând. Întotdeauna trebuie însă avut în calcul că “farsa” nu înseamnă “bătaie de joc”.

Fiecare dintre noi a făcut farse sau a fost subiectul unei farse, cel puțin de “ziua păcălelilor”, admițând că păcălelile intră tot în categoria “farse”.

Pe un post de televiziune, din când în când, dau peste un personaj care face farse “din studio”, dar sunt și posturi care antrenează echipe întregi – cameramani, figuranți etc., pentru a pune la cale farse.

Dacă unele din astfel de farse sunt savuroase, adevărate opere teatrale, la cele mai multe din astfel de farse n-aș vrea să fiu victimă. Pentru că ele întind atât de mult coarda, încât un individ mai slab de înger o poate capota. Sublimul e împins spre grotesc, iar umorul spre batjocură.

Ce mă miră însă este naivitatea, buna credință a multora care intră în hora farselor, care acceptă să converseze pe diverse teme, chiar la ore imposibile, cu indivizi care mimează reprezentări instituționale ori chiar relații de ... prietenie complice.

Mă surprinde cu câtă ușurință unii își pun sufletul pe tavă sau își deconspiră tot felul de activități, fără să le dea de bănuiră că cineva s-ar putea juca cu ei, ar putea glumi pe teme serioase.

Sigur, cele mai multe farse pleacă de la “deconspirări” de informații de către cei care pun la cale farsele, și care sunt puse la dispoziția celor care le instrumentează, rămânându-le acestora să opereze cu abilitate datele pe care le dețin.

Și, totuși, nu-mi pot explica de unde atâta credulitate la atât de mulți români!

Ei sunt și cei din categoria celor de unde se recrutează fraierii, care sunt trimiși să-și ridice tot felul de premii, dacă plătesc o taxă mică “de transport” pentru un premiu gras. Pentru că aici e loc și de naivitate și de prostie, iar cei care fac “farse” nu mai sunt “artiști”, ci excroci sadea, iar victimele sunt fraieri în toată regula.

Nu e sănătos să fim prea serioși, dar nici să picăm în plasa unor “șmecheri”, care se distrează pe seama altora, fac emisiuni, fac bani și mai și devin “vedete”.

Dar asta e o varsă. Ei sunt false vedete, pentru vremuri false. Ca ale noastre. Azi.

LEMNE PE FOC

Circulă o anecdotă despre cum se poate scăpa de durerile de măsele, știut fiind cât de cumplite sunt acestea. Rețeta e simplă și nu costă nimic, nici măcar nu trebuie mers la medic: se strâng degetele cu ușa, puternic. Durerea este atât de mare, că se uită de durerea de măsele.

Cine ar fi crezut că „durerea” numită alegerea viitorului Patriarh, care a cuprins toată națiunea română, la modul isteric și lipsit de orice simț creștinesc, ar putea trece așa de repede și brusc.

Ceea ce părea un foc de paie, o amenințare cu iz de șantaj, s-a transformat, în aerul ozonat de munte, într-o hotărâre „irevocabilă”: depunerea unei moțiuni de cenzură de către PSD, până în 10 septembrie. Deci, înainte de alegerea viitorului Patriarh! De parcă s-ar vrea Guvern nou la Patriarh nou!

Clasa politică, aflată la pârjoleală pe diverse plaje ale lumii, a intrat brusc în fierbere, pentru că în „focul de paie” s-au pus lemne, multe și groase.

La tonul în care s-a pus probleme, e limpede că nu există loc de întors și orice ezitare sau revenire ar putea fi fatală pentru credibilitatea PSD, nici o scuză de gen „interesul națiunii” nemaiputând avea rațiuni.

Încerc să cred că e o mutare politică bine calculată pentru o partidă de șah cu un mat foarte apropiat. Cu condiția să nu vină cineva care să arunce tabla de șah. Desigur, președintele Băsescu e cel care va decide, finalmente, cine va câștiga jocul.

„La vedere”, singurul PD-ul ar dori anticipate. PSD-ul, dacă nu accede acum la guvernare, nu are șanse să o facă după alegerile „la termen”. Și ar putea să mai piardă și din scorul electoral. „Strategii” partidului au calculat bine. Dacă nu vor apărea și trădări.

PD-ul ar mai vrea să vadă PNL-ul în genunchi, după șutul în fund pe care l-a primit de la acesta. O moțiune de cenzură are, așadar, mari șanse.

Ce va fi însă după? Cine cu cine va forma o majoritate parlamentară care să susțină un nou Guvern? Pentru că de alegeri anticipate nici nu poate fi vorba anul acesta, având în vedere prioritatea alegerilor pentru parlamentul european, care trebuie să aibă loc cel târziu în decembrie, în prima parte a lunii, dacă vrem să ne respectăm angajamentele asumate față de partenerii europeni.

Clasa politică va da în clocot, fiindcă sunt prea multe interese la mijloc, în primul rând cele meschine, ale parlamentarilor, care n-ar renunța la un an de privilegii, așa cum cred ei că li se cuvine, după alegerile din 2004.

Dar sunt la mijloc și orgolii și ambiții mari, și ale unor partide mici, dar și ale unor partide mari.

Și multe temeri însă. Vom vedea, totuși, care sunt mai tari – orgoliile, temerile, ... interesul național.

Oricum, alegerea viitorului Patriarh trece, slavă Domnului, pe locul doi.

ECOLOGIA MANIPULĂRII

De-acolo de unde se așteptau mai puțin, televiziunile au primit una dintre cele mai proaste note din ultimii ani.

Televiziunile au fost acuzate, în timp, de multe rele, cele mai multe puse însă în relație cu politicul, cu temenelile făcute acestuia, cu manipulările la care s-a pretat, punându-se în slujba unor forțe oculte sau la vedere.

Nimeni n-a judecat însă mai tranșant, mai categoric, mai fără menajamente televiziunile de „poluare spirituală”, cum a făcut-o Î.P.S. Bartolomeu Anania. A făcut-o într-un moment în care multe picături au umplut paharul răbdării, unul foarte important pentru biserica ortodoxă, al pierderii unui Patriarh și al pregătirii pentru alegerea unuia nou.

Atinși în orgoliile lor, destui „teveriști” au reacționat cu vehemență, refuzând să recunoască ceva ce se vede de oriunde cu ochiul liber: televiziunile au ajuns printre cei mai mari poluatori spirituali.

Dar dacă acest lucru e spus de telespectatorul simplu, el este ignorat, ba chiar luat peste picior. Când însă o astfel de judecată vine de la un om nu doar cu dreaptă judecată, dar și de mare autoritate, în loc de rățoieli, poate că mai binevenite sunt evaluările lucide, responsabile.

Vedem cu toții cu ce-și umplu programele multe dintre televiziunile apărute precum ciupercile după ploaie, lipsite de susținere financiară, dar cu pretenția de a emite 24 de ore din 24. Tot felul de ciudați sunt invitați în studiouri (acest gen de emisiuni se fac cu cele mai mici costuri de producție!), nu doar pe teme dintre cele mai ciudate, dar și în formule de strigătoare la ceruri vulgaritate.

E de domeniul evidenței că nu doar de pornografie, vulgaritate, violență pot fi acuzate televiziunile, cele mai multe, cum o face Î.P.S. Bartolomeu Anania, pentru că Înalt Prea Sfinția Sa nu vede decât o mică parte din ceea ce oferă

televiziunile publicului larg. N-a acuzat televiziunile de agramatismele care își „colorează” multe emisiuni, n-a acuzat sărăcia limbajului multor oameni de televiziune, mediocritatea unor formatori de opinie ș.a.m.d.

E ipocrizie punerea în ecuație electorală „predica” Î.P.S. Bartolomeu Anania de la Mănăstirea Nicula. Chiar dacă destule televiziuni și-au ridicat poalele în cap în legătură cu viitoarele alegeri de la Patriarhie.

Cum ipocrize sunt și explicații de genul „Toți suntem imperfecti” (Mihai Tatulici), televiziunile fiind scuzate în „contrapartidă” cu lipsa de vocație, de har, a unor preoți. Un preot poate „greși” în fața credincioșilor veniți la biserică, oricum, un număr restrâns. Pe când o emisiune de televiziune poate polua spiritual imprevizibil de mult și pe foarte mulți. Depinde de câtă audiență are o emisiune!

Prea ușor se crede că telecomanda e suverană și că o emisiune lipsită de consistență etică/estetică e taxată de telespectator. Se știe cu câtă ușurință prind la telespectator emisiunile „subțiri”, nu doar cele de după miezul nopții! E chiar lașitate să se lase doar la latitudinea telespectatorului ce e bun și ce e rău.

Televiziunile comerciale vor invoca mereu interesele care decurg din audiență, vor scuza emisiuni de poluare spirituală cu rațiunile economice.

Nimeni nu poate contesta deschiderea Î.P.S. Bartolomeu Anania, cărturar luminat, om umblat prin lumea largă. Înalt Prea Sfinția Sa nu neagă locul și rolul televiziunilor în viața omului postmodern. Trage doar un semnal de alarmă pe care, de pe poziția sa, e mai mult decât creștinește s-o facă. Pentru cine are urechi să audă și ochi cu care să urmărească programele TV!

AVOCAȚI

Fiecare are nevoie de avocați, într-un fel sau altul, chiar dacă nu ajunge niciodată în instanță. Ne trezim apărați, în stradă, de cineva care a fost martor fără voie la încălcarea unei reguli de circulație. Ne contrariază, uneori, încercarea „avocatului” de ocazie de a pune la punct un polițist abuziv, care, pentru a-și justifica sancțiunea confecționează o realitatea proprie, chiar dacă ea este mincinoasă.

Ne sare cineva în ajutor, atunci când încercăm să lămurim un funcționar din administrație că ni se facturează aiurea cine știe ce consumuri, plângându-se că și lui i s-a întâmplat la fel etc.

Aceștia sunt un fel de „avocați din oficiu”, care nu primesc nici un onorariu, care fac un titlu de onoare că se situează de partea adevărului.

M-am gândit să încerc să evaluez condiția avocatului de ocazie, citind textul critic al unui „avocat de ocazie literară”, care vrea să-și impună clientul cu orice preț. Nu adevărul contează, ci dorința lui de a promova un autor. „Spre deosebire de "lecțiile de cuvinte și de lucruri" cu care ne-a obișnuit poezia românească a ultimilor ani, expuse în registrul monoton al unei intimități pansexuale sau, dacă nu, morbide și ermetice, Dorel Bucur ne propune, prin volumul său de debut, o altă dimensiune a poeticului - cea născută din conjugarea vizibilității și a transparenței cu obscuritatea și gravitația clipei”, spune plin de sine criticul nostru, într-un limbaj demn de personajele lui Caragiale.

Vezi Doamne, ce s-a scris în ultimii ani e vacs, monoton, morbid, și vine un autor,, nu are importanță numele, și salvează poezia conjugând vizibilitatea și transparența cu obscuritatea și gravitația clipei. Brrr!

Decât așa salvată, mai bine lăsată poezia să plutească în derivă, să se înece, să i se întâmple orice!

N-aș fi semnalat această ridicolă avocatură, dacă ar fi fost un fapt singular, o rândunică cu care, oricum, nu s-ar fi făcut primăvară în apărarea unor cauze literare sau de altă natură.

Avem la îndemână atâtea exemple ale „avocaților” alegerii noului Patriarh al Bisericii Ortodoxe, ai votului uninominal, ai moțiunii de cenzură etc. etc.

Pricepuți, dar mai ales nepricepuți, chemați, dar mai ales nechemați, devin avocații oricărei cauze, ba chiar instanțe, judecând cu o nonșalanță demnă de cauze mai bune! Adevărul fiind unul singur. Cel al lor.

VIZITE LA NIVEL ÎNALT

Prima vizită “la nivel înalt” am trăit-o la Bistrița, pe Stadionul “Progresul”. În urmă cu mai bine de trei decenii, prin ’73-74. Venea în vizită Ceaușescu și fusesem inclus într-un detașament de pregătire premilitară care trebuia să prezinte onorul președintelui Republicii Socialiste România, care urma să aterizeze pe gazonul terenului, cu elicopterul.

Eram fericit și mândru. Puteam să-l văd pe “cel drept și cel viteaz”, pe “întâiul bărbat la țării”, de aproape. Nu e loc de ipocrizie. Nu pot să spun că îl uram pe Ceaușescu. La anii pe care-i aveam, nu înțelegeam eu mare brânză din ceea ce se întâmplă cu noi. Câteva zile la rând, am făcut repetiții cu armele din dotarea “premilitarilor” și trăirile pe care le aveam erau înălțătoare. Eram mândru și fericit. N-am simțit oboseala și tracasarea chinuitoarelor repetiții, ceasurile lungi în care ne pregăteam pentru marea vizită.

L-am primit pe Ceaușescu cu o mână pe patul armei și cu cealaltă ținându-mi basca să nu mi-o ia vântul elicopterului.

A durat totul câteva minute, Președintele trecând în revistă garda de onoare constituită în cinstea lui și din care făceam și eu parte. Dar îl văzusem de aproape. Într-un costum bej, cu nelipsitu-i chipiu proletar.

Pentru copilul care eram a fost un moment de puternică emoție.

Unul pe care l-am rețrăit apoi, peste ani, la Casa Albă, în biroul oval al președintelui George Bush senior. Chiar dacă nu l-am văzut pe Președinte.

Din toate vizitele “la nivel înalt” de până în 1989, nu mai rețin decât pregătirile, paralizarea vieții economice și sociale în pregătirea întâmpinării Marelui oaspete.

După ’90, mai ales în campaniile electorale, am însoțit alaiuri de candidați la Președinție, filmându-i pentru TVR, intrând în anturajul lor, cunoscându-i de aproape. Niște oameni

și ei, care se purtau de parcă ar fi fost vedete ale nu știu cărei echipe de fotbal, care se plimbau prin țară însoțiți de suporteri, atrăgând noi suporteri.

Condiția de corespondent TV mi-a înlesnit apoi, aproape un deceniu și jumătate, să fiu foarte aproape de înalți demnitari aflați în vizite oficiale. Să fac parte din “colane oficiale”, să străbatem șoselele țării cu “înaintemergători” cu girofaruri etc. etc. Am putut să văd cum se petrec astfel de vizite și din interior și din exterior.

Ce m-a amuzat, de cele mai multe ori, crisparea gărzilor de corp, vigilența lor în apărarea unor demnitari la care nu avea cine să atenteze. Cu o singură excepție, antologicul incident al președintelui Emil Constantinescu, împrôscat cu cerneală. E riscul băilor de mulțime. Sau riscul impopularității. Căci președintele Traian Băsescu nu cred că poate avea vreun fel de temeri, plimbându-se lejer, uneori fără nici un fel de “securitate” asigurată.

Vizita unui înalt demnitar, azi, poate trece neobservată de cea mai mare parte a populației unei localități, dacă nu e observată coloana de mașini. Unii află de-abia seara, la televizor ce oaspeți importanți le-au călcat localitatea.

Ieri ne-a vizitat premierul Tăriceanu. Am aflat acest lucru nefiindu-mi permis să parchez mașina în fața Prefecturii județului.

Dacă ce ni se întâmpla înainte de 1989 la vizitele oficiale era anormal, cum să numim ceea ce ni se întâmplă azi, când “întâii bărbați ai țării” colindă țara?!

DIALOGUL CULTURII, CULTURA DIALOGULUI

În anii nouăzeci, după ce s-au deschis “podurile de flori” peste Prut, în entuziasmul acelei perioadă, din sentimente fraterne, ne-am pus pe zidiri culturale la Chișinău, aflând noi cât de mare este criza de « slovă românească ».

Așa s-au născut mai multe biblioteci de carte românească la Chișinău, care purtau mai ales numele celor care le ocroteau: Biblioteca “Alba Iulia”, “Maramureș”, “Târgu-Mureș” etc., biblioteci care se alimentau cu cărți achiziționate de biblioteci județene din România, dar și din donații particulare din partea celor care-și “rupeau” din propriile biblioteci pentru a acoperi golurile de carte românească după decenii de interdicții sovietice. Nu s-a trimis maculatură, nu s-au trimis cărți de care să se scape deținătorii lor, ci cărți importante, prin care cititorii de peste Prut să descopere în întreaga ei lumină nu doar grafia latină ci și literatura română, care a fost ani buni “literatură străină” pentru ei.

Era modul nostru de a vedea desființarea granițelor, credința că dialogul în interiorul culturii române va fi mai puternic decât “dialogul” între economiile noastre, care funcționau cu viteze diferite, cu derapaje diferite.

Speram ca prin cultură să realizăm ceea ce nu putea să realizeze nici politicul, prea timid, prea temător față de marea putere de la est și prea slugarnic, subaltern politicii din vest.

“Anii au trecut în zbor”, cum spune o veche melodie, și lumea a uitat că dincolo de umorile politice și poticnelile economice, dreptul la integrare culturală este o datorie morală a noastră, o restanță pe care trebuie s-o plătim noi, în contul celor care au trasat cu degete boante hotarele limbii române, rupând

patria de pământ de patria de cuvinte, cum ar spune Nichita Stănescu.

Ca niște badea Cârțan contemporani, câteva biblioteci, câțiva oameni continuă ceea ce-au început în anii de început ai renașterii speranței reîntregirii.

În timp ce se încearcă dialogul dintre culturii sau dialogul în interiorul aceleiași culturi, politicieni de frunte de pe ambele maluri ale Prutului demonstrează cât de departe se situează de cultura dialogului, cât de mult le-a intrat în sânge cultura dictaturii, câtă ipocrizie, câte interese meschine lasă să se întindă ca o pecingine peste cultura dialogului. O astfel de cultură a dialogului face loc de autostradă dialogului surzilor. Pentru că, deși aparent s-au mai schimbat unele lucruri, cei care erau în est și cei care erau în vest sunt tot acolo. Și acum, ca și la Yalta... Iar ceea ce vrem noi nu vrem ei, chiar dacă mimează mereu grija pentru respectarea drepturilor omului.

E vremea să se accepte că nu există două limbi române, nici două literaturi. Că dialogul între culturile de pe ambele maluri ale Prutului este dialog în interiorul aceleiași culturi. Dar pentru aceasta e nevoie de puțină cultură a dialogului. Cultura dictaturii nu duce niciodată, nicăieri.

MOMENTUL ADEVĂRULUI

Ne apropiem nu doar de toamnă ci și de un moment al adevărului în politica românească, moment care ar trebui să aibă ca limită maximă 10 septembrie.

Până atunci vom afla dacă mai există și cât mai există onoare în politica românească. Până atunci, PSD-ul va trebui să arate că este “bărbat” cu clop și nu cu năframă, că și-a asumat un rol ingrat, de mare risc, dar și de mare responsabilitate.

Cum politica e arena tuturor posibilităților, PSD-ul îl reactivează pe președintele Traian Băsescu, dându-i acestuia din nou posibilitatea să fie “jucător”, predându-i “la cheie” o viitoare guvernare.

Aceasta dacă PSD-ul va depune moțiunea promisă și apoi dacă parlamentarii noștri vor vota-o. Primii care, în adâncul inimii lor, n-ar vota-o sunt chiar parlamentarii, care astfel, cei mai mulți dintre ei, și-ar scurta cu un an concidiul plătit în Parlamentul României.

Dar dac-ar vota-o, cine ar vota-o? Parlamentarii PSD? Te teama trădării s-a pus chiar problema votării “la vedere”. Aceasta ar evita tentațiile unora de a “greși” bilele.

Dar celelalte partide? De ce ar vota moțiunea? PD-ul a adunat oare destulă ură față de partidul care i-a deschis ușa și l-a poftit afară din Guvern? Pe cine urăște mai mult PD-ul? Pe PNL sau pe PSD? Pe cine va credita el oare? E o alegere delicată, date fiind declarațiile consecvente ale PD-ului de respingere a oricărei colaborări cu PSD-ul! Va accepta, apoi, președintele Traian Băsescu să-l schimbe pe premierul Călin Popescu Tăriceanu cu cel pentru care a avut doar trei icnete “Hă, hă, hă!”, când a fost întrebat dacă-l va propune pe Mircea Geoană premier!?

Și dacă, prin absurd, l-ar propune pe Mircea Geoană premier, cu cine va face acesta un nou Guvern? Cu PC-ul, cel

care a ieșit din patul PSD-ului și s-a urcat în patul guvernului Alianței DA, din care a ieșit apoi, cu coada între picioare, înainte de a primi un picior în același loc! Cu PRM-ul care când vrea, când nu vrea, când, prin liderul său îi, dă la geoalele PSD-ului, PNL-ului... Sau va vota PRM-ul împotriva moțiunii, acceptând să rămână la guvernare UDMR-ul, pe care l-a ținut în corzi tot timpul?

Cine va fi dispus să facă un compromis “de dragul națiunii”?

Dacă va trece moțiunea și președintele Traian Băsescu nu va accepta să-l propună premier pe Mircea Geoană, cine ar putea fi premier? Sau, jucător cum e, președintele va lovi în mingea direct în poarta alegerilor anticipate.

Pentru că e greu de imaginat că ar accepta politicienii noștri un compromis major și, pentru un an, măcar experimental, să lase țara pe mâinile unui guvern de tehnicieni, ca ei să se poată pregăti în voie de alegeri. Și pentru Parlamentul european și pentru alegerile locale și pentru cele generale...

Va fi un moment al adevărului. Care poate să ducă țara într-o criză sau o poate salva de o criză politică.

Va fi o mare încercare. Un test din care s-ar putea naște atât de așteptata nouă clasă politică. Una ieșită din mantaua votului uninominal!

SATE MUZEU, MUZEE LA ȚARĂ

Multe dintre satele românești sunt îmbătrânite, depopulate. În unele dintre ele, timpul a lucrat necruțător, casele sunt fie părăsite, fie locuite în week-end de urmași, “în vizită” la țară, iar pământurile, în bună măsură, nelucrate sau lucrate ca-ntr-un alt secol.

În alte sate, mersul înapoi al vieții e “bulversat” de construcții noi, “cu etaj”, investiții imobiliare ale celor care-și duc veacul prin alte țări, muncind de toate și orice, dar care-și trimit din bani acasă, ca să ridice case pompoase pentru “la bătrânețe”, când speră să se retragă la țară și să-și rumege în liniște pensiile europene și timpul care le mai rămâne de trăit.

Sunt și sate care nu mai seamănă cu satele, dar nici orașe nu mai sunt, cel mult un fel de struțocămile edilitare, localități hibrid, în care WC-urile continuă să fie amplasate un fundul curților, pentru a nu se face miros în casă, pentru că mirosul de balegă a ajuns istorie.

Valorile de altădată ale satelor sunt pe cale de dispariție, atât cele materiale, cât și cele spirituale. Aceasta și cu concursul “bătrânilor”, care nu mai pun preț pe vechituri, dându-le mai nimic unor “întreprinzători” care fac export cu ele, știindu-le prețul corect, adevărat. Nici tinerii, puțini, care au mai rămas prin sate nu se mai dau în vânt după moștenirea culturală, nu se mai raportează la aceste valori, descoperind mirajul manelelor și a tot ce atrag după ele!

În aceste condiții, apariția unor “salvatori” ai satelor, în dimensiunea lor patrimonială etnofolclorică, poate fi privită cu suspiciune și neîncredere. Acești “salvatori” sunt ca rândunelele care nu fac niciodată primăvară, nu aduc acel anotimp în care satul să se regăsească pe sine. Cel mult, întrețin într-un colț de sat primăvara vremurilor de odinioară.

Un muzeu etnografic în mediul rural e, la prima vedere, un paradox. Doar satul întreg ar trebui să fie un mezeu viu – ar

spune unii. Din păcate, o realitate care ne sperie trebuie s-o salutăm.

Cu ani în urmă, o țărancă din satul mureșean idicel Pădure, exasperată de gândul că toată moștenirea satului se prăpădește văzând cu ochii, a construit o casă “veche” în propria ogradă și a amenajat în ea un muzeu etnografic, adunând în ea de la săteni tot felul de vechituri “netrebuincioase”, reconstituind o gospodărie tradițională.

Iată că experiența aceasta face pui și la Archiud apare tot un muzeu etnografic, firește, de altă factură, într-un alt amplasament, dar cu același conținut: vechituri din satul de altădată.

Entuziasmul scriitoarei Melania Cuc, archiudeancă de origine, susținut de nostalgia și disperarea unor venerabil intelectuali ai locului, a făcut posibilă apariția unui inedit muzeu etnografic, în clădirea școlii din sat.

Tiptil, pe nesimțite, satul se retrage într-o casă, într-un muzeu.

Moare, dar nu se predă.

DECREȚEI SPANIOLI

Despre drama femeilor românce în anii '70 s-a vorbit mult, ca și despre destinul acelor copii născuți „la comandă”, prin Decretul 770, dat de Ceaușescu în 1966. Copii născuți ca urmare a interzicerii avorturilor. Un „spor” de populație de 2.000.000 de copii, pentru care au fost sacrificate peste zece mii de femei care au murit ca urmare a avorturilor empirice pe care și le-au provocat, până în 26 decembrie 1989, când a fost abrogat Decretul criminal.

Ca să scape de sarcinile nedorite femeile au recurs la soluții dintre cele mai disperate, într-o inconștiență soră cu moartea. Pentru că la medic se ajungea greu, nefiind foarte mulți care să riște să producă avort, chiar dacă se ajunsese la 5000 lei peșcheșul pentru un avort „la negru”. Femei care au scăpat de sarcini nedorite dar au fost „prinse” au ajuns în pușcărie, ca și medicii care au „îndrăznit să atenteze” la înmulțirea românilor.

După 1990, liberalizarea avortului a dus lucrurile în extrema cealaltă. Avorturile se făceau pe bandă rulantă, în timp ce natalitatea a scăzut vertiginos, iar mortalitatea a atins cote alarmante.

Dacă mai adăugăm și numărul românilor care și-au luat lumea în cap, nu e de mirare că populația României a scăzut cu, se spune, vreo două milioane, iar prognozele sunt că în ritmul acesta vom coborî spre 15 milioane de locuitori în 15-20 de ani. Nu trebuie neglijate nici îmbătrânirea populației, nici cifra de peste 5 milioane de pensionari.

Nici măcar statistic nu stăm pe roze. Căci în realitate...

Mai ieri, la Școala din Archiud, un fost elev se lăuda că în vremea lui, în clasa a VIII-a, erau patru clase paralele. Acum nu mai există deloc clase de gimnaziu, iar numărul celor din clasele I-IV e cât în două clase de a VIII-a de altădată.

Puține mai sunt familiile tinere care își mai doresc mai mult de 1 copil și, oricum, nu și-l doresc foarte repede, cel puțin până ajung să se așeze undeva locului, să aibă o locuință, chiar și o huliță de garsonieră „cutie de chibrituri”, de „proveniență” comunistă.

Cineva ar trebui să facă niște calcule în privința populației României. Se pare că, totuși, concediile de maternitate/paternitate de 2 ani, indemnizațiile care se primesc nu sunt suficient de „attractive” pentru cei care se gândesc să aibă copii. Cât despre alocațiile pentru copii, ce să mai vorbim, ele sunt ridice.

E adevărat, ceea ce se întâmplă în România li se întâmplă și altora. Și alții se gândesc la populația țării lor, chiar dacă „Decrete 770” nu intră în calcule!

Iată, spaniolii, dau, de curând, 2500 euro pentru fiecare nou născut în Spania, cu condiția ca părinții să fi avut cel puțin doi ani de rezidență în această țară.

Să vedem dacă vor apărea „decreței” spanioli, dacă 2500 de euro e suficient pentru o familie să-și dorească să aibă un copil. Iar copiii să fie făcuți din dragoste!

MAREA CA O MIREASĂ PĂRĂSITĂ

N-am mai fost pe litoralul românesc din 1980. Decepționat, mi-am spus atunci că mă voi mai întoarce atunci când voi afla că a dispărut mizeria, aglomerația, mârlnănia, când marea va fi cu adevărat ospitalieră.

Întâmplător și fără voia mea, am ajuns în aceste zile pe litoralul românesc. Sigur, la mijlocul lui septembrie nu mă așteptam la mari minuni, nefiind o perioadă ideală pentru mare. Cei mai mulți și-au consumat concediile, litoralul mai încearcă să dea o gură de oxigen mai ales celor cu bani mai puțini, care profită de tot felul de programe și de reduceri.

Am sperat, plecând de la declarațiile sforăitoare ale unor hotelieri de pe litoralul românesc că „i-am bătut” anul acesta pe bulgari, că nivelul de ocupare a fost maxim etc. etc. că, într-adevăr, s-a produs un miracol și litoralul românesc a intrat în rând cu lumea bună a litoralelor.

Dezamăgirea a fost însă invers proporțională cu iluziile pe care mi le-am făcut. Plajele erau mai mult goale, cu puțini rătăciți și sfidători ai soarelui cu dinți, ai apei mai puțin prietenoase – ca să nu spun reci –, ai vântului care te îndeamnă mai degrabă să te îmbraci ca într-o stațiune montană...

Și poate că aș fi trecut peste toate acestea și aș fi acceptat și puținul pe care-l poate oferi litoralul românesc în, cum se zice, extrasezon. M-a împiedicat însă în primul rând plaja, rămasă ca după o nuntă în stradă: gunoaie de tot felul peste tot, aproape că mi-e și silă să enumăr conținutul acestora. Oricum, tronează nestânjenite algele împinse spre țărm, ca o barieră verde inacceptabil de trecut, între plajă și mare.

Imaginea e mai degrabă de plajă părăsită, pe unde n-a mai trecut de multă vreme picior de gospodar, darmite mână...

În restaurante, predomină chelnerii plictisiți, obosiți, care se poartă de parcă ar întreba: de ce n-ați stat pe la casele

voastre, ce mai căutați aici? Puțini clienți curajoși trebuie să fie răbdători și înțelegători cu aceste specimene care și-au greșit cariera! Se poartă de parcă clienții ar trebui să fie la dispoziția lor. Și nu vorbesc de „accidente”, „cazuri particulare”.

Trebuie să fii, acum, pe litoralul românesc, un mare romantic, să fii cu capul în ori, să privește imensitatea mării, să asculți muzica valurilor etc., făcând abstracție de „decorul” civilizației.

Încerc să cred că totul n-a fost decât un vis urât, că trebuie să mă trezesc.

Am încercat să mă trezesc și am dat o fugă până la Nisipurile de Aur, până la Balcik, în Bulgaria. Am ajuns, din toate punctele de vedere, într-o altă țară. Cu plaje amenajate la nivel occidental, curate, într-o atmosferă primitoare.

Tot ca într-un vis, din care trebuie să mă trezesc.

Îmi rămâne, stăruitoare, o întrebare veche: voi prinde oare vara în care să fiu nerăbdător să plec pe litoralul românesc?

BINE-AȚI VENIT – LA REVEDERE!

De o vreme nu doar iarna, nu doar catastrofele ne iau prin surprindere, pe nepregătite.

A început un nou an de învățământ, dar pentru mulți dintre aceia care ar fi trebuit să-și dea seama, încă din 15 iunie, că totuși, în 17 septembrie, vor începe cursurile, începerea școlii i-a luat prin surprindere. Numai așa se explică de ce bună parte din sumele care au fost alocate de la buget pentru pregătirea localurilor de școală – reparații, modernizări etc. – nu doar că n-au fost cheltuiți în totalitate, dar în unele situații nici nu s-a atins nimeni de acești bani. Cei mai mulți se ascund după metodologia greoaie de organizare a licitațiilor pentru lucrările la școli. Ce-i drept, pentru unii dintre cei care s-au apucat din timp de treabă, utilizarea banilor a fost adevărată risipă, bani aruncați pe fereastră pentru construirea unor spații sanitare la prețuri de vile ultraluxoase. S-a aruncat puțin praf în ochi și unii administratori au început să fie anchetați pentru deturnare de fonduri, se va găsi un acar Păun și cu asta, basta.

Nu-i de mirare, la cât interes s-a manifestat pentru pregătirea în bune condiții a noului an școlar că numărul școlilor care n-au primit autorizație de funcționare e impresionant. Dar, cum în România se poate orice, aceste școli vor funcționa și așa și nimeni nu va fi sancționat pentru aceasta, se vor invoca, firește, cauze obiective și se va pune în față „interesul elevilor”.

După ce trecem peste „partea materială” a chestiunii, nu putem să ne prefacem că nu vedem „resursa umană”, că există o criză de dascăli calificați, că numărul celor necalificați, mulți admiși în învățământ la mustață, pentru a fi acoperite catedrele, e în creștere îngrijorătoare. Pe de altă parte, e greu de ademenit

pe cineva să lucreze în învățământ, să urmeze o facultate de profil, cu salariile pe care le au profesorii.

Pentru părinți, începerea școlii a fost și un atentat la buzunar, sumele pe care au trebuit să le plătească pentru îmbrăcăminte, rechizite etc. nefiind de neglijat. Pentru cei mai mulți. Unii își trimit deja copiii la școală în limuzine sfidătoare pentru ceilalți colegi la doar cei 18 anișori ai odraslelor de bani gata și cu permisul de conducere asigurat... la termen.

Pe copii, dincolo de emoții, nostalgii, îi așteaptă „laptele și cornul”, pentru unii o palidă consolare la condițiile materiale modeste ale familiilor lor.

Un nou an școlar a pornit la drum. Spun asta pentru că după mult-puținul care se investește în tână generație în țară, atunci când vârsta o va permite, aceștia vor lua drumurile Italiei, Spaniei, Irlandei, Germaniei ș.a.m.d., gata pregătiți să contribuie la creșterea propriei bunăstări și a țărilor în care-și vor căuta scăpare.

Iar la noi, într-o hemoragie previzibilă, vor veni forțe de muncă din est. Și pentru a nu fi suspectat de cine știe ce atitudine, înțelegeți prin est ceea ce vreți.

Nu mi-e drag să văd lucrurile în negru, dar mi s-au terminat culorile celelalte!

INIMA REGINEI MARIA

N-am trecut de multe ori prin Balcic, dar niciodată nu mi-am făcut timp să vizitez reședința de pe Malul Mării Negre a reginei Maria. Știam că locul este unul „regal” și la propriu și la figurat, iar că gusturile reginei Maria în materie de frumos, de artă erau cu adevărat rafinate.

Am văzut Balcicul într-o „spărtură” a toamnei, cu soare mult, cu un cer limpezit de câteva zile de ploi. Grădina Botanică ce străjuie Castelul reginei Maria e, cu siguranță, un colț de Rai.

N-am căutat inima reginei Maria, deși ea era peste tot. „Cer, spunea regina Maria, în Testamentul din 1933, ca inima să-mi fie scoasă din trup, pusă într-o casetă prețioasă de bijuterii (pe care o las eu) și îngropată în micuța Stella Maris, la Balcic, bisericuța simplă cu vedere la mare”.

Fizic, n-a stat mult aici, pentru că, după moartea reginei, la Sinaia, la 18 iulie 1938, inima, deși îngropată în bisericuța din apropierea Castelului, a fost dusă la Castelul Bran, (apropiind-o de trup, îngropat la Curtea de Argeș) alt loc drag reginei, într-o bisericuță veche adusă din Lueriu, județul Mureș, pentru că în 1940 România a pierdut Cadrilaterul, în favoarea Bulgariei.

Inima reginei Maria, după descrierea unei moldovence bătrâne, în perioada primului război mondial, era "rotundă, roșie și plină de dragoste". Și cum ar fi putut fi altfel o inimă în care s-a zămislit acel mic Paradis de pe malul mării?

Zbuciumul inimii reginei Maria a continuat și după moartea sa. Medicii care i-au făcut autopsia trupului neînsuflețit al reginei, au tratat-o cu formol și au pus-o într-o casetă octogonală de argint, învelită în drapelele României și Marii Britanii și pusă într-o altă casetă din argint aurit, ornamentată cu peste 300 de pietre prețioase, realizată de un

bijutier parizian, fiind primită în dar de la „Doamnele Române”, atunci

Când principesa Maria a venit prima oară în România.

De la Cotroceni, inima a ajuns, testamentar, la Balcic, de aici a fost readusă la Bran, din bisericuță a fost mutată în 1941 într-o firdă (devenită capelă) săpată într-o stâncă la Măgura Branului. În 1968, cu concursul directorului de atunci al Muzeului Bran, a fost profanat mormântul, caseta a ajuns inițial în Casa de bani a Muzeului Bran, apoi, în 1971, la Muzeul Național al României, unde au fost „valorificate” cele două casete de argint, în timp ce inima, într-o stare nu foarte bună de conservare, a ajuns într-o cutie de plastic, uitată de lume în depozit, până azi.

Am înțeles că cele două casete fac parte din tezaurul României. Mi-e greu însă să înțeleg nepăsarea atâtor inimi negre față de o inimă „mai mare decât trupul”, cum ar spune Nichita Stănescu.

Inima reginei Maria este și ea parte a Tezaurului românesc!

STRUGURI ACRI

Toamna, pe vremea aceasta, în anii de liceu, încă nepătrunși de mirosul de cerneală tipografică proaspătă al manualelor (nealternative și gratuite), pe care le puneam deoparte din prima zi de școală, eram, de regulă, prin livezi, podgorii sau lanuri de porumb, în ceea ce eufemistic, se numea „practică agricolă”. Fie că eram „navetiști”, fie că eram cazați în dormitoarele comune ale I.A.S.-urilor, într-un fel, ne bucuram de prelungirea, chiar și prin muncă, a vacanței, fără să ne sperie prea tare perspectiva aglomerării programei la reluarea cursurilor. Nici nu era treaba noastră, ci a dascălilor, să-și replanifice orele.

Dincolo de efortul fizic, pentru unii dintre noi, mai puțin obișnuiți cu munca, percepția generală era de „tabără”, ocazie bună de a fi împreună colegi de clasă, de liceu, fără grija învățatului. Ba chiar cu câte-o scurtă discotecă, o țigară fumată pe ascuns, un gât de tărie și gata, sentimentul „vacanței”, al libertății era asigurat!

Strâmbam din nas când trebuia să mergem la cules de porumb sau chiar la scos de cartofi, dar culesul merelor, mai ales în fermele Sigmirului, sau al strugurilor la Lechința, erau primite cu entuziasm.

Pe lângă pic-nicurile ad hoc la iarbă verde, între rândurile de pomi fructiferi sau de viță de vie, cu slănină prăjită, mai am în memoria olfactivă miros de mere coapte în jar, cu sfârâitul lor, cu aburii cu parfum de mere coapte.

Pe lângă sprijinul real pe care îl reprezentam pentru viticultori sau pomicultori, existând o criză a forței de muncă în agricultură, (industrializarea a înghițit grosul forței de muncă, mai ales tinere!), reușind să-și culeagă cu noi în timp util roadele, înainte de venirea înghețului, mai în glumă, mai în serios, eram „educați prin muncă și pentru muncă”! Ba mai și primeam la final niște bănuți, care, cel mai adesea, se

transformau într-un avans la excursiile pe care le făceam în fiecare vară prin țară cu dirigintele nostru, prof. Livius Gubesch.

Ar fi o mare îndrăzneală pentru cineva, azi, să propună efectuarea de „practică agricolă”! Cine ar îndrăzni „să exploateze” copiii? Ar fi vai și amar, cât de repede ar sări în ajutor Protecția copilului!

Pe de altă parte, unde ar mai putea face „practică agricolă” elevii? Livezile de altădată sunt, multe dintre ele, zone rezidențiale, cu vile care răsar peste noapte printre pomii fructiferi, decimați cu elan capitalist! Oricum, livezile au îmbătrânit, s-au îmbolnăvit, neîngrijite, astfel că ele au ajuns, în bună măsură, cel mult lemn de foc.

Iar noi am început să ne obișnuim cu fructe din Turcia, Spania, Grecia, Israel etc., chiar dacă gustul acestora este incomparabil cu al fructelor noastre, de altădată.

Podgoriile Lechinței sunt, cele mai multe dintre ele, pustiite, nici pentru pășunat nefiind prea bune. În schimb, vinul franțuzesc, spaniol, italian, care ajunge pe mesele noastre, ne dă măcar sentimentul că suntem... europeni.

În plus, degeaba se alarmează europenii, avertizând că trebuie să înlocuim nu știu ce viță de vie tradițională, cu una agreată în Europa. Pot să stea liniștiți. Nu mai sunt necesare nici un fel de măsuri. Ne-am distrus singuri, într-o românească inconștientă, multe dintre bogățiile noastre tradiționale, inclusiv viile.

Strugurii noștri sunt acri.

„SPECTACOLE” ÎN AFARA STADIOANELOR

La începutul anilor nouăzeci, am fost invitat, la San Francisco, la un meci de baseball, între două echipe celebre: „Giants” (Uriașii) din San Francisco și „Reds” (Roșii) din Connecticut. Trebuie să recunosc că eram absolut ignorant în materie de baseball și nici nu dădeam semne că m-ar interesa acest sport. Și, oricum, nu mă preocupa deloc rezultatul.

N-am refuzat însă invitația, pentru că, nici în țară, când mergeam la stadion, nu o făceam interesat de ceea ce se întâmplă pe teren cât eram interesat de ceea ce se petrecea în tribune. Îmi plăcea să studiez oamenii în vacarmul colectiv al atașamentului față de echipa favorită, să văd cum se descătușează energii, pasiuni, ba chiar patimi.

Mi s-a spus că trebuie să mergem cu câteva ore înainte de începerea meciului, nu pentru a ne putea găsi un loc, oricum, aveam biletele achiziționate din timp, ci pentru a participa la „spectacolul” dinafara stadionului înainte de începerea meciului. Un astfel de meci era un eveniment important pentru comunitatea locală și pentru că el era pretextul unor întâlniri de socializare, de comunicare. Prieteni, colegi, se întâlneau în parcările din preajma stadionului ca la iarbă verde, la un picnic colectiv. Era pentru ei una dintre puținele modalități de a se apropia. Parcărilor erau înțesate de lume, cu miile (în stadion, la meci, aveau să fie 38 de mii), chefuind în toată regula, ospătându-se pe cinste, încălzindu-se înaintea meciului. Era o bună dispoziție generalizată. Stadionul avea să devină un vulcan încins, cu astfel de spectatori.

Pentru mine era un spectacol inedit și îmi venea greu să accept că atâta puzderie de lume găsea în acele parcări loc de... campat. Erau și mâncare și băutură din belșug, fie adusă de-acasă, fie oferită de vânzători ambulanți, care treceau printre

rândurile de mașini făcându-și reclamă produselor. În cel mai pur stil balcanic, ca și cum, dacă n-ai fi luat și de la ei ceva, ar fi pierdut favoriții tăi. Cu toate acestea nu era bâlci, nimeni nu se întrecea în a-i face pe alții să asculte muzica lui favorită. Parcă toată lumea respecta pe toată lumea, nimeni nu vroia să deranjeze pe nimeni. Ceea ce-i una pe toți era solidaritatea de suporteri, care pe stadion s-a dovedit a fi de nestăvilit. Interesant era că familiile cu copii aveau sectoare delimitate de ale celorlalți, în tribune, unde erau interzise băuturile alcoolice.

Au câștigat, până la urma, „Giants”, e mai puțin important acest lucru.

Ceea ce vreau eu să remarc (sigur, compararea cu americanii nu e în avantajul nostru, nicicum) e că la americani un meci e un spectacol, cu tot ce e înainte, în timpul și după meci, în timp ce la noi totul pare o luptă. Te lupti să mai găsești un loc de parcare cât mai aproape de stadion, nici prea aproape, ca să nu-ți devină mașina victimă a dezlănțuirii fanilor după meci. Te lupti să-ți găsești un loc pe stadion unde să nu te trezești cu o petardă în cap. Te lupti să scapi cât mai repede din îmbulzeala de după meci... Să nu fi șifonat prea tare, și la propriu și la figurat.

În anii de liceu mergeam la „Progresul” la meciurile Gloriei. Mergeam ca la un spectacol. Când văd ce se întâmplă azi în jurul stadioanelor, în timpul meciurilor și după, îmi vine să mă apuc de șah sau de pescuit.

Că doar nu pot pleca chiar toți în America, trebuie să mai rămână cineva și în țara asta!

POVESTEA PĂRULUI

Cine nu cunoaște o vorbă din bătrâni: „părul lung și mintea scurtă”? N-am văzut niciodată vreo legătură între păr și minte, cu toate acestea însă, pentru a avea „mintea lungă”, dirigintele nostru din liceu, prof. Livius Gubesch, ne cam tunde „la zero”, pentru vini mai mult sau mai puțin reale, iar dacă nu ni se găsea vreo vină, tot nu aveam șanse să ne crească prea mult podoaba capilară, pe care o prezentam adesea la control (la opt fără zece minute și zece secunde!), încercând s-o salvăm prin tot felul de metode... empirice!

Era, totuși, o perioadă în care erau tunși la zero pușcăriașii! Nici că se putea pedeapsă mai mare pentru „păcatele tinereții” noastre de liceeni decât tunsul la zero. Era o rușine aproape imposibil de suportat. Care ne ținea, oricum, mai mult în casă, la învățat, casă avem... mintea lungă, la părul nostru scurt.

Ca „răzbunare”, în toți anii de facultate am purtat plete lungi, de hippies. Ne-a mai „răzbunat” și moda unor ani, când tunsoarea „zero” câștiga foarte mulți adepți!

Azi, a fi tuns zero înseamnă să fii șmecher de șmecher. Oricum, nu mai contează „cât de lung ai părul, ci contează cât de mult gândești”, cum ar spune Florian Pitiș.

Dar părul își are, oricum, poveștile lui. Una dintre ele e de... Guinness Book. Susanne e originară din România, stabilindu-se după '90 în Germania. Ne-am cunoscut înainte de a pleca din țară și a încercat să ia din nou legătura cu mine, legat de „povestea părului”. În 2001, a intrat în Cartea recordurilor cu cel mai lung păr din lume. A ajuns vedetă, a apărut la TV, a câștigat bani buni din părul ei lung, care-i atârna ca un voal de mireasă. S-a întâmplat la un moment dat ceva ce i-a întors viața pe dos. După ce i-a fost tratat părul înaintea unei emisiuni TV, ca să aibă mai multă strălucire, la prima spălare, părul ei a început să se cârlionțeze, să fie practic

aproape imposibil de întreținut. Ceea ce i-a adus nu doar disconfort ci și pierderea unor câștiguri deloc nesemnificative. Deși și-a tăiat părul, deși l-a tratat în fel și chip, încă n-a reușit să-l „îmblânzească”, nici să-l poată readuce la perspectiva vreunui nou record. Totul nu mai e decât o trist-frumoasă amintire.

Dacă tot nu mai poate avea cel mai lung păr din lume, Susanne s-a decis să scrie povestea părului ei. Nu va fi cea mai lungă „poveste a părului”, deși, cine știe, nu cunosc să fi scris cineva o poveste despre păr. Nici lungă nici scurtă.

Când o va termina de scris va tipări-o în țară natală și o va lansa aici, căci gândul de a avea cel mai lung păr din lume i-a venit aici, admirând părul fetelor de altădată de la țară.

Părul ei s-ar putea, astfel, să mai dea încă o dată, roade!

MOȘTENIRE

Trăim sub teroarea „moștenirii”. Sub toate aspectele. Suntem, dintru început, ceea ce primim ca *moștenire* genetică de la cei care ne-au dat viață și care, la rândul lor, au venit cu *moștenirea* lor. Moștenim și bune și rele. Nu prea putem alege!

Ceea ce facem cu moștenirea e însă o altă problemă. Putem, deopotrivă, s-o valorificăm, dar și s-o risipim, să nu profităm de datele ei. Ne putem bate, conștient sau nu, joc de ea.

Moștenirile materiale sunt altceva și parcă ele ne preocupă prioritar. Ele sunt cele care nasc cele mai mari patimi, tensiuni, chiar dispute/lupte. Frații ajung să se înfrunte până la dușmănie, adesea până la crimă pentru o biată moștenire.

Dincolo de conținutul juridic, multe moșteniri frizează ridicolul, absurdul, prin felul în care sunt făcute revendicarea acestora. Cum aş numi astfel, pretențiile unui moștenitor literar de a-i fi plătite sume importante ca despăgubiri morale pentru că o editură a publicat câteva poeme ale părintelui său într-o antologie? Nu militez pentru nerespectarea drepturilor de autor, editura avea această obligație de a solicita acordul de tipărire a acelor texte, dar nici să fi hămesit și să ceri averi, pentru un gând bun al unui editor! Dar pentru „crima” de a edita câteva poezii nu știu dacă chiar trebuie luat capul cuiva!

Ce să mai vorbim de un pic de generozitate!?

Dar există și moșteniri ciudate, care par mai degrabă ficțiuni literare.

Un sticlar care a trebuit să intre în șomaj dintr-o fabrică de sticlă falimentară s-a decis să-și ia viața în propriile mâini și să-și facă propria fabrică de sticlă, el neavând altă avere decât pasiunea pentru a modela sticla. Cum l-a început de drum era cu bani puțini, a solicitat unui fost coleg sticlar care se pensionase, sculele lui. Acesta n-a vrut însă să-i dea sculele,

deși perspectiva de a se apuca și el de o afacere în domeniu era nulă.

Peste niște ani, sticlarul nostru a ajuns nu doar un prosper om de afaceri ci și un renumit artist sticlar, autor de veritabile obiecte de artă din sticlă.

Într-o zi s-a trezit la atelier cu fostul lui coleg sticlar, care i-a înmănat un „certificat de moștenitor”, scris caligrafic, prin care-i dăruia toate sculele lui de sticlar. N-a făcut-o altădată nici din zgârcenie, nici din egoism, nici din invidie, ci dintr-un elementar sentiment uman: nu se putea despărți de sculele cu care a muncit o viață.

Cum vedea aproape „capătul tunelului” a decis să-și lase moștenirea sa colegului sticlar. Cu tot respectul pentru ceea ce ajunse să facă.

Și n-a pretins nimic pentru „moștenirea” sa. Decât puțină înțelegere!

RĂTĂCIT ÎN TRAFIC

Una dintre maladiile societății moderne este aglomerarea traficului auto, cu toate consecințele ce decurg de aici: timp pierdut, bani în plus cheltuiți stres, nervi etc. etc. Și nu sunt semne că lucrurile se vor îndrepta degrabă. Nici la noi, nici aiurea. Cu tot miracolul numit GPS, care mai poate ajuta pe unii să nu se rătăcească sau să evite zonele aglomerate.

Nu vorbesc de New York, nici de Paris sau Londra, unde am rămas adesea blocat în trafic, ci de dragul nostru București, în care am parcurs distanța de la Otopeni la Muzeul Satului, nici zece km, în 70 de minute. Și puteam să mă declar fericit fiindcă, mi s-a spus, adesea e și mai rău și nu doar pe acele artere, ci pe multe din București. Sigur, mi se va replica, sunt multe străzi în reparații, trasee deviate, multe sensuri unice, multe ore de vârf. E ceva adevăr în toate acestea. Mai sunt și accidente, mai ușoare sau mai grave, ne mai țin și ele pe loc, în trafic... Mai sunt și restricțiile de viteză, mai sunt și condițiile meteo, atâția dușmani ai bunului mers pe patru roți. Să mai vorbim de șoferi indisciplinați sau de șmecheri, care în orice condiții mai încearcă să se strecoare de pe o bandă pe alta, mai câștigând... câțiva metri.

Nici orașele mai mici nu sunt scutite de „binefacerile” șofatului în condițiile în care, dacă străzile nu mai pot fi lărgite, numărul mașinilor e în continuă și alarmantă creștere.

Și părem din ce în ce mai neputincioși în fața acestei situații! Cât despre sporul nostru în a construi autostrăzi, ce să mai vorbim? Așa s-ar mai putea decongestiona unele trasee, s-ar putea fluidiza, dar noi mai mult vorbim despre autostrăzi decât să le construim, făcând și din acest obiectiv mijloc electoral, de imagine etc.

Pe lângă toate acestea, oricum, o să vină iarna, o să ne ia, ca întotdeauna, pe nepregătite.

Cele mai hazoase scene care ne așteaptă de acum încolo sunt cele în care mașinile sunt... depășite pe trotuar de pietoni, care au mai mare spor decât zeii șoselelor. Și nici nu primesc amenzi, nici nu acumulează puncte și nici nu le suspendă nimeni dreptul de a merge pe jos.

Ce-i de făcut? Nu e doar o problemă a noastră, a românilor. Îmi amintesc că în New York coordonarea semafoarelor era/este în așa fel concepută, încât, cu puțină șansă poți prinde toate semafoarele pe verde. Dar dacă unul e mai adormit în trafic, mai nepriceput etc., dacă altul nu ține ritmul, încetul cu încetul se creează blocajele.

Craig Davis, fizician la Universitatea Michigan, crede că "Dacă fiecare ar fi un bun cetățean și s-ar mișca numai atunci când îi spun semafoarele să o facă, traficul ar fi mult mai fluid", că la mijloc "Este vorba de știința complexității. În dinamica unui grup mare se întâmplă lucruri speciale din cauză că fiecare individ încearcă să maximizeze propriul beneficiu."

Orice teorie poate fi luată în calcul. Dar realitatea depășește orice teorie în privința sufocării traficului. Și pe stânga și pe dreapta.

CHAMBORD, MON AMOUR

Când am văzut prima dată castelul Chambord, din Franța, am avut cel mai acut sentiment al ficțiunii. Nu mi s-a părut că acea construcție e reală, că e pe pământ, ci că mă aflu într-un basm. Cu feți frumoși și Ilene cosânzene, cu zmei, cu tot tacâmul... Se spune chiar că Charles Perrault, după ce a vizitat Chambordul, impresionat de ceea ce oferea acesta, a valorificat în basmul său "Frumoasa din pădurea adormită" câte ceva din ambianța creată de castel. Atât de fascinat am fost și eu încât, oricât de mare împătimit al jurnalelor de călătorie sunt, mi-am spus că pentru acest castel nu se găsesc cuvinte pe „acest tărâm” și am refuzat să scriu despre el. Cuvintele sunt și prea puține și prea sărace pentru a vorbi despre măreția acestui castel - la simpla privire a lui, dinafară, fără să mai iei în calcul și istoria care o duce cu sine de secole. Puține superlative nu i-au fost puse ca stindard. Până la „regele castelelor”, sau „delir arhitectonic”, (440 de camere, 365 șeminee, 83 de scări!) de care se spune că ar fi „vinovat” chiar Leonardo da Vinci, care ar fi conceput planurile impozantei construcții.

Construit între 1519 și 1537, la inițiativa regelui François I și încheiat de Henry II, („terminat” e un fel de a zice, pentru că lucrări s-au mai efectuat și în secolul al XVII-lea și planul construcției nu a fost întru totul finalizat!) castelul se distinge prin monumentalitate, prin simetrii spectaculoase, ornamentații seducătoare la corpul central, donjonul, ca și la cele patru turnuri ale sale. E impunător prin sine, ca și construcție, dar și prin întreg ansamblul peisagistic de care este înconjurat și din care s-a „hrănit” până la a fi numit și „castel al vânătorii”, mărturie stând și zecile de trofee de vânătoare expuse în castel, ca și picturile reprezentând scene de vânătoare.

S-a dorit chiar să-i fie adusă și Loara aproape de el și n-ar fi lipsit mult ca aceasta să-i fie oglindă. Doar probleme de ordin financiar au lăsat Loara în albia ei de veacuri.

Castelul nu a fost locuit în permanență, dar cei care l-au locuit în timp au însemnat la rândul lor mult în istoria Franței. Paturi celebre, tapete cusute cu fir de aur, candelabre, tablouri, coloane în stil ionic și doric, cariatide, galerii – un „inventar” minimal menit să sporească faima castelului. Salamandra, emblema castelului, se regăsește aproape peste tot, sculptată în lemnul ușilor sau în ornamentația bolților unor încăperi, ca și F-ul inițială a numelui celui care a făcut din vis realitate.

Dintre cei care-și leagă numele de acest castel, se detașează Moliere, căruia i s-a prezentat aici piesa „Burghezul gentilom”, în 1650, pentru regele Ludovic al XIV-lea

Franța fără Chambord nu ar fi Franța, cum ea e de neimaginat fără Turnul Eiffel sau Muzeul Luvru sau Arcul de Triumf, devenite simboluri naționale.

Chambord însă nu e doar simbolul regal al unei... republici, ci și marca unei epoci artistice, Renașterea. Un labirint arhitectural.

El a reușit să se impună în contemporaneitatea sa și peste timpuri, prin măreția sa, așa cum și-au dorit artizanii lui.

S-a ajuns până acolo încât să se spună că cine n-a văzut Chambordul n-a văzut Franța, dar nici nu va putea să creadă vreodată în basme.

Chiar, cine mai crede în basme?

BISERICA LA TV

În copilărie, ascultam slujbele religioase transmise de Radio Europa liberă. O făceam cu naturalețe, fără vreo teamă de ceva sau cineva. Radioul mergea „tare”, slujba fiind ascultată nu în locul celei de la biserică, ci ca un fel de prefață a ei, pentru că slujba la biserica din sat începea mai târziu.

Era singura formulă media la care aveam acces pe teme religioase.

După 1990, posturile publice naționale, atât radioul cât și televiziunea, au inclus în programele lor și emisiuni pe teme religioase. Nici de această dată n-am văzut în emisiunile religioase, inclusiv liturghii transmise în direct, o „concurență” pentru credincioșii practicanți, pentru cei care duminicile și la celelalte sărbători religioase umplu, adesea până la refuz, bisericile.

Cine ar fi crezut însă că biserica va manifesta un interes atât de mare pentru media de ... specialitate? Au apărut edituri, publicații, studiouri de radio, chiar programe TV. Bisericile au site-uri pe Internet. Biserica nu a avut de ales. Ea a trebuit să se adapteze civilizației media, să răspundă așteptărilor credincioșilor.

Trinitas TV este un vârf al asumării mijloacelor de informare în masă de către biserica ortodoxă română. Postul are un precedent, pe spațiul Mitropoliei Moldovei, acolo unde PF Daniel, actualul patriarh al României a păstorit ca mitropolit.

Trinitas TV a ales formula maximală pentru a ajunge la cei interesați: transmiterea programelor prin satelit, ceea ce va veni în sprijinul tuturor românilor ortodocși, împrăștiati prin toată lumea și pentru care nevoile de cult întâmpină multe obstacole.

Cred că e greu de contestat, de cei cu bună credință, necesitatea funcționării acestui post TV. Să ne gândim nu doar

la faptul că biserica ortodoxă se va regăsi aici cu toate problemele ei, dar ea, biserica, va putea ajunge și la cei pentru care deplasarea la biserică a devenit dificilă: bătrâni, bolnavi etc.

O astfel de televiziune va putea face nu doar cateheză („să explicăm oamenilor, pe înțelesul lor, tainele credinței”, după cum declară părintele Constantin Stoica, consilier patriarhal), ci va putea promova valorile credinței, va putea netezi căile ecumenismului.

Trinitas TV va putea aduce biserica în casă pentru cei pentru care drumul spre biserică, din diverse pricini, a devenit imposibil, dar va oferi o deschidere mai mare pentru cei care sunt interesați să afle despre biserică nu doar ce se întâmplă în interiorul ei ci și în afara ei, pentru cei interesați ce se întâmplă în sufletele credincioșilor, prin emisiunile TV care vor fi promovate.

Sigur, vor apărea multe probleme, pentru că un astfel de post TV este în căutarea propriei identități și va trebui și să identifice surse de finanțare, pentru că funcționarea sa va însemna o cheltuială substanțială.

Trinitas TV a pornit la drum cu multă îndrăzneală, cu ambiție și cu multă... credință.

E un semn că biserica ortodoxă română, prin noul Patriarh, face pași spre modernizare, în sensul cel mai bun al termenului. Dincolo de ceea ce înseamnă tradiție, biserica ortodoxă română se pare că țintește să fie o biserică „veche”, în sens istoric, dar nouă, modernă, pe măsura unui secol care, dacă îl urmăm pe Malraux, pentru că există, nu poate fi decât religios.

ETICHETA

Eram, în iunie 1990, în SUA. Americanii își făcuseră o anume impresie despre mine și despre români, din „poveștile” mele. Erau impresionați de sacrificiul făcut de români pentru a scăpa de teroarea roșie. Ne priveau cu admirație și respect.

Evenimentele din iunie din Piața Universității din București au deschis prima pagină a multor programe de știri. Imagini de o sălbăticie inimaginabilă. De un primitivism demn de cine știe ce țări din lumea a treia.

O jumătate de zi ne-am văzut fiecare de treabă, tăcuți, fiecare ferindu-se să deschidă discuția, mai ales despre ce se întâmpla la noi.

Tot americanii au spart gheața, în primul rând îngrijorați de perspectiva de a se întoarce comuniștii și de a se instala din nou un regim de dictatură. Până la urmă ne-am lămurit, am explicat în stânga și în dreapta ce a fost cu „fenomenul Piața Universității”, cum au ajuns minerii acolo, de fragilitatea democrației, de lipsa unei coerențe politice, de lipsa de experiență a noii puteri etc. etc. am ținut adevărate conferințe pentru a-i convinge că nu aceia sunt românii, că nu aceea era marca noastră de identitate, că alții și altfel sunt românii în marea lor majoritate.

Dar se pusese o etichetă și e foarte greu de înlocuit cu alta, mai ales când informațiile sunt și puține și unilaterale. După imaginile din decembrie 1989, cele din iunie 1990 făceau ca eroismul să fie înlocuit cu violența primitivă.

La sfârșit de octombrie 2007, o altă etichetă se aplică și-și consolidează poziția pe chipul românilor: sunt criminali periculoși. Prea puțini fac distincții etnice, criminalul de la Roma este român și cine ar putea contesta acest lucru? După o serie de evenimente care i-au avut pe români protagoniști în străinătate, de la furturi, violuri, răpiri etc., a venit picătura care a umplut paharul. Sigur, criminalul își va primi pedeapsa.

Guvernul italian va crește în ochii propriului popor pentru grija pe care o manifestă pentru cetățeanul italian, va exploata circumstanțele și va face curățenie. Infractorii vor fi măturați de prin Italia, indiferent de ce națiune ar fi.

Dar cei care vor suferi din toate acestea vor fi românii onești care și-au găsit de lucru în Italia și care muncesc cu trudă să câștige un ban mai bun decât cel pe care l-ar fi putut câștiga acasă. Fiindcă nimeni nu a plecat din țară de prea mult bine, ci, dimpotrivă.

Dar ei sunt români și eticheta aplicată fără discernământ românilor va fi o cruce pe care vor trebui să ducă ei în spate. Să-i convingă pe italieni, pe englezi, pe germani, pe spanioli, pe cine vreți, că criminalii n-au etnie și că, dacă un român a comis o crimă odioasă în Italia, nu toți românii trebuie priviți ca potențiali infractori. Își au și italienii mafioții lor, criminalii lor, de care fac mai puțin caz, pentru că sunt ai lor.

Percepția cotidiană însă a fost marcată de amploarea reacției la crima din Roma. Îți e greu, acum, să fii român în propria țară, dar și mai greu să fii român aiurea în lume.

Există o sintagmă care a făcut carieră, inclusiv emisiuni TV: „Mândria de a fi români”. Ce facem cu ea?

LUPUL MORALIST ȘI TVR

Citesc și mă cruceșc: „Jos labele de pe TVR”. Nu că n-ar fi necesar ca această instituție publică să fie publică, iar independența ei să fie vizibilă de oriunde ar fi privită, ci că acest slogan vine de la cineva care și-a întins labele peste TVR ca și cum ar fi fost propria moșie: Alina Mungiu-Pippidi. Cocoțată acolo pe scara CDR, de cum a ajuns șefă la Știri, Alina Mungiu-Pippidi, nu doar că a tăiat și-a spânzurat după cum o tăia capul, dar s-a dovedit și un soldat servil înregimentat politicii cederiste până-n măduva oaselor.

Prima realizare a ei în TVR, la Știri, a fost să instaureze teroarea, amenințând în stânga și în dreapta cu datul afară. Iar acel „dat afară” viza, după opinia ei, pe cei care au „colaborat” cu vechile „puteri”. Prin astfel de intenții ea nu demonstra altceva decât că vroia să înlocuiască „supușii” din TVR „ai lor” cu supușii „noștri”. Nu conta valoarea, profesionalismul, ci să fie „de-ai noștri”, de-ai CDR-ului, care să poată fi ușor manipulați, să fie ascultători. Îi putea tot ce nu era „europenist”, iar de „național” i se făcea scârbă!

Mi-a inventat vini pentru a mă da și pe mine afară de la TVR, singura pe care și-a pus-o în practică a fost să mă sancționeze cu 10% pe o lună pentru că operatorul meu, Fuzesi Dominic, nu filmase cum trebuia, și într-un interviu m-a „prins” și pe mine în cadru cu Gyorgy Frunda, ori pentru ea era de neconceput așa ceva. Nu l-a iertat nici pe operator, căci, de, „vina” principală era a lui!

Mi-a transmis printr-o slugă că ar trebui să-mi dau demisia, dar i-am transmis înapoi că poate să-și dea ea demisia. Nu știa că, membru supleant în Consiliul de administrație fiind, eram protejat ca salariat al TVR. Până la urmă și-a dat ea demisia, după ce a mârjnit TVR-ul cu slugărnici politică pe care nu i-o mai acceptau nici cei în slujba cărora se puseră. Era prea

evidentă imixtiunea politicului prin pârgھیile știrilor cârmuite de alina Mungiu-Pippidi.

Tocmai ea să vină, lup moralist, să ceară să se ia etichete de pe TVR. Cu ce autoritate, cu ce suport moral? Ea, care a ajuns pe filieră politică la conducerea Știrilor, condamnă că și acum politicul își vâre coada în TVR? Sau o face pentru că știe cum se petreceau lucrurile pe vreme când era mare și tare la TVR, când se spune că se „consultă” în privința politicilor editoriale cu consilierii președintelui Emil Constantinescu. Cel mai des era văzută în compania Zoei Petre! Cum să ceară ea autonomia TVR, când ea o înregimentase politic?!

Ea, care făcuse din jurnaliștii de la Știri „coloana a cincea a unor partide și instituții”, condamnă „coloana” de acum a actualilor jurnaliști din TVR?

E înduioșător cum vorbește despre „profesionalism” cineva care a guvernat subordonarea politică a Știrilor TVR.

Și, fiindcă nu e „ascultată” în țară, știrista noastră amenință actuala conducere a TVR cum se proceda acum câteva veacuri, când unii erau pârâți la „Înalta Poartă”: „Să se aștepte să îl încondeiem zdravăn prin Europa, că în țară înțeleg că apucăturile acestea sunt normale”.

Citesc și mă crucesc. Și încurc niscaiva litere din lozinca pippidistă: LABELLE sau BALELE!?

DIVORȚURI

Austriecii au avut o inițiativă „trăsnită”, ar spune unii, de a organiza un „Târg de divorțuri”. Dacă luăm însă în calcul că anul trecut rata divorțurilor a fost în Austria de 50%, iar la Viena de 65%, atunci „târgul” austriecilor se poate considera pe deplin motivat, chiar imperativ necesar.

Austriecii însă au avut bunul simț să recunoască și să-și asume o realitate care, până la urmă, poate fi considerată alarmantă. Dar ea nu e una particulară, specifică austriecilor, divorțurile fiind la modă peste tot în lume și peste tot în creștere.

Se duc naibii toate declarațiile și jurămintele rostite la ceas de seară, se rupe ușor legământul „până ce moartea ne va despărți”. Se năruiesc vise, speranțe. Fidelitatea ajunge un cuvânt neînțeles. Romantismul e pentru mulți o necunoscută sau o amintire foarte îndepărtată.

Până la divorț sunt puse în ecuație cele mai ipocrite forme polițienești: urmăriri, detectivi, emisiuni TV – cu „trădați în dragoste”, „teste de fidelitate” etc. – scandaluri, bătaii, amenințări.

Un personaj celebru spunea că „Toate femeile sunt curve în afară de mama mea. Dar și ea e femeie!” Aserțiunea e valabilă și pentru bărbați. Iar instituția amant/amantă nu e o invenție modernă.

„Toată lumea înșală pe toată lumea” – sunt tentați unii analiști să afirme. Bărbații își înșală femeile, femeile își înșală bărbații. Unii o fac cu perdea, discret, alții la vedere, imprudent. Unii se resemnează ipocrit „Tot la mine se întoarce”, „Seara vine acasă”, „E o criză trecătoare”. Unii au răbdare să se îndrepte lucrurile, încearcă să salveze ce mai poate fi salvat, au chiar inițiative, uneori au și succes și viața reintră în normal, cu puțină înțelegere, cu puțină înțelepciune.

De ce se ajunge în ultima vreme atât de ușor la divorț – iată o întrebare cu multe răspunsuri, cu multe cunoscute/necunoscute!

Se invocă și cauze subiective, dar și obiective. Și probleme de natură economică, dar și de afectivitate precară. Căsătoriile grăbite, din porniri carnale, căsătoriile prin Internet, căsătoriile din interes – unde pot duce toate acestea altundeva decât în sălile de tribunal!? Cum să aibă logică niște căsătorii de tip Columbeanu sau Prigoană? Iar divorțurile nu sunt „specialitate” unei anume categorii sociale. Și nici măcar durata căsniciilor nu mai contează, câtă vreme se înregistrează divorțuri după 30 – 40 de ani de căsnicie!

Nu mai contează ce rămâne în urmă, dacă suferă copiii, dacă ..., dacă...

Unii spun că, după o vreme, căsnicia e arta compromisului. Artă de a putea renunța la orgolii. Puterea de a accepta că partenerul nu e o proprietate. Că niciunul nu are drepturi depline asupra celuilalt, că nu trebuie să-i îngrădească libertățile.

Sunt țări în care, pentru a evita eșecul unui cuplu, se fac căsătorii de probă, fără acte, fără obligații exclusive. Am cunoscut astfel de cupluri în SUA. N-au divorțat, dar nici nu au ajuns să se căsătorească. Și-au descoperit la timp punctele slabe, incompatibilitățile, absența unor sentimente profunde. Oricum, spun mulți, căsătoria e o loterie. Unii câștigă, mulți, cei mai mulți, pierd. Că sunt anonimi, că sunt președinți de țară.

Unii se scuză că decât să-și facă viața un calvar, mai bine pun capăt unui cuplu nereușit. Și „Încep viața din nou!”, cum sună sloganul Târgului de divorțuri din Austria. Dar dacă ratezi și a doua oară, și a treia oară? Ajungi prim ministru?

Dacă doi oameni nu se înțeleg o viață, cum să se înțeleagă două partide. Dar nu vreau să spun nimic despre divorțuri în politică!

CENTRUL CULTURII EUROPENE

Mă țin tare de spătar să nu cad de pe scaun. „România, noul centru al culturii europene”. Iată o formulare care mai potolește din amărăciunea noii „Țiganiade” care vine dinspre Italia, ca de la „Râm” la „Râm”!

În timp ce italienii nu ne mai scot din „țigani”, suedezi descoperă, prin doar patru piloni culturali (Mircea Cărtărescu, Cristi Puiu, Loredana și ...Tamango!) că suntem „noul centru al culturii europene”! Televiziunea suedeză SVT, la emisiunea „Kobra” a lansat într-o emisiune de o jumătate de oră nu un colac de salvare ci o cunună de lauri pe fruntea noastră înfierbântată de atâtea ocări primite de la cei de gintă latină.

Nu suntem nici naivi și nici atât de trufași încât să chiar credem ceea ce au „decretat” suedezi, deși, de ce n-ar fi adevărat? Oricum, ne-ar plăcea să fie adevărat! Iar 250.000 de telespectatori la o emisiune culturală într-o țară ca Suedia e chiar o audiență record. Dar nu avem suficiente date prin care să putem face niște evaluări cât de cât corecte, fiindcă a fi „noul centru al culturii europene” nu e de ici-acolo. Suedezi, oricum, ne sunt datori cu un premiu Nobel, iar iluziile pe care ni le-am făcut cu Mircea Cărtărescu ni le-a spulberat Doris Lessing.

Mă-ntreb, ce ar fi putut determina o astfel de apreciere, care gen cultural a putut duce la o astfel de concluzie?! Să fie ultimele succese ale lui Cristian Mungiu și Cristi Puiu în cinematografie? Să fie farmecul Loredanei? Să fi fost atât de impresionat suedezi de Capitala europeană a Culturii, Sibiu, unde l-au „descoperit” pe Mircea Cărtărescu, într-o librărie? Nu cred că au mizat și pe Dracula, pe care l-au invocat în reportajul lor?

Să fim noi carul mic care răstoarnă buturuga culturală a Europei? Nu visez la nici o mântuire prin scepticismul meu, dar mă încercă un pic de febră a lucidității. Nu că m-ar

surprinde neapărat catalogarea pe care ne-au făcut-o suedezii, ci că nu prea stă pe roze cultura Europei dacă am ajuns să fim noi „frunceă”!

Unii au luat ca metafore declarațiile unor oameni de cultură români, care susțineau că produsul cel mai bun la export al României de azi e cultura!

Eu n-am auzit de mari exporturi culturale românești, dar accept să nu fiu foarte bine informat! Accept că greșesc. Dar aș vrea să aud de edituri celebre bătându-se pe traducerea din scriitori români, să aud impresari bătându-se pe cântăreții noștri de toate felurile – de la interpreți de muzică populară la cei de muzică pop, de galerii de artă care au găzduit artiști plastici români...

Iar dacă noi suntem noul centru, care sunt noile margini? Cultura franceză, cea engleză, cea italiană, cea...

Sună bine, ne sunt gâdilate orgoliile noastre de astfel de recunoașteri, dar are foarte mică relevanță această poziționare în geografia culturală a Europei. Important e să nu ne îmbătăm cu apă rece, să nu ne ia Dumnezeu mințile și să ne vedem mai departe de ale noastre: să mai recuperăm ceva din moștenirea folclorică pe care am primit-o, să reabilităm tradițiile populare, să mai salvăm din monumentele istorice amenințate de ruină, să mai scăpăm de isteria manelelor, să dăm respectul cuvenit celor lipsiți de pragmatism în plină epocă pragmatistă și care-și mai permit să viseze, să se emoționeze, să credem în cultură ca singurul tratament pentru a nu deveni din popor populație.

O ȚARĂ TRISTĂ, PLINĂ DE UMOR

Într-o perioadă de nesfârșită tranziție, în care ai un sentiment acut al răsturnării valorilor, în care răul se pune în fața binelui, în care plânsul ia locul râsului, cine mai are puterea să râdă? Ce l-ar putea face să lase să mijească în colțul gurii un zâmbet, ca apoi acesta să se deschidă într-un hohot de râs.

Într-un capitalism sălbatic, cum e cel de la noi, în care goana pentru supraviețuire e la fel de acerbă ca goana după câștig, în care disperarea, spaima sunt la fel de încrâncenate ca lăcomia, cupiditatea, mai e loc pentru râs?

E râsul doar apanajul indiferenței, inconștienței, nepăsării, al generației „Mi se rupe...” (de altfel mesajul unei excelente piese a fraților Oleg și Vladimir Presniakov, „În rolul victimei”, cea mai jucată în lume piesă rusească după piesele lui Cehov!)?

Sau doar al inocenței, al vârstei nevinovate? E râsul permis doar până la un prag al vârstelor, după care încep grijile, problemele existențiale, care nu mai lasă loc râsului? S-a încheiat epoca „țării triste plină de umor”?

Nu cred că a murit umorul, filonul de bază al râsului, iar cei care știu să valorifice virtuțile sale sunt și cei care nu despart inteligența, cultura, de arta de a trăi. Cei care demonstrează că sintagma „râzi ca prostul” e doar o metaforă, nu o rețetă existențială.

Cred în umorul sănătos, rafinat, al „băieților deștepți” în sensul propriu al cuvântului.

Sper că pe scena satirei și umorului să se deruleze spectacole veritabile, astfel ca în sală să se râdă ca... deșteptul. Chiar dacă se râde de prostie, stupiditate, incultură, mârlnăie, hoție, șmecherie de doi bani.

Doar râsul adevărat merită toți banii. E de neprețuit.

MINISTERUL POLITICII NAȚIONALE PENTRU CALAMITĂȚI ȘI DEZASTRE

Un român din Bulgaria declara recent pe un post TV că problemele lor sunt responsabilitatea Ministerului Politicii Naționale pentru Calamități și Dezastre. Sunt derutat și descumpănit. Dacă acesta e adevărul, înseamnă că românii din Bulgaria sunt considerați o problemă de calamități și dezastre. Nici umor negru nu poți considera o astfel de situație, ci o ofensă adusă românilor, oriunde s-ar afla, inclusiv în Bulgaria, chiar dacă această țară, “vecină și prietenă” se înverșunează să nu recunoască minoritatea română. Toată lumea știe că România e o țară înconjurată de români – și din... Republica Moldova și din Ucraina, din Ungaria, Serbia,... și din... Bulgaria. O poziționare înverșunată în a nu recunoaște minoritatea română din Bulgaria e de neînțeles, mai ales că România a acordat drepturi tuturor minorităților naționale, inclusiv celei bulgare, la cele mai înalte standarde.

Istoria românilor din Bulgaria e veche, chiar dacă recensămintele de după 1965 nu au mai inclus categoria “români” la minorități. Ei s-au “evaporat”, după ce recensăminte anterioare înregistrau cifre substanțiale: în 1905, în Bulgaria trăiau 80.000 de români, în 1910, tot atâția, în 1920 erau 57.312 români, în 1926 erau 83.746, iar în 1965 mai erau doar 6000 români, în 2001 nemai menționându-se existența lor, deși ei sunt acolo, continuă să vorbească limba română, să aibă sentimentul românesc al ființei, iar la Sofia funcționează chiar un Liceu Românesc!

Cine i-a uitat pe românii din Bulgaria și de ce? Ce-a făcut politica românească de-a lungul anilor, după ce Bulgaria nu ne-a mai fost “țara vecină și prietenă”? Pentru că românilor din Bulgaria li s-ar fi convenit măcar drepturi la reciprocitate, atât cât li se acordă bulgarilor din România! Degeaba legislația

bulgară permite educație în limba maternă câtă vreme românii nu sunt recunoscuți ca minoritate.

Sigur, istoria româno-bulgară își are episoadele ei sensibile, în Balcic mai bate inima reginei Maria, dar dincolo de istoria trecută și e necesară și una pentru viitor, iar aceasta nu poate exclude pe românii din realitatea Bulgariei, nu mai trebuie ca românii din această țară să fie un capitol de “calamități și dezastre”! Sau Bulgaria încă nu face integral parte din Uniunea Europeană, încă nu îmbrățișează valorile promovate de aceasta, între care și cea referitoare la minoritățile naționale?

Există lucruri paradoxale: există organizații neguvernamentale ale românilor din Bulgaria recunoscute legal, care funcționează, dar românii nu există. Cu siguranță că ele au fost fondate de români extratereștri, care nu locuiesc în Bulgaria. Aceste organizații, la Vidin, au încercat să organizeze cursuri de predare a limbii române în afara programei școlare. Deci ei există! La Sofia se predă limba română ca limbă străină, la Liceul Românesc! Amenințată este însă nu doar limba română pentru românii din Bulgaria, ci și educația, căci cu câțiva ani în urmă autoritățile au încercat să desființeze și școlile din localitățile Delaina și Rabrovo, locuite majoritar de români. Că există români în Bulgaria o dovedește și acordarea de burse pentru aceștia de către Statul Român.

Ce să mai vorbim de presă în limba română în aceste condiții ? Doar la Vidin mai rezistă o publicație, « Ave », și aceasta cu apariții sporadice, din lipsa unei susțineri financiare oficiale. Susținerea de liturghii în limba română e permisă doar din acest an, credința fiind liantul, ultima redută a rezistenței românilor din Bulgaria, confrunțați cu un proces lent dar continuu de asimilare.

Și totuși, nici o oficialitate română nu e deranjată de faptul că românii din Bulgaria sunt “ocrotiți” de o instituție care se ocupă de calamități și dezastre?

INTERNAȚIONALĂ AGRICOLĂ

Într-un supermarket, la raionul de legume și fructe, mi-a trezit nedumerire un amănunt, « esențial » : proveniența produselor. Astfel, usturoiul era din China, fasolea din Polonia, cartofii din Franța, păstârnacul din Ungaria, ceapa din Olanda, castraveții din Creta – Grecia, kiwi din Chile, lămâile din Argentina, grapefruitul din Turcia... O adevărată “internațională” de aprozar, în care România era cel mai slab reprezentată, de dovleci și mere.

Cred că nu e nevoie de patriotism când se face o astfel de constatare, tristă, ce ar putea fi ușor trecută cu vederea, pentru că, nu, suntem în Uniunea Europeană, circulația mărfurilor e liberă etc. etc. etc.

Nu aceasta e problema și nici faptul că, cei mai bătrâni, care avem termen de comparație, putem să spunem cu mâna pe inimă că fructele și zarzavaturile aduse de aiurea, cu toată prezentarea lor... internațională, cu tot sclipiciul supermagazinelor, sunt departe de gustul fructelor și legumelor de pe vremea noastră, produse în țară. Merele erau mere, le simțeai gustul și miezul cărnos, roșiile aveau savoare și dulceață ș.a.m.d. Toate erau ca-n... basme.

Doar prin piețe mai dai peste producători agricoli autohtoni care-și vând bruma de recolte, cu mândria și orgoliul tradiției: vinete din Oltenia, cartofi din Covasna, varză din Harghita. Micii producători s-au rărit și, în ciuda diferenței de prezentare, oferta lor are căutare.

Am stat de vorbă cu o țărancă ce vindea legume din propria grădină, după ce am cedat insistențelor ei de comerciant și am luat și produse care nu-mi trebuiau. Vroia să le vândă cât mai repede, chiar dacă sub preț, pentru că era încărcată de frig și vroia să plece mai repede acasă, fără să mai trebuiască să-și ducă “marfa” înapoi. “Rămâne, maică, pământul nelucrat, îmi spuse aceasta. Noi suntem bătrâni, copii

s-au dus în Spania, n-avem cu cine lucra pământul și lucrările îs scumpe. Dacă socotești aratul, însămânțatul, îngrășămintele, semințele, căpălitul, udatul, nu se plăte să mai lucrezi. Și ne rămân pământurile goale, pline de buruieni. Și n-am vinde pământul că încă-l dăm pe nimica, la noi nu vin străinii să cumpere, că ni-s pământurile împrăștiate în multe locuri și ei vor pământ laolaltă, mult, să-l lucreze cu mașini!”

Nu credem că țaranul român, îndrăgostit cu patimă de pământul său, va ajunge nu să-l blesteme, ci să blesteme vremurile că nu-i ajută să-și lucreze pământurile și să-și poată vinde bine rodul lor.

Iar Uniunea Europeană, ce-a care ne amenință cu mari sume de bani pentru agricultură, pare că mai mult ne ia decât ne dă.

Oricum, i-a luat românului dragul de a-și lucra pământul. Nu mai are putere, nu mai are cu ce, nu mai are pentru cine...

În rafturi, în supermarketuri, “internaționala agricolă” își fredonează tot mai pronunțat marșul. Pentru români, un marș funebru!

CAPITALA DE DUPĂ CAPITALĂ

Sibiul a fost, pentru un an, Capitală a culturii europene. O mare onoare și o mare responsabilitate pentru sibieni, pentru cei care administrează cultura românească, la toate nivelele.

Nu sunt eu în măsură să judec, să cântăresc, să trag concluzii legate de ceea ce a însemnat desemnarea Sibiului drept Capitală a culturii europene. Pentru că nici n-aș putea spune că am simțit, chiar dacă suntem județe megieșe cu Sibiul, că ne-a atins foarte tare febra culturală a Sibiului. N-au fost atrase în programe, proiecte acțiuni culturale ale Capitalei „de-un an”, cei din județele limitrofe. N-am fost, cum s-ar zice, parteneri ai Capitalei Sibiu, decât într-o insignifiantă măsură. Nici operatorii de turism nu s-au întrecut în oferte pentru a antrena consumatorii de cultură în deplasări la Sibiu.

Sibiul și-a asumat totul, susținut și financiar pe măsura onoarei cu care a fost investit.

La prima vedere, orașul și-a schimbat fața, pe ici, pe acolo, mai ales în părțile esențiale, cum ar zice „cârcotașul” altor vremi, semănând a oraș european.

Cei mai câștigați au fost, vor spune unii, iubitorii de cultură și artă care au beneficiat de programe continue și de mare diversitate. Alții vor spune că cei mai câștigați au fost oamenii de afaceri care și-au pus la bătaie hotelurile, restaurantele, magazinele pe care le au. Cifrele vorbesc foarte mult, iar unii și-au rotunjit profiturile..., profitând de criza de spații, săltând mai mult decât european prețurile la toate servicii pe care le-au oferit.

În plan cultural, dacă luăm afișele Capitalei culturale, greu se putea face față tentațiilor. Pentru că nu e vorba doar de bani, ci și de timp, ca să te poți împărți, zi de zi la cele mai atractive manifestări culturale.

Publicul din Sibiu a fost privilegiat, dar nici oaspeții nu se pot plânde, chiar dacă „prețul” diferă substanțial.

Vor urma, probabil, analize, dezbateri despre ce-a fost Sibiul în anul său de „Capitală”.

Întrebarea unui sibian hâtru merită însă luată în calcul: „Cum va arăta Capitala după ce nu va mai fi Capitală”? Cât mare va fi „căderea”? Ce moștenire managerială lasă, în așa fel încât Sibiul să nu redevină provincie culturală? Sigur, nici finanțările nu vor mai fi la fel ca în 2007, dar Sibiul are toate datele să rămână un punct de atracție culturală. Ar fi păcat să se trăiască din nostalgii, frustrări, resemnare, să rămână doar amintirea unui an memorabil!

Sibiul a atras atenția lumii asupra sa, asupra României. Dar cred că Sibiul a rămas dator față de românii din țară, față de care n-a putut să se achite cum trebuie. Poate că, în sfârșit, Sibiul ar putea deveni Capitală națională a culturii.

Cu adevărat vom putea vorbi despre basmul cu „A fost odată o Capitală europeană a culturii”, de-abia după căderea ultimei cortine, după ultimele aplauze.

Și-apoi să-nceapă un alt...basm!

ÎN EUROPA FĂRĂ EUROPA

Primul lucru pe care ești tentat să-l faci, privind înapoi fără mânie, atunci când evaluezi ceea ce înseamnă primul an în Europa, cu acte în regulă, e să constăți că nu s-a prea simțit mare brânză din șezutul la aceeași masă cu doamna Europă. Ba chiar așa zice că destule dintre felurile de „mâncare” servite la masa comunitară ne-au cam stat în gât sau ne-au făcut indigestie.

Ce mai tura-vura, a fost mult zgomot pentru nimic, știam cu toții că nu va curge lapte și miere după intrarea noastră în Europa, că nici măcar nu vom putea să ne dedulcim la ceea ce ne oferă Europa, că mai mult am dat decât am primit. Deocamdată.

Apoi, m-am convins încă o dată în plus că avem o clasă politică de doi bani, care nu dă nici un ban pe cei care i-au investit cu demnități și putere...

În ceea ce mă privește, oricum mă simțeam european prin naștere, mi-am văzut de toate cele cotidiene cu aceleași probleme de mai ieri, când nu eram „europei”. La masa mea de lucru m-am simțit în largul meu, nu chiar atât de mult cât mi-aș fi dorit, dar destul ca să am bucuria de a oferi cititorilor mei câteva cărți (**Cartea inimii**, dialoguri cu chirurgul Radu Deac, **Singurând**, poeme, **Mașina de citit**, critică literară, **Ferestre fără zid**, publicistică, **America, the Unseen Part of the Moon**, jurnal de călătorie, **Ziduri fără ferestre**, publicistică, împreună cu Emil Mariașiu, am realizat documentarul **Centenarul bisericii Chintelnic**, apoi documentarul **Valori ale patrimoniului bisericesc – mărturie de credință și artă**, antologia de epigrame **Cobra**, (ale epigramiștilor participanți la un concurs național de epigrame de la Reghin). Mi-au rămas în lucru o carte de corespondență, **Email & email**, (cu Mioara Kozak), un album **Catedrala Mică**

“BUNAVESTIRE”, Târgu-Mureș, cu pr. Gheorghe Nicolae Șincan, volumul de proză **Femeia din paradis...**

Am reeditat câteva din cărțile mele mai vechi...

Am tipărit zeci de cărți ale unor scriitori mureșeni dar și bistrițeni, am fost la numeroase întâlniri cu cititorii, lansări de carte, am organizat trei concursuri literare „Credo” (poezie religioasă), „Romulus Guga”, „Serafim Duicu”, am trăit la mare intensitate culturală, m-am urcat în „Copacul de sunete”, antologia bilingvă română-franceză, cu autori bistrițeni, realizată de Olimpia Pop, am colindat cu poezia de la Chișinău la Sancerre, am pus votul meu la alegerea noului Patriarh... Am tipărit cărți despre valorile mobile și imobile de patrimoniu bisericesc...

A fost un an greu, frumos, cu de toate. M-am străduit să aleg binele de rău, să văd mereu jumătatea plină a paharului

Am fost foarte aproape de moarte... Am învățat să prețuiesc altfel oamenii, să-mi respect viața altfel decât am făcut-o până acum.

Am descoperit valori pe care n-am pus altădată preț...

Am îmbătrânit cu un an... „Și „timpul crește-n urma mea”!

Moșule, ce tânăr ești!

CUI I-E FRICĂ DE MEDITAȚII?

Din când în când, problema meditațiilor care se dau le elevi, se reactivează, devine subiect de dezbatere publică de proiecte legislative...

Mă număr printre cei care n-au luat meditații. Am avut o tentativă, nereușită. Simțeam nevoia unor „meditații” înainte de admiterea la facultate, pentru că eu simțeam că sunt niște lucruri pe care trebuie să mi le pun la punct într-un termen scurt. Exista o miză, iar la clasă era imposibil de recuperat aprofundarea unor aspecte care mă interesau pe mine. Nici orele de la clasă și nici cele de „Consultații” nu aveau cum să rezolve un imperativ personal.

Am „ratat” meditațiile, pentru că, după câteva întâlniri cu un profesor universitar, mi-am limpezit lucrurile care mă interesau și am realizat că restul depinde de mine. De voința mea, de preocupările mele.

Colegii mei, cei mai mulți, au luat meditații. În general, nu la obiectele de bacalaureat, ci la obiectele pentru examenul de admitere. Și nu fără folos! Nu se punea problema să fii, în consecință, forțat de profesor să faci meditații. Ci tu încercai să-l convingi pe profesor să-și mai facă loc în programul lui de meditații și pentru tine. Notele de la clasă nu păreau să fie influențate de ceea ce se întâmpla în „particular”. „Meditațiile” aveau o țintă clară: creșterea performanței și reușita la admitere, în condiții de concurență incomparabile cu cele de azi. Sigur, nu toți aveau și posibilități materiale pentru a plăti meditații, ceea ce ar fi putut crea și frustrări și inechități. Pe unii îi îndârjea, pe alții îi dezangaja o astfel de situație. Dar aceasta nu putea opri de la meditații pe cei care puteau și doreau să facă meditații. Rezultatele au confirmat utilitatea acelor meditații. „Costurile” au adus satisfacții și apoi „investițiile” au putut fi recuperate.

Când se coboară nivelul meditațiilor, la clase mai mici, de gimnaziu, mizele sunt cu totul altele, iar motivațiile așîderea. Iar situația dinainte de 1989 nu poate fi comparată cu cea de acum. Când nivelul învățămîntului s-a situat an de an în regres, când posibilitățile de transmitere a cunoștințelor la clasă au suferit grav, atît din cauza nivelului de pregătire profesională a dascălilor, mai ales a celor noi, proveniți din facultăți fantomă, cît și datorită scăderii interesului copiilor pentru studiu, scăderea motivațiilor. Să mai luăm în calcul și „eradicarea” oricăror posibilități de constrângere a elevilor? Când nu mai impresionează nici notele mici, nici corigențele, nici repetenția?

Dacă nu am luat meditații, am făcut meditații. Încă din studenție. Pentru mine era acel exercițiu și un fel de „practică pedagogică” și posibilitatea câștigării unor „bani de buzunar”. Abandonând foarte repede învățămîntul, după terminarea facultății, am renunțat și la acest sport.

„Sport” pe care îl fac mulți profesori. Pentru „bani de buzunar”, mai ales. Cine își imaginează că dascălii pot să se îmbogățească din meditații este ori naiv ori neinformați.

Cît despre cine face astăzi meditații...

Dar pe cine sperie faptul că niște copii, mai ales din dorința părinților, își pun la punct niște cunoștințe? Merge atît de bine învățămîntul încât ne putem mulțumi cu puținul pe care-l știu unii elevi? Cine pierde și cine câștigă din meditații?

Un nou Statut al cadrului didactic nu urmărește creșterea nivelului de educație? Meditațiile nu duc la creșterea nivelului de educație? Și-atunci?

RECLAMA ȘI SUFLETUL

Se spune că reclama e sufletul comerțului. Am descoperit târziu și am învățat, din păcate, destul de prost această deviză care guvernează afacerile, în general, comerțul în special.

Spațiile de publicitate în toate mijlocele de informare în masă, ca și formatele, au cunoscut o adevărată explozie. Într-o complicitate a celor care au nevoie de publicitate cu cei care oferă spații publicitare. Dar, dincolo de publicitatea prin presa de tot felul, gardurile, zidurile, marginile de șosele etc. au fost asaltate de panouri publicitare. Putem să le luăm în calcul și pe cele electorale, care tot un fel de „comerț” întrețin.

Putem sau nu să fim de acord cu avalanșa publicitară, dar e o lege a economiei de piață, a societății de consum, în care oferta își are regulile ei pentru a putea aduce profit. Vrem nu vrem, consumăm nu doar produse, ci și reclamă. La unele putem să opunem rezistența, la altele nu.

Când ți-e lumea mai dragă, la televizor, hop, se întrerupe emisiunea și se dă liber la publicitate.

Psihologic, reflexul prim e să schimbăm canalul, aici fiecare fiind suveran. Sigur, ca să prindem continuarea unei emisiuni, revenim pe acel canal și consumăm, în așteptarea continuării emisiunii, ceva reclamă, pentru că e greu să intuim exact, când se încheie publicitatea. „Revenim în câteva momente”, formula magică cu care suntem tratați adesea cu reclamă, face clipele de așteptare lungi și grele.

Vânzătorii de publicitate știu și ei că, vrem nu vrem, tot ne luăm porția zilnică de reclamă la tot felul de produse, fie că avem sau nu avem nevoie de ele, ne interesează sau nu etc.

Paginile de publicitate din presa scrisă își au și ele „devoratorii” lor dar și neinteresaii lor, care nici din curiozitate nu o parcurg.

Există însă o formulă nouă de reclamă, de promovare a unor oferte comercială, cea asimilabilă lui „door to door”. Te trezești în cutia poștală cu un maldăr de hârtie, cu tot felul de oferte, promoții etc.

E cazul fericit în care „distribuitorul” are răbdare să pună în fiecare cutie poștală ofertele publicitare. Adesea însă, în graba de a-și termina treaba, unii distribuitori livrează „en gros” în casa scărilor coletul de reviste publicitare, pentru... „autoservire”. Oricum, aceste publicații sunt o contribuție serioasă la a spori mizeria din astfel de locuri. Publicitatea aceasta ajunge adesea la coșul de gunoi, fără să fie nici măcar răsfoită.

Și-atunci e vai și-amar și de reclamă și de suflet. Și-așa-ți vine să tragi o... reclamație... Și n-ai cui!

AZI LA CEC UN LEU DE PUI...

Am fost educat să economisesc încă din fragedă copilărie. Am primit un carnet CEC de la școală, iar pe el erau lipite timbre de un leu. Când se adunat 25 lei, mergeam fuguța la Oficiul CEC, să-mi treacă suma ca depunere purtătoare de dobândă.

Recunosc, am rămas cu această deprindere și „Rivoluția” m-a prins cu economii diverse, de la CEC-uri „la vedere” la CEC-uri cu câștiguri în autoturisme, ba chiar și cu bani depuși pentru achiziția unui autoturism – 70.000 lei.

Lipsa mea de intuiție, filologică, ce-i drept, în ciuda inflației galopante, m-a făcut să-mi păstrez multă vreme banii la CEC. Îi păstrez și acum, cu o singură excepție: CEC-ul pentru achiziția de autoturisme, având naivitatea că Statul, care ne garanta economiile, ne va da și... mașinile pe care le-am plătit cu anticipație. Când am văzut însă că toate demersurile făcute de depunători pentru achiziția de autoturisme sunt sortite eșecului, m-am „supărat” și mi-am scos acei bani de la CEC. Cu cei șaptezeci de mii de lei mi-am cumpărat două cauciucuri de mașină, la 35.000 bucata. Tot mă alesesem cu ceva din visata mea mașină.

Unii, din cei peste 900.000 de depunători de bani la CEC pentru achiziția de autoturisme câți erau în 1990, au fost... „catâri”. S-au înverșunat să lupte pentru un drept firesc al lor, de a-și primi mașina. Pentru care au muncit o viață, pe care au așteptat-o o viață. De banii pentru mașină depuși la CEC, azi se pot lua doi litri de benzină! 37.462 de români au rămas în cursa pentru autoturisme. Până la urmă, răbdarea acestora (care au mai rămas în viață!) va fi răsplătită. Statul, printr-o ordonanță de urgență, a stabilit să aloce 5800 euro (20.000 lei) pentru fiecare depunător. Când îi vor primi acești bani – aceasta e o altă problemă, pentru că primele termene n-au fost respectate, ceea ce împinge promisiunile pentru mai

încolo, pentru altă dată, sper nu pentru „odată ca niciodată”, ca într-un basm!

Acești fericiți, stăpâni ai iluziilor, și-ar putea cumpăra de banii promiși cel mult un Matiz. Dar ei nu sunt, spun statisticile decât 4 la sută dintre cei care dintr-o mașină s-au ales cu mai nimic. Ca mine, de exemplu.

Pe lângă acești perdanți la CEC, mai sunt însă și cei care au rămas cu depuneri pe alte tipuri de CEC-uri. Cu cei 30.000 pe carnete CEC cu câștiguri în autoturisme, CEC-uri pe care le-am păstrat, îmi voi putea lua două ziare, în care voi citi acest articol.

Pe mine nu mă despăgubește nimeni, iar dobânda (la care nu s-a umblat!) îmi va permite, dacă mă decid să-mi desființez acele CEC-uri, să-mi mai cumpăr un ziar. Poate-mi recomandați unul, în care să citesc, plin de având și încântare: „Azi un leu la CEC de pui,/Măine îți va scoate pui...”

BELITORUL DE BERBECUȚI

Mircea Dinescu a fost un copil teribil al poeziei. A fost un răsfățat, un tolerat, dacă vreți. S-a bucurat de toate privilegiile, inclusiv de a absolvi Facultatea de Jurnalism a Academiei de Științe Social-Politice "Ștefan Gheorghiu" de pe lângă Comitetul Central al Partidului Comunist Român (fosta Școală Superioară de Partid), și onorurile, a fost răsplătit pentru dizidența sa, i-au fost mereu create condiții pentru a strânge o avere frumușică. Întră toată ziua în casele noastre, „prin sticla televizoarelor”, devenind un fel de judecător suprem, un priceput în toate, miștocar cu toată lumea.

Din poetul de altădată a rămas foarte puțin, nu mai are timp de poezie, plăcându-i cu sadism să fie „belitor de berbecuți”, „berbecuți” fiind preoții pe care-i de-a dreptul îi vânează prin dosarele CNSAS-ului.

Cu toate că poezia și-a înecat-o în spumele făcute la gură înfierând în stânga și dreapta „păcate” capitale ale contemporanilor de ieri și azi, unii își mai amintesc că el a scris și poezie și, în virtutea acestei amintiri, îi mai pun pe cap coronița de premiant.

Am scris de nenumărate ori despre modul arbitrar, adesea sfidător, în care se fac ierarhii literare în România și se acordă premii literare. În astfel de circumstanțe arbitrare, refuz să cred complicități sau recompense, lui Mircea Dinescu i-a fost acordat Premiul Național de Poezie, pe care îl stabilesc botoșeneni, de Ziua lui Eminescu. E dreptul acelui juriu, până la urmă, bun sau rău, să decidă cui să dea acest premiu. Dacă n-au avut alt poet mai bun, să fie sănătoși! Eu le pot pune la dispoziție o listă lungă de unde să extragă, pe alese, poeți care ar fi fost mai îndreptățiți să fie distinși într-o zi în care se omagiază poezia.

Gazdele au fost însă generoase. Chiar dacă cu chiu cu vai, cu voturi „la mustață” ale consilierilor locali, respectându-

se o cutumă, câștigătorul premiului de la Botoșani a fost făcut și cetățean de onoare al orașului. Ba chiar, din bugetul unui sponsor local, poetul a primit și 1500 de euro. La averea lui Mircea Dinescu probabil că acesta este mărunțiș, de vreme ce a declarat că banii îi ajung să cumpere o căpiță de fân pentru caprele lui.

Nu ne așteptam la gesturi de caritate din partea poetului, să dea banii aceștia unor copii sărmani, unor tineri poeți să-și tipărească volumele de versuri, dar să-și facă probleme că nu-i ajung banii pentru a-și hrăni caprele... Măcar de-ar fi niște capre... celebre, ca ale Irinucăi, de pildă...

Și uite-așa, „belitorul de berbecuți” mai dă o dată cu mucii-n fasole...

IEȘIREA DIN ANONIMAT

Sunt locuri, localități uitate de lume. Chiar dacă sunt sub nasul nostru, chiar dacă au viață în ele, trăiesc – se nasc și mor – oameni. Nu le bagă nimeni înseamnă, ele își duc autarhic existența, își pierd din suflete – îmbătrânite sau plecate în lumea largă. Sunt locuri în care parcă nu se întâmplă nimic, ca să parafralez un prozator celebru.

E suficient să aibă loc un eveniment de impact mediatic și realizarea din anonim at e realizată. Mihăilești, de pildă, era un simplu punct pe harta țării. Explozia care a avut loc acolo a făcut înconjurul lumii, iar acum știm cu toții de Mihăilești. A intrat în memoria noastră, e o prezență referențială, ori de câte ori se întâmplă câte o catastrofă. Facem comparații, evaluăm, activăm un nume. Nu prea știm altfel multe despre el, dar el intră în „nomenclatorul” nostru uzual.

Cine a auzit de Păunești? Cei mai mulți trebuie să recunoaștem că nu! Chiar dacă nu e în vreo înfundătură, ci la o aruncătură de băț de Focșani. Oricum, chiar dacă am trecut pe acolo, și trebuie să recunosc că am trecut, n-am reținut acest nume. Nu-mi spunea nimic. Brusc însă, Păunești ocupă spații generoase în presa românească, știrile de televiziune dau imagini ale satului. Ce catastrofă să se fi întâmplat acolo? Îmi amintesc o anecdotă spusă de egumenul unei mănăstiri de la Muntele Athos: “Un episcop, în vizită la o mănăstire aflată în eparhia sa, l-a întrebat pe stareț care sunt greutățile cu care s-au confruntat în ultima vreme?” “Numai catastrofe am avut: acum doi ani au fost inundații, anul trecut a fost cutremur, iar anul acesta ați venit Prea Sfinția Voastră!”

Poate că la Păunești s-au întâmplat catastrofe în ultima vreme - o catastrofă acum doi ani, o alta anul trecut, iar anul acesta a venit domnia sa, Ioana Băsescu. Ca notar.

Sigur, putem privi pe toate fețele această „catastrofă”. Fata președintelui țării, în loc să profite de condiția ei și să-și găsească

un loc de muncă sus pus, a preferat să se supună firescului de viață și să accepte să fie notar într-o localitate cufundată până mai ieri în anonimat. Poate fi un punct electoral bun pentru părintele ei! Poate fi și pentru ea, dacă o să o încerce tentațiile politicului.

Dar numai Ioana Bănescu știe cu adevărat ce caută ea în Păunești.

Până una alta, în lipsă de subiecte (?), presa noastră a făcut o vedetă din Păunești.

Acum știm cu toții de Păunești, de „catastrofa” care s-a întâmplat acolo. Localitatea are notar! Acesta da eveniment. Au început să curgă”râuri de cerneală” despre cum s-a produs evenimentul, cum a fost prima zi de notar public a unei odrasle prezidențiale. Nici un notar din țara asta n-a beneficiat la instalare de atâta zarvă. Mult zgomot pentru nimic, ar spune dramaturgul!

Faptul că trei sferturi din localnicii de până la 50 de ani din Păunești muncesc prin Spania, Italia nu e o catastrofă.

În schimb, slavă Domnului, Păuneștiul are notar. Pentru o lună, pentru două, pentru un an...

La plecarea acestui notar, cu siguranță, iar va fi un „cutremur”, o „inundație”, o „catastrofă”. „Câinele de pază al democrației” va avea grijă să latre, știut fiind că unele animale sunt foarte sensibile la catastrofe!

ȘAPTE ANI DE-ACASĂ

“Șapte ani de-acasă” a avut valoare de certificat moral, echivalentul educației fundamentale minimale, la care se putea raporta un întreg traseu existențial. Cei șapte ani de-acasă erau fundamentul formării personalității umane, iar carențele educației în “cei șapte ani” aveau repercusiuni majore în devenirea unui destin. La ei se raportau și cele bune și cele rele în comportamentul individului major. Oricât de important era rolul școlii, raportarea la cei șapte ani de-acasă era făcută ca la o zestre genetică, nu ușor de modificat, îmbunătățit. În cei șapte ani de-acasă se modelau principalele trăsături de caracter ale individului. Familia era decisivă, în cărca ei se puneau ce era mai greu. Și dacă peste educația primară, de-acasă, venea școala și-și puneau amprenta, nu se avea decât de câștigat.

Dar cei șapte ani de-acasă se modelau acasă, în sânul familiei, într-un mediu în care exista și căldură sufletească și imperative comportamentale, unde era și tată și mamă și frați, surori, bunici, factori decisivi, fiecare cu note personale ale influenței.

Se spune mai des despre cineva că “e bine/rău crescut” decât “bine/rău educat”, iar “creșterea” vine din “cei șapte ani de-acasă”!

La un moment dat, a fost coborâtă ștacheta celor “șapte ani” la șase, copiii mergând mai repede la școală.

Din acest punct de vedere, am reintrat în normal, vârsta biologică pentru startul educației școlare fiind considerată optimă la șapte ani.

Dar ce s-a mai ales de cei șapte ani de-acasă e o altă problemă. Totul pleacă de la bugetul de timp pe care familia (părinți, bunici) îl mai poate aloca educației. Atmosfera familiei e direct influențată de problemele economice, sociale ale părinților. La care se adaugă, firește, calitatea educației “formatorilor”, cei șapte ani de-acasă ai părinților.

Ce educație mai pot primi copiii în familiile incomplete – părinți despărțiți prin divorț sau despărțiți prin exoduri în căutarea unui loc de muncă? Ce mai pot face bunicii în grija cărora rămân copiii părinților plecați la muncă cine știe pe unde în lume. Privarea de afecțiune a dus la o cazuistică de suicid la nivelul vârstei școlare.

Ce se alege de cei șapte ani de-acasă dacă ei sunt petrecuți covârșitor în fața micului ecran sau a calculatorului?

Ce se alege de copiii care în cei șapte ani n-au avut niciodată casă decât cerul liber, canalele marilor orașe sau colibele din marginea gropilor de gunoi?

Cum sunt cei șapte ani de-acasă pentru copiii care cresc în orfelinate, încă din primele lor luni de viață.

“Cei șapte ani de acasă” la care ne refeream adesea vor rămâne istorie. Locul lor va fi luat, poate, de o altă sintagmă, de o altă etichetă care să califice zestrea cu care copiii intră în viață.

Un lucru e cert: niciodată educația în cazul celor “șapte ani” nu a cunoscut o criză mai profundă.

Ni se face tot mai dor de “Amintiri din copilărie”!

CINE SE TEME DE RELIGIE?

Învățământul românesc postdecembrist a fost un continuu câmp de bătălie, cu comandanți mai mult sau mai puțin competenți, dar toți mânați de ambiții inovative, de restructurare, de adaptare la mersul și la nevoile unei societăți în acută căutare de sine.

Ministerul de resort a schimbat des, mult prea des, miniștri pentru a se putea imprima continuitate și substanță reformei, coerență și durată strategiei.

Pentru a lăsa ceva urme ale efemerei lor treceri prin Minister, fiecare ministru parcă s-a întrecut pe sine în a promova schimbări, cel mai adesea lipsite de fundamentații riguroase, dar cu mize facile, de impresie pe termen scurt, cu iz electoral, propagandistic, urmate cel mai adesea de rezultate lamentabile.

Bulversarea învățământului, nefericită consecință a experimentului perpetuu, a fost inevitabilă.

După aproape două decenii de băjbâieli, cu viraje când la stânga, când la dreapta, cu rătăcirii, cu firave reușite, cu scăderea spectaculoasă a calității, învățământul românesc se află în fața unei noi încercări, elaborarea unei Legi a învățământului preuniversitar.

Proiectul acestei legi se află în dezbatere publică, iar dacă s-a ajuns aici, e de așteptat să se și țină cont de sugestiile “din public”, pentru a corecta ce e de corectat, pentru a nu face cobai din încă o generație. E de așteptat ca Legea să se facă nu de dragul cuiva de a se afla în treabă, ci din nevoia de a armoniza mecanismele de funcționare a învățământului la realitățile acestui timp, de a trasa liniile de urmat pe termen lung, pentru a nu ajunge să facem câte o lege nouă la fiecare guvernare.

Una dintre băjbâielele proiectului Legii învățământului preuniversitar este acordarea unui statut ambiguu predării

Religiei, renunțându-se la obligativitatea predării acestei discipline, lăsând-o în regimul opționalului.

Un “opțional” care poate fi ușor asimilat cu “excluderea”, în condițiile în care oricum se consideră că există o sufocare a programei de învățământ, atât ca număr de discipline, cât și ca volum de informații.

De ce se aplică un regim discreționar Religiei față de celelalte obiecte de studiu e greu de apreciat, dacă avem în vedere că după registrul informativ al predării Religiei în ciclul gimnazial, studiile liceale capătă valențe formative, prin aprofundarea unor cunoștințe la o vârstă propice pentru aceasta.

Valorile religioase nu fac decât să dea sens educației științifice, estetice, morale.

Pe cine și de ce o fi speriat credința de a hotărât s-o alunge ipocrit din școală, într-o țară în care religia a scris istorie, în care biserica are vechi tradiții și într-o țară în care biserica e instituția în care poporul are cea mai mare încredere?

Nu putem să ne consolăm, mioritic, cu “Iartă-i, Doamne, că nu știu ce fac”!, ci trebuie respinsă fără echivoc această aberație proiectivă, chiar dacă, creștinește, îi vom ierta pe cei care au gândit un astfel de destin religiei, pentru păcatul de a disprețui ceea ce e de neprețuit: credința.

LEGE NOUĂ

Biserica Ortodoxă Română are un nou Statut de organizare și funcționare, după ce a și-a desfășurat activitatea aproape șase decenii după Statutul adoptat în 1948, în timpul Patriarhului Iustinian.

Nu e un Statut radical nou, spectaculos în înnoiri, Biserica Ortodoxă Română remarcându-se, în linii mari, prin stabilitate în rânduielile sale.

Schimbările făcute sunt, în bună măsură, determinate de noua etapă istorică în care ne aflăm, fără ca nouătățile să schimbe sensul tradiției.

Biserica Ortodoxă Rămână nu și-a consolidat “poziția privilegiată în raport cu alte culte”, cum le place unor comentatori să remarce, ci și-a definit situația reală în care se află, într-o țară în care ortodoxia este covârșitor majoritară, iar statutul ei nu aduce în vreun fel prejudicii altor culte.

Ce surprinde poate pe mulți este faptul că viitorii ierarhi nu vor mai fi aleși de Colegiul Electoral Bisericesc, din care fac parte și mireni, pe lângă fețele bisericești. Aceștia vor fi aleși de Sfântul Sinod, ceea ce în opinia mea, “scutură” de praf electoral lumesc alegerea noilor ierarhi.

Am fost implicat în alegerea unor înalți ierarhi, inclusiv a noului Patriarh, PF Daniel, și pot spune că sistemul era vulnerabil, el era amprestat de orientarea politică a membrilor mireni din Colegiul Național Bisericesc, alegerile putea fi manipulate politic sau chiar de interese străine bisaericii și cu mijloace mai puțin... ortodoxe.

De fapt, ceea ce nu se știe, am rămas la coadă cu acel sistem... “democratic”, al alegerii ierarhilo, el practicându-se, la această oră în lumea ortodoxiei, doar în Cipru. De fapt, e o revenire la o rânduială prevăzută încă de Sinodul VII ecumenic, în canonul 3, care excludea puterea “lumească” în alegerea ierarhilor.

Era necesară o asemenea limpezire a apelor, mai ales că urmează să aibă loc alegeri pentru opt scaune vacante, între care și cel de Mitropolit al Moldovei și Bucovinei, scaun ocupat încă de PF Daniel.

Înființarea unor noi mitropolii, (arhi)episcopii, prevăzută de noul Statut, va crea condiții mai bune de organizare și administrare, va “descentraliza”, va aduce mai aproape și mai ușor pe înalții ierarhi de credincioși. Iar apariția unor astfel de structuri administrative și în străinătate e în consens cu realitatea emigrărilor masive, definitive sau temporare, ale românilor.

Era necesar acest nou Statut, nu doar pentru prevederile de ansamblu, cât mai ales pentru cele de “detaliu”, care modernizează biserica ortodoxă română, fără a atenta la tradiție.

E încă o dezamorsare a unei “bombe” mediatice, care a prefăcut alegerea noului Patriarh, și a alarmei că prin posibila alegere a Mitropolitului Daniel ca Patriarh, biserica ortodoxă română se va scinda.

Respingeam atunci aceste puncte de vedere. Istoria “scurtă” m-a confirmat. Nu doar că biserica ortodoxă română nu s-a scindat, ci chiar s-a întărit, s-a consolidat.

PAHARUL CU APĂ

Am reîntâlnit, după ani buni, o familie ajunsă cândva în pragul disperării – nu puteau să aibă copii. Au încercat tot ce se putea la vremea lor, când fertilizarea în vitro era literatură. Până la urmă, după o îndelungă ezitare, cu oarecare reținere, cu teamă, au decis, totuși, să înfieze un copil.

Tatăl își dorea o fetiță, mama își dorea o fetiță – prima condiție era îndeplinită și primul prag depășit.

Nu știau niciunul nimic despre creșterea unui copil și nici nu mai erau la prima tinerețe – alte praguri pe care trebuia să le treacă.

Au trecut înainte prin vama consilierii unui psiholog, care i-a mai limpezit în perspectiva asumării unei astfel de responsabilități, dar și în ceea ce privește consecințele, inclusiv de natură juridică. Nici sentimentele materne, fără experiența maternității n-au fost neglijate. Nici problemele pe care le va pune creșterea unui copil care va fi al lor dar nu era al lor. Nici prejudecățile integrării unui astfel de copil, nici reacțiile prietenilor, cunoscuților. Nici particularitățile educației unui copil înfiat.

Ceea ce părea simplu la prima vedere se complica tot mai mult. Deși își doreau amândoi înfierea unui copil, decizia finală n-a fost ușoară.

De ales, au ales dintr-un orfelinat, o fetiță care nu avea nici cele mai firave sentimente ale propriei identități. O fetiță care să fie ferită cât mai multă vreme de sentimentul filiației cosângene, pentru că, știau acest lucru, cândva, tot va afla fetița că e un copil înfiat.

Au făcut totul în exces, pentru a înlătura orice suspiciune legată de condiția de „înfiat” a fetei „lor”.

Și fetița a crescut, spunând firesc „mamă” și „tată”, fără nici cea mai vagă bănuială. Inevitabilul s-a produs și fetița a aflat că e, într-un fel, o „străină”. A urmat altă consiliere, de

readaptare și acceptare a acestui statut. Nu avea nimic ce să le reproșeze „părinților” ei. Cu toate acestea, din acel moment, fiica lor nu mai era fiica lor. Deși nu contenea să le mulțumească pentru faptul că au salvat-o din orfelinat, că i-au dat un sens vieții ei.

Nu dorea să-și cunoască părinții naturali, pe cei care au crescut-o îi considera părinții ei.

Înfiind-o, au fost poate puțin egoiști. S-au gândit, firește, la soarta fetei, dar înainte de toate s-au gândit la ei, să aibă un suflet aproape și apoi un sprijin la bătrânețe, să aibă pe cineva care să le aducă un pahar cu apă la căpătâiul patului.

Nu m-am putut răbda, oricât cinism presupunea, și le-am spus anecdota „paharului cu apă”:

«Pe patul de moarte stă întins un moș de 80 de ani, soț, tată, bunic, străbunic. I se apropie sfârșitul și, de jur împrejurul patului, sta toată familia: soția, toți copiii și toți nepoții și câțiva strănepoți. Toți așteptau în liniște și, deodată, bătrânul se trezește și spune:

-Trebuie să vă spun un secret mare!

Aveam de toate: mașini bune, femei frumoase, mulți prieteni și un cont mare în bancă. Într-o zi mi-a spus un prieten că trebuie să mă însor, ca să am o familie, că altfel nu o să aibă cine să-mi dea un pahar cu apă pe patul morții.

Ei, și așa m-am însurat și viața mea s-a schimbat radical. În loc să merg la discotecă cu femei... stăteam acasă și mă uitam la seriale, cu soția.

Mașina o foloseam doar ca să duc și aduc copiii de la școala și să mergem împreună în concediu, la mare.

Toți banii din bancă s-au dus pe școlile voastre.

Zilele frumoase și libertatea mea...le-a luat vântul!

Și acum, când stau întins și aștept să mă sting, știți ce e cel mai rău din toate?

-Ce, dragul nostru tată?, îl întrebară cu toții.

-Nu mi-e sete !!!”

POȘTA REDACȚIEI

Poșta redacției era destinația scrisorilor pe care cititorii le trimiteau redacțiilor de ziare, semnalând cine știe ce nereguli sau, pur și simplu, trimițând informații despre ce știu ce evenimente.

De aici pâna la a deveni “corespondent” nu era decât un pas. “Corespondent” am devenit și eu cu peste 35 de ani în urmă, trimițând știri culturale din Chintelnic redacției ziarului “Ecoul”.

Eram uimit cât de repede fusesem luat în serios, cât de ușor rândurile mele scrise de mână au devenit text tipărit, iar eu eram creditat, fără a fi verificat, drept “corespondent”.

E greu de exprimat, peste ani, ce frenezie, ce trăiri m-au încercat când am descoperit că sunt luat în seamă, că vocea mea e ascultată și... reverberată.

Poate că “Poșta redacției” a fost cea care mi-a deschis poarta pasiunii mele pentru publicistică, cea care îmi garanta, sub propria semnătură, puțină autoritate publică.

Altfel au stat lucrurile cu “Poșta redacției” la revistele literare. Erau rubrici foarte citite, erau adevărate șantiere literare, motiv pentru care ele erau date pe mâna unor adevărate autorități literare, de la Geo Dumitrescu (“Luceafărul” la Constanța Buzea (“Amfiteatru”). Iar un răspuns favorabil putea deveni ... “pașaport literar”, era o poartă deschisă spre celelalte spații ale revistelor. Poșta redacției la revistele literare erau vămi în toată puterea cuvântului, iar ieșirea din chenarul lor nu era una simplă. Câți veleitari n-au fost puși la punct în acele chenare de revistă, pe câte destine literare n-au pus aceste rubrici pecetea lor?

Am ținut și eu, o vreme, “Poșta redacției” la revista “Vatra” și a fost și o experiență interesantă și un dialog util cu aspiranții la gloria literară.

Constat că, cu mici excepții, “Poșta redacției” a devenit o amintire.

Cititorii au alte formule, adesea interactive, de a intra în dialog cu redacțiile, de cele mai multe ori sub protecția anonimatului. Multe publicații au rubrici destinate cititorilor, pe căi “internautice”, “Emailul” luând orice șansă “Poștei redacției” de altădată.

Cititorii pot mult mai ușor să-și spună păsurile, sunt rubrici speciale alocate acestora, pot ușor deveni “corespondenți”. Pot simplu deveni instanțe, judecători, responsabilitatea nu e luată în cârcă de redacții.

Anonimatul dă multora un curaj deosebit, le face verbul tăios, intransigent, justițiar.

Visam, în tinerețea postdecembristă, să fac un ziar cu acest nume, Poșta redacției”, un ziar exclusiv al cititorilor, scris de cititori, fără redactori, o publicație deschisă. A fost un proiect ratat.

Dar am și eu dreptul să visez, nu?

TIMP LIBER

„Timp liber” e o sintagmă care se poate identifica foarte simplu, cu timpul în afara orelor de serviciu. E adevărat, mai sunt destule „servicii”, mai ales publice, în care există din belșug „timp liber” în timpul orelor de program. Dar asta e o altă problemă și nu la ea vreau să mă refer, ci la timpul care, aparent, ne aparține, depinde de noi cum îl gestionăm, chiar dacă timpul nostru liber ni-l mai organizează și alții. Ne amintim noi, care am trecut prin exercițiul stagiului militar, o formulare antologică: „timp liber la dispoziția militarului”. Pentru că, la fel ca în viața civilă, nu tot timpul e la dispoziția noastră, nu ni-l putem impune noi cum vrem, e un stăpân deasupra noastră, mai ferm, mai inflexibil. E vorba de timpul „liber” în care suntem obligați, cu mai multă sau mai puțină plăcere, să facem tot felul de lucruri casnice, gospodărești, în funcție de vârstă, de statutul social etc. Adică e un timp liber, al nostru, dar nu ne aparține decât în aparență.

Atunci ce-ar putea să însemne timpul liber? Timpul pe care îl putem gospodări după cum ne e placul și voia, în care facem „ce ne taie capul”, fără să dăm socoteală nimănui și fără să creăm altcuiva prejudicii sau disconfort.

Timp liber e cel în care lenevim pe spate, cu telecomanda în mână, moțâind, mutând de pe un canal pe altul, în căutarea a ceva care să nu ne chiar adoarmă. Mai rar, în „timpul liber” se alege o carte, un spectacol de teatru, un concert, o plimbare sau... Cumpărăturile se fac și ele în timpul liber. Dar câte nu se fac în „timpul liber”.

Paradoxal, unii nu știu ce să facă cu timpul liber, de-abia așteaptă să se întoarcă la lucru. Japonezii, se spune, nu sunt prea interesați nici de concedii.

Concediile sunt, oricum, un alt fel de „timp liber”, cu o durată derutantă pentru unii, cu așteptări mari – excursii în

străinătate, plaje însorite, escaladări montane etc., pentru alții, cu plictiseală adesea.

Din punctul meu de vedere eu sunt un om frustrat. N-am niciodată „timp liber”, dimpotrivă, nu-mi ajunge niciodată timpul, sunt de-atâtea ori constrâns să-mi întrerup un lucru sau altul...

Poate fi timpul liber timpul în care faci ce-ți place și-ți place ce faci?

Pentru mine timpul liber nu îmi pune probleme legate de cum să-l pierd, ci de cum să-l câștig, nu e un timp al irosirii.

Cred că pentru fiecare în parte timpul liber înseamnă altceva și nimeni nu poate oferi rețete de petrecere a acestuia, chiar dacă ofertele, îndelung trâmbițate, nu lipsesc.

Apropo, ce faceți azi în timpul liber?

DOI LA SUTĂ

Nevoile sociale, spirituale, culturale, sportive etc. nu-și găsesc nici pe departe reflectarea în bugetul țării, iar instituțiile publice care ar trebui să acopere aceste nevoi sunt și ele în suferință financiară.

Poate că aceasta este și una din rațiunile existenței ONG-urilor, care ajung să cârpească niște nevoi naționale, fără să facă din această activitate profit, iar cei care se angajează în astfel de acțiuni să fie și ei voluntari, să manifeste solidaritate, responsabilitate, umanism...

ONG-urile adevărate încearcă să facă tot ceea ce fac atrăgând finanțări din diverse locuri, prin diverse formule. De la donații la sponsorizări. Încă n-au pierit oamenii generoși, care dau din mult puținul lor, într-o manieră care să nu fie nici jignitoare, umilitoare.

Pentru realizarea unor proiecte sunt necesare sume de bani mai mari sau mai mici, dar sunt lucruri care reclamă obligatoriu cheltuieli financiare.

Pe fondul acestor nevoi a apărut acel mecanism numit „doi la sută”, care permite o solidarizare financiară fără ca binevoitorul să scoată nici un leu din buzunar. Doi la sută din venitul fiecărui contribuabil, persoană fizică, poate fi direcționat către o organizație guvernamentală. Nu e mult, dar se poate aduna. Nu, vorba ceea: „spic cu spic...”

Ideea e, trebuie să recunoaștem, bună. Implementarea ei dă însă bătăi de cap, încă din start. Cel care dorește ca doi la sută din impozitul pe salariul său să ajungă la un ONG trebuie să depună o copie după fișa sa fiscală la organul fiscal de domiciliu, plus un formular (230), completat cu câteva date, sau chiar să trimită prin poștă documentele. Asta în condițiile în care dorește să păstreze confidențialitatea asupra veniturilor sale. Dacă nu, fiecare ONG în parte poate gestiona singur

această operațiune, fără să-l mai poarte pe „contribuabil” pe la „Finanțe”.

Din păcate însă, operațiunile de înregistrare, calcul, transfer etc. durează și banii ajung destul de târziu la ONG, astfel că el nu poate miza pe ei la o dată anume și nici nu poate forța pe cei de la „Finanțe” să-i vireze mai repede sumele ce i se cuvin, iar legiuitorul nu s-a gândit să stabilească și „termene” pentru finalizarea viramentelor.

Dar, spunem noi, mai bine mai târziu decât niciodată.

Se apropie, din nou, vremea lui „doi la sută”. Într-un an greu, cu două (cel puțin) runde de alegeri. Poate că se vor dirija bani și spre ONG-uri cu interese electorale, dar mai există nădejde că acești bani vor fi dirijați și spre acele ONG-uri care dau o mână de ajutor tocmai acolo unde politicienii au rămas datori.

Din indiferență, nepăsare, comoditate etc. niște bani care ar putea fi utili se duc pe apa sâmbetei, pentru că vedem cu toții cum se cheltuiesc banii publici, ori cei „doi la sută”, fiind parte din impozit, ajung „bani publici”.

Parafrazând un celebru vers eminescian, spun că „E vremea lui doi la sută...”. Vă pasă?

CÂND “VERBA” NU “VOLANT”

Când privești înapoi, fără mânie, spre cuvântul care sfințește prin undele radio, nu poți decât să spui că, fără Radio Târgu-Mureș, lumea aceasta a noastră ar fi fost mult mai săracă.

Până și cele mai fragile cuvinte spuse aici, cândva, de cineva, ar putea deveni odată, odată ca niciodată, de aur. Radio Târgu-Mureș a știut să trăiască mereu în prezent, dar și să aibă acut sentimentul duratei, să aspire să fie o continuă „Fonotecă de aur”.

Chiar a trecut o jumătate de veac de Radio Târgu-Mureș? Dacă ar fi să cântăresc ceea ce s-a spus de-atâta vreme la microfoanele lui, nu m-aș sfii să spun că am putea aniversa acum... centenarul.

Întâlnirea mea cu radio Târgu-Mureș s-a petrecut sub cele mai bune auspicii. Mi-au fost deschise ușile/cabinele Studioului să mă „rostesc”, să aduc mărturii despre lumea aceasta „prin viu grai”. Am adus „muniție grea” – interviuri cu Romulus Guga, cu Nichita Stănescu... Am avut parte și de rubrici, ceea ce-mi creat responsabilitate și ritm, pentru că nu se putea nu renunța, dar nici întârzia la întâlnirea cu ascultătorii.

N-am mizat niciodată ca „verba volant”, atunci când am intrat în cabinele Studioului de radio Târgu-Mureș. Nici atunci când nu am avut texte pregătite, când am participat la dezbateri sau am acordat interviuri. Am dat același preț cuvântului, la care am încercat să adaug valoarea rostirii, cea care particularizează acest gen de comunicare.

Sigur, Radio Târgu-Mureș de ieri nu mai seamănă cu cel de azi. Sunt alte voci, altfel de ... încăperi, alte tehnici.

Păstrez însă, în muzeul meu sentimental un reportofon istoric, greu cât o piatră de moară, benzi, și un sac de amintiri.

M-am simțit între oameni apropiați la radio Târgu-Mureș, m-am simțit în largul meu și, ca să fac apropo la zisa președintelui francez care ne-a vizitat de curând, n-am trădat niciodată. Am simțit că facem o echipă, chiar dacă n-am fost niciodată angajat al acestui Studio.

La aniversare, mă simt în continuare solidar cu această casă a cuvântului care zboară dar nu se risipește, care prin mijloace nevăzute știe să zidească.

DETRACTORII

Detractorii sunt o specie umană (?) demnă de toată mila. În literatură, ei sunt mai ușor vizibili, pentru că ceea ce încearcă unii să demoleze a trecut prin multe vămi critice, cu bune cu rele, dar cu înțelegere și cu dreaptă judecată. O judecată eronată nu e nimic mai mult decât atât. O eroare umană. Și ea trebuie să beneficieze de toată înțelegerea noastră, fiindcă e o situație firească, poate beneficia de circumstanțe atenuate. Sunt celebre cazuri de mari critici care au ratat întâlnirea cu importanți autori sau opere. Dar nu din rea credință sau din incapacitate critică. N-au reverberat, pur și simplu, cum se mai zice.

Când însă instanța critică lovește cu satârul, ea nu e decât un biet călău. De care ți-e milă pentru că e ridicolă, pentru că încearcă să decapiteze cu sânge rece ceea ce nu poate fi decapitat. Și nu fac altceva decât să-și arate incapacitatea de a înțelege sau de a avea, vai, și sentimente. Când însă ești gâde din proprie voință, voluntar și entuziast, lucrurile sunt grave. Nici nu știu cine ar putea să mai schimbe lucrurile, rămânând doar ca bunul Dumnezeu, în mărinimia lui, să ierte păcatul imposturii.

O jună, Elena Vlădăreanu, nu oriunde, ci într-o publicație cu titlu sonor, „Cultura”, dă cu barda în opera lui Nichita Stănescu și ce vede ea că curge? „Aburi alcoolici”. La atât e în stare tânăra noastră. N-are vreme de nuanțe, taie direct, din prima, nefăcând altceva decât să completeze lista detractorilor lui Nichita Stănescu cu încă un nume.

Cu mai bine de două decenii și jumătate în urmă, îl întrebam pe Nichita Stănescu, ce crede el despre atacurile lui Ion Caraion îndreptate împotriva poeziei sale? Răspunsul a fost scurt, nichitean: „Bătrâne, Caraion nu mai poate iubi!”

Elena noastră, cu siguranță, nu mai poate iubi. Dar oare a iubit vreodată? Pentru că, senină, spune că Nichita Stănescu

nu are nici o valoare. E adevărat, criticul nostru de ocazie recunoaște că a avut probleme încă din tinerețe cu poezia lui Nichita Stănescu, în încercările ei de a o citi: se bloca. „Când ajungeam la Nichita mă blocam. Citeam. Mă blocam. Citeam. Mă blocam.” Din păcate, n-a ieșit din blocaj, dar asta nu o e o scuză pentru mârłănie critică. În loc să se trateze, ca să scape de blocaj, ea mai bine aruncă la coșul de gunoi opera lui Nichita. Niște „neica nimeni”, ca Nicolae Manolescu, Ion Pop, Eugen Simion etc. au bătut câmpii cu grație, vorbind elogios despre poezia lui Nichita Stănescu, și vine ea, Elena, și-i pune pe toți la punct. Să se învețe minte! Să le fie rușine că nu s-au blocat atunci când l-au citit pe Nichita Stănescu.

Eu sunt un om înțelegător, iubesc tinerețea, teribilisme, nu taxez radical elanurile negativiste ale unora care înțeleg să dorească să se afirme negând pe alții, dar miopia îmi produce milă. Dacă nu l-ar fi admis pe Topârceanu, pe Șt.O. Iosif, considerându-i prăfuiți, „expirați”, parcă o mai înțelegeam, dar să nu poată vedea valoarea lui Nichita Stănescu mi se pare că e o boală gravă. E cu atât mai gravă cu cât ea e exhibată nu în cine știe ce foaie de pripas, ci într-un „organ” de cultură cu pretenții. Aici nu mai e „libertate de opinie”, ci curată impostură. Din orice unghi am privi lucrurile.

DE CE ÎMI PLACE CARLA BRUNI?

N-am scris niciodată despre prime doamne. Nici despre Elena Ceaușescu, nici despre Hilary Clinton. Nu m-au interesat, pur și simplu. Locul unei astfel de Doamne este unul câștigat nu prin merite personale, ci printr-un act administrativ. Ori căsătoria nu legitimează calitatea unei prime doamne decât în perimetrul familial. Deși se spune că în spatele unui bărbat de succes stă o femeie puternică. Nu știu dacă Elena i-a asigurat succesul lui Nicolae Ceaușescu, nici dacă Hilary a contribuit la puterea lui Bill Clinton!?

Soțiile primilor oameni de stat au devenit neveste pentru calități care nu prea au mare lucru în comun nici cu politica și nici cu puterea. Eventual cu puterea dragostei.

Dintr-o dată, fără nici un merit personal, decât acela de soție, sunt femeii care devin prime doamne. (Dacă Hilary Clinton ajunge președinte al SUA, Bill Clinton va fi „primul domn”!?) Unele își exploatează condiția, altele rămân discrete, în umbra soților. Doamna Nina Iliescu, aproape că n-a existat cât a fost Ion Iliescu primul om din stat. (Cineva spune că nu e „Nina” ci „Nani” Iliescu). Nici Nadia Constantinescu, nici Maria Băsescu nu sunt foarte vizibile, chiar dacă nu sunt atât de „nani” ca doamna Nina! Chiar dacă maria Băsescu e dusă prin lume, la băi de mulțime, e „populară”, chiar dacă tăcută.

E adevărat, după Elena Ceaușescu e riscant pentru o femeie de președinte să încerce să se impună, să iasă în față. Să fie teamă, prudență la mijloc? Cele mai multe doamne prime au rămas de decor, cel mult s-au implicat în acțiuni de caritate, purtându-și cu demnitate condiția de prime doamne, intrând mai ales în ecuații care țin de protocol, diplomatie etc.

Carla Bruni e o altfel de primă doamnă. Cum a intrat ea în viața lui Nicolas Sarkozy, aceasta e o altă poveste și nu e cazul să o abordez aici. Ce e cert e că ea a devenit prima doamnă a Franței. Că ea îl va însoți pe președinte peste tot

acolo unde protocolul va cere, dacă ea va accepta acest rol. Nu pentru acest rol îmi place mie de Carla Bruni. Mi-e dragă fiindcă e o artistă. Fiindcă viața ei s-a conturat în medii artistice – tatăl vitreg era compozitor, mama pianistă, o soră actriță, iar ea, chiar dacă nu a excelat în timpul studiilor, a recuperat ca autodidact. E o Primă Doamnă care vorbește cu lejeritate despre Baudelaire, Aragon, Verlaine, Apollinaire, Dostoievski, Joyce, Falubert, Emily Dickinson... Care ține în mâini chitara nu ca pe un obiect, ci poate să o facă să vibreze. O Primă Doamnă care îl are ca idol pe Bob Dylan. O Doamnă care cântă și te încântă.

E o Doamnă care merită prin ceea ce este ea însăși să fie și Primă.

FOLKUL, DINCOLO DE NOSTALGII

Generația mea a crescut și cu Beatles dar și cu Mircea Baniciu, pe atunci membru al Phoenixului. Ne-am trezit însă, parcă peste noapte, în brațele muzicii folk, care, prin Cenacul “Flacăra” devenise muzica cea mai prezentă dintre toate, pe măsură ce, rând pe rând, erau tot mai puține ore de program TV și tot mai greu de suportat, iar radioul se zbătea și el între emisiuni propagandistice și muzica șantierelor.

Muzica folk pusese stăpânire pe tinerețea noastră, necruțător, în spectacole care adunau mii de spectatori, prezenți de bună voie și nesiliți de nimeni, într-un număr pe care greu îi mai adună azi și marile vedete. Vedeta numită “muzica folk” avea de toate, “și mai bune și mai rele”, vorba lui Adrian Păunescu, dinamul acestui gen de muzică.

În momentul în care Păunescu și cenaclul său au căzut în dizgrație, peste muzica românească s-a așternut tăcerea. Iar folkiștii de-altădată treceau prin vămile vârstelor, iar după 1989, se părea că folkul va rămâne îngropat în uitare. Mai ales că mulți doreau să-l pună pe Păunescu la zid, alături de tot ceea ce a făcut el. Totul părea ciumat și condamnat la uitare veșnică.

Din fericire, n-a fost să fie așa. Încet, încet, folkul a început să renască din propria cenușă, timid la început, ca apoi, ici și colo, să apară câte-un festival de muzică folk. Unii ar putea spune că e un zvâcnet al nostalgicilor, dar când vezi săli pline, în care tineretul e la concurență cu “nostalgicii”, e clar că lanțul nu e rupt, că folkul merge mai departe, că e mereu o “primă iubire”, așa cum încearcă de doi ani să ne convingă Reghinul prin Festivalul „Prima iubire”, inițiat de cantautoarea Sorina Bloj și care a adunat până acum crema muzicii folk din România: Mircea Baniciu, Ștefan Hrușcă, Victor Socaciu, Mircea Vintilă, Adrian Ivanițchi, lor alăturându-se, din generații successive, Florin Săsărman, Grupul “Ecou”, Majay Gyozo, Angela Kiss Marieșiu.

Festivalul, care a antrenat și nume „noi”, Leonard Constant, Silvian Stâncel, Nicolae Zota, Bogdan Grosu, Florin Ștefan, grupurile “Ad literam”, “Unde”, “Ramuri”, “Candid”, “Fox”, a demonstrat că muzica folk n-a murit, că ea nu e apanajul nostalgicilor, că își găsește mereu portative noi de exprimare.

Iar lucrul cel mai important, într-o inevitabilă ierarhizare, e că există un public al muzicii folk, un public sensibil, elevat, de calitate, care știe să aleagă grâul de neghină, să se bucure de ceea ce e valoare, chiar și când e vorba de ... nostalgii.

BĂTAIA RUPTĂ DIN...IAD

Trebuie să recunosc că nu am fost ușă de biserică în copilărie și am avut și eu parte de tradiționala bătaie, pe care mi-o aplica taică-meu, bătaie pe care fie mi-o asumam cu stoicism descurajator pentru taică-meu, fie încercam să scap de ea,... fugind. Știam că fuga e rușinoasă, dar... sănătoasă. După câteva ore eram “grațiat”, supărarea părintească trecea și viața mergea mai departe. Ca-n “Amintiri din copilărie”. Adică numă lecuia bătaia și iar mai făceam câte ceva “răsplătit” tot cu bătaia. N-am apreciat niciodată că bătaia e ruptă din rai. E motivul pentru care mi-am reprimat orice tentație de a ridica mâna asupra copiilor mei.

Dar nu această “bătaie” e cea pe care vreau s-o invoc, pentru că ea era o bătaie cu... iubire, părintească, cu măsură, care nu lăsa urme, chiar dacă trebuia să doară, ca să mă îndrept, să nu mai fac “prostiute”. Avea scopuri... educaționale neîndoielnice. Și oricum, bătaia rămânea “în familie”, pentru că nici nu mă mândream cu ea și nici nu vroiam să se știe de ea.

La bătaia din școală vreau să mă refer, nu la cea “de pe vremea mea”, care era o bătaie blândă, cu liniarul sau bățul în palmă, cel mai adesea, câte o palmă după ceafă sau un tras de urechi. Nu pentru “neștiință”, ci tot pentru... “prostioare”. Pentru neînvățat, pentru prostii spuse la tablă, mai dădeau unii profesori pe elevi cu capul de tablă. O pedeapsă evitată după apariția tablelor de sticlă. În liceu, la “Liviu Rebreanu”, eram celebri pentru “pedepsele” aplicate și pentru indisciplină și pentru neînvățat de către dirigintele nostru, Livius Gubesch: săpam gropi în parcul liceului!

Bătaia/pedeapsa avea un singur sens. Profesorii își pedepseau elevii și nicidecum invers. Oricât de (ne)îndreptățiți am fi fost. Există autoritate, există respect față de dascăli, fără să se ajungă vreodată ca vreun elev să fie cel care pedepsește. Ne mai amintim mulți dintre noi de răzbunări pe mașinile unor

profesori, cărora li se puneau cuie sub roți sau erau mânjite cu cîine știe ce! Dar nu-mi amintesc să-i fi trecut cuiva să ridice mîna asupra unui profesor.

Astăzi stai și te crucești de cîte se întîmplă în școli, de cîte profesori au parte de bătaie în toată regula din partea unor elevi. Cauze ar fi destule. “Democrația” s-a urcat atît de mult unora la cap, înțelegînd cu totul altceva decît ceea ce ar trebui să fie ea în școală. Înfără de a da note mici la purtare sau, în situații extreme, exmatricularea, dascălul și-a pierdut aproape orice posibilitate de a-l îndrepta pe vreun elev năruvaș, fără să revolte cine știe ce ONG-uri care se ocupă de protecția animalelor, fără să ajungă în instanțe. De atâtea ori elevii li s-au urcat pe cap, la propriu, unor profesori lipsiți de apărare și autoritate. Jurnalele de știri stau mărturie.

Cel mai recent exemplu e cutremurător, pentru că profesorul a avut parte de bătaie în toată regula, cu pumnii și picioarele, în fața clasei, din partea unui elev care nu a fost lăsat să fumeze în timpul orei, la care venise... puțin băut. Și ca să pună capac la toate, s-a răzbunat pe profesoara lui, care a vrut să-l lase corigent, încît i-a aplicat o pedeapsă corporală zdravănă. O bătaie ruptă din... iad. Și și-a băgat profesoara în spital. Sigur, s-a băgat și pe el la pușcărie, pentru că violența lui nu mai putea să-i lase un loc în băncile școlii.

Încet, încet, profesiunea de dascăl a devenit una periculoasă. Dacă securitatea elevilor este mereu invocată, iar școlile sunt “dotate” și cu gardieni publici, securitatea profesorilor a ajuns pe marginea prăpastiei. Și nu mă refer doar la securitatea fizică în primul rînd. Ci la securitatea psihică, numărul profesorilor cu afecțiuni datorate stresului de la clasă fiind în creștere. Ce să mai vorbim de respect, un concept “perimat”, « nedemocratic ». Elevii au doar drepturi și profesorii doar îndatoriri.

Iar de aici, nivelul școlilor nu are decît un sens : căderea liberă.

ADIO, DAR RĂMÂN CU TINE!

Am datorii mari față de America. Bursa pe care am primit-o în 1990 de la Statul American mi-a oferit șansa unică de a vedea nu doar o lume, ci și de a descoperi valorile democrației americane.

Tot ceea ce am studiat, cercetat în SUA a fost pus sub semnul imperativ al democrației. Nu știu ce-aș fi înțeles eu din democrație fără experiența americană. Sau cât timp mi-ar fi luat ca să mă dumiresc pe ce lume sunt și încotro ne îndreptăm.

Sătui de decenii de dictatură, modelul democrației americane ne era oferit pentru a implementa în România democrația. Am sperat că, odată întors acasă, voi reuși să aplic în practică ceea ce am învățat din democrația americană. Nu înțelegeam de unde atâta rezistență la implementarea acesteia, nu știam de unde atâta dificultate în a face pe cei din preajma mea să învețe abecedarul democrației. Am fost iritat la culme de predicția „oracolului de la Dămăroaia”, care ne dădea două decenii ca să învățăm democrația. Credeam că totul se va întâmpla peste noapte și vom deveni democrați cât am clipi. Nu mi-am imaginat ce greu se schimbă mentalitățile, cât de complicat e dezvățul unui învăț cu forța, dar care a pătruns până în măduva oaselor multora dintre noi.

Sigur, nu mi-am pierdut nădejdea, mai cred că-mi va da Dumnezeu atâtea zile încât să pot spune cu mâna pe inimă și să mulțumesc Celui de Sus că mi-a îngăduit să prind la mine acasă și vremi democratice.

Dar, momentul Kosovo, m-a împins în derută. Pentru că SUA, cea care mi-a predat cu îndârjire lecția despre democrație, care și-a făcut din democrație act de legitimare, de recunoaștere și respect în lume.

Nu înțeleg cum, uitând de normele democrației, SUA s-a grăbit să recunoască apariția unui stat fantomă în Europa. Călcând în picioare valori pe care le-a susținut cu îndârjire.

Sunt uluit și încep să nu mai înțeleg nimic. Care e America adevărată – cea pe care am cunoscut-o la ea acasă sau cea care vine în Casa Europei cu o decizie care uită de democrație.

Nu sunt un naiv – știu că la mijloc sunt jocuri și interese politice, că și Franța, Anglia, Italia, Germania... vor recunoaște noul stat, cum știu că Spania, Grecia, România se vor opune vehement, iar Rusia așteaptă la cotitură, pentru că și are de câștigat ceva de aici.

Mai cred că „precedentul” Kosovo nu este un „precedent” pentru România, dar el trebuie să pună în gardă clasa politică românească, pentru ca aceasta să înțeleagă ce misiune are, pentru ce primește câte un purcoi de bani.

Ea trebuie să-i trezească pe mulți din „somnul cel de moarte”, pentru că patriotismul e una dintre valorile democrației, care trebuie apărut ca o valoare fundamentală.

Cât despre America, supărarea e cu măsură. Așadar, adio, dar rămân cu tine!

MICA BRITANIE ȘI ȚARA OLTENILOR

Declararea unilaterală a independenței de către Kosovo e un bulgăre de zăpadă care nu are nevoie de foarte mult efort pentru a se rostogoli la vale, antrenând tot ce-i apare în cale. Dacă aceasta nu e un precedent pentru România, condițiile fiind radical diferite, poate fi un precedent pentru alte spații geografice europene și nu numai.

Recunoașterea independenței statului Kosovo este un fel de a deschide cutia Pandorei. Din Țara Bascilor și până în Palestina, se poate întâmpla orice.

Iepurele poate însă sări și de unde s-ar aștepta lumea mai puțin – Scoția, de pildă. Premierul Scoției s-a și exprimat deja în privința “divorțului” de Anglia. Ori, cum Anglia a fost printre primele care a recunoscut independența kosovarilor, au dat apă la moara scoțienilor, care vor să “facă un bine”, englezilor, scăpându-i de “un locatar nesuferit”, punând în loc “un vecin agreabil”. Dintr-o dată, Marea Britanie ar putea deveni “Mica Britanie”. Deși, și Scoția este un alt fel de precedent, nu seamănă cu situația din Kosovo.

Nici Transnistria nu doarme. Și ea ar putea oricând să-și declare unilateral independența. Iar Palestina, care visează și ea la statutul de stat independent, după atâtea așteptări și eșecuri ale negocierilor cu Israelul, ar fi îndreptățită să repete istoria celor din Kosovo.

La toate acestea, Rusia nu va rămâne spectator, cu siguranță.

Scoțienii se și gândesc la un referendum pe tema independenței în 2010, iar rezultatul nu e greu de anticipat.

Cu cât și-a desființat Europa hotarele, vămile, barierele, cu atât par a se întări orgoliile naționaliste, etnice, separările, delimitările de tot felul. Europă unită să fie asta oare?

La noi, între tragic și ridicol, pretențiile autonomiste ale maghiarilor sunt tratate în fel și chip. Dincolo de seriozitatea

problemei, românii nu și-au pierdut umorul și au dat o replică ridicolului autonomist, prin declararea “independenței” Doljului. E și el un Ținut Oltenesc, ca și Ținutul Secuiesc.

Iată fragmente din “Declarația de independență” a oltenilor, declarație care circulă “din email în email”: “Autoritățile de la Craiova au transmis astăzi la ora 8:00 Parlamentului declarația prin care oltenii își declară unilateral independența. Printr-o mișcare total neașteptată, oltenii separatiști din Dolj, inspirați de precedentul kosovar, și-au declarat independența, cu sprijinul tacit al Chinei, Burkinei Fasso, Guyanei Franceze și Țării Bascilor, deși din Țara Bascilor încă nu au primit confirmarea în scris, faxul bascilor fiind defect. (...) Reprezentantul Guvernului în teritoriu a fost capturat de forțele separatiste, aplicându-i-se o bătaie ruptă din rai sau din filmele cu Van Damme, precum și alte rele tratamente, tipice Sodomei, dar mai ales Gomorei. Circa 4000 de olteni au invadat astăzi străzile noii capitale, Craiova, scandând sloganuri diverse, printre care: "Aruncă-mi, bă, dimigeana aia!" Ia prazul, neamuleeeee", "Hai Craiova!", Jos Guvernul" și "Unde fusăși tu, Americo, până acum?!" (...) Drapelul noului stat, Oltenia, este tricolor, cu două prazuri încrucișate, simbolizând lupta pentru independență a oltenilor, precum și puterea economică a acestora. Imnul va fi celebrul cântec "Spune, spune, hoț bătrân", deosebit de popular printre hoții de cai în perioada dintre cele două războaie. (...) Sediul Imprimeriei Naționale din Craiova este deja în mâinile forțelor separatiste, care au început deja să tiparească noua monedă, denumită sugestiv "Francul". Valoarea nominală a unui Franc este de un Euro. Cu toate acestea, prin satele din Dolj se zvonește deja că "A murit Francul".(...) "Valorile naționale ale minorității oltenești au dus astăzi la îndeplinirea dezideratului de veacuri în regiunea Ținutul Oltenesc. Somăm autoritățile de la București să recunoască de urgență noul stat, care beneficiază deja de o amplă recunoaștere internațională", a

precizat pentru times.ro Marko Polo Bela. (...) Comisia Europeană a fost informată despre demersul separatist al oltenilor, membrii acesteia declarând: "E ceva de semnat? Dați-le încoace, să le semnăm și ăstora. De unde sunt? Din Balcani? Dați la semnat, că ne prinde noaptea aici printre hârtoage!", după care au plecat la masă, lăsând România în aer. Vadim Tudor e contrariat: "Recunosc că e o mișcare neașteptată a oltenilor, care mi-au transmis deja că Doljul a fost epurat de unguri de peste 100 de ani și că mă vor de urgență la Craiova la cârma țării. Voi vedea în continuare ce părere au și generalii mei și voi lua o decizie. Mi s-a adus la cunoștință că există mari stocuri de medicamente în Craiova, deci e cu atât mai tentant!" (...) Și Oltul e în fierbere - cazanele de țuică fierb de azi dimineată la capacitate maximă și în județul Olt, ai cărui locuitori susțin că Doljul le-a furat statul și emblema națională, ceea ce va duce posibil la un război intra-etnic. Ar mai fi, evident, și problema zaibărului, care nu poate fi tranșată decat printr-o confruntare armată. Rămânem în continuare cu ochii pe situație, așteptând și comunicatul oficial al Guvernului, care probabil nu va recunoaște independența noului stat".

IUBIREA DE... DIVORȚURI

O statistică anuală a unui oraș de provincie, cu peste 40.000 de locuitori, înregistra anul trecut un număr mai mare de divorțuri decât de căsătorii. O situație deloc singulară, una care oferă imaginea nouă a „celulei de bază” a societății.

Ce se întâmplă de tot mai multe cupluri renunță la „celula de bază”, cu consecințe nu doar asupra propriului statut, ci și a copiilor, în cele mai multe cazuri. Fiindcă incidența mare a divorțurilor nu e atât în primii ani de căsătorie, cât după ce a trecut o vreme, au apărut copiii, au apărut tot felul de probleme, cărora nu se mai dorește să li se facă față, și e preferat abandonul. Adică divorțul.

Disoluția familiei nu e una specific românească, occidentul are de mult astfel de probleme, iar cauzele nu diferă radical.

Mutația valorilor contemporane a prins în vârtejul ei și valorile cuplului. Iar răul pleacă de la rădăcină. Realizarea cuplurilor nu mai are la bază sentimente profunde, angajamente sincere. Căsătorii se fac nu doar „în direct”, la tot felul de emisiuni TV, ci și PE NEVE, adică pe nevăzute. Teribilismul și disprețul față de sentimente a împins lucrurile până aici.

Într-o criză a comunicării „pe viu”, la vedere, cu priviri „ochi în ochi”, Internetul a preluat aproape toate responsabilităților. Declarațiile de dragoste prin email sau messenger în locul șoaptelor și plimbările prin parc sunt preludiul unor căsătorii. Unde pot să ducă acestea e ușor de anticipat.

În criză nu e doar căsătoria, ci chiar iubirea. A ajuns și ea de tranziție, ca întreaga societate. Superficialitatea a luat locul profunzimii, minciuna locul sincerității. Neîncrederea, suspiciunea au făcut „celebre” emisiuni ca „Trădați în dragoste” sau „Test de fidelitate”.

În același timp, la noi, se vorbește tot mai imperativ despre necesitatea legalizării prostituției. Adică sex pe bani, animalitate, instincte primare. Sentimentalismul e de modă veche, declarațiile de iubire vetuste. Până la urmă, unele femei ajung nu doar sclave pentru plăceri cu ochii pe ceas, ci surse importante de venit, pentru întreprinzători care doresc să-și includă în obiectul de activitate al „firmei” sexul.

Nu mai contează stabilitatea, longevitatea unei relații. În locul unei iubiri profunde, destui bărbați preferă să adauge noi „trofee” ale vânătorii sexuale. Oricum, „discriminări” există. Pentru că dacă unii bărbați fac sport din sex, nu foarte multe femei își permit un gigolo. Pe de altă parte, istoria oferă „probe” de harem de femei, nu de bărbați.

Sigur, sunt fericiți și nefericiți în dragoste, sunt norocoși care-și găsesc „din prima” perechea potrivită, sunt alții care o caută toată viața. Sunt unii care se căsătoresc de probă, alții care stau „căsătoriți” fără acte.

Sunt un optimist. Cred că iubirea nu va dispărea niciodată, indiferent prin câte crize va trece și oricât vor dura. Se va spună că se recurge excesiv la binecunoscuta frază „Dacă dragoste nu e, nimic nu e”!

Risc s-o mai invoc o dată. Pentru că eu nu cred nici în „Ziua îndrăgostiților” (că s-o chema „Valentine’s day ori Dragobete), nu cred nici în anul îndrăgostiților, nici în cincinalul dragostei...

Iubirea în căsătorie nu se termină când se termină borcanul cu miere, cum se scuza destui. Atâta doar, că s-ar putea să nu mai fie ca în prima zi...

Și-atunci mă-torc la Dostoievski, cel din „Frații Karamazov”:
“Sfinții părinți știu. Iadul e neputința de a iubi, de a simți”.

AVOCAȚII DIAVOLULUI

Problema păstrării religiei în trunchiul comun al materiilor care se predau în liceu a stârnit nebaneuite patimi, poziții dintre cele mai contradictorii. În ciuda vocilor majoritare, s-au găsit destui “izolați” erijați în reprezentanți ai nu știu cui, pentru a combate cu vehemență continuarea predării religiei în licee. ONG-uri fantomă, cu 10-15 membri, au început să țipe, vorbind în numele unor mase fantomă, susținând că școala, în general, nu doar liceul, trebuie ținută departe de biserică, invocând libertăți și drepturi ale omului. Ce s-ar întâmpla dacă, în numele acelorași “drepturi”, s-ar cere renunțarea la predarea biologiei din școli, pentru că aceasta este și promotoare a teoriei evoluționiste a lui Darwin? Dacă s-ar cere să nu se mai predea muzica în școli, pentru că sunt elevi care nu au ureche muzicală, sunt afoni? Dacă s-ar cere renunțarea la predarea matematicii, pentru că îi stresează pe elevi? Dacă s-ar pretinde că nu mai e necesară predarea limbii române, întrucât aceasta se învață în familie?

Dacă, până, la urmă, s-ar cere renunțarea la școală, fiindcă nu mai e nevoie de educație?

N-ar fi toate aceste pretenții la fel de aberante ca și susținerea renunțării la predarea religiei în școli, pentru că, nu, copiii, în numele libertății de conștiință, nu pot fi obligați să învețe o disciplină sau alta? În viziunea unora, e la latitudinea copiilor să aleagă ce să învețe și ce nu, inclusiv în plan spiritual, religios. Părinții, școala nu trebuie decât să se conformeze.

Ar trebui, după unii, introdusă dictatura copiilor, nu cumva să le lezăm drepturile, de parcă ei ar ști ce vor și ce trebuie să facă!

Ciudat, la noi funcționează legea celui care strigă mai tare. S-au găsit, de pildă, câțiva gălăgioși, care au cerut scoaterea icoanelor din școală. Paradoxal, ei sunt foarte

aproape să aibă câștig de cauză, dacă decizia Curții de apel din București nu va fi desființată de Înalta Curte de Casație și Justiție.

În gândirea celor care au avut o astfel de inițiativă, ca și în gândirea celor care au judecat și decis scoaterea icoanelor din școli, ar putea fi scoase și portretele marilor scriitori, marilor personalități ale istoriei, pentru că și ele reprezintă niște simboluri, și ele, ca și icoanele. În numele “libertății de conștiință”, se vor găsi unii care să spună că imaginea lui Ștefan cel Mare ar putea fi un atac la adresa familiei, având în vedere viața personală a domnitorului, cum și portretul lui Eminescu ar putea să fie o promovare a vieții libertine sau mai știu eu a ce nu ar putea fi pe placul nu știu cui.

În numele democrației începem să devenim aberanți, distrugem valori consacrate ale tradiției, ale sentimentului românesc al ființei.

Europenismul pe care-l invocă unii atâta ne-a împins de nenumărate ori pe marginea istoriei, plătind pentru asta chiar cu trupul țării.

Dacă în privința menținerii religiei în liceu rațiunea a învins, în privința scoaterii icoanelor din școală, ateismul pare a ieși biruitor.

Cine plătește acești avocați ai Diavolului?

ÎNTRE PATRIARHIE ȘI MITROPOLIE

Calmul Adunării Naționale Bisericești din Aula „Patriarhul Teoctist” din Palatul Patriarhiei din București a fost „perturbat” de un incident, în aparență, minor, poate prea puțin băgat în seamă de media. El l-a avut ca protagonist pe ÎPS Bartolomeu Anania, Mitropolitul Clujului, Albei, Crișanei și Maramureșului. Acesta semnală faptul că episcopul de Crișana, PS Sofronie, a introdus pe ușa din spate un deputat în Adunarea Eparhială a Crișanei, pr. Nicolae Marian, care și-a prezentat mandatul spre validare în Adunarea Națională Bisericească, în timp ce predecesorul său a fost scos pe șest din Adunarea Eparhială.

ÎPS s-a arătat revoltat nu doar de modul cum acesta a fost înlocuit, de către ierarhul eparhiei și nu de Adunarea Eparhială, (care îi putea retrace mandatul pentru acțiuni potrivnice intereselor bisericii), ci și de faptul că PS Sofronie nici nu l-a consultat și nici nu l-a informat de acțiunea sa. Firește, a cerut explicații la interpelarea sa, explicații care ar fi trebuit să i le aducă raportorul comisiei administrativ-juridice și de validări, după consultări cu toți factorii interesați/implicați. Împăciuitor, PF Patriarh Daniel, a cerut analizarea situației create și soluționarea ei în temeiul Statutului BOR. N-a mai fost însă nevoie de explicații, pentru că PS Sofronie a retras de la Comisie mandatul deputatului Nicolae Marian, restabilindu-se astfel calmul.

Facta însă a rămas și ea are izul unui abuz, prin eliminarea arbitrară a unui deputat căzut în dizgrație.

Ceea ce este însă mai important e că s-a făcut vizibilă poziția de „opozant” a IPS Bartolomeu Anania, de „câine de pază” al democrației din BOR. Atitudine verificată și nu cu mult timp în urmă, când Mitropolitul Clujului și-a exprimat dezacordul cu o prevedere legată de dreptul Patriarhului de a

înființa stavropighii. Se pare că ÎPS Bartolomeu nu și-a îngropat de tot gustul amar al înfrângerii sale în alegerea noului Patriarh, rămânându-i să vegheze la bunul mers al lucrurilor, de pe o poziție intransigentă.

Oricum, acum, după ce lucrurile s-au limpezit și a fost ales și noul mitropolit al Moldovei, IPS Teofan, și nu IPS Casian, favoritul Patriarhului, IPS Bartolomeu a rămas singurul înalt ierarh care are curajul să spună lucrurilor pe nume în BOR, inclusiv când e vorba de PF Daniel.

PREOȚII ȘI POLITICA

Se știe cât de curtată e biserica de politicieni. Aflată mereu în fruntea încrederii populației, oricâte acțiuni demolatoare au fost îndreptate împotriva ei, biserică îi atrage pe politicieni, mai ales în apropierea alegerilor, când mizează pe sprijinul acesteia. Pentru că vorba unui preot spusă în biserică credincioșilor poate conta la vot. Dacă nu ca opțiune, măcar ca îndemn de a participa la vot.

Preoții au fost prezenți în politică, pentru că “oastea e creștină”, chiar la cel mai înalt nivel, în Parlamentul României, dar prestațiile acestora au fost modeste, până la insignifiante. Au fost doar de culoare, fără ca aceștia să fi putut influența decizii importante.

Apoi, Sfântul Sinod, a optat pentru interzicerea implicării preoților în politică. De-abia atunci s-a putut vedea care e pierderea, dar nu în “Sfatul țării”, ci jos, la cel mai mic nivel politic, în consiliile locale, unde se iau decizii în interesul comunității, unde preotul are prestigiu, îi este recunoscută autoritatea.

A fost resimțită ca o frustrare această interdicție, mai ales că ea viza doar biserica ortodoxă, cea majoritară, puternică, influentă. Aceasta în condițiile în care maghiarii și-au făcut din biserică cel mai bun cadru al implicării în politică, mijlocul cel mai bun de control și influențare a electoratului.

Sigur, opțiunea politică a preoților ortodocși a creat derută și poate că ea a dus la interdicția de a mai face politică direct, căci altfel... Oricum, preoțimea nu poate fi înregimentată, nu poate fi monopolul exclusiv al vreunui partid, fiecare preot își are propriile simpatii politice, omenеștile și fireștile legături cotidiene cu oameni implicați politic și aflați la diverse nivele de conducere în administrație.

Prezența preoților în viața politică este însă necesară, tocmai, pentru că ei reprezintă cel mai bine și mai moral

interesele alegătorilor. Și-apoi ei nu pot să-și permită să mintă... Cel puțin!

Sfântul Sinod a dat dezlegare la implicare politică pentru preoți. Într-un registru particular și cu acordul ierarhului superior.

E o mare provocare implicarea politică a preoților, dar nu sub patrafirul vreunui partid, ci independenți. Aici se va putea verifica dacă, într-adevăr, încrederea românilor în biserică este așa cum spun sondajele, dacă alegătorii își vor abandona simpatiile politice și vor alege în numele credinței pe păstorul lor.

Nu cred că ne vom trezi cu o armată de preoți care să aleagă această cale, dar ea este o “eliberare” necesară. Constrângerea de până acum avea și un ușor iz de încălcare a unor “canoane” universale, a drepturilor omului.

Sfântul Sinod a gândit și pragmatic și creștinește. Chiar dacă lucrurile rămân tot în seama Domnului...

ALEGERILE COPIILOR

În sfârșit, s-a stabilit data alegerilor locale, bugetul, a fost promulgat votul uninominal, cum sar zice, s-au pus sacii în carul alegerilor.

Sunt primele alegeri locale după ce am devenit cetățeni europeni și, probabil, unul dintre comportamentele ... europene ar putea fi slaba participare la vot, chiar dacă acest lucru nu are nicio legătură cu Europa.

De fapt, vor fi alegeri... experimentale, într-o formulă care ne va pune la încercare capacitatea de a alege mai mult oameni decât partide. Vor fi bătălii mari pentru stabilirea candidaților care să nu tragă partidele în jos.

Cât de mare este miza acestor alegeri ne-o demonstrează primele semne ale celor care vor intra în luptă, pentru că aceștia au pus semnele egalității între fotolii ministeriale sau parlamentare și cele de primar.

Candidații însă vor avea una dintre misiunile cele mai grele, pentru că nu mai pot duce electoratul cu zăhărelul, lumea s-a lămurit ce-i cu promisiunile electorale – eram tentat să scriu “minciunile electorale”, pentru că, oricum, nu greșeam.

Una dintre problemele alegerilor va fi, așadar, prezența la vot. Cine și ce-i va mai mâna pe alegători, în lupta candidaților, la vot. După șiruri neîntrerupte de amăgiri, de promisiuni electorale făcute cu nonșalanță și fără nici un suport!

Poate că alegerea “Zilei Internaționale a Copiilor” intră în strategie, alegerea acestei zile avându-și tâlcul ei. Se mizează, cred, că părinții vor fi scoși afară de copii și, dacă tot au ieșit din casă, “Hai la vot” să fie încă un joc pe care să-l joace, să-l accepte, să și-l asume părinții, cu aceeași puternică așteptare a schimbării răului în bine?! Și cu copiii vor ieși la aer și bunicii și, vai, ei sunt un segment electoral consistent și,

pe cât de substanțial, pe atât de înșelat în așteptări, cu pensii la limita supraviețuirii, după ce au cotozat o viață pentru a avea o bătrânețe decentă.

Candidații se vor întrce în a finanța acțiuni dedicate copiilor, cu speranța că ei vor fi un vector electoral. “Să votăm pentru copiii noștri, pentru viitorul lor luminos!”, vor cere candidații care-și amintesc de școală, învățământ și sănătate, doar în campaniile electorale.

Dar cu ce ne-ar mai putea momi candidații, după ce cei de până acum ne-au demonstrat că interesele “poporului” s-au redus la interesele lor, ei s-au identificat cu poporul. Ca mai alaltăieri, când românii trăiau bine prin reprezentanții aleși. Prin conducătorii iubiți.

Eu nu voi fi scos la aer de copii. Nici de nepoți. Eu nu vreau să mai votez cu nimeni. Și-atunci, se va spune că sunt laș, că am abandonat lupta, că nu mă mai interesează viitorul României, bla, bla...

Dar dacă, totuși, ies la aer, din vacarmul ofertelor electorale voi putea auzi ceva, voi putea desluși ceva, voi putea crede în cineva?

Și-atunci, dilematic ca personajul caragialean, mă voi întreba: “Eu cu cine votez?”

CIMITIRE DE LA MARGINE DE DRUM

Zilnic, pe șoselele din România au loc adevărate accidente. Multe dintre ele cou victime omenești. Mai în glumă, mai în serios, se spune că al treilea război mondial a început și că el se duce pe șosele. Zeci, sute de mii de oameni mor anual în accidente auto. Și noi românii avem o contribuție importantă la aceste cifre. Puține zile, « scapă » fără imagini ale vămilor pe care le plătim zeului Automobil.

Românii se mai evidențiază însă prin ceva. Locurile multor accidente în care au pierit vieți omenești sunt marcate cu cruci, ba chiar cu mici morminte. Atât sunt de numeroase încât lasă impresia unui cimitir la margine de șosele.

Durerea pierderii unor vieți omenești nu intră în discuție. O viața nu valorează nimic, dar nimic nu-i mai de preț de cât o viață, spunea cineva. Ne vine greu să acceptăm despărțirea de ființe dragi, mai ales în împrejurări în care mor bătrâni, tineri, copii, în puterea vârstei, unii de-a dreptul nevinovați, victime ale nesăbuiinței altora, singura lor vină fiind că s-au aflat la momentul neprotrivit într-un loc nepotrivit.

Am trecut printr-o astfel de experiență, știu ce ușor, ce repede, ce nedrept se pot întâmpla astfel de evenimente. Puteam fi și eu o cruce la o margine de drum.

Crucea, spune DEX e un “Obiect format din două bucăți de lemn, piatră etc., puse perpendicular una peste alta, constituind simbolul credinței creștine. În antichitate, ”Instrument de tortură, pe care erau pironiți osândiții la moarte ».

Semnificațiile punerii crucii la căpătâiul morților sunt multiple, nu ele sunt însă tema acestor reflecții. Oricum, ele marchează locul în care a fost îngropat trupul unui om, și locul lor este în cimitire, atunci când cel plecat la cele veșnice a avut parte de o înmormântare creștinească. Vorbim de cadrul

general, nu de excepții. Pentru că, testamentar, mormintele au ajuns și în locuri atipice.

Ce vreau să semnalez eu acum este nefirescul punerii unor cruci la locurile unde au avut accidente și s-au pierdut vieți omenești. Imaginați-vă că în saloanele de spital s-ar pune cruci lângă paturile unde au murit oameni!?!

Sunt destule astfel de cruci, unele au și “dotări” cu lumini de veghe, unele sunt cruci de marmură, înconjurată cu borduri, etc. etc. La aceste cruci se aduc flori, se aprind lumânări... Au parte de aceleași obiceiuri ca și mormintele din cimitire deși, repet, sub aceste cruci nu au fost îngropate trupuri neînsuflețite. Unele cruci sunt stridente, de un kitch în toată regula, într-un fel de manelizare a locurilor de veci.

Nu vorbim de aspectul juridic. Aceste cruci, “proprietate privată”, sunt amplasate pe un domeniu public, fără nici un fel de aprobare, pentru că nu văd cine ar da o astfel de aprobare. Cu toate acestea, numărul crucilor pe marginea șoselelor crește, în dezacord cu însăși tradiția românească, crește. Locul mormântului cu cruce la capătăi este în cimitire și, dincolo de durere, de tragedia umană, e nefiresc să se amplaseze astfel de cruci pe marginea șoselelor, deși, în spiritul nostru creștinesc, le tolerăm și nu le îndepărtăm. Chiar dacă ele nu sunt o rânduială creștinească, chiar dacă ele nu sunt legal amplasate. Uneori, când se extind șoselele și se fac mai multe benzi, aceste cruci nici măcar nu sunt “desființate”, ca și “construcții ilegale”, ci sunt mutate ceva “mai încolo”.

Sigur, vor spune unii, ele au și un efect psihologic. Prezența lor pe marginea șoselelor mai poate tempera nebunia unor conducători auto, inconștiența, imprudența la volan.

Cu toate acestea, nu văd de ce ar fi nevoie de cruci pe margini de șosele, ca să marcheze locul morții cuiva. Indiferent cine ar fi acesta. Pentru că în fața morții toți suntem egali.

PLEDOARIE PENTRU UN PARC

Anii mei de liceu au beneficiat de un „Însoțitor”, cum ar spune C. Țoiu: Parcul dendrologic al Liceului „Liviu Rebreanu”, gospodărit de un împătimit iubitor de natură, profesorul Livius Gubesch.

Nu știu cine a fost inițiatorul acestui parc, după terminarea construcției liceului, în 1911, după trei ani de muncă susținută. În perioada în care am fost elev la această școală, aveam percepția că Parcul dendrologic este opera exclusivă a profesorului Livius Gubesch. Și, cu siguranță, așa este, chiar dacă ar fi altcineva inițiatorul. (Recunosc, navigarea mea pe Internet a fost fără succes, n-am găsit informații relevante despre acest parc!) oricum, Livius Gubesch i-a dat strălucire și nu cu puține eforturi. Parcul era o minunăție, chiar dacă întreținerea sa era pentru unii o... pedeapsă. Se știe, profesorul Gubesch avea obiceiul de a „ierta” neștiința, acordându-i însă un răgaz, pentru că, până la urmă, indolența, lenea sau poate chiar neputința de a se învăța la nivelul exigențelor profesorului nostru, se taxa cu gropi săpate în parcul dendrologic, dacă nu pentru perspectiva imediată plantării unei noi specii de arbori, flori etc., cel puțin pentru afânarea solului și pentru curățarea de resturile îngropate în pământ în timpul construcției liceului.

Faima parcului dendrologic de la Liceul „Liviu Rebreanu” din Bistrița a ajuns fără egal. Parcul era o adevărată Grădină botanică – de altfel, relațiile bune ale profesorului Gubesch cu Grădina botanică din Cluj a făcut ca specii de mare raritate din lume să se găsească într-un... parc „școlar”.

Am revăzut cu câteva zile Parcul dendrologic și nu mă pot abține să nu spun sentimentul pe care mi l-a produs întâlnirea cu acest loc, dincolo de emoții și nostalgii: parcul este în ruină, nu doar năpădit de mizerii de tot felul, dar parcă ar fi și abandonat. Numărul speciilor de altădată a scăzut

drastic, acestea nu mai au tăblițele de cândva, cu informații despre caracteristicile speciilor, țările de origine etc. Parcul a îmbătrânit, e gârbovit sub povara dezinteresului, a lipsei unui pasionat care să ducă mai departe ștafeta pe care n-a mai preluat-o nimeni după dispariția distinsului profesor.

Nu vreau să judec pe nimeni, nu vreau să dau lecții nimănui, dar mă doare sufletul văzând cum arată un parc care altădată, pe vremea aceasta, era în mare agitație, se curățau aleile de frunze, se pregăteau noi specii pentru plantat... Era o forfotă care făcea întregul parc să devină înfloritor, și la propriu și la figurat.

Liceul se pregătește să-și aniverseze centenarul, dacă luăm în calcul anul în care au început lucrările de construcție.

Poate că de dragul acestui centenar i se va acorda parcului un plus de atenție. Poate se va redacta și o monografie a acestui parc, aducându-se astfel și un elogiu dascălului care a făcut dintr-un teren viran o Grădină a Raiului.

Nu cred nici că e imposibil, nici că nu s-ar dori să renască acest parc dendrologic!

Întrebarea simplă, dar esențială, este însă cine își va asuma o astfel de misiune? Merită școala acest lucru, merită elevii, ei, merită orașul care se sufocă tot mai mult sub povara construcțiilor care nu mai țin cont nici de natură, nici de bucuria pe care renașterea ei o aduce în sufletele noastre umplute de atâta... „zoaie” aruncată din toate părțile și de către tot felul de marțafoi!

PATRIOTISMUL ÎN DERIVĂ

Dacă s-a devalorizat ceva grav în România după decembrie 1989, la fel ca și moneda națională, acela a fost patriotismul. S-a căzut dintr-o extremă în alta – de la patriotismul fals, de paradă, al regimului Ceaușescu, la respingerea acestuia. S-a ajuns să fie chiar riscant să-ți declari patriotismul, pentru că ești ușor etichetat de lipsă de orizont european, de deschidere spre valorile universale etc. etc. devenit și armă electorală, abuzul de uz, în circumstanțe care n-aveau nimic în comun cu patriotismul, acesta a ajuns o cenușăreasă, de care unii se jenează, ca să nu-și strice imaginea.

Dar pierderea sentimentului patriotic nu e ceva specific românesc și nu poate fi contrapusă cu excesele naționaliste, duse nu la extremă, ci de-a dreptul la extremism. Dacă în România s-ar încerca resuscitarea patriotismului adevărat, s-ar abate ploaie de sudalme, s-ar invoca patriotismul lui Ceaușescu, care se știe ce-a adus, s-ar declanșa campanii de denigrare a celor care ar cuteza să încerce renașterea patriotismului.

Dar când resuscitarea patriotismului vine de la englezi, mulți vor rămâne muți... de uimire. Așa ceva nu se poate, englezii și-a pierdut patriotismul și, dacă-i așa, ce la veni tocmai acum să-l reconsidere? S-a întâmplat ceva cu... mândria de a fi englez? Sigur, englezii patrioți de mai ieri azi sunt la vârste venerabile, iar patriotismul generației tinere nu se prea vede. E un lucru pe care l-a constatat chiar premierul britanic Gordon Brown, care are intenții nu doar de resuscitare, ci chiar de animare, de dinamizare a patriotismului, mergând până la a se propune proclamarea unei noi zile naționale, în care să se regăsească și să fie celebrate „tradiția și cetățenia” engleză. Mai mult, se preconizează introducerea unui nou

jurământ față de regină, ca „modalitate de a impulsiona educația patriotică și de a marca trecerea la maturitate”.

Unii, de la noi, ar sări ca arși la astfel de intenții, ar invoca cultul personalității și cine știe ce alte păcate mai mult sau mai puțin ideologice.

Ca să dea fast patriotismului, englezii intenționează organizarea unor ceremonii prin care patriotismul să se manifeste.

E adevărat, nu toți englezii sar în sus de bucurie la astfel de propuneri, dar problema îi preocupă pe englezi la toate nivelurile, în timp ce la noi patriotismul e aproape un subiect tabu.

Englezii își văd noua zi națională asumată chiar din 2012, când Londra va găzdui jocurile olimpice. Adică își pun la modul serios problema patriotismului, chiar dacă cei din Țara galilor și Scoția strâmbă din nas, având și ei patriotismul lor, altul decât cel... englez, pe care și l-ar dori în condiții de independență.

Dincolo de toate, englezii de dau o lecție și nouă și celor care cred că patriotismul e un sentiment perimat, că spiritualizarea granițelor îngăduie și neantizarea unui sentiment fundamental, din care s-au născut națiuni, civilizații, state... Culturi!

IERARHIILE DE VOTURI

Circulă pe internet un îndemn: „VOTAȚI-L PE BRÂNCUȘI... ! “Site-ul celebrului muzeu de artă contemporană Saatchi Gallery din Marea Britanie, se spune în mesaj, realizează un top al primilor 500 de artiști ai secolului 20, bazat pe voturile internauților.

România este reprezentată de Constantin Brâncuși (aflat pe locul I, la diferență mare față de locul II) și de pictorul Victor Brauner.

Născut în 1876, la Hobița (Gorj), Constantin Brâncuși este considerat drept unul dintre cei mai mari sculptori ai secolului 20. Una dintre lucrările sale, "Pasăre în spațiu", s-a vândut, în 2005, la o licitație a Casei Christie's din New York, pentru 27,5 milioane de dolari. Alte lucrări celebre ale lui Brâncuși sunt "Coloana infinitului", "Sărutul" sau "Domnișoara Pogany".

Desigur, ierarhiile pe care le fac votanții nu sunt ierarhii de valoare, ci de simpatie, în cazul Brâncuși și de... patriotism.

Votanții sunt ca votanții și chiar dacă Brâncuși poate ajunge la un moment dat pe locul I, în aceeași ierarhie Salvator Dali e, temporar, pe undeva către locul 300.

Distanța dintre Brâncuși și Bali nu e de 300 de trepte, dar dacă așa au vrut “internauii”...

Tot la fel de arbitrare sunt și ierarhiile la tot felul de concursuri, inclusiv la Eurovision, în care “valoarea” e dată de numărul de votanți. Iar când voturile se taxează... Ierarhiile sunt și mai bramburite.

Tot de ierarhii de voturi e vorba și în cazul politicianilor. Unii dintre ei își imaginează însă că dacă au obținut voturi și au ajuns în Parlament sau în consilii locale și județene sunt și băieți... deștepți. Sunt băieți deștepți, într-adevăr, dar în sensul că știu să le învârtă pe toate încât să aibă

peste noapte câștiguri fabuloase, afaceri prospere. Dacă au fost proști însă, ca intelect, tot proști rămân, oricât de sus s-ar cocoța pe scara unor vremelnice ierarhii. Din simpatie sau din spirit de turmă de partid, unii au obținut niște voturi. Dar se vor putea doar mândri că au obținut o mie, două, trei, patru, câte mii de voturi doriți, însă ei vor rămâne aceiași, vanghelizând sau begalizând agresiv viața noastră cea de toate zilele.

Iar când nu vor mai avea parte de un număr de voturi, cu averea lor cu tot, se vor întoarce de unde au venit și unde le e locul.

În timp ce valorile literare, teatrale, muzicale, artistice, vor rămâne valori, chiar dacă la un moment dat nu se vor găsi destui votanți !

MUZEE VIRTUALE

Soarta muzeelor nu e una dintre cele mai fericite. Dacă ele mizează pe expoziții permanente, riscul de a-și epuiza vizitatorii repede este foarte mare. Localnicii, cu excepția elevilor, intră destul de rar în muzeele lor.

Le sunt familiare, după ce le-au văzut odată, și aproape rămân cu impresia că în ele nu s-au schimbat prea multe lucruri ca să justifice o nouă vizită.

Turiștii, dacă nu sunt bine informați, vizitează mai ales “exterioarele” și, cu “religiozitate”, interioarele de restaurante și hoteluri. Turismul cultural nu-și are prea mulți adepți, iar ceilalți turiști nu prea au răbdare să stea prea mult în săli de expoziții muzeale.

Unde sunt muzeografi harnici, expozițiile se schimbă mai des – cu condiția să fie și bani, pentru că orice nouă amenajare înseamnă cheltuieli, adesea nu mici.

Muzeele nu sunt simple depozite, că sunt de istorie, arheologie, etnografie, artă... Ar trebui să fie niște spații culturale vii, în care să se întâmple cât mai multe fapte de cultură, să-și provoace vizitatorii, să-i ademenească, dacă vreți. Nu pentru a face încasări, e o prostie... o astfel de pretenție. Muzeele sunt un alt fel de spațiu de învățământ și cultură, care nu trebuie să producă “venituri”, ci să modeleze conștiințe.

Aș vedea sălile muzeelor ca locuri ideale în care să se predea și istoria și literatura și alte discipline umaniste, pentru că “teoria” ar avea un suport “material” ideal.

Ne-am obișnuit cu muzee standard, cu clădiri impunătoare, ceea ce nu e rău deloc. Însă pentru ceea ce înseamnă turistul grăbit, mereu cu ochii pe ceas, pentru ca să nu se iasă dintr-un program prestabilit, au început să apară și alte oferte, private. Un muzeu etnografic, conceput într-o casă țărănească veche, cu lucruri adunate de prin sat, devine foarte

atractiv, mai ales că el e “la șosea”, iar în timp ce unii fumează o țigară, alții pot da o raită printr-un astfel de muzeu.

Și poate că ar fi un bun câștigat ca astfel de case țărănești să fie achiziționate de consiliile locale, acolo unde mai există case, iar dotarea lor mai e încă și ea posibilă, mai sunt poduri de case care mai adăpostesc moșteniri ale vieții satului de altădată.

Iar acolo unde nu sunt case, poate că sunt... clase de școală, oricum elevi sunt tot mai puțini, în care să fie amenajate astfel de muzee.

Pentru că suntem pe ultima sută de metri, la capătul căreia se află tractoare și semănători și fermieri în jeep-uri, iar din satele noastre nu vor rămâne decât amintirile.

Altfel va trebui să ne mulțumim să vizităm “muzee virtuale”.

ECHIPA CANTEMIR

Finanțarea proiectelor culturale a devenit o modă. Nu se mai dau bani pentru acțiuni culturale, dacă solicitanții nu au proiecte. E foarte bine, aceasta e regula jocului și se poate intra pe teren doar în aceste condiții... Cu condiția ca “finanțatorul” să fie om serios.

Dar câtă “seriozitate” include o ofertă pentru realizarea de proiecte culturale în cadrul “Programului Cantemir”, când ofertantul (“echipa Cantemir”! – nu se știe în ce divizie joacă!) care ar trebui să ne dea garanția profesionalismului, fiind, totuși, sub egida “Institutului Cultural Român”, trimite unor instituții de cultură dintr-un oraș mureșean, Reghinul, cu mențiunea “Județul Vâlcea”? Noroc că poștașii n-au fost la fel de adormiți precum cei din “Echipa Cantemir” și au adus plicul “adrisantului”. Dar, vai, plicul, cu ștampila de București 20 martie 2008, ajunge la destinație, ștampila poștei, la 26 martie. Se mai întâmplă. Se circulă greu, ceferiștii fac grevă, șoselele sunt aglomerate. E acceptabilă, până la urmă, și întârzierea, de o săptămână, în care e făcută distanța București – Reghin. Chiar dacă cu poștalionul ajungea mai repede!

Hazul de necaz vine după deschiderea plicului. Termenul de depunere a proiectelor pentru prima sesiune de evaluare e 21 martie. Potențialii operatori culturali interesați de această ofertă se simt, pe bună dreptate, trași pe sfoară. Dacă s-ar fi dorit participarea unor operatori culturali din țară, s-ar fi trimis ofertele din timp. Se pare că, totuși, banii trebuie să ajunge la destinatari anticipați. Și sumele nu sunt mici. Cele trei secțiuni, Festival, Promovare, Cooperare, beneficiază de 2.420.450 lei. Noi. Adică peste 24 de miliarde lei. Vechi. Și dacă banii se alocă (s-au alocat!!) în sesiunea din 21 martie, adio sesiunea a doua (16 mai). Această atitudine e un fel de “hai la noi, că noi suntem plecați de-acasă”.

Păi, dacă sorții se decideau în 21 martie, la ce s-au mai trimis sute de plicuri în țară? Când nici cu elicopterul plicurile nu puteau ajunge la destinație de azi pe mâine, bașca să mai fie redactate și proiectele, atașate documete care, de regulă, se cer pentru astfel de finanțări.

Suntem în plină Absurdia sau Caragialia, cum a numit un critic literar România din perioada de tranziție.

Dar o Caragialia pe banii contribuabililor!

Nu degeaba conducătorul Institutului Cultural Român îl bate pe președintele țării la leafă, cu cele peste 80 milioane vechi pe lună, dacă e să dăm crezare « cârcotașilor » din presă.

O BAHMUȚEANĂ DE 20.000 EURO

Știm cu toții, nu-i prost cine mănă șapte pâini ci cine i le dă. Mai știm că trăim în România și că aceasta ne ocupă tot timpul. Cei care nu mai au timp pentru România îi găsim peste tot în lume, muncind pentru câțiva parai, mult mai mult decât ar putea câștiga în România, dar mult mai mult decât face munca lor. Unii au recunoscut că au muncit în regim sclavagist, până la 15 ore pe zi, doar cu o duminică după-amiază liberă pe săptămână, pentru 6-700 euro pe lună. Persoana pe care o invoc a lucrat în Italia și a mărturisit că nu a văzut nimic din Italia cât a lucrat acolo, cameristă, dar bună la toate, într-un hotel. Și banii la negru!

În țară, cei mai mulți se cînuie cu 2-300 de euro pe lună, în cel mai fericit caz, dar la salarii de est, prețurile sunt aliniate la vest, ba, în multe situații chiar le depășesc și la produse alimentare și la bunuri de larg consum, servicii etc.

Dar cum România egalitaristă a fost pusă la zid, România capitalistă a săpat niște prăpăstii uriașe între cei care câștigă prin muncă la nivelul supraviețuirii și cei care câștigă prin muncă, la nivelul sfidării.

Pentru că o leafă de 20.000 euro pe lună e o sfidare, una care îi dezarmează pe cei care muncesc “de le sar capacele” cum se spune, și câștigă într-un an cât alții într-o lună. Deși acești mari “câștigăreți” nu sunt nici feți-frumoși, să-și poată crește veniturile ca-n basme. E adevărat, în basme nu se povestește de ilene Cosânzene care să facă astfel de minuni. Iată încă că în realitate, aceste minuni sunt posibile.

O bahmuțeană (nu risc nimic, vorbesc de un substantiv comun, deci de un locuitor al unui oraș care se numește Bahmuțeanu!, orice asemănare cu realitatea e pur întâmplătoare), va primi 20.000 pe lună. Și nu pentru orice, ci pentru a-i ajuta pe cei aflați în situații limită și care așteaptă un

sfat sau o vorbă bună. Noi știm că tăcerea e de aur, dar chiar atât de prețioasă să fie vorba?

În fond, cine a lucrat în televiziune știe ce înseamnă să faci zilnic două ore de producție TV zilnic și poate că acești bani sunt chiar meritați, sunt câștigați cu osteneală.

Întrebarea mea e însă cine e sfetnicul? Cum a ajuns el la o așa valoare de oracol? #E suficient să-ți ridici poalele (la figurat!) în direct pe un post de televiziune, să divorțezi, să te recăsătorești în direct, să te iei de brăcinari cu cine-ți iese în cale ca să ajungi vedetă și să începi să dai lecții, să ajuți oameni, să devii formator pe târâmul eticii și buneii supraviețuiri?

Să se fi pierdut chiar atât de mult legătură între muncă și răsplata ei, să fi crescut chiar atât de mult distanța între ele încât să nu mai conteze cine “prestează” pentru a primi atât de mulți bani.

Nu știu ce audiență poate atrage un astfel de personaj, dar dacă el începe să dea soluții existențiale contemporanilor noștri, atunci am ajuns, cu siguranță, pe marginea prăpatiei și, cum se tot spune, ne merităm soarta.

Dar de ce să nu ne mai luăm noi soarta, măcar în astfel de situații, în propriile mâini, sau să căutăm un duhovnic curat la suflet care să ne povățuiască. Chiar avem nevoie pentru aceasta de o bahmuțeană?

GRIGORE NICUȘAN SAU ARTA DE A MODELA STICLA

Pe sticlari i-am considerat dintotdeauna deasupra meșteșugului, pentru că în ceea ce fac ei e ceva în plus decât meserie, ceva de multe ori nu doar foarte aproape de artă, ci chiar artă.

Am fost în numeroase ateliere de sticlărie și am văzut mulți pasionați în a plămădi sticla. Și spun „a plămădi”, pentru că unul dintre artiștii sticlari pe care vreau să-i evoc, Grigore Nicușan, plămădește sticla ca pe un aluat.

Ar putea să stea deoparte și să dea ordine. E „patron”, are angajați, n-ar fi nevoit să-și mai dogorească chipul în fața cuptoarelor în care clocotește sticla.

Nu doar că nu poate sta deoparte, dar și când stă mintea lui imaginează noi modele, noi chipuri ale sticlei, ca să o scoată din banal, din „ordinar” și să-i dea valențe artistice.

De la mărgele la ouă, de la vase de flori la cupe pentru... învingători. De toate face Grigore Nicușan, îmbinând utilul cu plăcutul, ridicând la rang de artă până și cele mai inocente piese utilitare din sticlă.

Mai mult, având conștiință artistică, Grigore Nicușan își „semnează”/gravează numele pe lucrările sale de artă din sticlă. Le dă nume pentru că ele pot câștiga prin valoarea lor... renume.

Mai e ceva la această schiță de portret: Grigore Nicușan nu e doar un om harnic și modest, ci e și de o mare generozitate, piese ale sale din sticlă devin adesea trofee dăruite la diverse concursuri de creație literară, plastică etc.

Cum s-ar zice, e, și din acest punct de vedere, un artist în toată puterea cuvântului.

HIENA

Hienele au ceva scârbos în ele, pentru că preferatele lor sunt cadavrele. Se înfruptă din ele cu lăcomie, împrăștiind balele unor poftes ale neputinței de a se înfrunta cu animale vii.

Când hiena umblă doar în două labe, e cu atât mai respingătoare, mai abjectă.

Hiena noastră s-a aruncat și ea pe un cadavru, pe cel al lui George Pruteanu, într-o furie demnă de o cauză mai bună.

Încă nu se răcise bine trupul lui George Pruteanu și hiena și-a ticluit atacul ticălos, recurgând la un limbaj care întrece orice maidan: clown, ratat, „recrutat de securitate”, „făcea veșnic pe nebunul”, „antipesedist convins”, făcea „propagandă sovină antimaghiară”, „traseism” etc. etc.

Hiena aceasta s-a bucurat de moartea lui George Pruteanu. L-a urmărit în ultimii ani încercând să se răzbune, după ce i-a scos de pe post emisiunea „Doar o vorbă să-ți mai spun”, după ce a fost pus pe „lista neagră pentru un Parlament curat”, instrumentată tot de hiena noastră, căreia nu merită nici numele să i-l pomenim.

Dacă acesta era George Pruteanu, cum de au fost prieteni? „Un vechi prieten”, se exprimă hiena. Ba chiar l-a iubit pe George Pruteanu și a fost „singurul bărbat” pe care l-a „apărat de mineri”...

Dacă George Pruteanu era cel descris de hienă, cum de au fost atât de apropiați, colaboratori, luptători?...

Cine se aseamănă se adună. Dacă tot ce a spus despre George Pruteanu e adevărat, totul ar putea fi adevărat și în cazul ei. Și ea e un clown, și ea e antipesedistă convinsă, și ea e traseistă, și ea face pe-a nebuna...

De unde atâta ură, de unde atâtea resentimente? Și dacă tot a dorit să-l sfâșie, să-l facă harcea-parcea, de ce n-a făcut-o în timpul vieții lui George Pruteanu? Sau îi era frică de replică? L-a atacat de-abia atunci când acesta nu putea să-i mai spună

nici o vorbă. Cum poate cineva ataca cu atâta nesimțire, nerușinare pe cineva, atunci când știe că acesta nu se mai poate apăra?

Cineva spunea că despre lichele cel mai bine poate vorbi o lichea. Despre un clown, oare nu tot un clown poate vorbi cel mai bine? Despre un traseist nu un traseist e cel mai documentat? Despre un ratat, nu cel mai bine vorbește un ratat?

CONCERTE ELECTORALE

De o bună bucată de vreme, o nouă modă bântuie România: concertele electorale. Ele au vârful lor în campaniile electorale, dar sunt prefațate de diverse ocazii, de la Ziua Națională la Revelion, concerte în aer liber, pe scene improvizate în centrele orașelor, ori în piețe unde se pot strânge cât mai mulți spectatori/alegători.

În “naivitatea” lor, politicienii își imaginează că în felul acesta îi momesc pe alegători, le câștigă simpatia și, până la urmă, votul. Pentru că, se vede cu ochiul liber, nu iubirea de... muzică sau public e cauza acestor concerte, cât interesul, care poartă fesele la grămadă, într-o bâțâială în aburii alcoolului sau în scrâșnetul frigului ori în toropeala verilor.

Candidații la posturile de primari scot bani la greu, cum se spune, cei la posturile de consilieri le cântă și ei în strună cu bănuți zornăitori, ca între două porții muzicale să se ofere și discursul/salutul electoral al celor care promit nu doar circ ci și pâine.

Ei își fixează ținta și-și aleg trubadurii dispuși la serenade electorale sub balconul alegătorilor. Și nu sunt puțini cei dispuși să cânte pentru alegători, pe banii candidaților, care știu ei bine de unde recuperează “investiția”. Oricum, nu rămân în pagubă! Mai devreme sau mai târziu își recuperează cu vârf și îndesat ce au cheltuit de ... dragul alegătorilor.

Depinde cine le cântă, pentru că cântăreții noștri știu să exploateze visele electorale și știu să ceară prețuri amețitoare.

A ajuns de curând și la mine o ofertă a unei firme de impresariat artistic, cu o mențiune care aruncă în ceață sumele puse la bătaie, pentru că tarifele se referă “exclusiv la spectacole desfășurate în aer liber sau săli de spectacole, nefiind valabile în cazul unor evenimente electorale sau private”!

Pe lângă cheltuielile de transport, cazare, masă, cei care vor să li se cânte în strună trebuie să scoată pentru un concert sume care pleacă de la 1.350 lei și ajung la 40.000 lei! Nu e o greșală. Vine un mare artist, cu adevărat mare (Tudor Gheorghe), dar tariful pentru el te cam năucește. Loredana e mai... temperată, se mulțumește cu 36.500 lei, iar Ștefan Bănică jr. Își poate repara chiuveta stricată de Veta cu 33.800 lei.

Artiști pop-rock, dance, “artiști folclor” (???), artiști etno, muzică ușoară, latino, “artiști proiecte speciale” se pun la dispoziția publicului pentru căruțe de bani. Dacă mai adaugăm și oferta pentru focuri de artificii, 3.800 lei pentru zece minute, cu adevărat sărim în aer.

Sigur, vor spune unii, banii ăștia nu se scot din buzunare muncite, nu toți ajung la artiști, se mai împart în stânga și dreapta, se mai întorc, într-un anume procent, înapoi și la cei care i-au dat, la mica înțelegere, pentru că mai e nevoie de bani electorali de buzunar!

Am intrat în sezonul concertelor electorale și o să răsunе văile noastre publice de cântec joc și voie bună, de promisiuni.

Mahmureala vine mai târziu, după ce aleșii se văd cu sacii în căruță, și iar uită o vreme ce dragă le-a fost lor muzica.

INTELECTUALII ȘI POLITICA

Li se reproșează adesea intelectualilor “lașitatea”, neimplicarea în politică, nu doar pentru a nu mai lăsa locul semianalfabeților să ocupe locuri importante în structuri administrative, la toate nivelele. E un reproș pe care intelectualii trebuie să și-l asume, măcar pe jumătate, pentru a nu adânci și mai mult becalizarea și vanghelizarea nivelului de cultură al politicianului român, dar și pentru a se face ceva pentru țara asta cu cap, nu doar din interese de bussines pe spinarea poporului.

În primele structuri ale puterii postdecembriste, intelectualii au fost împinși în față, de la Ana Blandiana la Andrei Pleșu. Unii s-au lăsat duși de valul vremurilor și au rămas în politică, destui însă au fost aceia care au părăsit corabia, o parte dintre ei scârbiți de ce le-a fost dat să vadă ochilor și să audă urechilor. Unii au fost marginalizați subtil de nomenclaturiști versați, care au știut să se insinueze treptat în structurile de putere. Alții au primit responsabilități minore, împinși departe de borcanul cu miere, din care au început să se înfrupte trântori vechi și noi.

Pe de altă parte, intelectualii rămași la vârf nu au dat randament, cu puține excepții, pe măsura așteptărilor, nici măcar cei care s-au aflat la cârma învățământului și culturii!

Nici intelectualii ajunși în Parlament, de la Ioan Alexandru la Alexandru Paleologu, nu s-au descurcat mai bine. Discursurile “literare”, oneste, de bun simț, nu erau ascultate de urechile pline de ceară ale celor care se concentrau pe jaf la drumul mare, în epoca de glorie a privatizărilor pe doi bani. Nici tentativa de a plasa scriitori pe la ambasade sau centre culturale din străinătate nu a dat rezultatele scontate.

Încet s-a putut constata că, de fapt, politicienii români n-au nevoie de intelectuali, îi încurcă în afacerile lor, sunt naivi, nu pot fi atrași în afacerile lor murdare și, pe deasupra,

au și conștiință, gândesc și mai și știu să vorbească, să spună lucrurilor pe nume.

Și-ncet încet, în politica românească au rămas puțini intelectuali, de sămânță, pentru imagine. Politicienii au nevoie de intelectuali în campanii electorale, atunci când se perpelesc de grija față de cultura și școala românească!

De ce nu se implică intelectualii în politică, până la urmă? Sunt o mie și una de motive, dar cei mai mulți chiar se întreabă în ce partid ar putea avea loc ? Să fie colegi de partid cu Vanghelie, cou Becali ? Să se alinieze la directivele nu-știu-cărui politruc local ca să fie inclus pe o listă ? Să meargă în campanii electorale, la mitinguri, întâlniri etc. și să mintă ? Să promită verzi și uscate pentru a mai câștiga voturi ? Să cânte în struna unui șef de partid ? Ce intelectuali ar mai fi aceștia care și-ar pune în laț libertatea de a gândi, libertatea de a se exprima ?

Sau poate că încă nu e timpul pentru intelectualul român să se apuce de politică ? E prea devreme sau e prea târziu ?

MALADIILE ȘEFILOR

Circulă un „decalog al șefilor”, în care la primul punct se menționează că „Șeful are întotdeauna dreptate”, iar la punctul doi se spune că „Dacă șeful nu are dreptate, vezi punctul 1”.

Nu sunt mulți cei care au curajul să intre în dezacord cu șefii, să le facă observații, să-i critice, să le deschidă ochii atunci când greșesc, nu de dragul luptei cu ei, ci de dragul adevărului.

Nu e ușor, nu e simplu, e chiar riscant să se ridice tonul, cu tot respectul cuvenit, în fața șefului. Șefii sunt imprevizibili și chiar dacă trec cu vederea pe moment o astfel de atitudine, nu iartă, nu uită.

Oricum e greu de anticipat reacția șefilor. Nu e ușor să le ghicești reacția, nici dacă buna intenție nu va fi taxată tocmai invers decât așteptările firești.

Sunt șefi care nu suportă alt adevăr decât al lor și care sunt dispuși să sancționeze în fel și chip îndrăznelile subalternilor. Pentru că, pur și simplu, ei înțeleg că democrația începe de la ei în jos și tot ce nu e conform cu gândirea lor e nesupunere, oricâtă dreptate ar avea „supusul”.

Sunt șefi care nu acceptă decât subalterni docili. Dacă se poate și proști. Nu vor nici un fel de concurență prin preajmă, ca să nu poată aspira nimeni altul la scaunul de șef. Se cred copaci înalți și la umbra lor nu acceptă să crească nimic.

Dacă se poate, unii se vor șefi pe viață. Nu pleacă nici în concediu de odihnă, pentru a nu li se răci scaunul de șef.

Sunt șefi care suferă dacă nu sunt periați, dacă nu li se fac complimente. Alții, dimpotrivă sunt scârbiți de lingușeli și lingușitori. Unii sunt mai înțelegători, alții sunt paznici, își pândesc subalternii, le vânează greșelile, cu sadism, satisfacție. În timp ce unii subalterni își pândesc ei șefii și-i toarnă peste tot. Fiecare gest, fiecare mișcare o „raportează”!

Unii șefi se tutuiesc cu subalternii, alții îi privesc din turnul lor de fildeș.

Fiecare prag de(in)competență își are șeful său. Fiecare se vrea, într-un fel, șeful cuiva, căruia să-i dea ordine. În traista fiecărui subaltern se află bastonul de șef.

Pe de altă parte, unii nu pot trăi decât conduși, nu pot fără șefi. Ei nu vor să ia nici o decizie, nu vor să aibă nici o răspundere. Le place să execute totul mecanic, ca un robot, să nu pună la bătaie nici un pic de imaginație, să n-aibă nici un fel de inițiativă. E mai comod, mai simplu, mai ușor.

Unii se tem de șefi și se feresc chiar să dea ochii cu ei. Iar dacă apar de undeva dau semnalul binecunoscut: „Șase!”.

Sunt momente în viață în care unii se luptă cu tot armamentul din dotare ca să fie șefi, măcar pentru patru ani. Uitați-vă la listele de candidați pentru locale. Câți și cine vrea să fie șef – la județ, la primării din orașe și comune! Nu contează că unii de-abia și-au luat „bacaloreatul” la învățământul „intensiv”, „trei într-unul”! Îmi amintesc de sfătoșenia unui primar de mai ieri care, după ce a terminat Facultatea de partid „Ștefan Gheorghiu” le spunea prietenilor că se apucă să-și facă și liceul, pentru că nu strică o școală în plus.

De fapt, sunt șefi care nu dau doi bani pe competență. Ei vor să fie șefi.

Prietenii știu de ce.

P.S. V-ați regăsit unii în aceste rânduri? Dacă nu, e numai vina mea!

REVISTE ȘCOLARE

Visul de a deveni ziarist îl au mulți copii. Cu mult înainte de a ști ce e ziaristica, cu ce se mănâncă ea, ce responsabilități presupune, ce loc important ocupă ea în viața noastră.

Pentru unii a fi reporter e echivalent cu a apărea la televizor, a fi foarte cunoscut, a fi... vedetă, un fel de atoateștiutor, un călător pe toate meridianele, ce mai o profesiune tentantă. Nu contează dacă există talent, dacă există cultură generală, dacă s-a studiat puțină gramatică... Și spun toate aceste lucruri, după aproape un deceniu în care am predat studenților mei “Teoria și practica presei”, Mijloace audio-vizuale”, discipline care ar trebui să-i pregătească pe cei care aspiră la condiția de ziarist/journalist.

Acest nivel e deja al unei opțiuni profesionale. Și, cu toate acestea, în cele mai multe cazuri studenții mei au constatat, lucru admirabil, chiar dacă târziu, că jurnalistica nu-i de nasul lor. Ajung în posesia unei diplome care nu le folosește la nimic. Cel puțin în domeniul pentru care primesc “diploma de licență”.

Că sunt “pe rol” destui ziařiști, unii talentați, alții insistenți, care, chiar dacă nu au studii “de specialitate”, mănâncă o pâine de ziarist, asta e altă problemă.

Punctul de plecare al profesiunii de ziarist a coborât foarte mult. Încă în primele clase de școală, copiii au posibilitatea să se simtă ziařiști. Chiar sunt “redactori”, au “funcții” (redactor-șef, redactor-șef adjunct etc.). Sigur, în spatele lor sunt niște dascăli, cu mai multă sau mai puțină pasiune, dar care se străduiesc să-i facă pe copii să descopere ce înseamnă să scrii la gazetă.

Am parcurs de curând câteva zeci de publicații școlare, prezentate într-un concurs județean. Tot felul de reviste și revistute, tipărite în tipografii sau multiplicare la xeros. Nu

aspectul însă este, încă, problema, câtă vreme ce astfel de publicații sunt scoase fie pe banii copiilor, fie pe cine știe ce sponsorizare subțire, care limitează pretențiile prezentării grafice.

Important e conținutul, ce-i interesează pe copii ca jurnaliști. Aici orizontul este foarte larg, de la deja “tradiționalul” copy – paste, prin care sunt preluate de pe internet texte de tot felul, reducând la zero aportul jurnalistic creativ, la articole îngrijite, ușor poetizante, pentru că așa cred copiii că jurnalistica e creație.

Am citit texte în care copiii-jurnaliști abordează subiecte serioase, pe teme legate de viața lor școlară, recurgând la toate genurile publicistice, de la știre la anchetă.

Cred că revistele școlare sunt cea mai serioasă pepinieră pentru viitorii jurnaliști, cred că prin aceste publicații se pot manifesta acei copii care au în ei un sâmbure de jurnalist.

Pentru că în publicistica românească a trecut perioada de tranziție, ne-am integrat, cum s-ar zice, și jurnalistica a început să închită ușa în nas neaveniților / nepoftiților.

Cândva, la Liceul “Liviu Rebreanu”, ne exersam condeiele în “Zări senine”. Câțiva dintre junii gazetari de atunci sunt azi veterani ai presei.

Cred că “zările senine” ale publicistice sunt la ele acasă în revistele școlare.

MIRCEA DINESCU, AGENT ELECTORAL

Nimeni nu-i neutru pe lumea asta, nici măcar Elveția. Chiar dacă nu avem carnet de membru de partid, avem, fiecare, simpatii și antipatii în lumea politicianilor și ne-am dori pe cei în care avem încredere să ne conducă. Am avut însă mulți dintre noi mari dezamăgiri. Oameni în care am investit încredere, speranță, ne-au lăsat cu buzele umflate când ne era lumea mai dragă. Cazul celebru e al Monei Muscă, ajunsă în fruntea topurilor de popularitate, unii văzând-o chiar prim-ministru. Ieșirea sa de pe scena politică a fost lamentabilă, iar amărăciunea fanilor, pe măsură.

Fiecare dintre noi poate simte nevoia să-și ajute un prieten, o cunoștință, cineva drag, cu tentații politice, ajuns pe o listă electorală. E în firea lucrurilor să ne manifestăm dorința de a pune umărul la visele... politice ale cuiva.

Și atunci ieșim în public, uzăm de popularitatea, notorietatea noastră, prestigiul pe care-l avem și credităm cu el un aspirant la... putere. Astfel, ajungem să aflăm declarații ale lui Mutu că-l sprijină pe Cosmin Gușă, pe Mircea Dinescu că-l sprijină pe... Borbely Laszlo la Primăria Târgu-Mureșului.

Sigur, sunt declarații electorale, ele n-au nici măcar relevanța unui vot, pentru că, cel puțin în cazul celor doi exprimarea votului pentru acești candidați e o ficțiune. Nici Mutu nu se va duce la vot și nici Mircea Dinescu nu va putea să voteze la Târgu-Mureș.

Te-ntrebi însă care e prețul unor astfel de declarații? Cea a lui Mutu poate că ar putea avea efect, dacă fanii săi îi vor urma chemarea. Și Mutu nu așteaptă nimic de la Cosmin Gușă, chiar dacă are probleme financiare neîncheiate, în Anglia.

Mircea Dinescu însă cu ce s-o alege din astfel de flașnete/trâmbițe electorale? Nici într-un caz nu va câștiga

simpatia iubitorilor de poezie pentru că și-a pus amprenta pe afișul unui candidat. N-am aflat pe cine susține la București, dacă tot s-a angajat în campanii electorale. Pentru că știu târgumureșenii mai bine de cine au nevoie de primar și nu e necesar suportul bucureștean. Prin Târgu-Mureș curge încă Mureșul, nu Dâmbovița.

ELECTORATUL NU CREDE ÎN PROMISIUNI

Românii sunt gata să-și bage votul în urnă – iată o frază cu multe conotații, inclusiv cea injurioasă, de scârbă față de politică și politicieni. Chiar dacă „numai cine votează contează”.

Ofertele electorale sunt și de această dată de minimă rezistente, trambulinde, cum ar zice Nichita Stănescu. Multe sunt basme în care primii care nu le cred sunt chiar cei care le lansează. Iar electoratul s-a fript de destule ori până acum, încât să mai poată crede în candidați magicieni, care să facă minuni peste noapte, după ce câștigă alegerile. Atunci uită repede de promisiuni și încep să invoce greua moștenire. Și-așa pot trece patru ani. Ca un vis. Și ne trezim iar cu aceiași candidați și cu promisiuni și mai mari.

Mai sunt, ce-i drept, destui alegători naivi sau plini de optimism, care chiar cred că-și vor vedea localitățile înflorind și buzunarele grele de parai, grație nu știu cărui candidat care știe cum să momească, promițând marea cu sarea.

Până la urmă se pare că cei mai mulți se vor duce la urne ca la un meci de fotbal, pentru că joacă *ai lor* cu *alții*, iar ei fac parte din galerie. Ei sunt fani și-și susțin echipa favorită, cu tot arsenalul din dotare. Oricât de slabi sunt jucătorii și oricât de lipsite de tactică sunt meciurile. De fapt, nici nu contează valoarea celor de pe teren, cât satisfacția suporterilor de a-i bate, și la propriu și la figurat, pe ceilalți suporter. Echipele trebuie susținute cu orice preț, de fiecare galerie. De scor se bucură toată lumea, dar beneficiază doar cei de pe teren, care au patru ani în față să-și rezolve problemele financiare pe termen lung. Uitați-vă la cei implicați până acum în politică. Citiți-le declarațiile de avere și faceți calcule simple, comparând cifrele!

Silviu Brucan ne dădea douăzeci de ani, pentru maturizarea societății românești în teritoriul democrației noastre originale. Dacă în 1990 m-a iritat că a tratat cu atâta neîncredere și dispreț poporul român, acum mă irită că a greșit și nu i s-a împlinit profeția. Și e greu de anticipat când ne vom maturiza, când mentalitățile vor ieși din captivitatea istoriei.

Într-un sat hunedorean, jumătate de sat este pe listele electorale, candidând la funcții de primar, consilieri. E simptomatic pentru foamea de putere. Lumea a ajuns să se convingă ce meserie bănoasă e politica. Trebuie doar să fii tare-n clanță.

După o campanie electorală mai ales plictisitoare, colorată doar pe ici-colo cu pumni și sânge, românul își va băga iar votu-n urnă. Cu speranță, cu naivitate. Căci, câtă speranță, atâta naivitate, câtă naivitate, atâta speranță.

Să mai întreb, ca-n Caragiale: „Dar eu cu cine votez”?

BANNERELE DE ALBUM

În campania electorală s-a recurs la un arsenal impresionant! S-au cheltuit bani mulți pentru ca electoratul să fie ademenit de un candidat sau altul. De la pomeni electorale la bannere! Dacă pomenile au fost ... mici, bannerele, în schimb, au depășit orice așteptări. Panouri imense au străjuit șoselele, străzile, pereții de blocuri. Din ele, zâmbitoare, figuri mai mult sau mai puțin cunoscute, ne-au privit rugătoare. Promițătoare. Dacă ar fi să fie adevărate promisiunile din campaniile electorale, în România s-ar instala raiul de pe pământ. Noi, învățați cu lozincile, știm însă care e prețul/valoarea lozincilor/promisiunilor. Unele bannere nu reușesc să supraviețuiască nici campaniilor electorale. Fie ca sunt distruse, furate de adversari, fie sunt valorificate de bieți electori pentru cele mai domestice utilități, ca, de pildă, câmpirea unui acoperiș prin care plouă, după cum se justifică o puștoaică de 13 ani prinsă la furat de bannere!

Până la urmă, ceva tot trebuie să se facă cu aceste bannere, pentru că alegerile sau încheiat pentru mulți, iar prezența lor devine caraghioasă pentru unii, mai ales după ce „succesul” în alegeri pe care l-au avut, parafat doar de câteva sute de alegători.

Am citit cu ani în urmă povestea unui banner ajuns să fie expus în grădina fostului candidat, care nu se putea despărți de portretul său impunător. „Face parte din albumul de campanie”, spunea autorul năstrușnicei idei.

Cei mai mulți cu atâta sau ales din campaniile electorale, cu niște bannere portret. Și-au văzut, în sfârșit, lungul nasului!

Eu, mai naiv de felul meu, nu prea înțeleg rostul acestor bannere portret, dimensiunile lor impresionante. Nu-mi stârnesc decât zâmbete, pentru că nu văd o relație între aceste portrete și buletinele de vot. Dacă acestea ar avea și fotografiile

candidaților (Asta ar mai lipsi!), atunci ai mai putea înțelege ceva din motivele pentru care unii își expun figurile la dimensiuni gigantice. Sau e doar încercare de demonstrație de forță? O încercare de a demonstra fiecare cât e de mare, de puternic, ce forță reprezintă!

Te poți aștepta de la orice de la cei care aspiră la funcții. Ce impact și-or fi imaginând ei că pot avea bannerele uriașe mi-e greu să-mi explic. Cum nu reușesc nici să găsesc o utilitate postelectorală acelor pânze electorale în care s-au investit bani și iluzii. Or fi bune de pânze de cort, de pânze de pictat?

Sunt biodegradabile sau vor spori gunoaiele noastre cotidiene, de care nu mai reușim să scăpăm?

Noroc că alegerile au loc doar din patru în patru ani!

UN LIBER CUGETĂTOR

Mircea Dinescu a fost un poet de talent și de mari promisiuni. Și absolvent, cu voie de la cei mari, de „Ștefan Gheorghiu”, fabrica de activiști, apologeți de partid de mai ieri. Mircea Dinescu nu a ajuns apologet, el a jucat rolul de disident, apoi a primit, în vâltoarea „revoluției române de la 1989”, celebra „învățătură”, „Mircea, fă-te că lucrezi”.

Nu m-am așteptat însă, niciodată, ca Mircea Dinescu să-și manifeste credința, nu prin declarații, ci prin fapte. El mi-a părut mai degrabă un liber cugetător, în linia lui Iliescu, mimând, adesea, credința. Oricum, e treaba lui, e dreptul lui să creadă în orice. Și dacă nu ar fi o persoană publică, un vector de imagine, nici n-am lua în seamă atitudinea lui.

Altfel, nu înțeleg, într-o țară majoritară ortodoxă, violența de limbaj cu care tratează biserica ortodoxă. Preoții, de-a valma, sunt pentru el niște „berbecuți”, pe care de-abia aștepta să-i „belească”, după scenariile CNSAS-iste. Iar într-o astfel de mentalitate de măcelărie coace tot felul de idei liber cugetătoare.

Că nu crede în sfinte odoare Mircea Dinescu e treaba lui. Dar să-i creadă tâmpiți pe cei care cred în ele e sfântă... mitocănie. Că ignoră cultura religioasă e la vedere. Dar să faci afirmații precum „nu pot să cred că mama răstignitului era atât de cochetă încât să poarte un brâu bătut cu pietre scumpe” e strigător la ceruri.. ă pentru el Iisus și Maria sunt priviți în stil maidanez („mama răstignitului”) e treaba lui liber cugetătoare. Troglodită. Îl privește direct și ce crede și ce nu crede despre vestimentația Fecioarei Maria. Dar să nu-i respecte pe cei care cred altfel decât el e incalificabil. De fapt, la ce să te aștepti de la cineva care debitează sintagme precum „tacâmuri de sfinți de gustat”? Ce mai e sfânt pentru cineva care gândește astfel?!

Sigur, nimeni nu-i poate interzice o astfel de gândire. E la limita capacităților și culturii sale. Și nici nu-l va arde nimeni pe rug pentru ereziile sale.

Dar parcă prea ne crede pe toți proști și mistici. Iar pe sine se crede a toate știutor și fără de păcat.

Păcat de poetul pe care l-a îngropat!

PATRULATER POLITIC

Alegerile locale au dat un semnal pe care-l așteptam de multă vreme: concentrarea politică a forțelor – stânga dreapta – și dispariția partidelor de garsonieră. În sfârșit, pare a fi limpede pentru toată lumea că la „stânga” se află PSD-ul, iar la dreapta s-a instalat PDL-ul. Viitorul nostru politic pleacă de la această realitate. Cei doi poli își vor atrage aliații – arbitri: PNL-ul și UDMR-ul. De opțiunile celor două partide din „patrulaterul” politic românesc depinde următoarea guvernare. Viitorul așteptat e cel reprezentat de două forțe politice, cu ideologii clare, cu strategii la vedere. E un scenariu optimist, politica rămânând mereu surprinzătoare, imprevizibilă, cât ea depinde de un electorat nu foarte bine definit și încă insuficient motivat. Încă e ușor ademenit de conjuncturi para-electorale, încă e ușor manipulabil.

Iar partidele mici nu mai pot să-și pună nici un fel de speranțe în alegerile generale. Șansele lor de a depăși pragul electoral sunt aproape nule, astfel că nu le mai rămâne decât să se poziționeze, prin absorbție, de partea uneia dintre cele trei forțe politice care contează: PDL, PSD, PNL. Altfel, cu ambiții și speranțe deșarte, ele vor intra definitiv în... cartea de istorie, vor intra la categoria „etcetera” a forțelor politice care s-au chinuit să joace un rol pe scena politică românească postdecembristă.

Nici măcar nu mai pot pune condiții, pot doar nădăjdui că vor fi acceptați și vor primi mici recompense, fie administrative, fie în conducerile de partid, ori cât o poziție rezonabilă pe listele pentru alegerile parlamentare.

Destule personalități sau persoane cu pretenții din aceste partide mici vor trebui să se decidă dacă renunță la doctrinele cu care au vrut să cucerească electoratul și vor îmbrăca haina de împrumut a compromisului și a supraviețuirii

politice. Altfel vor rămâne definitiv departe de căruța politică, de orgolii și ambiții politice.

Partidele mari se vor putea consolida astfel, iar electoratului îi va fi mai ușor să iasă din deruta în care îl împingea puzderia de partide.

Înclin să cred că alegerile locale din 2008 au deschis o nouă pagină în istoria partidelor din România, că la capătul tunelului se vede luminița democratizării societății, a ieșirii din tranziție. Mai în glumă, mai în serios, politica românească a depășit vârsta majoratului și se așteaptă de la ea maturitate, responsabilitate.

Moștenirea roșie a trecutului nu mai poate fi multă vreme invocată, clasa politică, chiar dacă nu suficient întinerită, și-a schimbat considerabil componența și vârsta.

De-aici încolo putem să începem să spunem că „nu mai avem nicio scuză”!

SOARTA STATUIILOR

Statuile își au locul lor în viața noastră. În ambientul localităților. Ne raportăm la ele, creăm evenimente în jurul lor, devin vii. Cine merită statui, cine trebuie să realizeze statui, unde trebuie ele amplasate, iată doar câteva întrebări legitime despre soarta statuiilor.

După cum ne-a demonstrat istoria, nu toate statuile devin nemuritoare, mai ales când ele reprezintă figuri ale unor personalități care la un moment dat sunt pe creasta valului.

Și statuile mor. Și viața lor poate fi scurtă, și soarta lor poate fi la mâna istoriei, cu legile ei pământești.

Amintiți-vă cum au sfârșit statuile lui Lenin, cea a lui Sadam Huseim. Tot fastul de la inaugurarea lor s-a transformat în chiuit de bucurie, de victorie, la dărâmarea lor. De parcă ar fi fost doborât un om, nu o statuie. Ele au fost depozitate departe de ochii lumii sau, în unele cazuri, au fost topite și transformate în alte lucrări.

Într-un oraș transilvan, Târnăveni, dintr-un bust Lenin s-au făcut două busturi, un Goga și un Eminescu.

În alte circumstanțe a fost dată jos statuia lui Carol I. Carol I redevine statuie și în București și în Craiova...

Horthiștii, la rândul lor, au distrus tot ce era românesc. Până și statuile au fast victimele lor. Muzeul "George Coșbuc" din Hordou are un bust Coșbuc, care a căzut și el pradă furiei horthiste.

Sunt însă, în Bistrița, astăzi, și busturi care nu-și mai au locul care li se cuvine din cu totul și cu totul alte motive. Coșbuc, de pildă, bustul aflat în curtea fostului sediu al Direcției Județene pentru Cultură, Culte și Patrimoniul Cultural, nu mai poate rămâne într-un spațiu devenit privat. Lucrarea ar trebui reamplasată într-un spațiu public și restituită orașului. Nici soarta bustului lui Ioan Alexandru, din curtea Bibliotecii Județene nu e mai bună. În mai puțin de doi ani,

destinația clădirii nu va mai fi cea actuală, ar putea deveni orice, bustul lui Ioan Alexandru va trebui să-și găsească locul care i se cuvine. Ar putea fi inclus în proiectul viitorului sediu al bibliotecii sau ar putea fi amplasat într-un spațiu potrivit. Poate chiar se gândește cineva la o “Alee a statuiilor”, în Parcul orașului, ca la Chișinău, unde să fie amplasate busturi ale unor personalități culturale bistrițene și nu numai.

Avem nevoie de statui, cu întreaga lor încărcătură de semnificații. Și nu putem rămâne indiferenți la soarta lor. Din respect față de memoria celor cărora le-au fost ridicate statui, din respect față de noi!

ÎNĂLȚAREA LA CERURI

În anii șaptezeci, sub influența lui Giovanni Papini, a romanului său „Un om sfârșit” („Un uomo finito”), am făcut un gest, copilăresc, firește, plecând de la mottoul cărții („Aici e îngropat un om care nu a putut să devină Dumnezeu”). Am scris pe o foaie de hârtie textul „De aici s-a înălțat la ceruri un om care nu a putut să devină Dumnezeu”, am împăturit hârtia și am urcat în turnul bisericii evanghelice din Bistrița, punând, între două grinzi, acel mesaj al meu, semnat.

Am povestit această năstrușnicie a copilăriei mele într-un interviu TV realizat de Melania Cuc, în timp ce admiram amândoi frumusețea turnului care ne-a marcat timpul trecerii prin Bistrița. Spuneam atunci că sunt tentat să încerc să găsesc acel bilețel, pe care nici nu mă gândeam cui i-l adresez. Oricum, nu mă gândeam să ia ceva în serios mesajul meu, deși speram că-l va găsi, ceva, cândva.

Acum mesajul meu e praf și pulbere. S-a înălțat la ceruri, într-o nedreaptă mistuitoare ardere.

Cu ani în urmă, la Skopie, Macedonia, am văzut ceasul gării din oraș, încremenit la clipa unui devastator cutremur.

Ceasul Turnului bisericii evanghelice bistrițene a încremenit și el, oprind timpul în loc.

Pentru mine e inexplicabil cum s-a putut produce dezastrul, în inima orașului, fără ca el să poată fi potolit înainte de a pârjoli atât de mult, înainte de a pune în pericol atât de grav o bună parte a acestui edificiu.

Vom găsi sau nu vinovați, oricum însă nu vom putea aduce înapoi ceea ce s-a pierdut. Probabil că se vor găsi bani, din țară și de la sașii plecați din țară, și biserica își va recăpătă forma de altădată. Nimeni nu-i va putea da însă strălucirea pe care i-a dat-o timpul căruia i-a vegheat mersul, istoria sa.

Ceea ce s-a întâmplat cu biserica din Bistrița ar trebui să dea însă multora de gândit, celor care trebuie să vegheze ca

istoria să nu se repete în altă parte, să nu ne mai ia... prin surprindere. Pentru că sunt destule monumente istorice, între care bisericile de lemn sunt cele mai vulnerabile, care au nevoie de grija noastră. De protecția noastră.

IMNUL FOTBALIȘTILOR

Mulți dintre noi iubim fotbalul. Unii până la bătaie, alții, discret, din când în când măcar, când e vorba de meciuri internaționale, fie ale echipelor de club fie ale “Naționalei”. Dacă nu din drag de fotbal, măcar din sentimente patriotice, din... “mândria de a fi români”!

La fotbal, ca și la femei, se pricepe toată lumea, subiectul fotbal cred că confiscă mult din rația zilnică de conversație. Cu puțin efort, oricine poate deveni doctor în fotbal, poate purta discuții “academice”. Kilometri de emisiuni de analize, dezbateri etc. ocupă programele TV, fazele se reiau cu încetinitorul, sunt analizate pe toate fețele, se dau verdicte, ce mai ... o armată de oameni sunt tot o treabă, luând sub lupa microscopului tot ceea ce se întâmplă în fotbal, pe gazon și înafara lui. Se pun la bătaie patetism, emoții, încrâncenări... un arsenal de stări cu care nu te întâlnești în multe locuri. Nu “Totul pentru front, totul pentru victorie”, ci “Totul pentru fotbal, totul pentru victorie” se repete în cor pe toate gamele și pe toate canalele. Sau “canaluri”, cum ar spune o microbistă. Pentru că vedeți, nu cultura contează, ci pasiunea. Să te bați cu foc pentru favoriți, să arăți că ești pătruns cu adevărat de... microbul fotbalului.

Pentru unii e mare consum de vorbe fotbalul, pentru alții e mare beneficiu financiar, una din marile afaceri ale veacului. O adevărată industrie. Fotbalul nu e atât ce se vede, cât mai ales ce nu se vede, nici măcar de DNA.

Marii mahări din fotbal învârt saci de bani, unii se prefac că-i prind cu mâța-n sac, dar scapă cu toții, “pupat Piața Independenței...”

Dincolo de toate însă, fotbalul, “cel mai popular dintre sporturi...”, e și un... “ambasador”... Sunt țări mai cunoscute prin fotbal decât prin cultură, pentru că fotbalul se bucură de

altă mediatizare decât cultura. Luați în calcul doar audiența la meciurile de fotbal...

Ei, și când e vorba de reprezentare națională, sigur că intră în discuție și... imnul. Sunt fotbaliști care cântă cu gura larg deschisă imnul țării pe care o reprezintă, ducând cu firesc mâna la piept...

Mulți dintre fotbaliștii noștri de frunte, la capitolul Imn, ne-au făcut adevărate demonstrații de murmure, pentru că, nu-i așa, dacă știi să dea în minge, nu mai contează nimic... De ce să învețe câteva strofe din Imnul național, să obosească mintea lor sufocată de cifrele care se vehiculează în fotbal...

Am rămas siderat, cum spune un amic, când am auzit că pentru fotbaliștii noștri Imnul nu are ritm, și că le-ar trebui ceva mai săltăreț. Poate o ... manea, ceva, ca să poată să țopăie înaintea unui meci.

Multe aberații au ieșit din căpșoarele unora care se învârt în jurul mingii de fotbal, pe teren și înafară, dar cea cu dorința de a se găsi un alt Imn național pe placul jambierelor de fotbaliști, le întrece pe toate.

Nu contează semnificația Imnului, nu contează câtă istorie s-a scris cu "Deșteaptă-te, române!", dacă nu se poate țopăi pe ritmurile Imnului. Cred că fotbaliștilor noștri li s-a urcat la cap. Și unde nu-i cap, vai de picioare!

SIBIU – HERMANNSTADT ÎN SCRISORI SENTIMENTALE

Ioan Onuc Nemeș, directorul Bibliotecii Astra din Sibiu, și Ioan Radu Văcărescu au realizat o panoramă sentimentală a unui oraș devenit, pentru un an, Capitală europeană a culturii.

E un demers temerar, fiind selectați peste o sută de autori care de-a lungul timpului au avut un gând față de Sibiu. Texte inedite, dar mai ales texte de arhivă oferă o imagine asupra istoriei unui oraș încărcat de istorie, a devenirii sale în timp. Sunt două perspective diferite dar convergente, ale celor care sunt legați de Sibiu prin naștere și a celor care au trecut prin oraș și n-au putut să nu lase un semn al acestei treceri în scrisul lor.

Este un document de mare valoare, atât prin contribuția unor nume de prestigiu, cât și prin imaginea însumată a multor unghiuri de vedere, a unor focalizări pe o temă de ansamblu, dar și pe detalii încărcate de semnificații.

Mircea Braga, prefațatorul cărții, o consideră pe aceasta o „arhivă sentimentală”.

Parcurgând-o, pot să spun că e mult mai mult decât atât. E un ghid care te ajută să nu rătăcești nici în istorie și nici în literatură.

VÂNĂTORILE DIANEI SAU BOLBOROSEALA JURNALISTICĂ

Descopăr, grație Internetului, un text pe care nu-l știam, semnat de Diana Săcărea, jurnalista de centură de la Ziarul de Mureș, care în 2005 tuna și fulgera împotriva mea, mimând justițiarismul cu înflăcărea ignorantului în materie și cu servilismul celui care se vrea să fie bineplăcut în ochii unor suspuși administrativi, de la care să poată beneficia de ajutoare.

Ne amintim cu toții de elanul cu care noua putere tăriceană s-a pus pe fapte mari, în 2005, pentru a construi România multilateral demolată. În rândul strungarilor proletcultiști care s-a aliniat la acțiunile de strunjire de piese noi pe placul celor care s-au așezat la masa de ospete a puterii, s-a angajat și o ilustră anonimă, de profesie înjurătoare, care s-a erijat în custode al culturii mureșene, mânjind în stânga și-n dreapta, după cum i se dicta.

Cu fudulia celui care pentru a-și demonstra incapacitățile („Prostul dacă nu-i fudul nu-i prost destul”) nu ezită să-și etaleze orice ar putea face simpatică în ochii stăpânului, Diana noastră se pune pe săpat la fundația Direcției pe care o conduc. Și ce descoperă ea, cu autosuficiența speciei din care face parte, sub un titlu revoluționar („Băciuț sau nonvaloarea Culturii”, în Ziarul de Mureș, luni, 7 februarie 2005), probabil după nopți prelungi de week-end petrecut în dezmățuri culturale? Că „Tactica lui Nicolae Băciut, prin care a sugrumat încet încet orice efluviu cultural a fost una perfidă, ascunsă în spatele unor gesturi și vorbe dulcege, dar care au otrăvit în câteva luni tot ceea ce moștenise. Fără scrupule, Băciut și-a calculat la secundă fiecare pas înspre aservirea instituției propriilor interese, financiare, dar mai ales de promovare și proslăvire aproape doar a propriei persoane”.

Diana cea pusă pe vânat, la comandă sau voluntar, Dumnezeu știe, așa, dintr-o dată, după cei tânărul prefect a

anunțat pe canalele sale subterane că va jumuli toți berbecuții din administrația vechii puteri, pentru a-și instala propriii asini, trebuia să ridice la plasa acestuia „argumentele” belirii.

Și ce-a descoperit? Că am „sugrumat” orice efluvii cultural. Bravo națiune! Direcția, care nu avea în subordine nicio instituție culturală din județ, nu era ordonator de credite pentru nicio instituție, nu putea da nimănui ordine nici să facă nici să nu facă ceva în cultură, „sugrumă” efluviile. De mari puteri mă bănuia vânătorul nostru! Și de mari păcate: sugrumări, otrăviri. Am „otrăvit” tot ce-am moștenit: iată „moștenirea” mea: o instituție cu activitate aproape nulă, pe care predecesorul meu a considerat-o o anexă neimportantă a preocupărilor sale didactice (Târgu-Mureș, Brașov) și gazetărești (revista „Vatra”), cu un personal consistent (doi oameni, Ioan Florea, aproape de pensie și tot timpul beat, și Ioan Șulea, șef de secție la Muzeul de Artă, cu un cumul și la Direcție). Cu această schemă de personal, cârpită cu cei care au fost” absorbiți” de la fostul Oficiu de Patrimoniu al Muzeului Județean, (Adrian Chira, Vasile Mureșan, Elena Miha, toți cu funcția de bază la Muzeul Județean și doar cu cumul la Direcție și care „munceau” în 8 ore - 12 ore!) și lua lea din două locuri, plus arhitectul Gheroghiu, care avea atribuții tehnice, de avizare a documentațiilor, conform Legii Monumentelor istorice, și care nu avea nici un fel de atribuții „culturale”.

Spune vânătorul nostru apoi că „În primul rând a purces la înlăturarea tuturor oamenilor de valoare care lucrau în cadrul instituției în momentul preluării șefiei DCCPCN Mureș. Dar nu în mod direct, prin demiterea acestora de pildă, ci prin metode subtile, ușor perverse, în opinia noastră. De exemplu, prin neacordarea de sprijin, nici logistic, nici financiar activităților de cercetare”.

„Alungarea profesioniștilor” mai spune Diana, și anume: „Ioan Florea, folclorist și etnolog, cu experiență de peste 30 de ani în domeniu, Ioan Șulea, pictor, specialist în arta

bisericească, Elena Miha, unul din cei doi sau trei specialiști în carte veche din Transilvania, și care poate face expertiza cărților bisericești scrise în chirilică, Vasile Mureșan, pictor, specialist în artă bisericească, autorizat de Ministerul Culturii și Cultelor, Petru Gheorghiu, arhitect, specialist în patrimoniul imobil, Adrian Chira, specialist în patrimoniul mobil (în obiecte de artă decorativă)”. Sunt nume de specialiști, oameni de cultura, de certa valoare, care, la nivelul anului 2001 lucrau ca angajați sau aveau statut de colaboratori ai Direcției”. El, dacă eu sunt „nonvaloarea culturii”, trebuiau scoase în evidență și valorile.

Dar să-i luăm pe rând: Ioan Florea, cândva un entuziast animator cultural, era director al Centrului de creație, iar la Direcție era consilier, prin cumul. La Direcție, timp de o jumătate de an, singura lui „activitate” a fost să-și ridice salariu. Nici măcar nu venea la serviciu. Acesta era omul de valoare, tolerat, tocmai din respect pentru ceea ce a făcut cândva, și care nu a fost dat afară, ci s-a pensionat.

Ioan Șulea, în puținul timp cât a lucrat la Direcție, nu și-a asumat vreo acțiune. N-am contestat niciodată calitățile sale, am avut mereu relații civilizate, am colaborat la câteva acțiuni, dar inițiate de mine, invitându-l ca partener. A fost „dat afară” – a se verifica, prin mărturiile sale, nu prin presupunerile Diane, în sensul că nu a mai dorit să aibă altă activitate administrativă decât cea de șef de secție la Muzeul de artă. Nici măcar nu am vrut să-i semnez demisia, insistând să rămână la Direcție. Dar cum statutul era de cumul, nu era nevoie decât formal de acceptul „demisiei”.

Aș dori să stăm față în față, având martor pe Diana – vânător, să facă mărturisiri Ioan Șulea, să descopere adevărul astfel, nu prin șușoteli pe margine de șanț.

Petru Gheorghiu, arhitect de meserie și cu un SRL în domeniu, a trebuit să aleagă între calitatea de angajat al Direcției, ca funcționar public, și imposibilitatea de a mai putea

avea activitate privată, conform Statutului funcționarului public. Cum la Direcție câștiga într-o lună cât la SRL-ul său într-o zi, firește că acesta a ales activitatea privată.

Iarăși, putem sta față în față. Să ne spunem adevărul de la obraz!

Vasile Mureșan, Adrian Chira și Elena Mihiu au fugit de la Direcție tot în momentul opțiunii: ori veneau cu normă întreagă la Direcție, ca funcționari publici, cu restricțiile de rigoare, ori trebuiau să renunțe.

„Nici unul nu mai figurează pe statele de plată ale DCCPCN Mureș”.

Sigur că nu mai figurează pe niște state de plată unde câștigau puțin, ci s-au „alungat” singuri pe state de plată unde câștigau mai mult și aveau mai puțin de lucru. Nu munca era problema, ci câștigul fără muncă. Nu trebuie decât cântărit ce-au făcut „la serviciu” cei trei, de când au fost „alungați” de la Direcție!

Marea frustrată a fost Elena Mihiu, care nu a înțeles că la Direcție ea nu putea să facă... „cercetare”, nu intrau între atribuțiile sale de serviciu „cercetarea”. Instituția nu avea alocați bani pentru cercetare, fiindcă nu era/e o instituție de cercetare, ci una de administrație, nici măcar nu e operator cultural, nu are personal în acest sens, nici ca număr (9 posturi – din care un contabil, un casier, un șofer, o secretară), nici ca specializări (doi ingineri și doi filologi). Dar pe Diana n-a interesat-o realitatea, ci spurcarea realității.

Dar, după ce a rămas doar la Muzeu, cum a rămas cu... cercetarea Elena Mihiu? Ce-a mai „cercetat”, care-i sunt ilustrele contribuții? Bătutul din gură nu ține loc de operă, nici delațiunea, nici porcăitul...

Dar care-i este „opera” de cercetător de o viață, înafara câtorva studii? În patru aproape patru decenii de „cercetare” ar fi trebuit să se realizeze o operă în rafturi, nu în sertar.

Complexații și frustrații vor pune mereu în seama altora neputințele lor! Neîmplinirile lor!

„Apoi după asanarea instituției s-a apucat să promoveze liniștit și nederanjat de nimeni non-valoarea”. – își ridică apoteotic glasul/cornul vânătorul nostru.

Și acum să vedem care sunt... nonvalorile: casele de cultură din reghin, Târnăveni, Luduș, bibliotecile din Târgu-Mureș, Reghin, Sighișoara, muzeele din Reghin, Sighișoara etc., cu care am realizat în parteneriat sute de acțiuni, cu eforturi foarte multe și cu bani foarte puțini, reduși la zero din 2005.

Scriitori importanți din toate localitățile județului. Nu pe toți, fiindcă fiecare are dreptul să-și aleagă partenerii. Mai ales că toate aceste acțiuni nu erau o obligație instituțională, ele erau acțiuni „patriotice”, voluntare, nu beneficiau de susținere financiară din bani publici, nu erau OBLIGAȚIA mea de serviciu, ci dragul meu de cultură.

Fiecare instituție de cultură din județul Mureș – teatre, filarmonică, muzee, biblioteci, case de cultură, au patroni proprii, în fața cărora dau socoteală pentru banii primiți, nefiind în subordonarea Direcției.

Cu elanul impostorului, Diana mai „vânează” un iepure: „Este adevărat că DCCPCN Mureș excelează la capitolul cantitate, în perioada cuprinsă între 2001-2005 organizându-se peste patru sute de acțiuni culturale, fie din propria inițiativă a Direcției, fie prin parteneriate cu alte instituții. Însă rabatul la calitate este de neîngăduit mai ales când e vorba de cultură. Manifestările organizate de DCCPCN Mureș, e adevărat, foarte numeroase, nu au fost altceva decât o serie de reuniuni bazate pe prieteșuguri”. Deși n-a participat decât la câteva acțiuni din cele câteva sute, „pricepută” Diana în evaluări știe ea, citind în stele, care a fost calitatea acestora. Așa i-a șoptit o păsărică. E adevărat cam grasă și cam bătrână.

Ce gazetar se poate pretinde a fi cineva care pleacă urechea la toate delațiunile, dar nu face minimul și elementarul efort de a verifica acuzațiile cuiva. Măcar din considerente deontologice, dacă nu din respect față de munca unor oameni, implicați cu trup și suflet și fără bani în a menține în viață interesul și preocupările literare, mai ales când Statul ignoră să susțină Cultura.

Cu bani toți pot fi pricepuți. Să faci Cultură fără bani e proba de foc.

Dar, revin, atribuțiile Direcției nu sunt de a fi operator cultural. Pentru aceasta sunt alte instituții cu sute de angajați.

Dar nu-i poți cere Dianei mai mult. Fiindcă nu poate înțelege mai mult. Își are, săraca, limitele ei. Care nu-ți produc decât milă.

Dar nu pot lăsa cititorii în mocirla informativă a Dianei. Pentru că, peste timp, dacă cineva ar citi ce a scris acest ipochimen al presei, s-ar putea să ia de bune toate dejecțiile acestei cucoane.

Diana, dacă tot nu ești în stare să ții arcul în mână, de ce nu iei mătura. Sunt atâtea grajduri, cotețe, care te așteaptă.

N-ai ce căuta în cultură!

23 februarie 2008

NICIO FAPTĂ BUNĂ NU RĂMÂNE NEPEDEPSITĂ

Într-un oraș ca Târnăveniul, în care mai toate sunt la pământ, de la economie la activitatea sportivă, era ceva care avea suflu: cultura.

Brusc însă, directorul Casei de Cultură „Mihai Eminescu”, Răzvan Duncan, bun animator, harnic, apreciat ca atare și răsplătit inclusiv cu salarii de merit, nu mai corespunde și se propune schimbarea lui.

Contează foarte puțin că activitatea Casei de Cultură din Târnăveni e una dintre cele mai dinamice și consistente între casele de cultură din județul Mureș, în ciuda unei precare susțineri financiare.

Devenit incomod, ca să mă exprim eufemistic, s-au găsit repede câțiva consilieri, adunați într-o coalțiție a răului, care s-au năpustit asupra lui Răzvan Duncan, în primăvară, cu dorința irepresibilă de a-l pedepsi.

Cum n-a reușit acțiunea de „control” din prima și cum graba de a-l schimba era foarte mare, la câteva luni, hop, alt control al unei comisii la fel de „competentă” ca și prima, pentru a evalua activitatea managerului Casei de Cultură, Răzvan Duncan. A contat prea puțin încălcarea legii, evaluarea făcându-se înainte de încheierea unui an calendaristic de la semnarea contractului de management, nesolicitându-se celui controlat nici măcar un raport, în conformitate cu proiectul de management în baza căruia Răzvan Duncan și-a desfășurat activitatea.

Oameni care n-au prea pus piciorul în Casa de Cultură, ale căror competențe în domeniu n-au fost probate prin nimic, au decretat, stalinist, că Răzvan Duncan nu mai e bun de manager, că trebuie găsit altcineva pentru acest post.

E o măsură pe care nu pot s-o calific decât abuzivă și nedreaptă, dar acest lucru îl va stabili instanța, pentru că suntem în 2007, în țara asta a fost o revoluție tocmai pentru a se scăpa de dictatură, de arbitrar, de abuzuri, pentru a avea fiecare dreptul la opinie, pentru a putea crede în valorile democrației.

Răzvan Duncan a fost hărțuit de o bună bucată de vreme, în loc să fie sprijinit. I s-a căutat nod în papură cu orice chip. Tocmai el, tocmai Casa de Cultură frânau ieșirea din impas a orașului. De ce a fost controlată doar Casa de Cultură, de ce nu și celelalte instituții de cultură, biblioteca, muzeul?

Prea e cusut totul cu ață albă!

Târnăveniul are în Răzvan Duncan unul dintre cele mai importante personalități culturale locale. E membru al Uniunii Scriitorilor, are o operă literară, are premii pentru activitatea sa culturală, a scris o pagină importantă de istorie culturală locală. A organizat acțiuni culturale, a realizat lucrări de istorie locală. A făcut lucruri cu care puține instituții similare din țară se pot lăuda. Cu toate acestea, faptele lui bune trebuiau pedepsite, nu oricum, ci cu schimbarea lui, după un scenariu demn de vremurile staliniste.

Îmi exprim solidaritatea cu omul de cultură Răzvan Duncan, cu managerul Răzvan Duncan și cred nu doar că adevărul, în ceea ce-l privește va ieși la iveală, ci și că cei care se fac vinovați de abuzurile îndreptate împotriva lui vor fi pedepsiți. Dacă nu de instanțe, măcar de electorat!

Adenda

DIALOGURI DESPRE UN ABUZ

Poate vă adunați, cei de la Cenaclu și luați atitudine față de ceea ce i se întâmplă lui Duncan!!!!

*

Duncan a avut tot ce și-a putut dori un director. A avut mai mult decât ai tu! Am discutat deja cu șeful această

problemă. Nu subscriu la ce a scris Ducan în scrisoarea deschisă pe care a lansat-o pe Net. Nu, după cât a făcut șeful (tacit) pentru noi toți. E drept, că subalternii își bârfesc șeful, ca îl critică și îl fac uneori în toate felurile, dar când se interpune și a treia "persoană" - opinia publică - deja e vorba despre fața instituției din care faci și tu parte! Și în acest caz, aperi instituția. Așa că, având în vedere că sunt angajată a Primăriei, că șeful îmi e șef și...e bun în funcția asta, Ducan rămâne să-și asume răspunderea personal pentru afirmațiile pe care le-a făcut în scrisoarea aia. Iarta-mă, Soarele meu bun, dar eu nu fac parte din această "poveste"!

Răzvan a făcut istorie culturală la Târnăveni. Pe Popa o să-l uide toți în prima zi după ce nu va mai fi primar. Un scriitor, oricât de rău, e mai bun decât un politician.

Răzvan a fost provocat, hărțuit și umilit. Dar nu el a declanșat războiul, ci primarul orgolios, care nu știe să îmbătrânească frumos. Va ieși pe ușa din dos a prietenilor. Nimeni nu apreciază gestul său, iar instanța îi va da dreptate lui Ducan, ca și lui Gheorghe Moldovan, într-o confruntare de același fel cu primarul Popa..

Popa nici nu realizează ce-a pierdut prin ceea ce i-a făcut lui Răzvan! Inclusiv fotoliul de primar. Cine-l va mai alege încă o dată?

*

Bătălia aceasta se poartă între 2 cavaleri puternici, la un nivel mult superior mie. Indiferent de metoda de luptă (dreaptă sau nu) ei sunt doi oameni cărora eu le sunt recunoscătoare pentru mai multe lucruri. Nu pot să țin partea nimănui. Ducu e cărarea care m-a dus la tine și Popa înseamnă 17 ani de formare profesională și personală. Împotriva cui să ridic eu piatra??

*

Împotriva nedreptății, răzbunării oarbe, orgoliilor nemăsurate. Nu Răzvan a declanșat războiul! A fost în slujba lui Popa și la propriu și la figurat. Popa nu l-a pierdut doar pe Duncan, din care a făcut un adversar, vei vedea, redutabil. N-o să-i fie moale primarului și se va căi. Dacă e în stare de căință. L-a atins pe Duncan la pâine! Păi ce creștin e ăsta? Și pe cine vrea în locul lui Duncan? V-ați gândit și la asta? Lădăriu a zis că nu mai pune piciorul în Târnăveni. S-ar putea să-l urmeze și alții. Popa va rămâne singur, singur, singur... Urât și de dușmani și de prietenii pe care i-a trădat!

*

Am fost la București, Reghin, Bistrița, Sighișoara, Mălâncrav, plec la Sibiu, mai plec și-n Franța, tot plec. În schimb mi-e greu să merg la Târnăveni. Ceea ce i s-a făcut lui Duncan e o mizerie, instrumentată, din păcate, și cu oameni care mimau prietenia lui. Eu voi apăra întotdeauna un scriitor în fața unui politruc. Trecător în viața asta. Oricâte reproșuri i s-ar aduce lui Răzvan, el a jucat un rol important în viața culturală a Târnăveniului. El va rămâne în conștiința publică. Despre Octavian Popa nu știu cine-și va mai aminti peste câțiva ani. Apropo, cenaclul nu are nici o poziție?

*

Am încercat să declanșez o reacție omenească, creștină, printre cei care s-au aflat în ultima vreme, în anii lui de directorat la Casa de Cultură, în preajma lui și care au beneficiat de entuziasmul său cultural, de dorința lui de a ridica din mocirla tranziției demnitatea și valoarea culturală.

M-am dovedit neputincios. Aproape nici o reacție de solidarizare, de apărare nu a lui Răzvan Duncan, ci de apărare a adevărului. O lașitate patologică, o spaimă a nesiguranței zilei de mâine – ce să fi atins vraja poetică a unor autori din Târnăveni de li s-au anesteziat simțurile, sentimentul de dreptate!?

Știu, fiecare își apără pielea, nu vrea să riște să aibă parte de același tratament răzbunător ca Răzvan Ducan, din partea celui care, acum îmi dau seama, mima sprijinirea culturii, a scriitorilor târnăveneni, când, de fapt, el se susținea pe sine, electoral, își făcea imagine, exploatând buna credință și dorința de afirmare a unor visători.

Omenește e de înțeles o astfel de atitudine, creștinește însă nu. Fiindcă nu e vorba doar de trădare, ci chiar de vânzare pe câțiva arginți.

Dacă s-ar fi solidarizat cu toții, ce-ar mai fi putut face Primăria împotriva lor? Nu i-ar fi putut da pe toți afară, nu i-ar fi putut pune pe toți sub teroarea unui control al unor comisii interne care funcționează nu după principii morale, ci după interese politice!

Tăcerea aceasta este complice, este întreținerea cultului personalității și autorității de tip stalinist.

*

Ai idee cine si-a depus dosare pentru casa de Cultura?

Am. Manuela și Vili Halmen care au diploma de muzicieni și Alina Farkas care a lucrat în TV Română câțiva ani buni. Te rog sa fii corect în 14!! Oamenii din Târnăveni au nevoie de cineva VIU, PUTERNIC și CARE SĂ SE ÎMPARTĂ. Trecutul este doar.. .trecut.

N-am cum să fiu corect, fiindcă primarul vostru de cacao nu m-a solicitat să fac parte din comisie. Când a avut nevoie de mine, a făcut-o. Acum are nevoie de tractoriști ca să avem la Casa de Cultură oameni pe măsura lui. După chipul și asemănarea lui!

Și acum despre Ducu. Ducu a fost un jucător de echipă la început, apoi a renunțat în favoarea lui Darie. Te-ai mirat de

ce echipa nu i-a sărit în ajutor? Pentru că nu el a fost spiritul echipei ci TU! Și n-a fost nici pulsul echipei, ci Pușa! La unele evenimente de cenaclu nici nu a mai participat. Tu nu vei ști niciodată ce simt eu pentru Ducu. Că nu am vreo putere... e-adevărat! Dar ce nu am putut eu să fac ai făcut tu și pentru asta îți mulțumesc. Dacă nu te avea pe tine până acum poate ar fi fost rău de el. Am aflat din surse... bârfe mai bine spus... că accidentul acela nu a fost accident, ci o încercare de sinucidere ratată. În locul tău nu l-aș susține într-o luptă cu un adversar care nu este de calibrul lui. Ducu nu e ca tine... el este sensibil, nu e în stare de suficientă ură. Cred că mai benefic pentru el ar fi să îi sugerezi să se refacă fizic, psihic și să se regăsească, să fie tot ce a fost înainte ca valurile vieții să-l termine! Dacă aș fi avut eu așa tată... Nicu, ceartă-mă dacă vrei pentru ce scriu, dar dacă e un sâmbure de adevăr în ceea ce cred eu?!

Nu, Răzvan n-a vrut să se sinucidă, nu era decât un șofer băut la volan și pe care l-a salvat Dumnezeu. Fiindcă încă n-a vrut să-l ia la el. Răzvan nu putea să-l abandoneze pe Darie. Ține prea mult la el. S-a jertfit pentru el! E un gest sublim pentru un părinte!

Dar acum e îngenunchiat de cei care pun mai presus de orice interesul meschin.

Vor fi răsplătiți pe măsură!

Sper să ai dreptate. Nu vreau să fie de prisos nici ce ai pus tu în noi, nici ce a pus el. Dar mai presus de toate vreau să-și revină Ducu!

Cum să-și revină sub amenințarea că-și va pierde locul de muncă, pâinea pe care o împarte cu copilul lui?

Casa de Cultură e locul de muncă cel mai potrivit pentru Răzvan, chiar dacă nu e director, deși ar trebui să revină pe acest post ca director, pentru că dictatura lui Popa nu poate dura o veșnicie!

Lui Răzvan i s-a făcut nu doar o mare nedreptate, ci și un mare rău! Veți vedea câtă... dreptate am!

Am vorbit cu Vanda (care e consilier școlar) și cu Mitică și cred că cenaclul va exista. După ce apele se limpezesc, mă gândesc să-i adun la cenaclu pe profii de literatură și până la urmă se va alege ceva. Musai! Așa cum ne-ai școlit tu și ne-ai ridicat la rang de oameni, așa vom putea face și noi cu elevii sau cu doritorii și... mă gândesc la fel și la ASTRA, iar aici o să "ameninț" profii de istorie. Clocotim pe sub pieile sufletești. Suntem conectați la câte o rază benefică de-a ta și energia este multă și vitalizantă. Indiferent cine va veni la Casa de Cultura, va fi o persoană pe care eu o cunosc. Vreau să rămân în Târnăveni, nu-mi mai trebuie Tg. Mureș! Aici voi fi eu psiholog cu ajutorul lui Dumnezeu. Iar tu vei fi lumina călăuzitoare.

Nimeni nu-i de neînlocuit pe lumea asta, dar nu merită Răzvan tot ce i se întâmplă!

Stupiditatea a fost dusă în ultimele sale consecințe. Răzvan Ducan m-a sunat să-mi spună că i s-a comunicat de către secretarul primăriei să-și adune personalul, ca să i se comunice oficial că ... e dat afară din casa de Cultură. În prostia lui, primarul va aduce director vreun strungar (n-am nimic cu meseria asta!). oricum, și-a dat măsura ipocriziei și incompetenței. Regret că m-am înșelat cândav în privința lui, acordându-i credit. Ne-a păcălit pe toți. E un fariseu în toată regula! (4 ianuarie 2008)

*

L-am însoțit pe Răzvan de două ori în instanță: ca martor și acuzator, pentru că nu m-am putut abține să nu ies din canonul instanței și să mai spun și altceva decât mai întreat „avocații” părților – Răzvan Duncan și Octavian Popa.

Un prim proces, într-o primă instanță, cel în care Răzvan duncan a contestat măsura primarului de a-i tăia 10% din salariu și indemnizația de conducere timp de trei luni, a fost câștigat. Președintele completului de judecată a fost un poet, Teodor Borz. A judecat nu cu lirism ci cu simțul adevărului.

Să vedem ce urmează mai departe!

*

O soluție provizorie am găsit pentru Răzvan Duncan, grație și concursului lui Constantin Cotârlan, director la Centrul de Conservare și Promovare a Tradițiilor. De la 1 aprilie, Răzvan Duncan va lucra aici, ca referent, pentru o leafă mică și având și povara navetei.

Cred că era necesar ca el să fie scos dintr-un con de umbră în care a fost împins și de alții, dar s-a izolat și singur, scârbit de ceea ce i s-a putut întâmpla.

Va fi o surpriză pentru călăul său, care, cu sadism, a vrut să-l înngenuncheze de tot.

De când a plecat Răzvan de la casa de Cultură, această instituție e apropape moartă. Nu mai deranjează pe nimeni. De fapt, deranja faptul că acolo se face ceva și marea „personalitate” a primarului ar fi putut fi umbrită de un „biet” poet.

Alegerile bat la ușă, iar Popa are șanse minime. S-a făcut urât de toată lumea, inclusiv de cei pe care-i cocoloșește în preajma lui, pentru că au precedentul lecției Duncan. Se tem de el, nu-l respectă și cu atât mai puțin îl iubește cineva. S-au cam săturat de dictatura lui!

CUPRINS

SINGURĂ ȘI SFÂȘIETOARE ARTĂ DE A TRĂI/5

NICOLAE BĂCIUȚ: „Eu cred că, până la urmă, tot literatura va salva omenirea”, de VALENTIN MARICA/7

„Toată poezia mea e credință și iubire”/15

NICOLAE BĂCIUȚ: Am făcut din interviu un... „capăt de lume”/20

NICOLAE STHEINHARDT - UN MODEL PENTRU TINERII DE ASTĂZI/24

IOANA CRĂCIUNESCU: „M-am dezrobit de certitudini și am devenit sclava întrebărilor”/30

DUMITRU TITUS POPA: „În aceste vremi ale derivei și cacialmalei axiologice...”/35

ECATERINA ȚARĂLUNGĂ : "Dacă oamenii de cultură s-ar implica mai mult în fenomenul politic...."/47

NOBELUL ȘI DINAMITA LITERARĂ/52

ECHIPA DE ZGOMOTE/54

BISTRIȚA-SANCERRE VIA POEZIA/56

UN COPAC DE SUNETE/57

POEZIA RELIGIOASĂ A LUI COȘBUC/59

MAI BĂTRÂN CA NICHITA STĂNESCU/61

ÎNTRE MELANIA ȘI VARVARA/63

„DRAGOSTEA E UN CÂINE VENIT DIN IAD”/66

NEVOIA DE TRADUCERI/68

UN CENTENAR UITAT?/71

BUCURIE INSUPORTABILĂ/73

DICȚIONARE. SCRISOARE CĂTRE UN TÂNĂR ISTORIC

LITERAR (MIOARA KOZAK)/75

ULTIMA BĂTĂLIE/77

DISPARIȚIA INFORMATORILOR /79

“AM COMIS-O”/81

SUPRAVIEȚUIRE/83

PATRIA DE CUVINTE/85

MARIA BOGDAN, JURĂMÂNTUL, SOLDATUL ȘI TRANDAFIRII GALBENI/87

VIRTUAL ÎN POEZIE/89

CAII LITERARI/90

RALUCA GIULUȘAN, ARIPI DE CARTE/92

RAZĂ DE POEZIE/93

AVENTURA CONTINUĂ/94

POEZIA DE GENUL... MASCULIN/95

ALEXANDRA MOLDOVAN - SCARĂ LA POEZIE/96
 ANOTIMPUL POEZIEI/97
 LACRIMA POEZIEI/98
 POEZIE ȘI PEDAGOGIE/99
 NOSTALGIE ȘI PAȘI SPRE POEZIE/100
 VÂNARE DE VÂNT/101
 COPILĂRIE ȘI NOSTALGIE/102
 VATRA FĂRĂ CORNEL MORARU/103
 TEATRUL DIN PROZĂ/105
 BIBLIOTECA VIRTUALĂ/107
 CITIȚI, CITIȚI, CITIȚI.../109
 CĂRȚI CURAJOASE/111
 PREȚUL CĂRȚII/113
 FINANȚAREA CĂRȚII/115
 CONDMNAREA LECTURII/117
 ADIO, LA CEZAR/119
 MOARTEA DOMNULUI FISCUTEANU/120
 OVIDIU IULIU MOLDOVAN (1942 – 2008)/123
 ARTĂ ȘI UNIVERS RURAL SĂSESC/126
 „PORȚILE” GABRIELEI ALECU/129
 DANIELA BĂLĂNESCU –IPOSTAZE PLASTICE/131
 ȘTIINȚĂ, CONȘTIINȚĂ ȘI CREDINȚĂ/133
 HOREA REMUS EPURE – ARTA DE A TRĂI DIN ARTĂ/134
 „ARMONIA” ÎȘI RECAPĂTĂ RITMUL/135
 Leonida Spermezan: „Am decis continuarea acestei frumoase inițiative culturale”/135
 MARIN PREDESCU
 „E foarte importantă starea de spirit a unei tabere”/137
 CRISTINA DAMO IRIMIA: “Publicul este cel mai drastic critic de artă”/138
 Vasile Pop: „E una dintre cele mai frumoase biserici din țară pe care eu le-am restaurat”/141
 ICOANA – CREDINȚĂ ȘI ARTĂ/143
 LACRIMA BIANCA ȘI ADELA CORINA BOILĂ ÎN “ARMONII ESTIVALE”/145
 SUPERȘTIȚII/147
 CARITATE CU PUBLICITATE/149
 VARA PATRIARHULUI/151
 CU GÂNDUL LA DOI PATRIARHI/153
 NOSTALGIA TABERELOR/155
 FARSE/157

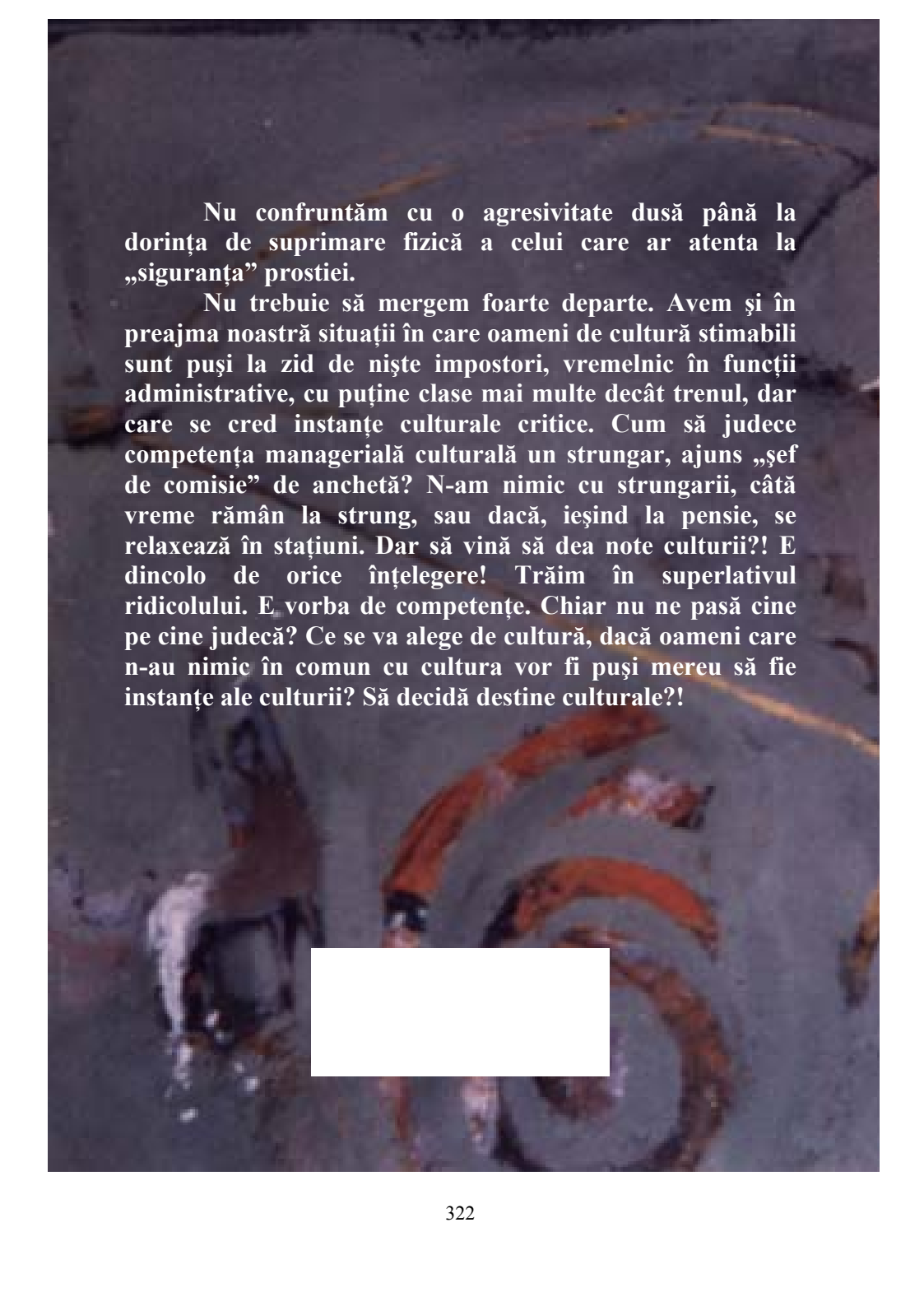
LEMNE PE FOC/159
 ECOLOGIA MANIPULĂRII/161
 AVOCAȚI/163
 VIZITE LA NIVEL ÎNALT/165
 DIALOGUL CULTURII, CULTURA DIALOGULUI/167
 MOMENTUL ADEVĂRULUI/169
 SATE MUZEU, MUZEE LA ȚARĂ/171
 DECREȚEI SPANIOLI/173
 MAREA CA O MIREASĂ PĂRĂSITĂ/175
 BINE-AȚI VENIT – LA REVEDERE!/177
 INIMA REGINEI MARIA/179
 STRUGURI ACRI/181
 „SPECTACOLE” ÎN AFARA STADIOANELOR/183
 POVESTEA PĂRULUI/185
 MOȘTENIRE/187
 RĂTĂCIT ÎN TRAFIC/189
 CHAMBORD, MON AMOUR/191
 BISERICA LA TV/193
 ETICHETA/195
 LUPUL MORALIST ȘI TVR/197
 DIVORȚURI/199
 CENTRUL CULTURII EUROPENE/201
 O ȚARĂ TRISTĂ, PLINĂ DE UMOR/203
 MINISTERUL POLITICII NAȚIONALE PENTRU CALAMITĂȚI ȘI
 DEZASTRE/204
 INTERNAȚIONALĂ AGRICOLĂ/206
 CAPITALA DE DUPĂ CAPITALĂ/208
 ÎN EUROPA FĂRĂ EUROPA/210
 CUI I-E FRICĂ DE MEDITAȚII?/212
 RECLAMA ȘI SUFLETUL/214
 AZI LA CEC UN LEU DE PUI.../216
 BELITORUL DE BERBECUȚI/218
 IEȘIREA DIN ANONIMAT/220
 ȘAPTE ANI DE-ACASĂ/222
 CINE SE TEME DE RELIGIE?/224
 LEGE NOUĂ/226
 PAHARUL CU APĂ/228
 POȘTA REDACȚIEI/230
 TIMP LIBER/232
 DOI LA SUTĂ/234
 CÂND “VERBA” NU “VOLANT”/236

DETRACTORII/238
DE CE ÎMI PLACE CARLA BRUNI?/240
FOLKUL, DINCOLO DE NOSTALGII /242
BĂTAIA RUPTĂ DIN...IAD/244
ADIO, DAR RĂMÂN CU TINE!/246
MICA BRITANIE ȘI ȚARA OLTENILOR/248
IUBIREA DE... DIVORȚURI/251
AVOCAȚII DIAVOLULUI/253
ÎNTRE PATRIARHIE ȘI MITROPOLIE/255
PREOȚII ȘI POLITICA/257
ALEGERILE COPIILOR/259
CIMITIRE DE LA MARGINE DE DRUM/261
PLEDOARIE PENTRU UN PARC/263
PATRIOTISMUL ÎN DERIVĂ/265
IERARHIILE DE VOTURI/267
MUZEE VIRTUALE/269
ECHIPA CANTEMIR/271
O BAHMUȚEANĂ DE 20.000 EURO/273
GRIGORE NICUȘAN SAU ARTA DE A MODELA STICLA/275
HIENA/276
CONCERTE ELECTORALE/278
INTELECTUALII ȘI POLITICA/280
MALADIILE ȘEFILOR/282
REVISTE ȘCOLARE/284
MIRCEA DINESCU, AGENT ELECTORAL/286
ELECTORATUL NU CREDE ÎN PROMISIUNI/288
BANNERELE DE ALBUM/290
UN LIBER CUGETĂTOR/292
PATRULATER POLITIC/294
SOARTA STATUIILOR/296
ÎNĂLȚAREA LA CERURI/298
IMNUL FOTBALIȘTILOR/300
SIBIU – HERMANNSTADT, ÎN SCRISORI SENTIMENTALE/302
VÂNĂTORILE DIANEI SAU BOLBOROSEALA
JURNALISTICĂ/303
NICIO FAPTĂ BUNĂ NU RĂMÂNE NEPEDEPSITĂ/309
CUPRINS/317

An abstract painting featuring a dark, expressive face in the upper right quadrant, rendered in shades of black, grey, and white. Below the face is a large, swirling spiral composed of concentric rings of yellow, orange, and dark brown. The background is a vibrant, textured red. The overall style is gestural and expressive, with visible brushstrokes and a rich, layered color palette.

Nicolae Băciuț
ÎN AȘTEPTAREA MELCULUI

EDITURA NICO

Nu confruntăm cu o agresivitate dusă până la dorința de suprimare fizică a celui care ar atenta la „siguranța” prostiei.

Nu trebuie să mergem foarte departe. Avem și în preajma noastră situații în care oameni de cultură stimabili sunt puși la zid de niște impostori, vremelnici în funcții administrative, cu puține clase mai multe decât trenul, dar care se cred instanțe culturale critice. Cum să judece competența managerială culturală un strungar, ajuns „șef de comisie” de anchetă? N-am nimic cu strungarii, câtă vreme rămân la strung, sau dacă, ieșind la pensie, se relaxează în stațiuni. Dar să vină să dea note culturii?! E dincolo de orice înțelegere! Trăim în superlativul ridicolului. E vorba de competențe. Chiar nu ne pasă cine pe cine judecă? Ce se va alege de cultură, dacă oameni care n-au nimic în comun cu cultura vor fi puși mereu să fie instanțe ale culturii? Să decidă destine culturale?!